

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κεν. βιβ.

(ΕΙ)

Περίοδος Β'
Τεύχος 380
Παρασκευή
12 Αυγούστου 1988
Δρχ. 150

ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΟΣΚΩΤΑ • ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΩΡΙΣ ΤΥΠΟ • ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΑΙ ΗΠΑ •
• ΤΟ ΚΡΥΦΤΟΥΛΙ ΜΕ ΤΙΣ ΒΑΣΕΙΣ • Η ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΑΙΑΣ •

ή λέξη

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ: Η Ελλάδα μεταμορφώθηκε εις αρχαία Ελλάδα
 ΛΑΕΦΗΣ ΜΗΝΩΤΗΣ: Η εποχή μας είναι τραγική χωρίς να το ξέρει
 (Μία συνέντευξη με τον Άντονι Φωστέρι και τον Θανάση Νάργη)
 ΤΑΣΟΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ: Η θεατρική πράξη στις «Φωνιστικές»
 ΘΑΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΣ: Μουσική και αρχαίο θέατρο
 ΑΒΕΡΝΙΑΣ ΖΕΝΑΚΟΣ: Ο οπτακισμός στην αρχαία λέξη
 ΠΙΕΡ ΣΤΑΙΝ - ΑΝΤΩΑΝ ΒΙΤΕΖ: Το τραγικό είναι η φυσική κατάσταση του θεατρου

ΤΑΣΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ: «Πέρες»
 - η ερώτηση της μελέτης
 ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΠΑΓΙΑΛΑΣ
 Μεταμορφώσεις αρχαίου
 ελληνικού τραγουδιού
 ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΛΑΒΟΥΡΗΣ
 Και ποίηση, ποίηση, ποίηση
 ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΕΡΙΝΗΣ
 Είκοσι και με τον αρχαίο
 ΝΙΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ
 Αρχαίο Δραμα

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
 Για την αποτελεσματικότητα
 της ματαιότητας
 ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
 Μεταχρονία - αδιέξοδο
 ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ
 Το αρχαίο Δραμα
 ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ
 Πως τελειώνει ο μύθος
 ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ
 Τραγικός και δοκιματικός έρωτας

η αρχαία τραγωδία

αφιέρωμα

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΖΑΚΟΣ: Σκέψεις, σχεδόν χωρίς τεχνικότητα διατυπωμένες,
 για την αρχαία Τραγωδία και τη νεοελληνική παράδοση
 ΛΑΙΚΗ ΜΗΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΧΩΑΣ: Αρχή, μέτρο και οίκος, η αρχή της τραγωδίας
 ΘΩΔΗΡΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ: Ο μύθος και τα δοκίμια ως προστάσεις
 για την εμφάνιση του αρχαίου Δραματος
 Θ.Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Σκέψεις για το αρχαίο Δραμα
 ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ: Ο μύθος και η γλώσσα στην αρχαία Τραγωδία
 ΣΟΦΙΑ ΜΑΚΡΗΣ: Αφιέρωμα στο αρχαίο Δραμα
 Μανιές και κοσμοπολίτες Βασιλείς, Βασιλείσσοι, Δημότες, Μπαρ, Φαίδωνα Πατριάρχες, Γιάννη Τσαρούχη, Άλκινα Φαίαντα, Διονύση Φωστέρι
 Σχέδια και κατασκευές του Γιώργου Ζίκα

Ιούλιος-
 αύγουστος '88

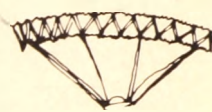
75-76

ειδικό τεύχος:
 δρχ. 500

σοσιαλιστική θεωρία και πράξη

τεύχος 6-7
 Ιουνής - Ιουλής '88
 δρχ. 150

Η Ευρωπαϊκή Αριστερά

στο

2000

Η Ομιλία του Α. Γ. Παπανδρέου
 Η Εισήγηση του Γ. Παπαδάτου
 Οι Εισηγήσεις των Ομιλητών

Κ. Λαλιώτης: Το ΠΑΣΟΚ μπροστά στο παλιό, την κρίση και το καινούριο
 Δ. Κωνσταντακόπουλος: Η επανάσταση του Γκορμπατσώφ και η στρατηγική της
 Αφιέρωμα στην Ευρωπαϊκή Αριστερά

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΘΕ 1^η ΤΟΥ ΜΗΝΑ
 σε βιβλιοπωλεία και περίπτερα

ΕΤΒΑ
 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.
 ΣΤΑΥΡΟΣ ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ

Εγχειρίδιο
 Αξιολόγησης
 Επενδυτικών
 Σχεδίων

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΥΠΑΡΧΕΙ ΔΙΛΗΜΜΑ

ΔΕΚΑΤΕΣΣΕΡΑ χρόνια μετά τη μεταπολίτευση και επτά μετά την «Αλλαγή» ορισμένες διαπιστώσεις είναι κοινές: κατ' αρχήν η διαρκής κρίση της πολιτικής της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, που δεν καλύπτεται πλέον ούτε με την επίκληση του '92, ούτε με τα οράματα του 2.000. Η κρίση αυτή συνυπάρχει με τις αντιφάσεις και τα αδιέξοδα του σημερινού ΠΑΣΟΚ. Ουδείς πλέον ομιλεί σοβαρά για όσες ελπίδες, αισιοδοξία και πίστη δημιούργησε κάποτε το «Κίνημα», όχι μόνο σε λαϊκές δυνάμεις, αλλά και πολιτικές ομάδες και κινήσεις στο χώρο της Αριστεράς. Συνοδός της κρίσης φαίνεται να είναι και η χρεωκοπία όσων το ΠΑΣΟΚ βάπτισε ως «Αλλαγή» και στη συνέχεια διαχειρίστηκε.

Ο «ΑΝΤΙΠΑΛΟΣ» του, η συντηρητική παράταξη της ΝΔ σιωπά πλέον για τα ουσιαστικά κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά προβλήματα της χώρας. Η διαχείρισή τους από το ΠΑΣΟΚ είναι ταυτόσημη ή πολύ κοντά στις δικές της επιλογές, στους δικούς της σχεδιασμούς και ιδέες. Ούτε πολιτική, ούτε αντιπολιτευτική τακτική που να έχει στοιχεία εναλλακτικής λύσης διαφορετικής απ' αυτή του ΠΑΣΟΚ συγκροτούν οι κατά καιρούς «κορώνες» του Κ. Μητσοτάκη ή στελεχών της ΝΔ υπέρ της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, του ΣΕΒ, των εφοπλιστών ή της «χρηστής» διοίκησης — όλα αυτά ενσωματώθηκαν ήδη από το ΠΑΣΟΚ. Και ηχούν τουλάχιστον υποκριτικά όταν πχ. απέναντι σε φαινόμενα τύπου Κοσκωτά με πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις σε βασικούς τομείς — συμπεριλαμβανόμενης και της «χρηστής» διοίκησης — η σιωπή ακολουθείται ως η χρυσή συνταγή.

Η ΝΔ είναι η άλλη πλευρά του νομίσματος. Είτε συμπληρωματική, είτε παραπληρωματική της σημερινής κατάστασης. Και κάποτε την υπερακοντίζουν: Κραυγές σαν αυτές που ακούσθηκαν στη Βουλή για τον εμφύλιο, αντηχούν παράφωνα στη σημερινή πραγματικότητα και δηλώνουν τη συμπλεγματική νοοτροπία της Δεξιάς.

ΑΥΤΑ είναι τα γεγονότα και δείχνουν ότι πρωτοβουλίες με ανατρεπτικό και ιστορικό χαρακτήρα για όλα όσα περιγράφονται καθημερινά στις στήλες του Τύπου ως «σαπίλα», «παρακμή», «πτώση ηθών», «εξευτελισμός θεσμών», «κομπίνες», «θέατρο» κτλ. απαιτούν τη δυναμική εγρήγορση, την κινητοποίηση και τελικά την εξέγερση της Αριστεράς και όσων πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων αντιλαμβάνονται ότι η διαφαινόμενη νέα ισορροπία μηχανισμών και εξουσιών κλείνουν ως συμπληγάδες τα περιθώρια κοινωνικών διεκδικήσεων και πολιτικών αλλαγών ακόμα για μια απλώς εκσυγχρονιστική στρατηγική.

ΑΥΤΗ η αφύπνιση της Αριστεράς συνιστά σήμερα πρόκληση και για την ίδια. Διαμέσου αυτής υπάρχει η ελπίδα ανατροπών και διαδικασιών που να ξεπερνούν την καταγγελία της «σαπίλας» και της «παρακμής». Και διαμέσου μιας αριστερής δυναμικής απέναντι στη σημερινή κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα, μπορεί να ανοίξει ένας δρόμος.

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ τελικά δεν επιτρέπεται τώρα να είναι ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά. Και αυτό απέναντι στην πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί οφείλει να μην εξευτελισθεί ως προεκλογικό μόνο σύνθημα. Το δίλημμα τίθεται πια διαφορετικά: Αριστερά ή ΠΑΣΟΚ και Δεξιά.

αντι

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 15ος
• Τεύχος 380
Παρασκευή 12 Αυγούστου 1988
δρχ. 150

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

Ο ΑΛΛΟΣ ΒΡΕΦΟΚΟΜΟΣ Το βρέφος και το κήτος	8
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ	
Δορυφορική χωρίς κεραία	9
Η κυβέρνηση Κοσκωτά και οι ελληνικές παροιμίες	10
ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ	
Η αισιοδοξία του προέδρου Βασιλείου	14
ΚΑΡΟΛ ΤΟΝΓΚ	
Πρόκληση για κοινωνική πολιτική	16
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Η διγλωσσία Μητσοτάκη	18
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Δάση και Ορεινή Ελλάδα	20-40
Β.Ζ.	
Δάση και ορεινή Ελλάδα	20
Ν.Σ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ	
Ορεινή Ελλάδα: Μια ερμηνεία της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαντολογικής κατάρρευσης	22

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΦΗΚΑΣ	
Τα δάση έχουν τη δική τους ιστορία	25
Δ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ - Θ. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ	
Η ενσωμάτωση της ορεινής οικονομίας	28
ΗΛΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ	
Ο αναντικατάστατος πλούτος	34
ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΑΝΤΖΟΛΑ	
Ιδιοκτησιακές διεκδικήσεις και εμπρησμοί	36
Φ.Ε.Φ.	
Καίγονται τώρα και οι εθνικοί δρυμοί	37
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΛΥΡΑ	
Τοπία του σώματος	46
ΤΣΙΚΑΓΙΑ ΟΥ ΤΑΜ' ΣΙ	
Η διατριβή	48
Κ. ΜΑΛΛΙΩΡΗ	
Πολιτιστικός τομέας και Ευρωπαϊκή Κοινότητα	51
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Η προεκλογική περίοδος (έστω άτυπα) άρχισε...	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ	19
ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	41
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	
Αρχαιολογία, Χορός, Αρχιτεκτονική, Θέατρο, Άτιτλο	42
ΒΙΒΛΙΟ	54
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	55

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ 15ήμερο

Η προεκλογική περίοδος (έστω άτυπα) άρχισε...

ΑΠΟ ΠΛΕΥΡΑΣ πρωθυπουργικού μονολόγου ή ακροατηρίου, η συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου της Πέμπτης 4 Αυγούστου δεν διέφερε, ασφαλώς, από τις συνήθειες άλλες... Ενείχε, όμως, κάποιο διαφοροποιητικό στοιχείο: Ότι έγινε ύστερα από την «οριστική και αμετάκλητη» απόφαση του Α. Παπανδρέου (όσο νοούνται «οριστικές» αποφάσεις υπό τον αστερισμό του ΠΑΣΟΚ...) να απορρίψει προτάσεις υπουργών του για πρόωρες εκλογές — τον Νοέμβριο του 1988 ή τον Φεβρουάριο του 1989. «Οι προσεχείς εκλογές, τόνισε, θα γίνουν την Κυριακή 18 Ιουνίου 1989».

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ, ο πρωθυπουργός κήρυξε την έναρξη της προεκλογικής περιόδου. Και, καθώς το ακροατήριό του ήταν υπουργοί και αναπληρωτές υπουργοί — «πολίτες εις των ιδεών την πόλη»... — έκρινε πως έπρεπε να δώσει και τις δέουσες οδηγίες: «Δώστε μου, είπε, προτάσεις (διάβαζε «έργα»), ακόμα και εκτός του συνολικού μας προγράμματος που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν στους επόμενους 6-10 μήνες... Περάστε από τον δισταγμό και τον προβληματισμό, στην απόφαση και τη δράση... Θεωρήστε την «πολιτική των πόλεων (που αποφασίστηκε στην τελευταία σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ) σαν ένα από τα σοβαρότερα τμήματα του εκλογικού μας προγράμματος», κλπ.

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ έρριξε το βάρος του στις μεγάλες πόλεις, εκεί όπου η φθορά του ΠΑΣΟΚ είναι και μεγαλύτερη. «Ζητώ, είπé, να συσταθεί μια άτυπη ευέλικτη ομάδα, που θα καταρτίσει πρόγραμμα βελτίωσης της ποιότητας ζωής στο λεκανοπέδιο της Αττικής και εκτός αυτού, στην οποία θα συμμετάσχουν μέλη της κυβέρνησης, του Εκτελεστικού Γραφείου και επιστημονικοί σύμβουλοι». Όσο για το έργο των μελών της ομάδας αυτής, θα είναι εξαιρετικά σημαντικό: «Αυτοί θα είναι που θα μας χτυπούν κάθε πρωί την πόρτα και θα μας βοηθούν να επιλύσουμε προβλήματα και να προωθούμε νέες αποφάσεις»... Και η συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου έληξε με διαβεβαιώσεις ότι το ΠΑΣΟΚ δεν ξέ-

ρει τίποτε από τον «θλιβερό ρόλο της παραπλάνησης του λαού», ότι «οι γέφυρες που χτίζει το ΠΑΣΟΚ οδηγούν στο σίγουρο αύριο» και ότι «ο λαός, ο οποίος μας τίμησε δυο φορές με την εμπιστοσύνη του, θα συνεχίσει να μας τιμά και στην επόμενη και στις άλλες μεγάλες στιγμές της ετυμηγορίας του».

ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ φυσικό, το «μήνυμα» του πρωθυπουργού έφθασε μέχρι τους επιτελείς του αντιπροέδρου Μένιου Κουτσόγιωργα που επεξεργάζονται τον νέο εκλογικό νόμο. (Κάπου οι αρμοδιότητες μεταξύ των «επιτελών Κουτσόγιωργα» και των «επιτελών Τσοχατζόπουλου» σγχέονται, όταν δεν συγκρούονται, πλην το «μήνυμα ελήφθη - OVER»). Το «τριφασικό» είναι βέβαια μια λύση. Και μπορεί, κάτω από μια νέα χαρτογράφηση των εκλογικών περιφερειών, να αναδείξει το δεύτερο σε αριθμό ψήφων κόμμα, πρώτο, σε αριθμό εδρών, στη Βουλή. (Βλέπε και εκλογές 1956). Πλην χρειάζεται προσοχή. Διότι μια κακή χαρτογράφηση, μπορεί να αποβεί «μοιραία». Οπότε, το μόνο που θα απομείνει είναι ότι το ΠΑΣΟΚ δεν ξέρει ούτε να μιμηθεί τη Νέα Δημοκρατία...

ΚΑΙ ΕΝΩ η «νέα χαρτογράφηση» προχωρεί — και προχωρεί... — ήλθε στο φως (τουλάχιστον στα κύρια της σημεία) η επιστολή Απόστολου Λάζαρη προς Ανδρέα Παπανδρέου. Η επιστολή προκάλεσε κάποιο εκνευρισμό στο άμεσο περιβάλλον του πρωθυπουργού. Αλλά ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Σωτ. Κωστόπουλος έκρινε πως έπρεπε ο εκνευρισμός αυτός να αποκρυσταλλωθεί. «Ο πρωθυπουργός στα πλαίσια των επαφών του με στελέχη του ΠΑΣΟΚ», είπε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, «δέχεται συχνά προτάσεις και εισηγήσεις για διάφορα πολιτικά θέματα, τις οποίες και μελετά». Η διαφορά, ωστόσο, είναι ότι οι προτάσεις Λάζαρη δεν ήταν καθόλου ευάρεστες. Διότι, πρώτον, επισήμαιναν ότι τα σημερινά οξύτατα προβλήματα της χώρας απαιτούν λύσεις όχι τεχνοκρατικές (όπως πιστεύει το Καστρί), αλλά πολιτικές. Διότι, δεύτερο, κατέγραφαν την ανάγκη αλλαγής του σημερινού πολιτικού κλίματος. Και διότι, τρίτο ως μέσο για την αλλαγή του κλίματος αυτού, ο Απ. Λάζαρης υποδεικνύει την καθιέρωση της απλής αναλογικής, η οποία μπορεί να διαμορφώσει μια νέα δυναμική πολιτική. Η νέα αυτή δυναμική πολιτική, πιστεύει ο επιστολογράφος του πρωθυπουργού, μπορεί να στηριχθεί στην ευρύτερη συναίνεση των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων της Αριστεράς, που είναι όρος για να δημιουργηθεί μια νέα πλειοψηφία.

Μια διαφορετική φιλοσοφία

ΟΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ Λάζαρη συνιστούν, βέβαια, μια διαφορετική φιλοσοφία, από τη φιλοσοφία του κυβερνητικού κόμματος. Έτσι, ενώ το ΠΑΣΟΚ στοχεύει στην αυτο-

δυναμία (με την βοήθεια κάποιου «τριφασικού») ο βουλευτής και πρώην υπουργός του ΠΑΣΟΚ, συνιστά την απλή αναλογική. Ενώ το Καστρί θεωρεί όλους τους πολιτικούς αντιπάλους του πολίτες δεύτερας κατηγορίας (είναι «προχειρολόγοι», «οπισθοδρομικοί», «δογματικοί», «δημοκόποι», όταν δεν είναι «πειρατές», «μεμψίμοιροι», «προσωποπαγείς», κλπ.), ο Απ. Λάζαρης λέει ότι ο τόπος έχει πολύ δεινοπαθήσει, από την οξυτήτα αυτή και χρειάζεται αλλαγή του πολιτικού κλίματος. Τέλος, ενώ οι επιφανείς άνδρες του ΠΑΣΟΚ απορρίπτουν κάθε έννοια συνεργασίας με την Αριστερά (εκτός αν η Αριστερά προσκυνήσει τον πράσινο ήλιο...), ο Απ. Λάζαρης εισηγείται πολιτική που να εδράζεται στην ευρύτερη συναίνεση των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων της Αριστεράς. Η διαφορά, σε όλα τα σημεία είναι ποιοτική και ουσιαστική.

Ο ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ του ΠΑΣΟΚ όμως, απευθύνεται και προς την Αριστερά (φυσικά όχι στο κείμενο της επιστολής του προς τον πρωθυπουργό). Θα πρέπει — λέει — και η Αριστερά να παύσει να βλέπει τον εαυτό της ως «εξ υπολοίπων», ΣΑΝ «συμπληρωματική» δηλαδή, δύναμη του κυβερνήσαντος κόμματος. Θα πρέπει να παύσει να αιτιάζεται το ΠΑΣΟΚ, διότι δεν ακολουθεί τη δική της πολιτική. Και φυσικά, θα πρέπει να αναλάβει τις δικές της ευθύνες, παρεμβαίνοντας ενεργά, και αποφασιστικά, στην πολιτική ζωή της χώρας.

ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ να οδηγήσει η επιστολογραφία Λάζαρη (προς πρωθυπουργό) είναι πρόωρο να προεξοφλήσει κανείς. Στις διεργασίες και συνεννοήσεις πάντως, μεταξύ των κομμάτων της Αριστεράς, για μια προοπτική συγκλίσεων, οι «ιδέες Λάζαρη» δεν αποκλείεται να διαδραματίσουν κάποιο ρόλο, στο άμεσο μέλλον.

Αυτή τη βάση ποιος θα την πάρει.

ΜΕΣΑ ΣΤΟ δεκαπενθήμερο που κύλησε, η μέχρι τώρα χλιαρή αντιπαράθεση μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Νέας Δημοκρατίας, γύρω από το θέμα των αμερικανικών βάσεων, έμελλε να πάρει μια απρόσμενη οξυτήτα.

ΟΛΑ ΞΕΚΙΝΗΣΑΝ από μια συνέντευξη του Αμερικανού υπουργού Άμυνας, στην τουρκική «Μιλλιέτ». Απαντώντας σε σχετική ερώτηση, ο Φρ. Καρλούτσι απέκλεισε την περίπτωση παροχής οποιωνδήποτε εγγυήσεων στην Ελλάδα, «πίσω από τις πλάτες της Τουρκίας». Δεν μπορούμε — είπε — «να δώσουμε εγγυήσεις σε μια χώρα - μέλος του ΝΑΤΟ, για μια άλλη χώρα, επίσης μέλος του ΝΑΤΟ»... Με καθυστέρηση 48 ωρών, η κυβέρνηση αντέδρασε σε τόνους υψηλούς: οι δηλώσεις Καρλούτσι — είπε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος — είναι «απαράδεκτες». Και «εφόσον αποδόθηκαν ορθά, θέτουν υπό αμφισβήτηση την αξία της συνέχισής του (ελληνοαμερικανικού) διαλόγου».

Αυτά, όταν ο διάλογος —διάβαζε οι διαπραγματεύσεις για τη συνέχιση της αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας στην Ελλάδα— είχε συμπληρώσει οκτώ ολόκληρους γύρους και τα δυο μέρη παραδέχονταν ότι, στην διατύπωση του προοιμίου της νέας (ενδεχόμενης) συμφωνίας, είχε σημειωθεί «πρόοδος». (Στο προοίμιο, όπως άφησαν να διαρρεύσει ελληνικές πηγές, γίνεται αναφορά στους κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και στην Τελική Πράξη του Ελσίνκι, η οποία, όπως είναι γνωστό, προβλέπει το απαραβίαστο των συνόρων όλων των χωρών που υπέγραψαν την Πράξη).

ΚΑΙ ΕΝΩ οι περισσότεροι αναλυτές πίστευαν ότι οι ελληνικές αντιδράσεις, στις δηλώσεις Καρλούτσι, θα σταματούσαν στη δήλωση Κωστόπουλου, την επομένη ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ανακοίνωσε ότι η κυβέρνηση «αποφάσισε» την κατάργηση της βάσης του Ελληνικού. Ακολούθησε νέος κύκλος αντιδράσεων, τη φορά αυτή στην Ουάσιγκτον. Ένας βουλευτής, μάλιστα (ο Ντόναλντ Λούκενς, μέλος της υποεπιτροπής ευρωπαϊκών υποθέσεων της αμερικανικής Βουλής) έφθασε να συσχετίσει τη νομιμοφροσύνη του πρωθυπουργού προς τη σύζυγό του, με τη νομιμοφροσύνη του απέναντι στο ΝΑΤΟ! Ωστόσο, τον ακριβή τόνο των αμερικανικών αντιδράσεων έδωσε η βοηθός υπουργός Εξωτερικών

Ροζάνα Ριτζγουέι: «Το θέμα (της βάσης του Ελληνικού) —είπε— βρίσκεται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Και η σχετική ανακοίνωση δεν το μεταθέτει».

ΛΙΓΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΣ, η Ριτζγουέι υπαινίχθηκε ότι η ελληνική ανακοίνωση πιθανόν να έγινε για «λόγους εσωτερικής κατανάλωσης» ή από κάποιον που «θέλει επιτάχυνση του αργού ρυθμού των διαπραγματεύσεων». Ποιος μπορεί να είναι ο «κάποιος» αυτός που θέλει —μέσω μιας εξαγγελίας κατάργησης της βάσης του Ελληνικού— να «επιταχύνει» τον ρυθμό των διαπραγματεύσεων, είναι δύσκολο να το συλλάβει κανείς. Το πιθανότερο, πάντως είναι ότι η «απόφαση» για την «κατάργηση» της βάσης αυτής, δεν είναι άσχετη με τις εκλογές Ιουνίου 1989 και με την απόφαση του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου να αποφύγει το «πικρόν ποτήριον» της υπογραφής μιας νέας συμφωνίας παραμονής των βάσεων, πριν από τις εκλογές.

ΚΑΙ, ξαφνικά, ενώ η Νέα Δημοκρατία σκέφθηκε προς στιγμή να... συνηγορήσει υπέρ του ΠΑΣΟΚ, λέγοντας στους Αμερικανούς ότι, επιτέλους, η βάση του Ελληνικού, στην καρδιά της Ελλάδας, πρέπει να καταργηθεί, αντιμετώπισε τους κεραυνούς του ΠΑΣΟΚ! Αιτία! Η υπόμνηση, από πλευράς Νέας Δημοκρατίας, ότι και στις διαπραγματεύσεις που είχαν γίνει επί πρωθυπουργίας Ράλλη, με υπουργό Ε-

ξωτερικών τον Κ. Μητσotάκη, οι Αμερικανοί είχαν δεχθεί την κατάργηση της βάσης του Ελληνικού.

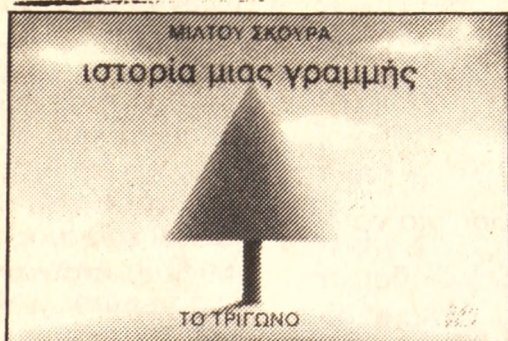
Η ΟΡΓΗ του ΠΑΣΟΚ (και, ειδικότερα, του κυβερνητικού εκπροσώπου) είχε ως έναυσμα το γεγονός ότι η Νέα Δημοκρατία διανοήθηκε να συγκρίνει εαυτήν με το σοσιαλιστικό ΠΑΣΟΚ! Πώς είναι δυνατόν, κάτι το οποίο εμείς οι επιφανείς άνδρες του ΠΑΣΟΚ, εξαγγείλαμε, να το είχατε εξαγγείλει και σεις. Η διαφορά, είπε ο Σωτ. Κωστόπουλος, είναι τεράστια: Σεις είχατε «αποφασίσει» την κατάργηση της βάσης του Ελληνικού, αλλά, ταυτόχρονα, είχατε δεχθεί την μεταφορά της στην Κρήτη, ενώ εμείς δεν δεχόμαστε καμιά μεταφορά! Και ο χορός καλά κρατεί, χωρίς κανείς να ξέρει ακόμα πού θα μεταφερθούν ορισμένες «βασικές λειτουργίες» της βάσης του Ελληνικού, μια και οι ειδικοί αποφαινόνται ότι οι άλλες μεγάλες βάσεις, για να αποδώσουν, χρειάζονται «ορισμένες», τουλάχιστον, από τις τωρινές λειτουργίες της βάσης του Ελληνικού!

ΟΤΑΝ ΜΑΣ πνίγουν οι λέξεις και είναι κοινός τόπος ότι οι οκτώ γύροι των διαπραγματεύσεων έγιναν όχι για την απομάκρυνση των βάσεων, αλλά για την παραμονή τους, πόση αξία να έχουν οι φραστικοί λεονταρισμοί και οι αντιπαθέσεις μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Νέας Δημοκρατίας;

ΑΝΤΗΝΩΡ

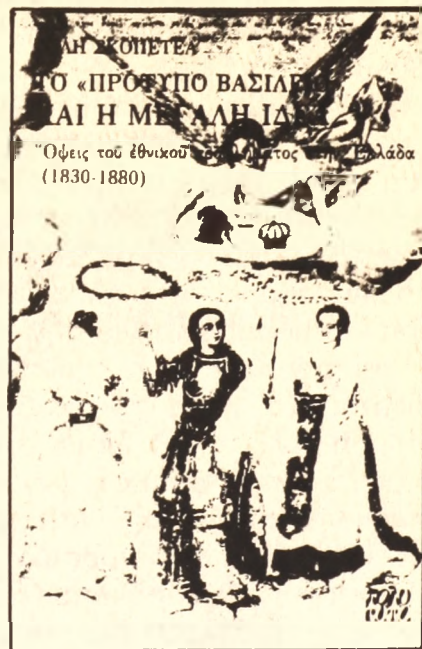
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ:
Ιστορία μιας γραμμής

Ευρηματική σειρά τριών βιβλίων —Ο Κύκλος, το Τετράγωνο, το Τρίγωνο— που με τα πολύχρωμα και ωραία σχέδια του Μ. Σκούρα βοηθούν τα μικρά παιδιά να κατανοήσουν τον κόσμο των μορφών. Ένα βιβλίο που διασκεδάζει και συγχρόνως διδάσκει.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ:
ΤΟ «ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ»
ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ
Όψεις του εθνικού προβλήματος
στην Ελλάδα (1830-1880)

Ποιες είναι οι αντιλήψεις για το ελληνικό έθνος και τον προορισμό του;

Αυτό είναι το καίριο ερώτημα που θέτει και ερευνά η ιστορικός Έλλη Σκοπετέα. Βιβλίο ιστορικό όσο και ιδεολογικό, που είναι χρήσιμο για την κατανόηση του νεοελληνικού βίου, έως και της σημερινής συγκυρίας.

αντι θεσεις

Η «Ιθάκη» προκαλεί

Ο μαραθώνιος της ποδηλατοδρομίας που έκαναν την Πέμπτη 4 Αυγούστου τα μέλη της Θεραπευτικής Κοινότητας «Ιθάκη» από τη Σίνδο ως τα Τέμπη, πέραν της συμβολικής σημασίας που είχε για τον αγώνα που δίνουν για την αποτοξίνωση από τα ναρκωτικά και το μήνυμα ζωής και ελπίδας που έδωσαν, ήταν και μια πρόκληση. Πρόκληση στην Πολιτεία και τους αρμόδιους φορείς. Πρόκληση για όσους πολέμησαν και υπονόμισαν την «Ιθάκη». Πρόκληση για την ανάληψη από κοινωνικούς φορείς μιας μακροχρόνιας και σκληρής προσπάθειας για έναν άλλο τρόπο ζωής των νέων, μακριά από τον κόσμο των ψευδαισθήσεων και του αργού θανάτου.

Η «Ιθάκη» όμως έχει και στοιχεία μιας αντίληψης, μιας στάσης *ιδεολογικής* απέναντι στην αποτοξίνωση. Ως θεραπευτική κοινότητα έδωσε πολλές μάχες για να στηριχθεί και να αποτελέσει στη συνέχεια μια σοβαρή — την πλέον αξιόλογη σήμερα — προσπάθεια για την αποτοξίνωση και την κοινωνική επανένταξη. Η πρόσφατη εξαγγελία της κυβέρνησης για ίδρυση δεύτερης «Ιθάκης» στην Αθήνα είναι μια νίκη όσων πίστεψαν και αγωνίστηκαν για την «Ιθάκη». Ίσως τώρα να χρειάζεται μεγαλύτερη προσοχή και επιμονή. Είναι μια άλλη πρόκληση που μετέφεραν με τα ποδήλατά τους οι νέοι της «Ιθάκης» από τη Σίνδο σε όλη την Ελλάδα.

Η παραίτηση Μάντζαρη

Η αποχώρηση του βουλευτή Δ. Μάντζαρη από το ΠΑΣΟΚ και η παραίτησή του από το αξίωμα του βουλευτή με τα όσα αναφέρει στην επιστολή του για την εσωκομματική δημοκρατία, καταγράφουν την σημερινή εικόνα του κυβερνώντος κόμματος, αλλά και τα αδιέξοδα που έχουν σωρρευθεί. Το τραγικό στην περι-

πτωση Μάντζαρη είναι ότι τα όσα λέει και καταγγέλλει αντιμετωπίζονται με σιωπή και συγκατάβαση εξευμενισμού όπως φαίνεται από τη δήλωση του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου: «τον θεωρώ μέλος και φίλο του ΠΑΣΟΚ». Δήλωση που εκφράζει και την φοβία της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ απέναντι στην υπάρχουσα διαμαρτυρία μέσα στο ΠΑΣΟΚ, και την προσπάθεια κατευνασμού των αντιδράσεων.

Θα θυμόσαστε πώς αντιμετωπίστηκαν άλλες αντίστοιχες περιπτώσεις (όπως λ.χ. εκείνη του Μ. Δρεττάκη). Η σύγκριση, όπως άλλωστε σχολιάστηκε, δείχνει ότι οι καιροί αλλάζουν. Όχι βέβαια ότι τώρα το ΠΑΣΟΚ αντιμετωπίζει διαφορετικά την λειτουργία του ή επιτρέπει να αναπτυχθεί ο εσωκομματικός διάλογος. Απλώς τώρα η διαμαρτυρία δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί όπως στο παρελθόν, επειδή παίρνει άλλες διαστάσεις και μπορεί να συμβούν εκρήξεις με τέτοιο χαρακτήρα που δεν θα «μαζεύονται» εύκολα.

Η πράξη του Δ. Μάντζαρη, και η τίμια ενέργειά του να παραιτηθεί από το αξίωμά του αφαιρέσει τη δυνατότητα «σπέκουλας», αν και κανείς δεν μπορεί για τίποτε να είναι σίγουρος. Όμως η ουσία της καταγγελίας παραμένει. Το ΠΑΣΟΚ διαχειρίστηκε ελπίδες τις οποίες στην συνέχεια τις έφθειρε για να τις χρεωκοπήσει. Η στάση της σιωπής είναι εύγλωττη και χαρακτηριστική. Επιβάλλεται από το φόβο, επειδή η τοποθέτηση για τα θέματα που αναφέρει η «επιστολή Μάντζαρη» — ο οποίος δηλώνει κεντρώας προέλευσης — θα τα μεταφέρει πέραν των ιδιωτικών συζητήσεων των μελών και οπαδών του, οπότε θα αναγκασθεί και η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ να τα αντιμετωπίσει, όχι όμως ως έκφραση μεμονωμένης κριτικής, «μουρμούρας» ή «ανεπίσημων» συζητήσεων. Και κάτι τέτοιο η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ θέλει να το αποφύγει με κάθε τρόπο

Αυταρχισμός και αδιαφορία

Τα αιματηρά επεισόδια που έγιναν την περασμένη Παρασκευή στο λιμάνι του Πειραιά όταν λιμενικοί, βατραχάνθρωποι και αντιτρομοκρατικές ομάδες επιτέθηκαν στους απεργούς των ακτοπλοϊκών γραμμών έδειξαν σε όλο το μεγαλείο του τον αυταρχισμό της κυβέρνησης. Η βαρβαρότητα της επίθεσης καταγγέλθηκε και από τους απεργούς, αλλά και από όσους είδαν από κοντά τη μανία των ειδικών μονάδων.

Η απεργία των ναυτεργατών έθιγε στην αιχμή της τουριστικής περιόδου τα κέρδη των εφοπλιστών και βέβαια δημιουργούσε προβλήματα στο επιβατικό κοινό. Η κυβέρνηση αντί να συζητήσει τα αιτήματα των απεργών επέλεξε το δρόμο του αυταρχισμού. Ικανοποίησε έτσι τους εφοπλιστές που είχαν ζητήσει να

χαρακτηρισθεί παρανομη η απεργία με βάση τον Ν. 330, πράγμα που το δικαστήριο δεν το δέχθηκε, αλλά και απέφυγε την ευρύτερη διαμαρτυρία όσων θα ταξίδευαν στα νησιά για τις διακοπές τους. Η κυβέρνηση στάθηκε στο πλευρό των εφοπλιστών, αλλά και προχώρησε επιπλέον φροντίζοντας η ίδια να κάνει ό,τι ζητούσαν, παρότι το δικαστήριο είχε κρίνει νόμιμη την απεργία. Έγραψε στα αζήτητα, δηλαδή, κάθε δημοκρατικό κανόνα και υιοθέτησε τη κλασική συνταγή της καταστολής και του αυταρχισμού.

Και όχι μόνο αυτό. Έδειξε την «ευαισθησία» της, δήθεν για την αποφυγή της ταλαιπωρίας του επιβατικού κοινού, ενώ όταν σε φυσιολογικές συνθήκες οι επιβάτες συνωστιζονται στα πλοία, οι ιδιοκτήτες βάζουν υπεράριθμους επιβάτες και αυτοκίνητα για να κερδίζουν περισσότερα, κλείνει τα μάτια της παρά τις καταγγελίες, όχι μόνο των επιβατών, αλλά και των ιδίων των λιμενικών αρχών. Παρά το γεγονός μάλιστα ότι κάθε καλοκαίρι και ιδιαίτερα στην αιχμή της τουριστικής περιόδου, οι παρατυπίες, οι παρανομίες και η ταλαιπωρία των επιβατών - Ελλήνων και ξένων - επαναλαμβάνονται και γίνονται μεγαλύτερες και αυτό για να κερδίζουν περισσότερα οι εφοπλιστές, η κυβέρνηση αδιαφορεί. Δεν παίρνει μέτρα, δεν ζητά να τηρηθούν οι κανόνες της ναυσιπλοΐας και δεν φροντίζει για τον περιορισμό των κινδύνων που υπάρχουν από τον εξευτελισμό και την απληστία των πλοιοκτητών, οι οποίοι εξασφαλίζουν με αυτό το καθεστώς και διπλά μερικές φορές εισιτήρια σαρδελοποιώντας στην κυριολεξία τους επιβάτες στα πλοία.

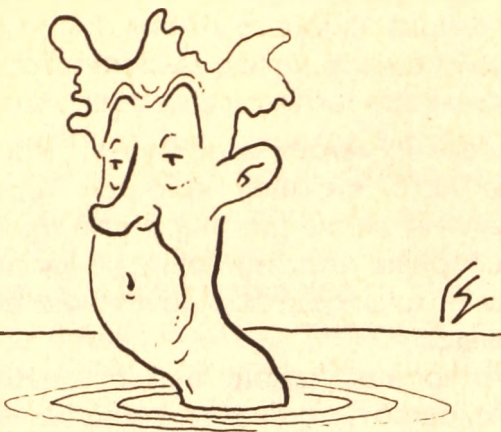
Ο «Ελαιώνας» απαιτεί ριζικές λύσεις

Στον «Ελαιώνα» υπάρχει ένας χώρος 7,5 στρεμμάτων που είχε χαρακτηριστεί ως χώρος αθλητικών εγκαταστάσεων από το Δημόσιο Συμβούλιο Αιγάλεω. Ο χώρος αυτός παραχωρήθηκε σε ιδιώτη από τον ΟΕΔΒ — χωρίς να έχει και το δικαίωμα — για δημιουργία πρατηρίου υγρών και αερίων καυσίμων. Το υπουργείο Μεταφορών και η Πολεοδομία Δυτ. Αττικής χορήγησαν την άδεια. Όμως με παρέμβαση του Δήμου η άδεια ανακλήθηκε. Αρχές Ιουλίου ο υπουργός κ. Πέτσος παρά τη σχετική γνωμάτευση του Σ.τ.Ε. παράγγειλε στο νομάρχη Δυτ. Αττικής να επανεξετασθεί η χορήγηση της άδειας - πράγμα που έγινε. Έτσι ένας ελεύθερος χώρος παρακρατείται παράνομα και ο Δήμος κατέθεσε προσφυγή στο Σ.τ.Ε. και οργάνωσε μάλιστα πριν 15 μέρες περίπου καθιστική διαμαρτυρία έξω από το υπουργείο Μεταφορών.

Η προηγούμενη περίπτωση είναι χαρακτηριστική του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζει η κυβέρνηση τον «Ελαιώνα». Αντί να προχωρήσει σε δραστικά μέτρα απομάκρυνσης Βιοτεχνών, Βιομηχα-

ΠΑΠΟΥΛΗ ΓΙΑΤΙ ΒΡΩΜΑΕΙ
Η ΘΑΛΑΣΣΑ;

ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΛΕΦΤΑ
Ν' ΑΓΟΡΑΣΟΥΝ ΦΡΕΣΚΑ ΨΑΡΙΑ
ΚΑΙ ΒΑΖΟΥΝ ΜΠΑΓΙΑΤΙΚΑ

νιών, Βυρσοδεψίων, επιμεταλλωτηρίων και άλλων εργαστηρίων που μετέτρεψαν τον Ελαιώνα σε σκουπιδότοπο και χώρο ρύπανσης δημιουργεί νέες υποδοχές για συγκέντρωση ρυπογόνων εστιών, δεν δεσμεύει ελεύθερους χώρους και καλλιεργεί με την πολιτικής της εκείνες τις τάσεις που υπηρετούν συμφέροντα και θέλουν να αδιαφορούν αν η περιοχή υποβαθμίζεται.

Η περιοχή του «Ελαιώνα» όπως φάνηκε και στην εκδήλωση - συζήτηση που οργανώθηκε με πρωτοβουλία του ΑΝΤΙ και των Δήμων της περιοχής. Χρειάζεται να μετατραπεί σε ζώνη πράσινου. Αυτό όμως απαιτεί ριζικά μέτρα και κυρίως πρωτοβουλίες για να φύγουν από την περιοχή όχι μόνον οι ιδιαίτερα ρυπογόνες βιομηχανίες, αλλά κάθε σχετική δραστηριότητα. Από αυτή την άποψη προξενεί τουλάχιστον απορία πως ο αντιδήμαρχος του Αιγάλεω κ. Γ. Κατωπόδης σε συνέντευξή του στο «ΡΙζοσπάστη» (5/8) ζητά «να φτιαχτεί άμεσα το βιοτεχνικό και βιομηχανικό πάρκο και να φύγουν οι μεγάλες βιομηχανίες».

Η Αθήνα, αλλά και ο ίδιος ο Ελαιώνας δεν έχουν ανάγκη από ημίμετρα ή από μια «λελογισμένη» χρήση των βιομηχανιών που βρίσκονται στην καρδιά της πόλης. Το να δημιουργηθεί Βιομηχανικό Πάρκο στον Ελαιώνα δεν αποτελεί λύση. Ούτε περιορίζει τη ρύπανση, αλλά και ούτε επιτρέπει να αναβαθμισθεί η περιοχή περιβαλλοντολογικά.

Ο Ελαιώνας είναι από τις περιπτώσεις εκείνες που «το μαχαίρι χρειάζεται να φτάσει στο κόκκαλο». Όμως εδώ από τη μια πλευρά υπάρχει η αντίληψη του κ. Πέτσου και από την άλλη αυτή του αντιδημάρχου που ζητά ουσιαστικά τον «καλλωπισμό» της περιοχής. Όποια από τις δυο και αν εφαρμοσθεί δεν οδηγεί στην μετατροπή του Ελαιώνα σε χώρο πράσινου σε πνεύμονα δηλαδή, της Αθήνας, αλλά στην εντατικοποίηση των λειτουργιών και την αναδιοργάνωση της περιοχής μέσα από την ίδια λογική. Μόνο που η μια εκδοχή στηρίζει την εντατική εκμετάλλευση του χώρου όπως έχει, ενώ η άλλη ζητεί την αλλαγή ορισμένων χρήσεων του χώρου. Είναι όμως λύση αυτή για τον «Ελαιώνα» για μια περιοχή, δηλαδή, που βρίσκεται στο κέντρο μιας μεγά-

λούπολης με τόσα προβλήματα περιβάλλοντος όπως η Αθήνα;

Οι φεουδάρχες της ΓΣΕΕ

Η κυβέρνηση και ειδικά ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, ο υπουργός Εργασίας Γ. Γεννηματάς, και ο «πρόεδρος» ελέω δικαστηρίου Γ. Ραυτόπουλος μεταχειρίζονται τη ΓΣΕΕ το λιγότερο ως φέουδό τους. Εξαγγέλλουν συνέδρια όταν και όπως τους βολεύει. Συσκέπτονται και αποφασίζουν ημερομηνίες. Φτιάχνουν σενάρια και μετά θέλουν «διάλογο» για να νομιμοποιήσουν όσα αποφάσισαν. Πλησιάζουν οι εκλογές και επειδή δεν μπορούν να πάνε —δεν συμφέρει— με την εκκρεμότητα ΓΣΕΕ ανοικτή λόγω της Αριστερας (ψηφών δηλαδή) εξαγγέλλουν πάλι συνέδριο. Όπως αυτοί το θέλουν.

Έκτακτο, με όρους που σημαίνουν πρακτικά κυβερνητική εποπτεία και πασοκική επικυριαρχία. Ως φεουδάρχες. Χωρίς κανένα στοιχείο σεβασμού των κανόνων που συμφώνησαν οι συνδικαλιστικές παρατάξεις, χωρίς τήρηση των δημοκρατικών διαδικασιών, χωρίς σεβασμό στην αυτονομία του συνδικαλιστικού κινήματος.

Τώρα ανακοινώθηκε νέα ημερομηνία για έκτακτο συνέδριο από 21 μέχρι 23 Οκτωβρίου. Ποιό τέλος άραγε μπορεί να έχει ένα σήριαλ Φεουδάρχων;

Ποιοι «απέτυχαν» στις Γενικές

Όταν το ΑΝΤΙ θα βρίσκεται στα περίπτερα τα αποτελέσματα των Γενικών Εξετάσεων θα έχουν γίνει γνωστά. Σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις, από στοιχεία που δημοσιεύθηκαν στον ημερήσιο Τύπο, η βαθμολογία στα βασικά μαθήματα κάθε δέσμης και κυρίως τα Μαθηματικά και η Έκθεση είναι αυτά στα οποία «απέτυχαν» οι υποψήφιοι. Η «καινοτομία» του βασικού μαθήματος και η βάση στο βασι-

κό μάθημα (80 μονάδες) για να «πετύχει» ο υποψήφιος, ανεξάρτητα από τις επιδόσεις του στα άλλα μαθήματα ήταν οι κύριες αλλαγές που εφαρμόστηκαν φέτος. Στις αλλαγές αυτές όμως του Εξεταστικού Συστήματος συγκαταλέγεται και η «αποτυχία» των υποψηφίων.

Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι το σύστημα των εξετάσεων παρά τις κατά καιρούς τροποποιήσεις που υφίσταται, βρίσκεται σε διαρκή κρίση. Ποιος μπορεί άραγε να υποστηρίξει ότι απέτυχαν οι υποψήφιοι και όχι οι «αλλαγές» του συστήματος; Αν φέτος όμως είναι τα βασικά μαθήματα στα οποία «απέτυχαν» οι υποψήφιοι —«θέρισαν» ή «έκαψαν» όπως γράφουν οι εφημερίδες— πέρσι ήταν κάποια άλλα, τις χρονιές που πέρασαν κάποιο άλλο κτλ. Τελικά, ανεξάρτητα από το ποιο ή ποια μαθήματα είναι αυτά που «θερίζουν» κάθε χρόνο, αυτό που μένει πάντα είναι το σύστημα, που όπως και αν «φτιασιδωθεί» ή «αλλάξει» παραμένει στην ουσία του το ίδιο: σύστημα επιλογής, σύστημα αναπαραγωγής και στήριξης των υπάρχοντων εκπαιδευτικών μηχανισμών.

Το τραγικό στην υπόθεση είναι ότι όπως κάθε χρόνο, θα γίνονται εκ των υστέρων αναφορές είτε στη δυσκολία των μαθημάτων, είτε στο γιατί οι μαθητές δεν έγραψαν πχ. έκθεση ή μαθηματικά, και τα βάρη ρίχνονται στους υποψηφίους ή συνήθως στην ανεπάρκεια κάποιων πλευρών της εκπαίδευσης και όχι στους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς και το σύστημα των εξετάσεων. Ταυτόχρονα πολλοί θα έχουν παίξει, με πρώτη την κυβέρνηση, με την αγωνία υποψηφίων και γονέων μέχρι να περάσει ο επόμενος ετήσιος κύκλος της «εκπαίδευσης» και να επαναληφθούν τα ίδια του χρόνου.

Μια διευκρίνιση

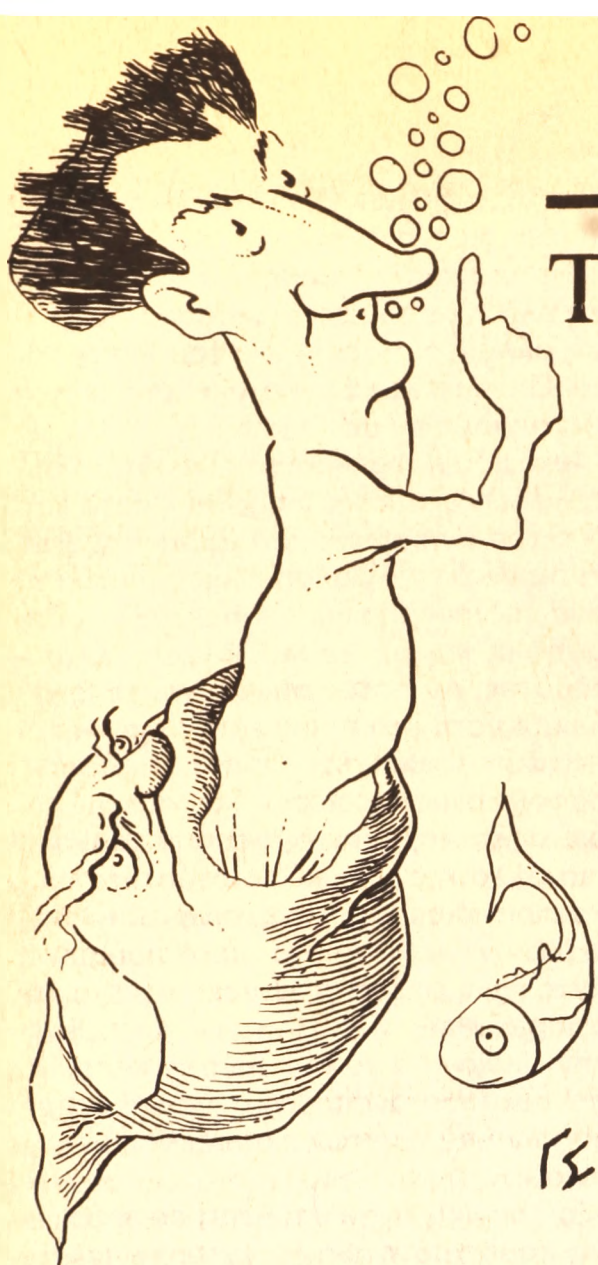
● Από τον πρέσβη της Συρίας κ. Σαχίν Φαράχ πήραμε το ακόλουθο διευκρινιστικό σημείωμά του:

Αξιότιμε Κύριε,
Αναφερόμενος στην συνέντευξη που έδωσα στο υπ. αρ. 378 ημερ. 15/7/88 τεύχος του περιοδικού σας, έχω την τιμή να σας αναφέρω τα εξής:

Βασίζόμενος πάντα στην φιλική συνεργασία με το περιοδικό σας εκφράζω τη λύπη μου για την μη διόρθωση της φράσης (υποστηρίζουμε κάθε βήμα που κάνει η Ελληνική Κυβέρνηση και ο Ελληνικός λαός) η οποία θα έπρεπε να έχει τυπωθεί με τον εξής τρόπο. «Ευχόμαστε στην Ελληνική Κυβέρνηση και στον Ελληνικό λαό να πετύχουν αυτό που επιθυμούν».

Ελπίζοντας σε μια καλύτερη μελλοντική συνεργασία, διατελώ.

Μετά τιμής
Δρ. Σαχίν Φαράχ
Πρέσβυς

ΤΟ ΒΡΕΦΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΤΟΣ

χε ευρεθεί «εκτός νυμφώνος»... Και τότε, που λέτε, εις μίαν κρίσιμον «οριακήν στιγμήν» έκανε μια σειρά από ιδιαίτερα οξυδερκείς παρατηρήσεις, εξ ων πρόκυψαν οι ανωτέρω συγκλονιστικές ανακαλύψεις...

Απορούμε, βέβαια, πώς δεν ανακάλυψε ακόμα ότι... η γη είναι σφαιρική και περιστρέφεται περί τον ήλιο (και ουχί αντιστρόφως, όπως, ίσως, πίστευαν πολλοί σύντροφοί του στο ΠΑΣΟΚ, ως σήμερα). Αλλά μην τα θέμε κι όλα δικά μας...

Ίσως μερικοί από σας απορείτε ακόμα που δεν αναφέρεται σε περιστατικά όπως του Χριστοδουλίδη ή του Κρυστάλλη, ή σε σκέτα ονόματα όπως του Λούβαρη ή του Κοσκωτά. Μα το «βρέφος» είναι ευγενικό, είναι «παιδί από σπίτι» με τρόπους με αγωγή, μιλάει γενικά, αποφεύγει να θίγει ονόματα, οικογένειες και καταστάσεις. Αυτό, άλλωστε, επιβάλλει η ευπρέπεια. Η ίδια... ευπρέπεια που στην περίπτωση Χριστοδουλίδη του επέβαλε να λουφάρει κανονικά! Αλλά ίσως εκείνη δεν ήταν αρκούντως «οριακή στιγμή» για να αφυπνισθεί η βρεφική του εντιμότης και να του θέσει κάποια συνειδησιακά προβλήματα. Ας είναι...

Ο Κώστας, όμως, δεν ανακάλυψε μόνο την αλήθεια. Προτείνει και τρόπο για την προσπάθειά της. Τρόπο πολύ συγκεκριμένο, τρόπο πολύ πρωτότυπο, τρόπο πολύ «προφητικό» ου μην αλλά και... «προβλεπτικό» (;) με δυο λόγια, τρόπο πολύ εμπνευσμένο: Την... ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗ του ΠΑΣΟΚ! (Θε μου, συγχώρεσέ με...).

Και πώς θα ρωτήσετε, εσείς που είστε απλοί πολίτες κι όχι «πολιτικοί καριέρας». Μην σκιάζεστε! Ο Κώστας έχει και γι' αυτό απάντηση: Με... «πρωτοβουλία και ευθύνη του Ανδρέα Παπανδρέου, μια προσπάθεια με αξιοπιστία και φερεγγυότητα» (Ναι έτσι ακριβώς το λέει!).

Ο Κώστας, επειδή είναι μικρός και άμαθος, δεν υποπεύεται ότι όλα αυτά τα φοβερά παθολογικά συμπτώματα που ανακάλυψε ξαφνικά στον κομματικό χώρο του ΠΑΣΟΚ, (η προσκόλληση σε απαρχαιωμένα δόγματα, η διαφθορά των στελεχών κτλ.) οφείλονται, εν πολλοίς, στον **προσωποπαγή** χαρακτήρα του κόμματός του, στον **αυταρχισμό**, την **αφερεγγυότητα** και τον **κυνισμό** του Αρχηγού του, ο οποίος έκλεισε στόματα, φίμωσε κριτικές φωνές, καπηλεύτηκε ιδέες και οράματα, προσέλκυσε αρριβίστες και αυλοκόλακες, έδωξε ή αποθάρρυνε έντιμους και ακέραιους ανθρώπους, μετακινούμε-

νος με κάθε άνεση από τη μία άποψη στην αντίθετή της, καιροσκοπώντας αγρίως επί των διακηρυγμένων αρχών του, χωρίς να λογοδοτεί σε κανένα και χωρίς να δέχεται κριτική από κανένα...

Ο Κώστας ανακάλυψε ότι «είναι καιρός να γυρίσουμε την παλιά σελίδα της μετεμφυλιακής περιόδου και της μεταπολιτευτικής συγκυρίας». Αλλά επιμένει ότι και η... επόμενη σελίδα πρέπει «να φέρει τη σφραγίδα του Ανδρέα Παπανδρέου», ο οποίος υπήρξε, ως γνωστόν, δημιουργήμα της μεταπολιτευτικής συγκυρίας, κι ο οποίος εκμεταλλεύτηκε, αδιαστάτως και κατά κόρον, τις λαϊκές ψυχώσεις της μετεμφυλιακής περιόδου. Αλλά αν είναι να γυρίσουμε σελίδα, για να βρεθούμε στην... προηγούμενη, γιατί να μπούμε στον κόπο, βρε Κώστα;

Και κάτι τελευταίο, Κώστα μου: Μιλάς διά μακρών — διά **πολύ** μακρών — για την «οριακή στιγμή» σου, όταν σ' έπιασε η συνειδησιακή σου κρίση και συνέταξες το πόνημά σου. Και μας λές, μεταξύ άλλων, ότι κάποιες οριακές στιγμές «προσφέρουν μια σπάνια ευκαιρία, για να βλέπει κανείς πιο μακριά από τα μικρά, μίζερα και αλλοτριωμένα παιχνίδια της εξουσίας... να βλέπει τα πράγματα περισσότερο ως πολίτης και ως άνθρωπος, ως αγωνιστής, ως πατριώτης και ως ιδεολόγος και λιγότερο σαν πολιτικός καριέρας»!

Καημένε Κώστα! Δεν σου περνάει από το μυαλό, τι κουβέντα σου ξέφυγε, τι ομολόγησες άθελά σου...

Γιατί την ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, για την οποία τόσο... αγωνιάς, την υπηρετούν πολίτες που ΚΑΘΕ στιγμή, όχι μόνο μερικές ΣΠΑΝΙΕΣ, «οριακές στιγμές», βλέπουν πιο μακριά από τα μικρά, τα μίζερα και τα αλλοτριωμένα παιχνίδια της εξουσίας. ΚΑΘΕ στιγμή, όχι μόνο μερικές ελάχιστες και σπάνιες «οριακές στιγμές» στοχάζονται περισσότερο σαν πολίτες, σαν αγωνιστές, σαν πατριώτες και σαν ιδεολόγοι μάλλον, παρά σαν «πολιτικοί καριέρας».

Όσοι στοχάζονται και πολιτεύονται έτσι ΜΟΝΟ όταν έρχεται η μοιραία «οριακή» τους στιγμή, ΔΕΝ είναι αριστεροί! Είναι σφουγγοκολάριοι των Αρχηγών τους, και υπηρέτες διατεταγμένων συμφερόντων. Και η συνειδησιακή τους κρίση, αφορά τους ίδιους και ενδεχομένως τον εξομολογητή τους. Αλλά εμάς ΔΕΝ μας αφορά...

Ο άλλος βρεφοκόμος

Καλά, μάθατε τι έγινε στο ΠΑΣΟΚ;

Το παιδί ομίλησε! Ή μάλλον — συγγνώμη, να μην μπερδευόμαστε — το «βρέφος» θέλω να πω...

Και ο λόγος του, όντως μας συγκλόνισε! Διότι δεν μίλησε έτσι τυχαία και στα κουτούρου, για να πει, κι αυτός ο έρημος, κάτι. Μίλησε διότι ανακάλυψε ξαφνικά την... Αμερική!

Ανακάλυψε, λοιπόν, «την μεταβατικότητα της εποχής μας», ανακάλυψε τη «συνθετότητα των κοινωνικών αντιπαράθεσεων», ανακάλυψε το... «διαφορετικό ιδεόγραμμα» (;) ανακάλυψε «την πραγματική σύσταση της ολιγαρχίας» ανακάλυψε «τις εγγενείς αδυναμίες των μη προνομιούχων», ανακάλυψε τη χρησιμότητα της Μικτής Οικονομίας, ανακάλυψε τον «πεπερασμένο» ου μην αλλά και... «φολκlorικό» χαρακτήρα της «αυτοδύναμης ανάπτυξης μιας μόνο χώρας», ανακάλυψε τον «διοικητικό γιγαντισμό, και την παραγωγική καχεξία και τη γραφειοκρατική αγκύλωση» του Δημοσίου...

Ανακάλυψε ακόμα την «αυταρχικότητα του κράτους και την υποταγή της κοινωνίας στο κράτος», ανακάλυψε «την αμηχανία, την ελλειπτικότητα και την αμορφία τα λάθη και τις ακαμψίες του ίδιου του ΠΑΣΟΚ», ανακάλυψε «την ανεπάρκεια της πολιτικής μας κουλτούρας», ανακάλυψε — άκουσον, άκουσον — «τη φθορά, την αλαζονεία και την αλλοτρίωση των στελεχών (του ΠΑΣΟΚ εννοείται), επενδυμένες σε ένα νέο στίλ εξουσίας με πολύ χαρακτηριστικό και αναγνώσιμο (;) ύφος και ήθος...».

Κι όλα αυτά τα ανακάλυψε σήμερα! Ή μάλλον πριν δυο χρόνια, όταν το περί ου ο λόγος «βρέφος» — αν και «θείον» — εί-

ΔΟΡΥΦΟΡΙΚΗ ΧΩΡΙΣ ΚΕΡΑΙΑ

Η κυβερνητική εξαγγελία για την πειραματική εφαρμογή της δορυφορικής τηλεόρασης με την ευθύνη της ΕΡΤ ΑΕ από τον Οκτώβριο για 9 πόλεις (Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Κέρκυρα, Κομοτηνή, Ηράκλειο, Φλώρινα και Ρόδο) θα μπορούσε να είχε γίνει και πριν χρόνια. Τότε π.χ. που ο σημερινός αναπληρωτής υπουργός Προεδρίας Δ. Μαρούδας απειλούσε μέχρι και να καταρρίψει το δορυφόρο που θα μετέ-

χειρήσει του Σέιχ-Σου, η οποία βεβαίως δεν ήταν καθόλου ωφέλιμη για την ίδια. Με πρακτική λογική λοιπόν η κυβέρνηση ανήγγειλε (!) τη δορυφορική. Έτσι, και εκτονώνει την κατάσταση και κερδίζει λέγοντας ότι φέρνει αυτή στην Ελλάδα τη δορυφορική και όχι οι δεξιοί δήμαρχοι. Γιατί να επιτρέψει στους Έβερτ, Κούβελα, Ανδριανόπουλο και στον Μητσοτάκη να εκμεταλλευθούν το «*σας φέραμε τη δορυφορική*» όπως παλιά «*σας φέραμε ρολόγια*» στις εκλογές; Είναι πράγματι απ' αυτή την άποψη μια πολιτική κίνηση που καταγράφεται υπέρ της.

Μόνο που τα δύσκολα υπάρχουν μετά την εξαγγελία. Γιατί υπάρχουν ανοικτά προβλήματα και όπως πάντα προχειρότητα για τα όσα απαιτεί η δορυφορική ή η καλωδιακή. Έτσι δεν έχει διευκρινισθεί ποιος θα πληρώνει το κόστος, το κατά

μπορεί να προβλεφθούν. Αφήνουμε κατά μέρος την υποδομή (μηχανήματα, απαιτήσεις μεταγλωτισμού ή υποτίτλων κτλ.) ή το τι θα γίνει με την ιδιωτική τηλεόραση, θέμα που παραμένει εκκρεμές.

Εκτός από αυτά όμως υπάρχουν τα τεράστια οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Η διαφήμιση, τα προγράμματα, οι επιλογές που ξεπερνούν το πολιτιστικό προϊόν και το εμπορικό ή κρατικό ενδιαφέρον.

Η επί τόσα χρόνια καθυστέρηση της κυβέρνησης και η έλλειψη πολιτικής σε μια σειρά θέματα έχει δείξει ότι οδηγούν σε παρενέργειες και ακόμα σε τερατογεννήσεις. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει και τώρα με αρνητικές συνέπειες ακόμα για τους στόχους που έχει θέσει η ίδια η κυβέρνηση και για τους οποίους μπορεί κανείς να διαπιστώσει μια κατ' αρχήν συμφωνία όλων.

Ο έλεγχος στην ΕΡΤ και η αξιοπιστία

Μια τέτοια κατάσταση τερατογέννησης υπάρχει τώρα στην ΕΡΤ ΑΕ. Οι αλλαγές, μετά την ανάληψη της ευθύνης στον τομέα των μέσων ενημέρωσης από τον κ. Μαρούδα, στην ΕΡΤ είχαν συνέχεια. Η βροχή των παραιτήσεων στη Μεσογειών, με κορυφαίες τελευταία του διευθυντή του Δ' Προγράμματος κ. **Σπ. Βέργου** και του κ. **Ν. Μαυρουδή** από τη θέση του υπεύθυνου του μουσικού τμήματος, πιστοποιούν την κρίση, αλλά και την αυξανόμενη σπουδή της κυβέρνησης να έχει υπό τον απόλυτο έλεγχό της την κρατική ραδιοτηλεόραση, ενόψει των εκλογών.

Το πρόβλημα για την κυβέρνηση είναι πώς θα διαιωνίζεται ο έλεγχος και πώς μέσα από το σήριαλ των διαδοχικών αλλαγών δεν θα κλονίζεται ο μηχανισμός ελέγχου. Η εξασφάλιση του ελέγχου δεν φέρνει όμως αξιοπιστία. Αυτή είναι και η αντίφαση που συνεχώς διευρύνεται στα κρατικά μέσα ενημέρωσης. Ο έλεγχος στην κρατική TV μειώνει περισσότερο την αξιοπιστία με αποτέλεσμα η κρίση να παίρνει και άλλες μορφές. Μέσα από αυτή την πορεία απομακρύνεται περισσότερο ο εκδημοκρατισμός στα κρατικά μέσα ενημέρωσης. Η κυβέρνηση για να αντιμετωπίσει την κρίση και την αναξιοπιστία διαιωνίζει και ενισχύει τους μηχανισμούς ελέγχου. Το αποτέλεσμα είναι τραγικό και καταγράφεται καθημερινά στις τηλεοπτικές στήλες των εφημερίδων.

Οι παραιτήσεις και οι αλλαγές στην ΕΡΤ απεικονίζουν και την κρίση του μοντέλου που έχει επιβάλλει η κυβέρνηση. Αναμφισβήτητα η κρατική TV παραμένει η μεγάλη δύναμη στα χέρια της κυβέρνησης. Όμως η μεταβατική περίοδος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης —αναφερόμαστε στα ραδιοτηλεοπτικά— μεγαλώνει τις αντιφάσεις. Η πλέον σημαντική για την ώρα είναι η αξιοπιστία.

Η στροφή της κυβέρνησης στη δορυφορική τηλεόραση επιβλήθηκε από τις ανάγκες και την πίεση των δημάρχων της αντιπολίτευσης. Τώρα κυβέρνηση και ΝΔ ουσιαστικά συνδιαμορφώνουν από κοινού το πειραματικό στάδιο εφαρμογής της δορυφορικής, ανεξάρτητα από τις προστριβές τους. Οι θέσεις τους είναι κοινές. Οι διαφορές τους περιορίζονται στην πρωτοβουλία ή την πατρότητα της ιδέας.

Η κρατική τηλεόραση όμως παραμένει δέσμια του κυβερνητικού εναγκαλισμού, ενώ κάθε τόσο ανακυκλώνεται η κρίση περί τα διοικητικά: οι συχνές αλλαγές, παραιτήσεις κτλ., μπορεί να διαιωνίζουν τον έλεγχο, αλλά μεγαλώνουν την αναξιοπιστία της τηλεόρασης και τις αντιφάσεις, επειδή το μονοπώλιο στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης έχει σπάσει.

δίδε προγράμματα. Οι καιροί όμως αλλάζουν. Ο κ. Μαρούδας φαίνεται να πείσθηκε από τις «κεραίες» του κ. Κούβελα και πριν προλάβει τα Χριστούγεννα να πραγματοποιήσει τα σχέδιά του ο κ. Έβερτ ανακάλυψε «*την ανάγκη προσαρμογής της ελληνικής ραδιοτηλεόρασης στις νέες εξελίξεις*» και την «*αξιοποίηση της ευρωπαϊκής εμπειρίας*» για να καταλήξει στη «*σημαντικότατη απόφαση*» για τη δορυφορική.

«*Κάλλιο αργά παρά ποτέ*» θα ήταν η παρατήρηση ενός καλόπιστου αν δεν γνώριζε την προϊστορία της απόφασης και το αλαλούμ των κυβερνητικών έργων και λόγων στα κρατικά μέσα ενημέρωσης.

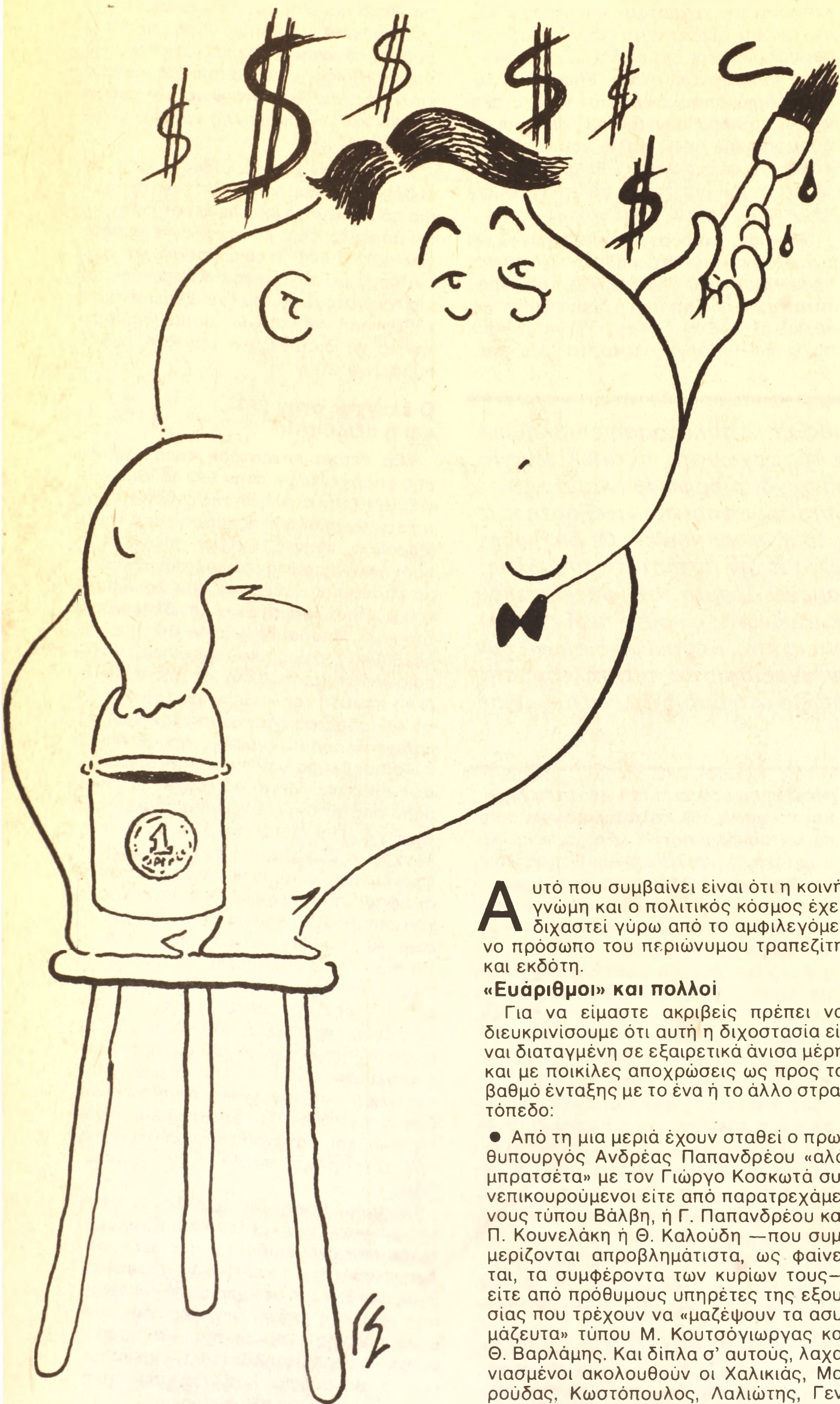
Η στροφή για την κυβέρνηση ήταν επιβεβλημένη. Τόσο οι ανάγκες προσαρμογής στην ΕΟΚ, όσο και η πίεση των δημάρχων της αντιπολίτευσης δεν επέτρεπαν άλλες καθυστερήσεις. Και προκειμένου να επαναληφθεί το «θέατρο» της ελεύθερης ραδιοφωνίας (ο Γ. Παπανδρέου ήταν στο επίκεντρο) η κυβέρνηση λειτούργησε αυτή τη φορά με την απλή λογική, έχοντας στις πλάτες της την «ανάσα» των δημάρχων και την προηγούμενη εμπειρία που οδήγησε μέχρι και την επι-

πόσο είναι έτοιμη η ΕΡΤ ΑΕ και οι δήμοι, ποιες «ζώνες» θα διατίθενται στην τοπική αυτοδιοίκηση κτλ. Άραγε τότε και πώς προετοιμάσθηκε η κυβέρνηση για όλα αυτά και πολλά άλλα όταν πριν λίγους μήνες αυτό που την ενδιέφερε ήταν το πώς θα γκρεμίσει το «*αυθαίρετο*» του κ. Κούβελα στο Σέιχ-Σου;

Αυτό δεν δείχνει μόνο την αντίφαση της κυβερνητικής εξαγγελίας, αλλά και το πώς διαμορφώνεται μια πολιτική που απαιτεί, σύμφωνα με την ίδια την κυβέρνηση, «*δυναμισμό και ανοικτούς ορίζοντες*». Αν λοιπόν υπάρχει από τη μία η ασάφεια και η αντίφαση από την άλλη υπάρχει η πολιτική που δεν στηρίζεται σε ένα σχεδιασμό και μια συγκροτημένη αντίληψη, αλλά στην κουτοπόνηρη και πολιτικάντικη αντιμετώπιση της συγκυρίας. Κάτι αντίστοιχο για το οποίο η κυβέρνηση πριν μερικούς μήνες εξαπέλυε μύδρους εναντίον τριών δημάρχων της Δεξιάς, επειδή ενδιαφέρονταν για την προβολή τους και όχι την τοπική ραδιοφωνία.

Οι ασάφειες και τα κενά θα φανούν και πριν και στη διάρκεια της πειραματικής εφαρμογής της δορυφορικής. Και πιθανόν με οξύτερες μορφές απ' ό,τι τώρα

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΟΣΚΩΤΑ Κ

Περισσότερο από δυο μήνες τώρα, το σύνολο σχεδόν του Τύπου ασχολείται με πρωτοσέλιδα άρθρα, σχόλια και ρεπορτάζ για τον παρ' ολίγο «δρα». Η περιήγηση του προσεκτικού αναγνώστη στα κείμενα αυτά, θα τον βοηθούσε να καταλάβει ότι κάτι συντελείται στο πολιτικό σκηνικό — κάτι που είναι βέβαια σημαντικότερο από μια συνηθισμένη «διαμάχη εκδοτικών συγκροτημάτων».

νηματάς, το επιτελείο της «Εξόρμησης» και το κόμμα που εγκατοικεί στην οδό Χαριλάου Τρικούπη και βαφτίστηκε κάποτε «Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα». Θα τους αδικούσαμε όμως αν σ' αυτούς δεν προσθέταμε και τον Κουρή με την «Αυριανή» και τον «Δημοκρατικό Λόγο» που στις «κρίσιμες φάσεις του αγώνα» στέκονται δίπλα στον Αντρέα «που μπορεί μεν να κατηγορηθεί ως φιλόδοξος, σκληρός εκτελεστής ή ότι κάνει το κέφι του για μια γυναίκα», όμως με κανέναν τρόπο δεν μπορεί να ταυτιστεί με Κοσκωτάδες και κομπίνες...

● Από την άλλη πλευρά έχει τοποθετηθεί η συντριπτική πλειοψηφία της κοινής γνώμης που γνωρίζει πολύ καλά τη ρήση που λέει ότι «όπου υπάρχει καπνός υπάρχει και φωτιά». Η επιμονή του «δρα» να μην φανερώνει τις πηγές του πλούτου «του» σε συνδυασμό με τη σκανδαλώδη παρέμβαση του πρωθυπουργού —εκτελούμενη με νομοθετικές και δικαστηριακές λαθροχειρίες του Μένιου και την ένοχη παρασιώπιση από τους προαναφερθέντες και άλλους πολλούς— ώστε να διαφεύγει ο πολυπράγμων απατεώνας τον έλεγχο, έχουν προβληματίσει την ελληνική κοινή γνώμη που καθημερινά αναρωτιέται: «Μα πού βρήκε τελος πάντων τα λεφτά, γιατί ο Ανδρέας τον καλύπτει» και οπωσδήποτε σκανδαλίζεται από την αναιδή προκλητικότητα του πλούτου που εξαγοράζει συνειδήσεις και ανθρώπους και ισοπεδώνει θεσμούς.

Βεβαίως, μπορεί οι ηθικές μας αντιστάσεις να έχουν αμβλυνθεί, αλλά, στους σοφούς ψυχογράφους του Καστριού διέφυγε ότι η πρόκληση και η υποκρισία, τιμωρούνται ακόμα και σήμερα στον τόπο μας.

Αυτό που συμβαίνει είναι ότι η κοινή γνώμη και ο πολιτικός κόσμος έχει διχαστεί γύρω από το αμφιλεγόμενο πρόσωπο του περιώνυμου τραπεζίτη και εκδότη.

«Ευάριθμοι» και πολλοί

Για να είμαστε ακριβείς πρέπει να διευκρινίσουμε ότι αυτή η διχοστασία είναι διαταγμένη σε εξαιρετικά άνισα μέρη και με ποικίλες αποχρώσεις ως προς το βαθμό ένταξης με το ένα ή το άλλο στρατόπεδο:

● Από τη μια μεριά έχουν σταθεί ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου «αλά μπρατσέτα» με τον Γιώργο Κοσκωτά συνεπικουρούμενοι είτε από παρατρεχάμενους τύπου Βάλβη, ή Γ. Παπανδρέου και Π. Κουνελάκη ή Θ. Καλούδη —που συμμερίζονται απροβλημάτιστα, ως φαίνεται, τα συμφέροντα των κυρίων τους— είτε από πρόθυμους υπηρέτες της εξουσίας που τρέχουν να «μαζέψουν τα ασυμάζευτα» τύπου Μ. Κουτσόγιωργας και Θ. Βαρλάμης. Και δίπλα σ' αυτούς, λαχναρισμένοι ακολουθούν οι Χαλικιάς, Μαρούδας, Κωστόπουλος, Λαλιώτης, Γεν-

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Οι απολογητές κρύβονται

Γιατί είναι χαρακτηριστικό ότι ουδείς ετόλμησε να ισχυριστεί ανοιχτά ότι είναι συμμετοχος των «μεθόδων Κοσκωτά» —οι κάλαμοι της Παλλήνης εξοφλούν με ένα «και τι έγινε τώρα, ίδιοι είναι όλοι και στο κάτω κάτω ο κ. Γιώργος είναι επενδυτής». (Συγκρίνετε την ανακολουθία των όρων με τους οποίους κρίνουν τους Γούκους από τη μια και από την άλλη την ανοχή τους για τα κατώματα του «κ. Γιώργου», με πρώτη και καλύτερη την ηθικολόγο κυρία Ελένη Βλάχου).

Μπορεί να βροντοφωνάζει υπέρ του Κοσκωτά η μερίδα εκείνη των χούλιγκανς από τους οπαδούς του «Ολυμπιακού» με το ίδιο πάθος που ο Μπόμπος ζητωκραυγάζει για τον «Μεγάλο» αλλά πιστεύουν μήπως στα σοβαρά η κ. Ελένη Βλάχου από τη μια ή ο κ. Γιώργος Γεννηματάς λ.χ. από την άλλη, ότι φτάνουν αυτά για να κερδηθούν οι κοινωνικοί και πολιτικοί αγώνες; Ή, τελοσπάντων, ας μας πουν το **δέον**: έτσι **πρέπει** να διεξάγονται οι κοινωνικοί και πολιτικοί αγώνες; Μην αναμένετε να πάρουν θέση αυτοί και οι συστρατιώτες τους που έχουν τώρα εμπλακεί στο παιχνίδι του «δίδυμου Ανδρέας - Κοσκωτάς». Η συνηγορία έχει μεταλλάξει την κ. Βλάχου σε **Μπόμπο** του Κοσκωτά και τον κ. Γεννηματά σε υπέρμαχο των «νέων τζακιών». Η μόνη διαφορά του τελευταίου με τον «δρα» είναι επί του ποδοσφαιρικού: ως γνωστόν ο κ. Γιώργος Γεννηματάς είναι μεν οπαδός του κ. **Γιώργου Βαρδινογιάννη** επί του ποδοσφαιρικού γηπέδου αλλά οπαδός του κ. **Γιώργου Κοσκωτά** επί του πολιτικού - κοινωνικού - οικονομικού πεδίου αφού έτσι, κελεύει ο Πρόεδρος του Κινήματος και του Εκτελεστικού.

Ποιος όμως από τους πολιτικούς και πνευματικούς ταγούς που παίζουν με την εξουσία του δίδυμου ομολογεί όλα αυτά ανοιχτά; Αρκούνταν να εκμυστηρεύονται ψιθυριστά, να σκύβουν το κεφάλι και να αποφεύγουν τις κακοτοπιές. Γιατί γνωρίζουν ότι η χώρα βοά και η κοινή γνώμη χλευάζει τη συμπαιγνία. Φοβούνται λοιπόν να τοποθετηθούν ανοιχτά γιατί γνωρίζουν «το πολιτικό κόστος» —το μόνο κριτήριο για τις ενέργειές τους.

Η «διορθωτική» κίνηση

Είναι απορίας άξιο —για τους αφελείς βεβαίως— γιατί ο πρωθυπουργός επέλεξε να εναγγαλισθεί τον Κοσκωτά. Πώς αυτός ο ευφυής της πολιτικής και θαυματοποιός μάγος, δεν κατανόησε ότι η συσχέτισή του με τον Κοσκωτά θα τον οδηγήσει στον πολιτικό του ενταφιασμό; (Αυτό το τελευταίο δεν ηχεί πια τόσο παράδοξα). Πώς ο ταχυδακτυλουργός της «ρήξης της 9ης Μαρτίου», του Νταβός και της πασοκικής «σύγκρουσης» με

τους Αμερικανούς δεν αντιλήφθηκε το τεράστιο πολιτικό κόστος που συνεπάγεται η ταύτισή του με τον απατεώνα «δρα»;

Η καλόπιστη απάντηση στην απορία αυτή είναι ότι μπορεί ακόμα και ο Ανδρέας να κάνει κάποτε λάθος. Και ότι ως ικανός πολιτικός θα προχωρήσει στη διορθωτική κίνηση το συντομότερο. Με δέος αντιμετωπίζουν οι νουνεχείς του Κινήματος τη στιγμή εκείνη των προεκλογικών συναντήσεων «ανά τους καφενέδες της επικράτειας» που θα πρέπει να εξηγούν στους αφελείς οπαδούς τη σχέση Κινήματος - Απατεώνας ή το ενδεχόμενο κινητοποιήσεων που θα πλημμυρίζονται από αεροπανώ με το σύνθημα «**Τι Γαλήνη, τι Παλλήνη**». Οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ που πειθαρχικά, μόνοι αυτοί, ψήφισαν την περασμένη εβδομάδα όσα παραγγέλθηκαν δια του Μένιου περί του «**πόθεν έσχες**» ζεματίστηκαν όταν διάβασαν στις δεξιές εφημερίδες του Κοσκωτά επιπαινοί για την πράξη τους και δεν βρήκαν ούτε μια αράδα —σχόλιο ή έστω αναφορά— για την κοινοβουλευτική μάχη που έδωσαν, στη δική τους «Εξόρμη-

ση». Μια σκέψη ίσως να τους παρηγορήσει:

● Αφού ο Ανδρέας έχει αποδειχθεί μάγος στο να λέει προς το λαό εκείνα που ο λαός επιθυμεί να ακούσει, οι βουλευτές μαζί με τους καλόπιστους αφελείς ίσως ελπίζουν ότι ένας από τους «**άσους**» του Προέδρου θα είναι και η καταγγελία του «δρα» σε μια «**μεγαλοφυή διορθωτική κίνηση**».

Είναι όμως τόσο απλό; Ξαφνικά θα γίνουν όλα μέλι - γάλα, οι εφημερίδες της συμπολίτευσης θα γράφουν για τον «**Μεγάλο**» στο ύφος των Κουρηδών, οι εφημερίδες της Δεξιάς θα ασκούν ευθεως αντιπολίτευση και η διαφάνεια θα κυριαρχήσει στις πρωτοβουλίες του προέδρου του Κινήματος; Τέτοια οράματα αιθεροβαμώνων προϋποθέτουν ότι ο πρόεδρος θα ξεμπερδέψει πολύ σύντομα με Μαντζουράνηδες και Καλούδηδες που απλώς θα χαρακτηριστούν ως «**αρριβίστες που έκαναν κακή χρήση της ιδιότητας του κομματικού μέλους**» — κάτι που δεν θα φέρει και πονοκέφαλο στο Καστρί. Αλλού θα υπάρξουν προβλήματα: Θα πρέπει λχ. να δώσει σειρά εξηγήσεων

Ο κ. Παπούλιας σβήνει τα ίχνη του Κοσκωτά

Στο τχ. 378 ασχοληθήκαμε με το θέμα της ψευδορκίας του Κοσκωτά στην Αμερική. Και τότε και παλιότερα ρωτούσαμε αν ασκήθηκε ποτέ δίωξη και τι ενέργειες έχουν κάνει ο κ. Κουτσόγιωργας ως υπουργός Δικαιοσύνης και ο κ. Παπούλιας ως υπουργός Εξωτερικών για τη διερεύνηση των συνθηκών κάτω από τις οποίες δόθηκε ταξιδιωτικό έγγραφο στον «δρα». Στις διευκρινίσεις που ζητήσαμε επίσης από τον κυβερνητικό εκπρόσωπο η απάντηση ήταν «**διαφωτιστικά ασαφής**».

Σήμερα, δημοσιεύουμε τις διευκρινιστικές πληροφορίες που είχαμε από έγκυρες πηγές και δεν αλλάζουν την ουσία της υπόθεσης αλλά απλώς μεταθέτουν την ευθύνη στον υπουργό Εξωτερικών κ. Παπούλια στον οποίο έλαχε επίσης κλήρος για τη θλιβερή αυτή ιστορία που δοκιμάζει την κυβερνητική αξιοπιστία.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες αυτές, η ιστορία έχει ως εξής:

Την Πέμπτη (8-10-87) ο Κοσκωτάς συνελήφθη στην Ουάσιγκτον από την αμερικανική αστυνομία η οποία του κατάσχεσε το ελληνικό διαβατήριό. Την επόμενη ημέρα, Παρασκευή (9-10-87) ο Κο-

σκωτάς συνοδευόμενος από τον κ. Αλέξη Παπαχελά πήγε στο Προξενείο της Ουάσιγκτον και όχι της Νέας Υόρκης όπως γράψαμε και είπε ότι έχασε το διαβατήριό του, ζητώντας νέο.

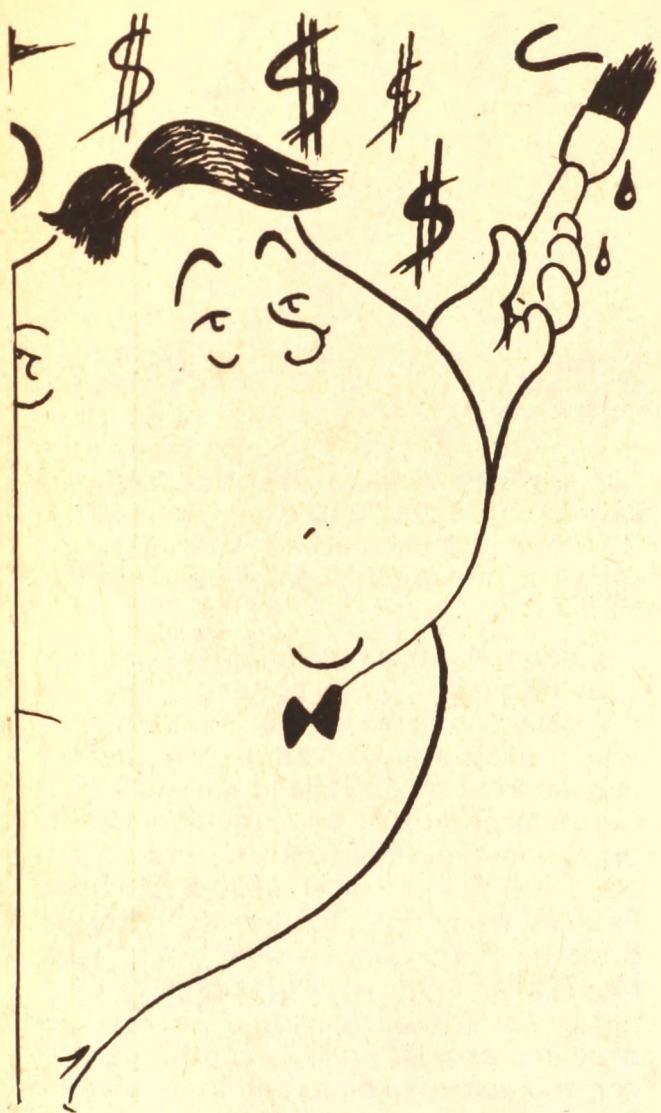
Όταν η υπάλληλος του Προξενείου κατάλαβε ποιον είχε μπροστά της, βιάσθηκε να τον εξυπηρετήσει δίνοντάς του ένα ταξιδιωτικό έγγραφο χωρίς να τονβάλει να υπογράψει μια υπεύθυνη δήλωση.

Μετά από λίγες μέρες, την Τρίτη (13-10-87) το «**Έθνος**» έγραψε ότι ο Κοσκωτάς συνελήφθη στην Ουάσιγκτον, έγινε κατανοητό στις ελληνικές προξενικές αρχές η κομπίνα που είχε κάνει ο «δρ» Γ. Κοσκωτάς.

Αργότερα ο Κοσκωτάς ταχυδρόμησε, από τη Νέα Υόρκη, στον Πρέσβη κ. Παπούλια το ταξιδιωτικό του έγγραφο μαζί με ένα σημείωμα στο οποίο έλεγε ότι το επιστρέφει γιατί τελικά βρέθηκε το διαβατήριό του.

Ο πρέσβης κ. Παπούλιας ερώτησε αργότερα την υπάλληλο του Προξενείου γιατί δεν έβαλε τον Γ. Κοσκωτά να υπογράψει μια υπεύθυνη δήλωση και αυτή είπε πως το ξέχασε και η υπόθεση έληξε εκεί, ως φαίνεται.

● Εκεί λοιπόν έληξε η ιστορία κύριε Παπούλια (υπουργέ) και κύριε Κουτσόγιωργα (υπουργέ).

ο κ. **Κουτσόγιωργας** για τις νομοπλαστικές «πρωτοβουλίες του» και τις επαφές του με τα κοσκωτικά στελέχη, θα πρέπει και ο κ. **Γιώργος Παπανδρέου** να εξηγήσει πώς «ο όφιος τον εξηπάτησε», θα πρέπει να εξηγήσει πάμπολλα ο κ. **Χαλικιάς**, θα πρέπει να αφηγηθεί ο κ. **Μαρούδας** το ιστορικό των εντολών που ελάμβανε από το Καστρί τις «κρίσιμες ώρες», θα πρέπει, θα πρέπει... Τελοσπάντων δεν θα πρέπει τότε και κάποιος από το ΠΑΣΟΚ να μας εξηγήσει για τις διαμεσολαβήσεις **Ανδρέα - Λούβαρη - Κοσκωτά**; Θα πρέπει επίσης να επανεξεταστεί αυτή η περίφημη ιστορία του «πόθεν έσχες».

«Πόθεν έσχες» για πολλούς

Αλλά τότε δεν θα ψαχνόμαστε μόνον για τον «δρα». Γιατί «εν τη ευρεία εννοία» ενεργώντας, θα πρέπει πολλά «πόθεν έσχες» να διερευνηθούν και πολλά οικονομικά στοιχεία να αναζητηθούν: Από το πού ευρίσκονται τα χρήματα της εξαγοράς της «Καθημερινής» και της «Βραδυνής», μέχρι κάποια «πόθεν έσχες» που αφορούν τον ίδιο τον Πρωθυπουργό. Στο τχ. 359 της 6/11/87, αμέσως μετά την αποκάλυψη του «σκανδάλου Λούβαρη» θέταμε το αναπάντητο έκτοτε και όχι τόσο οδυνηρό ερώτημα που αφορούσε το γιωτ «ARIADNI».

«Γιατί το γιωτ αυτό δεν έχει αριθμό νηολογίου, ποιος είναι ο φίλος του κ. Λούβαρη που κατά δήλωση του ίδιου είναι ιδιοκτήτης του γιωτ, μήπως ο κ. Λιακουνάκος των Λέοπαρντ εξόπλισε με ραντάρ αυτό το γιωτ, μήπως μπορεί κάποιος να μας εξηγήσει λεπτομέρειες για τις «εργολαβίες» που εξετέλεσε στο Καστρί ο κ. Λούβαρης»; Και καταλήγαμε: «Ανεξάρτητα από αυτά, θα πρέπει να κοινοποιηθεί τώρα πια το «πόθεν έ-

σχες» και για τον ίδιο τον πρωθυπουργό». Ερωτηματικά όπως αυτά δεν είναι πάντως τα μόνα.

Είναι μάλλον κατανοητό μετά από όλα αυτά ότι τίποτε δεν θα συμβεί, η περίφημη «διορθωτική κίνηση» δεν θα γίνει και για το λόγο αυτό ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι μπερδεμένος όσο ποτέ άλλοτε στην πολιτική του καριέρα. Το επίσημο όργανο του κόμματος έχει βουβαθεί, το ανεπίσημο του Ταύρου έχει πάθει σύγχυση φρενών και λόγου, τα πολιτικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ σιωπούν ή απαντούν ασυνάρτητα. Γιατί όλοι αποφεύγουν να πάρουν θέση για το «φαινόμενο Κοσκωτά», όπως κατ' ευφημισμὸν αποκαλείται από πολλούς η ιστορία ενός απατεώνα.

● Είναι χαρακτηριστικό ότι πριν από λίγο καιρό όταν επικοινωνήσαμε με σημαντικό στέλεχος της Νέας Δημοκρατίας, προκειμένου να διευκρινίσει τις διαμεσολαβήσεις του μεταξύ Κοσκωτά και Καραμανλή, συμερίστηκε μεν και αυτός την απορία «όλων των Ελλήνων», όπως χαρακτηριστικά είπε, για το «πού βρήκε τα λεφτά του ο Κοσκωτάς» αλλά μας παρεκάλεσε να μην αναφερθούμε σ' αυτήν την απορία του. Φοβήθηκε ο άνθρωπος να συσχετισθεί με το Γιώργο Κοσκωτά. Όπως και προβληματίστηκε όταν διαπίστωσε ότι αυτός και ο κ. Γεώργιος Α. Παπανδρέου ανήκουν μεν σε διαφορετικά κόμματα αλλά στρατωνίζονται και οι δυο στην Παλλήνη.

Προβλήματα με τον Τύπο

Και εδώ ερχόμαστε στην άλλη καίρια πλευρά του «φαινομένου Κοσκωτά»: Στη σχέση του με το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης και το σύνθετο πρόβλημα αναδιάταξης που έχει προκύψει στο χώρο του Τύπου: Ο Ανδρέας που «μοιράζει την τράπουλα», έπαιξε με τέτοιο τρόπο την υπόθεση του Τύπου που όχι απλώς «την ανακάτωσε» αλλά έφτασε σε τέτοιο σημείο το παιχνίδι, ώστε αναγκάστηκε να δώσει τα «ρέστα» του. Ποια «ρέστα», θα απορείτε. Την απορία συμεριζόμαστε και μεις.

Οι εφημερίδες της συμπολίτευσης δεν πρόκειται βεβαίως να υποστηρίξουν Μητσοτάκη εξαιτίας της ιστορίας Κοσκωτά και είναι υποχρεωμένες να στηρίξουν το ΠΑΣΟΚ. Όμως να αποσιωπήσουν τα περί Κοσκωτά δεν μπορούν και δεν έχουν κανένα λόγο να το πράξουν. Βέβαια το Καστρί χρησιμοποιεί και καρότο και μαστιγίο: είτε προσφέρει παροχές, είτε εκφοβίζει μέσω των διαφόρων μηχανισμών του: ο «Δημοκρατικός Λόγος» λ.χ. προαναγγέλλει τη μήνη του πρωθυπουργού εναντίον «Ελευθεροτυπίας» και «Έθνους». Το Συγκρότημα Λαμπράκη έχουν αναλάβει «αυτοπροσώπως» οι «24 ΩΡΕΣ». (Αξιζει να σημειωθεί εδώ ότι το σχήμα «5 εκδότες», όπως και το σχήμα «διαμάχη εκδοτικών συγκροτημάτων» είναι απλουστευτική παγίδα. Άλλο η «Ελευθεροτυπία», άλλο τα «Νέα» και άλλο το «Έθνος». Οι εκδότες των εφημερίδων πιο συχνά επικοινωνούν με τα κέντρα της πολιτικής εξουσίας απ' ό,τι μεταξύ τους. Ίσως το «σχήμα 5 εκδότες» να βολεύει σήμερα τις «24 ΩΡΕΣ», το Καστρί και

τον εκάστοτε κυβερνητικό εκπρόσωπο, δεν θα τους βολεύει μεθαύριο και τότε αλλιώς θα μας τα λένε).

Τι είδους συμβιβασμό μπορούν όμως να κάνουν στην υπόθεση Κοσκωτά οι εφημερίδες που σήμερα εμφανίζονται ως «μέτωπο εναντίον των επενδυτών»;

Το να παύσουν να καταγράφουν τη σειρά των παρανομιών του «δρα» σημαίνει ότι παύουν να ασχολούνται με θέματα που «τρέχουν κάθε μέρα». Σημαίνει ότι απορρίπτουν στοιχειώδεις κανόνες του δημοσιογραφικού λειτουργήματος που είναι ο έλεγχος της πάσης φύσεως εξουσίας. Σύμφωνα με το σκεπτικό αυτό θα πρέπει αύριο να μην γράψουν είτε για τα διυλιστήρια, είτε για την ΚΥΔΕΠ, είτε για το Εργοστάσιο Ζαχάρεως αφού κάποιος φιλικός πολιτικός μηχανισμός θα ζημιωθεί και κάποιος —αντίπαλός τους πολιτικός— θα ωφεληθεί. Δηλαδή θα αποφασίσουν να αυτοευνουχιστούν και να αυτοκαταργηθούν. Δεν είναι λοιπόν και τόσο απλά τα προβλήματα με τον Τύπο και δεν αρκεί μια «εγκύκλιος Δημοκρατικού Λόγου» προκειμένου να λυθούν.

Τι γίνεται όμως με τον κοσκωτικό Τύπο; Πολλοί εμειδίασαν διαβάζοντας το κύριο άρθρο της «Καθημερινής» την περασμένη Κυριακή: οι οπαδοί του Ανδρέα συγκαταβατικά, διαπιστώνοντας ότι πίσω από την «ευπρέπεια» που τόσο φιλάρεσκα επικαλείται η «τέως Σωκράτους» κρύβεται ένας δικός τους φίλος, και οι οπαδοί της Νέας Δημοκρατίας εμειδίασαν πικρόχολα για την τύχη της τέως εφημερίδας των. Όσο για μας που δεν είμαστε οπαδοί αυτών των κομμάτων, γελάσαμε —γιατί να το κρύψουμε;— χαιρέκακα. Ακριβώς με τον ίδιο τρόπο που γελούμε παρακολουθώντας την αρθρογραφία των εφημερίδων του Κουρή. Είναι από τα ελληνικά παραδόξα: Η «Καθημερινή» από τη μια και η «Αυριανή» από την άλλη πάσχουν από μια ιδιόμορφη δυσλεξία και δεν ξέρουν πώς να συμβιβάσουν τα ασυμβίβαστα: «νεοδημοκρατία» και φιλοανδρείκή η μια, «πασοκιάς» και φιλοανδρείκή η άλλη. Ψενικό τρίγωνο με τον Ανδρέα στο ρόλο του συζύγου και εραστή. Η σχιζοφρένεια που δηλώνει η ρήση «και ο σκύλος χορτάτος και η πίτα αφάγωτη», στο μεγαλείο της... Αυτά διαβάζουν μερικοί δημοσιογράφοι και αυτά κατανοούν μερικοί εκδότες και προσέχουν και αυτοί να μην τρελαθούν. Αυτό είναι το ιδιόμορφο πρόβλημα του Τύπου που οι ευφείς του Καστριού δεν μπορούν να χωνέψουν.

Η Νεοδημοκρατική πτέρυγα

Καλά και η Νέα Δημοκρατία, τι κάνει; Μα η Νέα Δημοκρατία έχει για αρχηγό της τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη. Ίσως και μόνη η υπόμνηση αυτή να αρκεί. Αλλά είναι και άλλα: Είναι πολλά τα στελέχη και οι δελφίνοι που έχουν πλευριστεί από τον Κοσκωτά. Στον κατάλογο που άνοιξε ο κ. **Παλαιοκρασσάς**, προστέθηκε το όνομα του νεοντέταρι **Ανδριανόπουλου** και το όνομα του κ. **Δήμα** —τυγχάνει και φίλος της «Αυριανής» αυτός. Ο «δυναμικός» **δήμαρχος της Αθήνας** από λόγους πολιτικών επιλογών και υπολογισμών είναι το νέο απόκτημα της κοσκωτι-

Τράπεζα Ελλάδος και «μη έλεγχος»

κής ομάδας μέσα στη ΝΔ. Από ψηλά, ο αξιότιμος επίτιμος πρόεδρος κ. **Ευάγγελος Αβέρωφ** ευλογεί. Και έπεται συνέχεια...

Στο σημείο αυτό πρέπει και πάλι να υπενθυμίσουμε ότι η μεν ΝΔ έχει αρχηγό τον κ. Μητσοτάκη και το ΠΑΣΟΚ τον κ. Παπανδρέου. Ο πρώτος, υποφέροντας από το σύνδρομο της αμαρτίας, δεν έχει πρόβλημα συνδιαλλαγής με τον οιονδήποτε. Και στις κρίσιμες ώρες —όπως την περασμένη βδομάδα στην Βουλή— παλινωδεί. Ο δεύτερος —και οφείλουμε να το αναγνωρίσουμε— αποδείχθηκε μέγας διδάσκαλος των ελιγμών. Κατάφερε να φέρει «τα πάνω κάτω». Τύλιξε την Αριστερά, βόλεψε τον Τύπο, πάντρεψε την ορθοδοξία με τον Σαιν Σιμόν, εμφάνισε το «Γέρο της Δημοκρατίας» σαν Άρη Βελουχιώτη και τούμπαλιν, έδωσε τις βάσεις αναβαθμίζοντάς τις, εβύθισε το «Χόρα» με μη-πόλεμο, απονεύρωσε και τον αντιπάλό του, τον «Ψηλό» εξασφαλίζοντας την ασυλία για τον εαυτό του μέσα από τον Τύπο του αντιπάλου του: κατάφερε να μετατρέψει την έξαλλη δεξιά «Βραδυνή» σε «ευπρεπή» αντιΠΑΣΟΚ μεν, αλλά φιλοανδρείκη εφημερίδα. Αυτά όλα είναι γνωστά. Γι' αυτό εξάλλου και ο Μπόμπος —δικαίως— τον αποκαλεί «Μεγάλο».

Οι ελληνικές παροιμίες

Οι παροιμίες, οι ελληνικές παροιμίες έγιναν πολύ της μόδας αυτόν τον καιρό. Ο μετανάστης **Δουκάκης** τις χρησιμοποιεί κατά κόρον στις προεκλογικές ομιλίες του και πήραν μεγάλη δημοσιότητα τελευταία στις Ηνωμένες Πολιτείες και έγινε λόγος πολύς γι' αυτές, από εφημερίδες φημισμένες, όπως είναι οι «Τάιμς της Νέας Υόρκης»... Αφορμή αυτής της δημοσιότητας των παροιμιών μας, αν δεν κάνουμε λάθος, είναι αυτή που πρωτοανέφερε, τη γνωστή σε όλους μας «*το ψάρι από το κεφάλι μυρίζει*» εννοώντας ότι η αμερικανική διακυβέρνηση δεν πάει καλά εξαιτίας του Ρήγκαν. Εμείς δεν καταφεύγουμε σ' αυτήν την εμφανέστατα σοφή παροιμία αλλά μεταφέρουμε εδώ το λογοπαίγνιο - παροιμία όπως διατυπώθηκε από φίλο και οπαδό του ΠΑΣΟΚ πριν λίγες μέρες: «*Όποιος ανακατεύεται με τα πίττουρα τον τρώνε οι κοσκότες*». Δεν στοιχηματίζουμε ότι ακούγεται εύχητα αλλά ήταν χρέος μας να τη μεταφέρουμε γιατί ο φίλος, μάς έλεγε τον πόνο του και γιατί το συνδυάσαμε με κάτι άλλο. Μάθαμε ότι ένας παλιός —και αγαθός βεβαίως— φίλος του κ. Κοσκωτά του είπε μια μέρα: «*Τι θέλεις Γιώργο μου και ανακατεύεσαι με τα πολιτικά και τις εφημερίδες; Το κομπόδεμά σου το 'φτιαξες, κάτσε φρόνιμα και βολέψου μ' αυτά που έχεις*». (Ένας παλιός και αγαθός φίλος δεν θέλει να καταλάβει όσα καταμαρτυρούν στην αγορά για τους δικούς του).

Όπως κατέληξαν τα πράγματα δεν ξέρει κανείς πώς να συνδυάσει τα δυο στοιχεία της παροιμίας «*όποιος ανακατεύεται με τα πίττουρα τον τρώνε οι κότες*». Ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου και ο κ. Γεώργιος Κοσκωτάς ανακατεύτηκαν τόσο πολύ μεταξύ τους...

- Η περίφημη «εμπλοκή» στο θέμα του τραπεζικού ελέγχου για τον οποίο τόσο ταλαιπωρήθηκε ο κ. Χαλικιάς έχει ως φαίνεται πολλές όψεις. Ένας ελεγκτής που επιθυμεί ανωνυμία δίνει την εκδοχή του και καταθέτει την εμπειρία του...

Τις τελευταίες μέρες βρίσκεται στις πρώτες στήλες της επικαιρότητας «το φαινόμενο Κοσκωτά» το οποίο έχει εισχωρήσει σε κάθε πτυχή της ζωής των Ελλήνων.

Είτε για αθλητισμό πρόκειται, είτε για οικονομικά θέματα, είτε για συνδικαλισμό, είτε για οποιαδήποτε άλλη κοινωνική εκδήλωση, το όνομα «Κοσκωτάς» αποτελεί το απαραίτητο συμπλήρωμα που δίνει σε κάθε σενάριο πραγματικό ή φανταστικό το μυστήριο που συγκινεί.

Δεν θα ασχοληθούμε στο σημείωμα αυτό με τους λόγους που έχουν δημιουργήσει αυτή την κατάσταση, οι οποίοι είναι αντικείμενο ειδικών και «ειδικών» επιστημόνων.

Εμείς από την πλευρά μας θα αναφερθούμε στην ελεγκτολογία που αποτελεί τον τελευταίο καιρό προσφιλές άγνωσμα από τις στήλες όλων των εφημερίδων.

Και ξεκαθαρίζουμε αμέσως από την αρχή ότι «το φαινόμενο Κοσκωτά» είναι ένα από τα χαρακτηριστικότερα αν όχι το χαρακτηριστικότερο στοιχείο του σύγχρονου καπιταλισμού.

Ο Κοσκωτάς και οι άνθρωποι του δεν κάνουν τίποτα άλλο, παρά να εφαρμόζουν, με αρκετή επιτυχία νομίζουμε, τις αρχές που εφαρμόζουν οι σύγχρονοι Managers των πολυεθνικών επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο.

Και οι αρχές αυτές συμπυκνώνονται στην προσπάθεια δημιουργίας ολιγοπωλιακών γιγάντων, δηλαδή τεράστιων συγκροτημάτων που περιλαμβάνουν επιχειρήσεις διάφορων κλάδων της οικονομίας, οι οποίες χρηματοδοτούνται από την Τράπεζα του συγκροτήματος, που αποτελεί την δεξαμενή του χρήματος όλου αυτού του πανίσχυρου συμπλέγματος.

Στις περιπτώσεις τέτοιων ολιγοπωλιακών γιγάντων ο έλεγχος για την διαπίστωση παραβάσεων είναι πολύ δύσκολος για να μην πούμε αδύνατος, διότι οι συναλλαγές μετατρέπονται σε «ενδοσυναλλαγές» μεταξύ επιχειρήσεων με ταυτότητα συμφερόντων.

Το πρόβλημα απασχολεί εδώ και χρόνια τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς, χωρίς μέχρι στιγμής να έχει δοθεί καμιά λύση.

Το ίδιο ακριβώς σύστημα σε μικρογραφία προσπαθούν να αντιγράψουν και οι ελληνικές επιχειρήσεις, που έχουν συναλλαγές ή θυγατρικές στο εξωτερικό, με την δημιουργία αλληπάλληλων εταιρειών διάφορων εθνικοτήτων του Ν. 89/67. Είτε για τον κλάδο τσιμεντών πρόκειται (είναι γνωστή η υπόθεση Τσάτσου) είτε για το εφοπλιστικό κεφάλαιο, είτε για τον κλάδο των πετρελαίων η λειτουργία του αντίστοιχου συγκροτήματος στηρίζεται ακριβώς στην δημιουργία και λειτουργία τέτοιων εταιρειών.

Δηλαδή προσπαθούν και οι ελληνικές επιχειρήσεις να μετατρέψουν τις συναλλαγές με επιχειρήσεις εκτός του συγ-

κροτηματός τους σε ενδοσυναλλαγές, που δίνουν τεράστια ευχέρεια κινήσεως κεφαλαίων με ανυπαρξία ελέγχου και φυσικά με ασύγκριτα ψηλότερα κέρδη.

Οι οικονομικοί λοιπόν και νομικοί σύμβουλοι του Κοσκωτά συνδυάζοντας την παγκόσμια εμπειρία της λειτουργίας και κίνησης του κεφαλαίου με το νεφελώδες και ασαφές ελληνικό νομικό πλαίσιο προσπαθούν να «στήσουν» ένα συγκρότημα «Made in Greece». Την δυνατότητα ανυπαρξίας ελέγχου που εξασφαλίζουν οι εταιρείες του Ν. 89/67 ή οι θυγατρικές των πολυεθνικών σε διαφορετικές χώρες, στην περίπτωση του συγκροτήματος Κοσκωτά την εξασφαλίζει το συνταγματικά κατοχυρωμένο απόρρητο των προσωπικών λογαριασμών τραπεζικών καταθέσεων. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι οι εταιρείες του Ν. 89/67, οι θυγατρικές των πολυεθνικών εταιρειών σε διάφορες χώρες και οι προσωπικοί τραπεζικοί λογαριασμοί (συναλλάγματος και δραχμών) του κ. Κοσκωτά αποτελούν το «*προπέτασμα καπνού*» που επιτρέπει στο κεφάλαιο να κινείται ανεξέλεγκτα (με την κυριολεκτική του όρου έννοια) από χώρα σε χώρα και από κλάδο οικονομικής δραστηριότητας σε άλλο κλάδο.

Και τώρα βλέποντας το πρόβλημα από την πλευρά των ελεγκτών της Τράπεζας Ελλάδος, τι περιθώρια ελέγχου έχουν;

Αν το διεθνές καπιταλιστικό σύστημα λειτουργεί σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές που αναφέραμε, και αν συνδυάσουμε αυτή την γενική λειτουργία με την ειδικότερη λειτουργία του παρασιτικού και περιθωριακού ελληνικού καπιταλισμού, όπου η φοροδιαφυγή, η λαθραία εξαγωγή συναλλάγματος και η μη παραγωγική χρησιμοποίηση των δανείων, αποτελεί μέρος της ίδιας του της υπόστασης, τότε τι σκοπό και στόχο έχει ο έλεγχος των ελεγκτών της Τράπεζας Ελλάδος στην περίπτωση Κοσκωτά;

Αν το γενικότερο και ειδικότερο οικονομικό - νομικό πλαίσιο ευνοεί τη δημιουργία τέτοιων καταστάσεων, οι ελεγκτές δεν μοιάζουν με σύγχρονους Δον Κιχώτες που αντιμάχονται ανεμόμυλους;

Σε μια χώρα όπου όλοι κατηγορούνται για όλα και όλοι αθώνονται για όλα, ποια εχέγγυα έχει ο ελεγκτής ότι δεν θα μετατραπεί στο μπαλλάκι με το οποίο παίζουν τα τεράστια συμφέροντά τους τα διάφορα «συγκροτήματα»; Και επί πλέον σε ένα παίγνιδο που ο ίδιος δεν γνωρίζει τις αρχές του, τους κανόνες και το βάθος των σκοπιμοτήτων του και με ένα νομικό πλαίσιο που ερμηνεύεται κατά περίπτωση και εφαρμόζεται κατά περίπτωση, τι πόρισμα ελέγχου να συντάξει όταν όλοι περιμένουν αυτό το πόρισμα για να το χρησιμοποιήσουν σαν παντιέρα κατά των αντιπάλων τους;

Μετά από όλα τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι ο έλεγχος στην Ελλάδα δεν προλαμβάνει ή καταπολεμά παρανομίες, συνήθως νομιμοποιεί παρανομίες!

Ένας ελεγκτής

Είναι καλός, είναι γλυκός, έχει τις χάρες όλες αλλά από πολιτική δεν φαίνεται να καταλαβαίνει και πολλά ο άνθρωπος, παρόλο που την ώρα τούτη διαχειρίζεται τις τύχες του Κυπριακού!

Ο λόγος για τον Πρόεδρο Βασιλείου, ο οποίος βρίσκεται τον τελευταίο καιρό στο επίκεντρο της «κινητικότητας» που παρατηρείται περί το Κυπριακό. Κι όπως πάει πολύ σύντομα, θα βρεθεί και «στο μάτι του κυκλώνα»!

Δημόσιες σχέσεις και πολιτικοί συσχετισμοί

Ας είμαστε δίκαιοι, ωστόσο! Ο Πρόεδρος Βασιλείου γνωρίζει από δημόσιες σχέσεις. Κι όπως ομολογούν οι πάντες, πλέον, στη Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον ξέρει να σαγηνεύει τους συνομιλητές του και να κερδίζει τη μάχη των εντυπώσεων. Κι όταν λέμε «οι πάντες», εννοούμε οι πάντες! Από τον αμερικανό μεγιστάνα Ντέιβιντ Ροκφέλλερ, ως τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ και από τα στελέχη του Στέιτ Ντηπάρτμεντ ως τον Μπους και τον Δουκάκη. (Ο Ρέηγκαν συναντήθηκε κι αυτός με τον Βασιλείου, ήταν ευγενέστατος μαζί του και πρόσχαρος όπως πάντα, αλλά ούτε ιδιαίτερο ενθουσιασμό για την γνωριμία έδειξε, ούτε κατάλαβε και πολλά πράγματα...).

Ο Βασιλείου, λοιπόν, είναι «μανούλα» στις δημόσιες σχέσεις. (Εκεί που μεταξύ άλλων υστερούσε ο προκάτοχός του). Αν οι λύσεις στα διεθνή προβλήματα εξαρτιώντουσαν, κυρίως και πρωτίστως από μάχες εντυπώσεων, θα το είχε λύσει το Κυπριακό ο Πρόεδρος Βασιλείου! Το κακό είναι, όμως, ότι τα διεθνή προβλήματα εξαρτώνται κυρίως από τους υφιστάμενους *συσχετισμούς* μάλλον παρά από τις μάχες εντυπώσεων. Κι αυτό είναι που δεν εννοεί να καταλάβει ο Πρόεδρος Βασιλείου...

Πύρρεια νίκη!

Ο δρόμος για την κόλαση είναι στρωμένος με καλές προθέσεις, έγραφε κάποτε, εκείνος ο έρημος *Δάντης Αλλιγκέρι*! Κι ο δρόμος για νέες διπλωματικές παγιδεύσεις είναι στρωμένος με διπλωματικά χαμόγελα και «επιτυχείς» μάχες εντυπώσεων...

Για ρωτήστε και εκείνο τον καημένο τον Σπύρο Κυπριανού πόσα χαμόγελα είχε εισπράξει το Φθινόπωρο του 1984 όταν άρχισαν οι συνομιλίες «εκ του συνεγγύς». Για ρωτήστε τον πόσα φιλικά χτυπήματα δέχθηκε στην πλάτη, πόσες ενθαρρυντικές παροτρύνσεις. Μέχρι και ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας, ο κ. Αν-

δρέας Παπανδρέου, στο διάγγελμα του νέου έτους, πρωτοχρονιά του 1985, προεξόφλησε περίπου τη λύση του Κυπριακού. Δεκαέξι μέρες αργότερα, στις 17 Ιανουαρίου 1985, οι συνομιλίες εκ του συνεγγύς κατέρρευσαν. Ο Ντενκτάς δεν δεχόταν καν να συζητήσει για τις τρεις ελευθερίες και για το χρονοδιάγραμμα αποχώρησης των τουρκικών στρατευμάτων. Και η ελληνοκυπριακή πλευρά χρεώθηκε, μερίδα τουλάχιστον, από την ευθύνη για το αδιέξοδο.

Από τότε το Κυπριακό μπήκε πιο βαθιά στο τέλμα. Ακολούθησε το «σχέδιο του Μαρτίου» 1986, του Κουεγιάρ. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε την έναρξη «τεχνικού χαρακτήρα» συνομιλιών, χωρίς να θιγούν οι τρεις ελευθερίες ή η παρουσία των στρατευμάτων κατοχής. Η ελληνοκυπριακή πλευρά απόρριψε το σχέδιο αυτό, όπως ήταν φυσικό, ενώ οι τουρκοκύπριοι το ενστερνίσθηκαν, όπως ήταν φυσικότερο. Δυο μήνες αργότερα, στην εξαμηνιαία έκθεσή του, ο Κουεγιάρ επέρριπτε άμεσα και ρητά την ευθύνη για το νέο αδιέξοδο στους ελληνοκυπρίους, και άκουγε ουκ ολίγα... «σχολιανά» από τον τότε Αντιπρόσωπο στα Ηνωμένα Έθνη, Πρέσβη Μιχάλη Δοντά.

Από τους πρώτους μήνες της εκλογής του, ο Πρόεδρος Βασιλείου, προσπάθησε και τελικά κατάφερε να απαγκιστρωθεί από εκείνο το ολέθριο κείμενο του Μαρτίου (1986). Κι αυτό ήταν αναμφισβήτητο *μια επιτυχία! Μια προσωπική νίκη του Προέδρου Βασιλείου. Αλλά πύρρεια νίκη...*

Οι τουρκοκύπριοι δέχθηκαν τελικά —γκρινιάζοντας όπως πάντα— την παραιτήση από το κείμενο του Μαρτίου. Και κατόρθωσαν όπως κάθε φορά, να παρουσιάσουν μια *αναγκαστική αναδιπλώση* εκ μέρους τους ως *μεγαλόθυμη υποχώρηση!* Από κει κι ύστερα τα πράγματα πήραν *δυσάρεστη* τροπή. Και το χειρότερο ήταν ότι ελάχιστοι το έχουν συνειδητοποιήσει...

Αισιοδοξία και ανησυχία...

Πρώτα - πρώτα ο Πρόεδρος Βασιλείου εμφανίσθηκε ιδιαίτερα αισιόδοξος στις ΗΠΑ. Και αυτό ήταν το μέγιστο λάθος του. Γιατί η διεθνής αισιοδοξία για την έκβαση των διακοινοτικών συνομιλιών ΔΕΝ συμφέρει την Κύπρο. Εκείνο το οποίο συμφέρει πραγματικά είναι η διεθνής *ανησυχία*. Πολύ περισσότερο όταν η αισιοδοξία είναι αστήρικτη και η ανησυχία απόλυτα δικαιολογημένη.

Οι διακοινοτικές συνομιλίες αποτέλεσαν ανέκαθεν μια διαδικασία *υπεκφυγής*

των υπερδυνάμεων γενικά (και ιδιαίτερα των ΗΠΑ). Παρέπεμπαν ένα θέμα διεθνές σε «στεγανές» συνομιλίες μεταξύ των δυο «ενδιαφερομένων». Κι έτσι απεκδύονταν οι ίδιες οι υπερδυνάμεις από τις δικές τους ευθύνες. Κι όταν οι διακοινοτικές χρεωκοπούσαν, η ευθύνη μοιραζόταν στις δυο «ενδιαφερόμενες» πλευρές. Και η Κύπρος από κατήγορος για τη διεθνή αδικία που είχε υποστεί, γινόταν κατηγορούμενη για την «αδιαλλαξία» της...

Αντίθετα μια έκφραση επίσημης *ανησυχίας* από την κυπριακή πλευρά θα έθετε τις υπερδυνάμεις προ των ευθυνών τους: Να ασκήσουν τις πιέσεις τους, ώστε να καμφθεί η αδιαλλαξία της Τουρκίας και του Ντενκτάς για να ξεπεραστούν τα αδιέξοδα ή τουλάχιστον, για να αποφευχθούν τα χειρότερα...

Και σε περίπτωση νέας χρεωκοπίας των συνομιλιών, η Κυπριακή πλευρά θα ήταν εκ των προτέρων κατοχυρωμένη όσον αφορά τις δικές της ευθύνες.

Με τον ενθουσιασμό του ... μαθητευόμενου μάγου της πολιτικής, ο Πρόεδρος Βασιλείου πήγε στις ΗΠΑ και έκανε το ακριβώς αντίθετο από αυτό που έπρεπε να κάνει: Αντί να δώσει έμφαση στις ευθύνες των ΗΠΑ για την επίτευξη κάποιας προόδου στο Κυπριακό, έσπευσε να εκφράσει την άφατη αισιοδοξία του για την προοπτική λύσης, «εδώ και τώρα». Κι αυτό πολύ ενθουσίασε του Αμερικανούς, βεβαίως. Να δούμε πόσο θα βοηθήσει τον ίδιο τον Πρόεδρο Βασιλείου, όταν (ξανα)προσκρούσει στην αδιαλλαξία του Ντενκτάς...

Ανεπιτυχείς συγκρίσεις...

Θα ήμασταν άδικοι ωστόσο, αν δεν παρατηρούσαμε ότι η «αισιοδοξία» του Κυπρίου Προέδρου στηρίζεται σε κάποια ενδιαφέροντα «επιχειρήματα».

Ο Πρόεδρος Βασιλείου επικαλέσθηκε τις πρόσφατες συμφωνίες για τον τερματισμό άλλων χρόνιων τοπικών κρίσεων: Στο Αφγανιστάν, στην Καμπότζη, στην Αγκόλα στον Πόλεμο Ιράν - Ιράκ...

Αρκετά ελκυστικό το επιχειρήμα αυτό. Αλλοίμονο όμως! Ό,τι είναι ελκυστικό δεν είναι, αναγκαστικά και αληθινό: Το Αφγανιστάν, η Καμπότζη και η Αγκόλα αποτελούν ουσιώδεις παραμέτρους της σοβιετικής διεθνούς πολιτικής. Κρίσεις όπου ήταν (άμεσα ή έμμεσα) αναμειγμένη η Σοβιετική Ένωση. Κι από τον καιρό που η νέα σοβιετική ηγεσία αποφάσισε να πραγματοποιήσει μια *αναδιπλώση* στην εξωτερική πολιτική της (για να απελευθερώσει πόρους και να δώσει έμφα-

ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

του Χρύσανθου Λαζαρίδη

ση στην οικονομική της ανόρθωση και την πολιτική μεταρρύθμιση) έγινε εφικτή μια πολιτική λύση των τοπικών συγκρούσεων, όπου ήταν αναμιγμένη.

Από την άλλη πλευρά ο πόλεμος στον Κόλπο ήταν κάτι εντελώς διαφορετικό: Το Ιράν έχασε τελευταία κάθε ελπίδα να νικήσει το Ιράκ (κι άρχισε να φοβάται ότι μπορεί να χάσει και τον πόλεμο). Από την άλλη πλευρά το ίδιο το Ιράκ, παρά τις πρόσφατες επιτυχίες του είναι πέρα για πέρα εξαντλημένο από την οκτάχρονη αιμορραγία. Το Ιράν δεν ελπίζει πλέον στη νίκη, το Ιράκ είναι ευχαριστημένο που γλίτωσε την ήττα, το μέτωπο μεταξύ τους βρίσκεται εκεί που ήταν τα διεθνή σύνορα πριν τον πόλεμο, συνεπώς κανένα από τα δυο μέρη δεν έχει ούτε συμφέρον, ούτε κίνητρο να συνεχίσει τον πόλεμο από τον οποίο αμφότερες οι χώρες έχουν εξαντληθεί. Συνεπώς η Ειρήνη ήταν περίπου αναπόφευκτη...

Στην Κύπρο τα πράγματα είναι εντελώς διαφορετικά: Στην Κύπρο δεν έχει ανάμιξη η Σοβιετική Ένωση, αλλά η Τουρκία! Και η Τουρκία δεν νιώθει την παραμικρή διάθεση να αναδιπλωθεί, ούτε νιώθει ιδιαίτερα εξαντλημένη από τη συνεχιζόμενη κατοχή της Βόρειας Κύπρου, (όσο συνεχίζεται η πλουσιοπάροχη αμερικανική στρατιωτική βοήθεια).

Συνεπώς οι συγκρίσεις ανάμεσα στο Κυπριακό και τις άλλες εστίες τοπικών συγκρούσεων, που έχουν μπει στο δρόμο της ειρήνης, είναι —δυστυχώς— συγκρίσεις ανόμοιων πραγμάτων. Συγκρίσεις πολύ, μα πολύ ανεπιτυχείς!

Εξάλλου —για να μην ξεχνιώμαστε— οι Σοβιετικοί δεν εγκατέλειψαν το Αφγανιστάν από ...«καλωσύνη»! Αναγκάστηκαν να φύγουν. Και οι αγιατολάχ του Ιράν δεν έγιναν ξαφνικά ειρηνόφιλοι! Εναγκαλίσθηκαν την ειρήνη όταν τσακίστηκαν τα επεκτατικά τους σχέδια σε βάρος του Ιράκ. Στην Κύπρο οι Τούρκοι έχουν μείνει δεκατέσσερα χρόνια εντελώς ανενόχλητοι! (Αν εξαιρέσει κανείς τα ψηφίσματα του ΟΗΕ που έχουν ξεθωριάσει πια, και που, έτσι κι αλλιώς δεν επαρκούσαν εξ αρχής...).

Υπερβολικές προσδοκίες από την τουρκική ένταξη

Υπάρχει βέβαια, και ένα δεύτερο επιχείρημα υπέρ της αισιοδοξίας Βασιλείου: Η προοπτική ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης της Τουρκίας, που θα την αναγκάσει, υποτίθεται, να υποχωρήσει στο Κυπριακό. Τούτο είναι, ίσως, και το ισχυρότερο επιχείρημα του Προέδρου Βασι-

λείου. Ισχυρότερο βέβαια, αλλά —ατυχώς— όχι αρκούντως ισχυρό!

Για δυο λόγους:

Πρώτον: Διότι το Κυπριακό ΔΕΝ είναι το ΜΟΝΟ (και ίσως δεν είναι το κυριότερο) εμπόδιο για την τουρκική ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η οικονομική της καθυστέρηση, η πληθυσμιακή της έκρηξη, η εγγενής αδυναμία των δημοκρατικών της θεσμών και οι μεγάλες πολιτιστικές της διαφορές από την Ευρώπη, προβληματίζουν και ανησυχούν τους κοινοτικούς εταίρους πολύ περισσότερο από την τοπική «εκκρεμότητα» του Κυπριακού...

Δεύτερον, και σπουδαιότερον: η τουρκική ένταξη, ακόμη κι αν ήταν εφικτή δεν θα πραγματοποιηθεί πριν περάσουν δεκαπέντε, τουλάχιστον, χρόνια. Κατά συνέπεια η Άγκυρα δεν έχει κανένα απολύτως λόγο να βιάζεται για τη λύση του Κυπριακού, εν ονόματι της ...ευρωπαϊκής ένταξης.

Το ευρωπαϊκό όνειρο της Τουρκίας είναι πολύ αβέβαιο και πολύ απομακρυσμένο. Γι' αυτό και δεν αποτελεί πειστικό λόγο για άμεσες υποχωρήσεις στην Κύπρο. Και οι Τούρκοι έχουν το ρεαλισμό και τη σοβαρότητα, εδώ που τα λέμε, να μην θυσιάζουν χειροπιαστά πλεονεκτήματα, στο βωμό αβέβαιων και απομακρυσμένων φιλοδοξιών...

Σενάρια «Αμμοχωστοποίησης»...

Παρόλα αυτά ο Πρόεδρος Βασιλείου θεωρεί ότι «τώρα είναι η ώρα για δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού! Και είναι ιδιαίτερα αισιόδοξος ότι μια τέτοια λύση μπορεί να επιτευχθεί ως την 1η Ιουνίου 1989.

Μια αισιοδοξία επιεικώς αδικαιολόγητη! Εκτός πια, κι αν δεν μιλάμε για μια δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού. Εκτός κι αν μιλάμε για μια λύση κομμένη και ραμμένη στα μέτρα της Τουρκίας. Αυτή πράγματι είναι «εφικτή» εδώ και τώρα: Αύριο, σήμερα και ...χθες ακόμα!

Και σύμφωνα με όσα ψιθυρίζονται —όλο και πιο έντονα— στη Νέα Υόρκη, περί αυτού πρόκειται: Μια διαδικασία γεμάτη πύρρειες νίκες για την ελληνική πλευρά (για να χρυσωθεί το χάπι) και εξαιρετικά επικίνδυνες παγίδες των τουρκοκυπρίων. Πρώτο βήμα αυτής της διαδικασίας μια συμφωνία για την Αμμόχωστο. Οι Τούρκοι θα επιστρέψουν την πόλη - φάντασμα (υπό την κυριαρχία των ειρηνευτικών στρατευμάτων, όμως). Οι κάτοικοι της πόλης θα επιστρέψουν, και η Κυβέρνηση της Κύπρου θα δεχθεί σιω-

πηλώς να σφραγίζει τα προϊόντα εξαγωγής του ψευδοκράτους.

Έναντι ελαχίστου κόστους, οι Τουρκοκύπριοι θα κερδίσουν διπλά: Πρώτον θα ενισχυθούν σημαντικά οι «νομιμοποιημένες» πλέον εξαγωγές τους. Δεύτερον, και σπουδαιότερον, θα επιτύχουν εμμεση αναγνώριση του ψευδοκράτους! Γιατί αν τα πατενταρισμένα προϊόντα της λεγόμενης Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου σφραγίζονται από την Κυπριακή Δημοκρατία, γιατί αύριο —αν τα πράγματα δεν πάνε καλά— να μην πραγματοποιηθεί και η πλήρης διπλωματική αναγνώριση του ψευδοκράτους από κάποιο μωαμεθανικό κράτος; Γιατί η Σαουδική Αραβία ή το Μπαγκλαδές, επί παραδείγματι, να μην κάνουν αμεσα, αυτό που οι ίδιοι οι Ελληνοκύπριοι κάνουν εμμεσα;

Μετά το πρώτο αυτό βήμα θα αρχίσουν οι συνομιλίες επί της ουσίας. Οι τουρκοκύπριοι θα κάνουν τα γνωστά τους. Και οι ελληνοκύπριοι θα αντιμετωπίζουν το ολέθριο δίλημμα νέων, συνεχών υποχωρήσεων ή διακοπής των συνομιλιών διακινδυνεύοντας διπλωματικά «αντίποινα» αναγνώρισης του ψευδοκράτους εκ μέρους των μουσουλμανικών κυβερνήσεων. Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα... Γι' αυτό και η αισιοδοξία που εκφράζεται σήμερα και τα «σενάρια» που υπονοεί η «αισιοδοξία» αυτή, δεν προοιωνίζουν καλύτερες μέρες. Μάλλον προδικάζουν ένα δραματικό φινάλε...

Απερίσκεπτη, αβάσιμη, επικίνδυνη

- Όπως υποστηρίξαμε αρχικά η αισιοδοξία του προέδρου Βασιλείου, ακόμα κι αν ήταν βάσιμη δεν θα έπρεπε να διατυπώνεται με τέτοια απερισκεψία!

- Όπως υποστηρίξαμε στη συνέχεια, αυτή η αισιοδοξία δεν είναι καν βάσιμη! Στηρίζετε σε ατυχείς συγκρίσεις με άλλες χρόνιες τοπικές κρίσεις (που έχουν μπει σε δρόμο ειρηνικής επίλυσης) και υπερβολικές προσδοκίες από την ευρωπαϊκή ένταξη της Τουρκίας.

- Υποστηρίξαμε τελικά ότι η αισιοδοξία είναι και επικίνδυνη...

Μια αισιοδοξία απερισκεπτη, αβάσιμη και επικίνδυνη είναι ό,τι χειρότερο χρειάζεται το κυπριακό σήμερα. Ευχόμαστε κατά τη συνάντηση Βασιλείου - Ντενκτάς στις 24 Αυγούστου στη Νέα Υόρκη, να μας διαψεύσει ο Κύπριος Πρόεδρος. Το ευχόμαστε ειλικρινά, αλλά ΔΕΝ το πιστεύουμε...

ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

Από την 1η Ιουλίου και μέχρι το τέλος του 1988 η Ελλάδα ανέλαβε την Προεδρία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Μέσα σε αυτό το διάστημα η ελληνική κυβέρνηση καλείται να συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας πολιτικής —για την οποία έπρεπε να είναι προετοιμασμένη— που θα στηρίζει τις ελληνικές θέσεις, αλλά και εκείνες που υποτίθεται ότι εκφράζει και υπερασπίζεται μια κυβέρνηση του σοσιαλιστικού κόμματος για τα προβλήματα των λαών της Ευρώπης. Κατά πόσο η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα ανταπεξέλθει στην προεδρία της ΕΟΚ σε ό,τι αφορά τα προηγούμενα ή θα τη χρησιμοποιήσει προς εσωτερική κυρίως κατανάλωση, θα φανεί και στη διάρκεια της προεδρίας, αλλά και στο τέλος της.

Με αφορμή την ανάληψη της Προεδρίας της ΕΟΚ από την Ελλάδα, το ΑΝΤΙ θα δημοσιεύσει άρθρα και αναλύσεις στελεχών κομμάτων της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, αλλά και απόψεις στελεχών άλλων πολιτικών δυνάμεων για την ΕΟΚ και τα προβλήματα που θεωρούνται ως τα πλέον χρήσιμα.

Στη θέση αυτή φιλοδοξούμε να φιλοξενηθούν και απόψεις για θέματα που σχετίζονται με κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και πολιτικά προβλήματα των λαών της Ευρώπης. Η δημοσίευση αυτών των κειμένων ελπίζουμε να συνεισφέρει στον προβληματισμό, την ανταλλαγή ιδεών και απόψεων για το μέλλον της Ευρώπης και στο διάλογο μεταξύ όλων των τάσεων της ευρωπαϊκής Αριστεράς.

της Κάρολ Τονγκ

ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΚΟΙΝΩ

ΧΑΙΡΕΤΙΖΟΥΜΕ μια κυβέρνηση της Αριστεράς στην προεδρία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Οι οικονομικοί ορθολογιστές και ο καθαρά οικονομικός τους προγραμματισμός ταλαιπωρήθηκε στους τελευταίους έξι μήνες υπό τη γερμανική προεδρία. Έχουμε ανάγκη μιας ανάσας, που θα βάλει την οικονομική και κοινωνική δικαιοσύνη πάνω από κάθε άλλο ζήτημα, στην κορυφή της ημερήσιας διάταξης της ΕΟΚ.

Η ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ Αριστερά αργά, αλλά με βεβαιότητα (αν και απρόθυμα για κάποιους τομείς) αποδέχεται ότι αν πρόκειται να κατακτήσουμε τους στόχους μας για περισσότερες θέσεις εργασίας, ειρήνη και ελευθερία, για την επίτευξή τους η Αριστερά δεν υποκαθίσταται από κανέναν μέσα στη διεθνή συνεργασία. Αυτό επιβάλλει στενή συνεργασία των αριστερών συμμάχων μέσα στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για να διευρύνουμε τους δικούς μας σοσιαλιστικούς στόχους.

ΠΡΟΣ το το παρόν πολλοί από μας στο Αγγλικό Εργατικό Κίνημα πιστεύουν ότι η ευρωπαϊκή συνεργασία και προοδευτική ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτικής βασίζεται στην οικονομική και κοινωνική αλληλεγγύη και ότι αυτός είναι ένας τρόπος να αντιμετωπισθεί η άνοδος του θατσερισμού στο εθνικό κράτος.

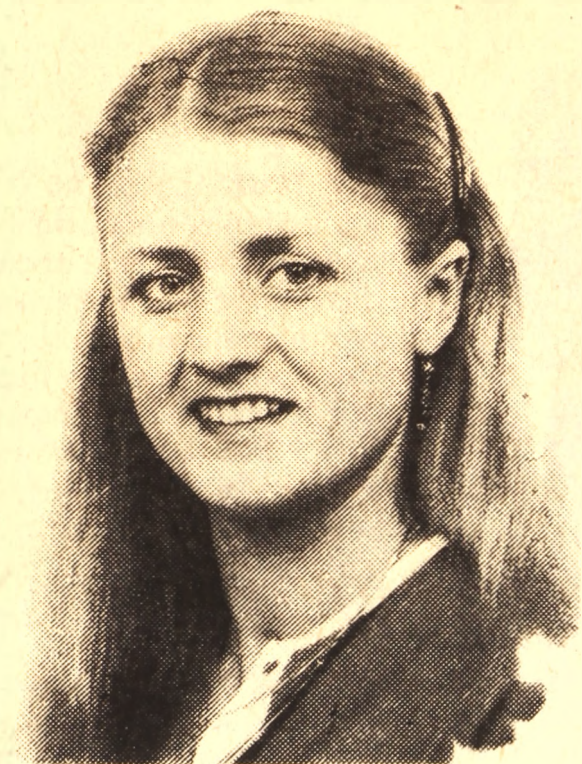
ΕΠΟΜΕΝΩΣ τι μπορεί εμείς του Εργατικού Κόμματος να περιμένουμε από την ελληνική προεδρία στην Κοινότητα; Πρώτο και κυριότερο, η προσοχή μας πρέπει να εστιασθεί στην επίλυση του πιο πιεστικού προβλήματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας: της κοινής αγροτικής πολιτικής. Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να δημιουργήσει ένα κλίμα, το οποίο θα επιτρέπει μια ριζοσπαστική επανεξέταση της ευρωπαϊκής αγροτικής πολιτικής. Μια πολιτική που τιμωρεί τους μικρούς κτηματίες και καταναλωτές, που βλάπτει το περιβάλλον μας, καταστρέφει τις αγορές των αναπτυσσόμενων χωρών και τις σχέσεις με άλλες τρίτες, χώρες, δεν επιτρέπεται να έχει την υποστήριξη των σοσιαλιστών. Ακόμα λιγότερο μια πολιτική που αναδιανέμει το εισόδημα από τους φτωχούς αγρότες και τους άλλους εργαζόμενους στους πλούσιους αγρότες και τους αγροτοεπιχειρηματίες. Η σύνδεση των ελληνικών, ιταλικών, ισπανικών, πορτογαλικών και ιρλανδézικων συμφερόντων μέσα στο Συμβούλιο Υπουργών (με την ευχή να προσχωρήσουν και οι Γάλλοι σοσιαλιστές) θα είναι καλύτερα συντονισμένη και καθοδηγμένη από τους Έλληνες συντρόφους μας, οι οποίοι θα ζητήσουν αναθεώρηση προς την κατεύθυνση της άμεσης επιδότησης για τους μικρούς αγρότες κατ' αν-

τίθεση προς την πολιτική των άνευ κριτηρίων επιδοτήσεων της παραγωγής.

ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ που η Αριστερά μπορεί να αποδεχθεί την ευκαιρία για ανάπτυξη και εργασία που προσφέρεται από μια ενωμένη ευρωπαϊκή αγορά 320 εκατομμυρίων ανθρώπων εμείς επειγόντως χρειαζόμαστε να έχουμε μια ενιαία στάση για να διασφαλίσουμε ότι η Κοινότητα αναπτύσσει ριζοσπαστική κοινωνική πολιτική που σκοπό της έχει την πραγματική βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας όλων των ανθρώπων.

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ της Δεξιάς για την εσωτερική αγορά στερούνται των στόχων της σοσιαλιστικής πολιτικής. Η πρόκληση για την ευρωπαϊκή Αριστερά είναι να προωθήσει μια ημερήσια διάταξη που θα θέτει τα συμφέροντα των εργαζόμενων και των αδύνατων τάξεων στην πρώτη γραμμή. Η ελληνική προεδρία πρέπει να μείνει σταθερή στο στόχο μιας ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής χωρίς την οποία η ολοκλήρωση της εσωτερικής ελεύθερης αγοράς θα είναι καταστροφική ιδιαίτερα για τις φτωχότερες περιοχές της Ευρώπης.

Η ΚΟΜΙΣΙΟΝ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουν ήδη θέσει ορισμένες αρχές επί τάπητος που η πρόοδός τους είναι προς το παρόν μπλοκαρισμένη από τις δεξιές δυνάμεις. Η ελληνική κυβέρνηση

Η συντάκτης του άρθρου Κάρολ Τονγκ γεννήθηκε στις 14 Οκτωβρίου 1955. Είναι ευρωβουλευτής της Μ. Βρετανίας και εκλέχθηκε ως υποψήφια του Εργατικού Κόμματος. Ανήκει στη Σοσιαλιστική Ομάδα του Ευρωκοινοβουλίου.

Το κείμενο που ακολουθεί, παραχωρήθηκε στο ΑΝΤΙ με αφορμή την ανάληψη της προεδρίας της ΕΟΚ από την Ελλάδα.

Αισιόδοξη, η Κάρολ Τονγκ για τους Έλληνες σοσιαλιστές και με μια ουτοπική προσέγγιση, εκφράζει κυρίως την αγωνία της για την κοινωνική πολιτική την οποία θα έπρεπε να διαμορφώσουν και να υπερασπισθούν τα σοσιαλιστικά κόμματα, για να αντιμετωπισθεί η θατσερική πολιτική σε κάθε κράτος της Ευρώπης.

ΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην αποδοχή των νόμων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στα ακόλουθα θέματα χρησιμοποιώντας τη δυνατότητα της προεδρίας για να θέσει αυτά τα προβλήματα στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου των υπουργών.

- Βιομηχανική δημοκρατία: Πληροφόρηση και συμμετοχή των εργαζομένων.
- Υγεία και ασφάλεια στον τόπο δουλειάς.
- Διασφάλιση των δικαιωμάτων όσων εργάζονται με μειωμένο ωράριο και εποχικά.
- Κατάργηση των διακρίσεων, γονική άδεια.
- Δικαιώματα μητρότητας.

Η ΤΡΙΤΗ βιομηχανική επανάσταση απαιτεί μια εργατική δύναμη με νέες δυνατότητες. Διδασκαλία και μετεκπαίδευση. Με μια ενισχυμένη συμμετοχή των εργοδοτών για την πραγματοποίησή της. Αυτό θα πρέπει να συζητηθεί και να πραγματοποιηθεί όχι μόνο στο Συμβούλιο υπουργών κοινωνικών υπηρεσιών, αλλά επίσης από το Συμβούλιο υπουργών εμπορίου και βιομηχανίας της ΕΟΚ. Ο πρόεδρος της Επιτροπής, Ζακ Ντελόρ προσπάθησε να ενδυναμώσει το ρόλο των συνδικάτων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΟΚ. Η ελληνική προεδρία θα πρέπει να επιβεβαιώσει ότι ο κοινωνι-

κός διάλογος ισχυροποιείται και ότι οι νόμοι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα πρέπει να αντανakλούν τις απόψεις των ευρωπαϊκών συνδικάτων.

ΕΠΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΕΣ συσκέψεις κορυφής, έχουν επικεντρωθεί σε ταμειακά προβλήματα της Κοινότητας και της εσωτερικής αγοράς. Τώρα είναι μια ευκαιρία να φανεί ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είναι κάτι περισσότερο από μια σπάταλη αγροτική πολιτική και μια ελεύθερη για όλους αγορά των πολυεθνικών εταιρειών.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ κυβέρνηση πρέπει να επιβεβαιώσει ότι η τελική σύσκεψη κορυφής στο τέλος του 1988 πρέπει να συζητήσει «μια κοινωνική πολιτική για την Ευρώπη».

ΜΕ ΑΥΤΗ την ευκαιρία η Προεδρία θα πρέπει να είναι σε θέση να δημοσιοποιήσει τις επιτεύξεις της για το κοινωνικό πεδίο τους προγενέστερους έξι μήνες, όπως επίσης να θέσει και τον τόνο για την προεδρία που ακολουθεί.

ΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ ελπίδες στους Έλληνες σοσιαλιστές συντρόφους μας ότι θα μπορέσουν να διαφοροποιήσουν την πορεία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προς την κατεύθυνση της αυξανόμενης κοινωνικής και οικονομικής αλληλεγγύης προς όφελος όλων μας.

Ο ΕΤΡΟΥΣΚΟΣ

(Τουρμς ο Αθάνατος)

Τον είχαν βρει έξω από την Εφεσο, δίπλα στη ρίζα μιας βελανιδιάς, σκισμένης στα δυο από κεραυνο.

Μαζί με τους Έλληνες της Ιωνίας, χορεύε το χορό της λευτεριάς κι ήταν εκείνος που πυρπολήσε το ναό της Κυβελής στις Σάρδεις.

Κυνηγημένος από θεούς και ανθρώπους, ζήτησε τη βοήθεια της Πυθίας των Δελφών — και εκείνη τον έστειλε στη Δυση.

Πολεμιστής και εραστής, σοφός και πειρατής, είδε την ακμή της Μεγάλης Ελλάδας και την ανατολή της Ρώμης. Πιασμένος ανάμεσα στις μυλόπετρες δυο εποχών — εκείνης που εσβηνε κι εκείνης που ερχόταν — αψηφίσε ανθρώπους και θεούς για να βρει τον εαυτό του. Και όταν οι θεοί τον καθισάν δίπλα τους, στο συμπόσιο τους, καταλαβε πως ήταν ίσος τους.

Ήταν ο Τουρμς ο Αθάνατος, που γυριζε ξανα και ξανα πανω σε τούτη τη σφαίρα.

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗ
Μαυρομιχάλη 5 (1ος όροφος)
Τηλ. 36.23.553
106 79 ΑΘΗΝΑ

Η ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

του Ρεπόρτερ

Αντίθετα από όσα γράφτηκαν και αναδημοσιεύτηκαν στον Τύπο ο πρόεδρος της «Νέας Δημοκρατίας» κ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης κάθε άλλο παρά επέπληξε τους βουλευτές κ. **Ηλία Βουγιουκλάκη, Δημ. Χονδροκούκη, Βασ. Μπεκίρη** και **Παν. Κούτρα** για τις αντικομμουνιστικές και εμφυλιοπολεμικές τους κορώνες.

«Είχατε δίκιο» τους είπε στις κατ' ιδίαν συναντήσεις τους ο κ. Μητσοτάκης αλλά παράλληλα άφησε να διοχετευθεί —χωρίς όμως το χαρακτήρα επίσημης κομματικής ανακοίνωσης— ότι «*δυσφόρησε*» για τις τοποθετήσεις των βουλευτών αυτών, που είναι και παραμένουν από τους πιστότερους «μητσοτακικούς». Με τη μέθοδο αυτή της παρασκηνιακής «διγλωσσίας» που μεταχειρίζεται όλο και συχνότερα στους προσωπικούς και πολιτικούς του χειρισμούς ο κ. Μητσοτάκης πιστεύει ότι θα μεγιστοποιήσει τα ωφέλη από την τακτική του «λάθρα βιώσας», που εφαρμόζει τον τελευταίο καιρό. Να ικανοποιήσει τους πάντες χωρίς να δεσμεύεται ή να φθείρεται προσωπικά.

Ανάλογα ο κ. Μητσοτάκης συστηματοποιεί δι' αντιπροσώπων τις επαφές με κόμματα και κινήσεις της Αριστεράς για τα θέματα των προεκλογικών συνθηκών και του τηλεοπτικού χρόνου, αλλά δεν φαίνεται (όπως θα αποδειχθεί τελικά) να είναι το ίδιο ειλικρινής στο θέμα των γενικών αρχών. Ο κ. Μητσοτάκης δείχνει να συμφωνεί με τις θέσεις και απόψεις των κομμάτων της Αριστεράς (και κατά βάση του ΚΚΕ και της ΕΑΡ) για την «ισοτιμία» χρήση της τηλεόρασης προεκλογικά, τόσο και μόνο για να αποκομίσει ωφέλη από την εντύπωση του άτυπου «αντικυβερνητικού - αντιΠΑΣΟΚικού» μετώπου. Έτσι, σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες του ΑΝΤΙ ο κ. Μητσοτάκης κάθε άλλο παρά είναι πρόθυμος στο άμεσο μέλλον να ασπασθεί την ιδέα της «ισοτιμίας» της Αριστεράς, γιατί (προς το παρόν αποσιωπά ότι) διεκδικεί τη μερίδα του λέοντος από τον τηλεοπτικό χρόνο, που θα διατεθεί στα κόμματα της αντιπολίτευσης. Η έννοια του «πλουραλισμού» κατά τον κ. Μητσοτάκη δεν ήταν και δεν είναι διαφορετική από εκείνη του ΠΑΣΟΚ και από τις ιδιοτελείς ρυθμίσεις σύμφωνα με τον κανονισμό της Βουλής.

Η πορεία των συζητήσεων της Διακομματικής θα το αποδείξει σύντομα και θα θέσει επιτακτικά για ολόκληρη την Αρι-

στερά ένα θέμα που υποβόσκει από χρόνια τώρα. Ότι δηλαδή δεν μπορεί ένας εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας της Βουλής, δηλαδή κάποιου συγκεκριμένου συλλογικού σώματος, που έχει προέλθει από κάποια μεθόδευση και πολιτική συγκυρία, να ρυθμίζει τη δυναμική της κοινωνίας και των ιδεών.

Η διγλωσσία του κ. Μητσοτάκη ως προσωπική και πολιτική μεθοδολογία του τελευταίου καιρού, δεν είναι μόνο χωρίς αρχές αλλά αποκαλύπτει ότι μοναδική προσπάθεια και φιλοδοξία του είναι η κατάκτηση της εξουσίας και μόνο.

Χάριν αυτού του σκοπού ο κ. **Μητσοτάκης** αποφάσισε να προσεγγίσει όχι μόνο τον κ. **Κων. Καραμανλή** αλλά και να αποκαταστήσει τις σχέσεις του με τον κ. **Κ. Παπακωνσταντίνου** (τον οποίο αποκεφάλισε από βουλευτή Επικρατείας το 1985), να τηρήσει αντιφατική και κυμαινόμενη στάση στο θέμα **Κοσκωτά** υπό την πίεση του κ. **Ευάγγελου Αβέρωφ** και αγνοώντας αντίθετες απόψεις όπως των

κ. **Αθαν. Τσαλδάρη** και **Αθ. Κανελλόπουλου** και να ασκεί προσωπική δημαγωγία σε θέματα όπως εκείνο της απομάκρυνσης της βάσης του Ελληνικού. Γιατί το κείμενο της συμφωνίας του 1981 (που τελικά δεν προχώρησε) δεν περιείχε καμιά τέτοια ρύθμιση με απομάκρυνση ή μετακίνηση της βάσης του Ελληνικού.

Ο κ. Μητσοτάκης το γνωρίζει αλλά αποκρύπτει ότι θέμα «βάσης του Ελληνικού» είχε κατ' αρχήν τεθεί, χωρίς να προχωρήσει στις συζητήσεις του 1977 και μόνο.

Είναι σαφές από τα δείγματα αυτής της πολιτικής ανειλικρίνειας ότι η προεκλογική στρατηγική του κ. Μητσοτάκη έχει ως στόχο την αντιπολίτευση της δημαγωγίας προς το ΠΑΣΟΚ και την, πάση θυσία «συμπαράταξη», με την Αριστερά, στο μέτρο που αυτό εξυπηρετεί τη βραχυπρόθεσμη τακτική της απομόνωσης του ΠΑΣΟΚ.

Δεν είναι άλλωστε άγνωστο ότι και πέρσι ο κ. Μητσοτάκης είχε συγκατατεθεί στο αίτημα της απλής αναλογικής της Αριστεράς, αλλά το συνάρτησε άμεσα μετά με συγκεκριμένο όρο προς το ΠΑΣΟΚ (τη σύντομη διεξαγωγή εκλογών) για να το εγκαταλείψει εν συνεχεία και να επιστρέψει στην άνετη αγκάλη της ενισχυμένης. Κατά παρόμοιο τρόπο ο κ. Μητσοτάκης αποκρύπτει δημόσια τις ιδιωτικές του εκμυστηρεύσεις ότι πρόκειται να δεχθεί ένα νέο εκλογικό νόμο του ΠΑΣΟΚ στη λογική της ενισχυμένης, δηλαδή στην πριμοδότηση του πρώτου κόμματος και ότι πρόκειται να αντιταχθεί σε κάθε ιδέα «αναλογικότερου» συστήματος, το οποίο θα θεωρήσει και καταγγείλει, ως προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ να εμποδίσει την αυτοδυναμία της «Νέας Δημοκρατίας».

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι η πολιτική της «διγλωσσίας» που σημαίνει πολιτικό αυτοσχεδιασμό, έχει οδηγήσει στην εγκατάλειψη κάθε προγραμματικής επεξεργασίας του κόμματος μετά τις προγραμματικές γενικότητες (κι αυτές λειψές) που έχουν αναγγελθεί στα θέματα Υγείας, Οικονομίας, Αθλητισμού και Δημόσιας Διοίκησης.

Η «διγλωσσία» του κ. Μητσοτάκη αποκαλύπτει —και από αυτή την άποψη έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον— τον προσανατολισμό του αρχηγού της ΝΔ να παίξει το πολιτικό παχνίδι προσωπικά και με όρους κορυφής, δηλαδή —και θα φανεί σύντομα αυτό— με όρους πόλωσης προς το ΠΑΣΟΚ, την κυβέρνηση και τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου.

ΑΝΤΙ ΛΑΛΟΙ

■ **ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΝΑ ΓΙΝΕΙ.** Τον Κιοσσέογλου των «Τσιμέντων Χαλκίδας» αντί του Λούβαρη, έχει αντικαταστήσει στην πρώτη σειρά των «φιλαράκων» του ο πρωθυπουργός. Στη βίλα του πρώτου στην Πάτμο, έχει εγκαταστήσει τη φωλιά του και με το κότερό του κυκλοφορεί ο Ανδρέας το φετεινό καλοκαίρι. Ο Γ. Λούβαρης ήταν μόνο η αρχή. Καλή αρχή οπωσδήποτε για όσους αποφάσισαν «τσιμέντο να γίνει» η Ελλάδα. Γιατί και ο κ. Κιοσσέογλου έχει τη δική του ιστορία με τσιμέντα. Όχι μόνο ο Γ. Λούβαρης των «Μάτζικ» και των τσιμεντάδικων των Τσάτσων.

■ **Η ΩΡΑ Η ΚΑΛΗ.** Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι πολιτικό αλλά το συναίσθημα που μας συμπαρέσυρε είναι συγκινητικό. Και οπωσδήποτε η ορμητικότητα και αποφασιστικότητα προδίδει σφρίγος νεανικό. Η αποκαλυπτική, σε στενό κύκλο έμπιστων φίλων, δήλωση, έχει ως εξής: «Εγώ θα την παντρευτώ, είτε κερδίσω τις εκλογές είτε τις χάσω».

■ **ΚΛΩΝΕΣ ΑΕΙΘΑΛΕΙΣ.** Αυτό θα κι αν είναι φωτογραφική διάταξη. Την εντοπίσαμε στον νέο οργανισμό του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας που εγκρίθηκε πρόσφατα. Αφορά τη γνωστή κ. Τζούλια Κλώνη προϊσταμένη της Μόνιμης Οικονομικής Αντιπροσωπείας στην πρεσβεία μας στην Ουάσιγκτον. Η κ. Κλώνη απολαμβάνει «υψηλής προστασίας» από το Καστρί παρά τη λεγόμενη ανεπάρκειά της για τη θέση αυτή.

Η κ. Κλώνη έχει σήμερα το βαθμό πληρεξουσίου υπουργού Α'. Αλλά η Μόνιμη Οικονομική Αντιπροσωπεία στην Ουάσιγκτον καταργείται με το νέο κανονισμό και αντ' αυτής δημιουργείται οικονομικό γραφείο στο οποίο ο προϊστάμενος θα έχει το βαθμό Συμβούλου Πρεσβείας Α', χαμηλότερο δηλαδή από το σημερινό βαθμό της κ. Κλώνη.

Αλλά μην ανησυχείτε. Η προστατευόμενη της Μάργκαρετ δεν υποβιβάζεται. Διότι η φωτογραφική διάταξη του νέου οργανισμού ορίζει: «Ειδικά στο Οικονομικό Γραφείο της Ουάσιγκτον θα καταταχθεί αυτοδικαίως στη θέση του προϊσταμένου με το βαθμό που έχει σήμερα ο κατέχων τη θέση αυτή... (σ.σ. εδώ πρέπει να σημειώσουμε μια ασυνταξία αφού έπρεπε να γράφει «η κατέχουσα») και μετά την κατά οιονδήποτε τρόπο αποχώρησή του θα μετατραπεί η θέση στο βαθμό Συμβούλου Πρεσβείας Α' τάξης».

Άλλοι μαδάνε τις μαργαρίτες κι άλλοι διατηρούν τις κλώνες αειθαλείς...

■ **ΔΑΣΗ.** Επίκαιρη και εύστοχη η καμπάνια του ΚΚΕ για τα δάση, θέμα με το οποίο άλλωστε ασχολείται και το πολυσέλιδο αφιέρωμα του ΑΝΤΙ που κρατάτε στα χέρια σας. Η καμπάνια που εγκαινιάστηκε με συνέντευξη Τύπου προαναγγέλλει άμεση δράση για τη διάσωση των δασών μας. Η οικολογική στροφή του ΚΚΕ είναι θετική από κάθε πλευρά: «όποιος βλέπει τα δάση δεν χάνει το δέντρο». Λέτε η περεστρόικα να περάσει μέσω της οικολογίας;

■ **ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ.** Έχουν ανάψει πυρκαγιές στη Νέα Δημοκρατία με το θέμα Κοσκωτά. Στην τελευταία συνεδρίαση της Εκτελεστικής Γραμματείας το θέμα τέθηκε ωμά στον Μητσοτάκη: «Πρέπει να βγούμε επιθετικά στο ΠΑΣΟΚ, αυτό φωνάζουν τα στελέχη από την επαρχία, είναι ευκαιρία να εκμεταλλευθούμε το σκάνδαλο των διασυνδέσεων του Ανδρέα με τον Κοσκωτά, θα αποδείξουμε κιόλας ότι δεν είμαστε το κόμμα του κεφαλαίου». Αλλά ο Μητσοτάκης, όπως απέδειξε εμπράκτως και από τις διαδικασίες της τροπολογίας Κουτσόγιωργα στη Βουλή, πολλά εστοχάσθη και τέλος είπε: «Είναι νωρίς ακόμα. Να δούμε ξανά το θέμα εις το μέλλον...». Η ζωή είναι δύσκολη την σημερινή ημέρα ιδίως όταν δεν είσαι και πρίγκιπας...

■ **ΟΥΤΕ ΠΡΑΞΗ.** Ενώ περί τα θεωρητικά απεδείχθη «άσος» (βλέπε άλλες σελίδες), ο Κώστας Λαλιώτης χαρακτηρίζεται τώρα από στελέχη του ΠΑΣΟΚ «ως απλώς φλύαρος». Η περίφημη «περεστρόικα», η πολυδιαφημισμένη «ανασυγκρότηση της Θεσσαλονίκης» —πilotος υποτίθεται για το ταλαιπωρημένο κόμμα της Χαριλάου Τρικούπη, έπεσε στο κενό. Γι' αυτό τώρα, και

το γύρισε πάλι στη θεωρία ο πάλαι ποτέ φέρελπις ανασυγκροτητής του ΠΑΣΟΚ. «Θεωρία και Πράξη πάνε αντάμα», έλεγαν οι παλιοί μαρξιστές σε μαθήματα της φυλακής αλλά και οι αγρότες στα καφενεία της Αρκαδίας. Τι Πράξη να ολοκληρώσεις με τη θεωρία του ΠΑΣΟΚ και τι Θεωρία να συντάξεις μετά τις πράξεις του...

■ **ΤΡΟΪΚΕΣ.** Το είδος δεν έχει ποτέ καλή κατάληξη στο κυβερνών κόμμα. Η «τρίκα» του υπουργείου Εξωτερικών (Παπούλιας - Πάγκαλος - Καψής) είναι γνωστόν ότι συνεννοείται μέσω Αγγέλας. Τώρα όμως έγινε το «καρέ της φαγωμάρας» με την προσθήκη του Γιάννου Κρανιδιώτη. Οι θερινές διακοπές ανέστειλαν την έκρηξη που φαίνεται μετατέθηκε για τον Σεπτέμβρη, όταν φυσηξουν τα πρώτα βοριάδια. Χολωμένος ο κ. Πάγκαλος για το «καπέλωμά» του από τον κ. Παπούλια στο Συμβούλιο υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ (18 Ιουλίου), παρακολουθεί τη συνέχεια με τη συνάντηση του προεδρεύοντος Παπούλια με τον Σουλτς, ραντεβού που διεκδικούσε για λογαριασμό του ο Αναπληρωτής υπουργός. Οι αντιπαλότητες ξεκίνησαν πολύ πριν, στη φάση της υλικοτεχνικής προετοιμασίας για την Προεδρία και συνεχίστηκαν για τον έλεγχο του προσωπικού του υπουργείου. Και τι δεν ακούστηκε. Ο κ. Κρανιδιώτης κατηγορήθηκε για «υπερσυγκεντρωτισμό» και ότι κρατάει όλα τα θέματα που αφορούν τις Κοινότητες με την εποπτεία Πάγκαλου. Ο Παπούλιας πήρε όμως τις αρμοδιότητες ελέγχου του προσωπικού και ανέθεσε τα πάντα σε πέντε συμβούλους του.

Όμως, ισχυρίζονται, ότι αλλού βρίσκονται οι αιτίες και στις «κόντρες» εμπλέκονται και άλλοι υπουργοί: ο κ. Πάγκαλος έθεσε ως προτεραιότητα της ελληνικής Προεδρίας, τα θέματα της κοινωνικής α-

σφάλισης των εργαζομένων. Αυτό όμως σημαίνει εναρμόνιση της εργατικής νομοθεσίας των χωρών του Νότου με εκείνη των ανεπτυγμένων του Βορρά. Αλλά τότε τραντάζεται πχ. ο κ. Γ. Γεννηματάς αφού όλα αυτά μετρούν στην πολυπόθητη δημοσιότητα.

Για τη συνέχεια του ειδυλίου και άλλα πολλά από τον Σεπτέμβριο...

■ **ΤΟΡΝΕΣ.** Δεν είναι καλλιτεχνικό το θέμα γι' αυτό και ο συνεργάτης μας Σπύρος Λιάτσος φιλοξενείται με το σχολίο του «Άνθρωποι της Τέχνης πεθάνετε. Δίνουν λεφτά...», στη στήλη αυτή:

Πριν λίγες μέρες κηδεψαμε μερικοί φίλοι τον Σταύρο Τορνέ. Ο ερημίτης ποιητής του μαγικού κινηματογράφου και του ονείρου έσβησε μόνος, ακριβώς όπως το 'χε αποφασίσει.

Φαίνεται όμως, πως στην περιεργή αυτή χώρα «αποφασίζουν» και μερικοί άλλοι για σένα αλλά βέβαια μετά το θάνατό σου.

Έτσι λοιπόν ξαφνικά και ενώ ήδη είχε πεθάνει πριν 2 ώρες ο Τορνές, η κ. Μελίνα, ο κ. Αλαβάνος και κάποιος κ. Ζαχαρίας (ή κάπως έτσι) συσκέφτηκαν με τους παρατρεχάμενους τους και απένειμαν στο νεκρό ποιητή ένα εκατομμύριο δραχμές.

Παρηγορημένος θα 'ναι βέβαια τώρα ο Σταύρος, —που στα γυρίσματα έκοβε τα άφιλτρα τσιγάρα στη μέση για να τα κάνει περισσότερα—, γιατί με τόσα λεφτά θα μπορεί ίσως να 'χει μια ακριβή ταφόπλακα και συχνοποτισμένες νεκρόγλαστρες...

Παρηγορημένοι ωστόσο να 'ναι κι οι άρχοντες των πολιτιστικών μας, τουλάχιστον αυτοί που προανέφερα.

Μπορεί σήμερα να τους κακολογώ αλλά υπόσχομαι να γράψω τις καλύτερες κουβέντες στο δικό τους μέλλον που έρχεται...

Σπύρος Λιάτσος

«Έλληνες κομμουνιστές μακριά από την 'Κ' ΝΕ τα παιδιά σας». Επιγραφή σε χωριό της Μάνης

ΣΤΙΣ ΣΕΛΙΔΕΣ που ακολουθούν, σε σειρά άρθρων παρουσιάζονται στοιχεία για τους ορεινούς οικισμούς και την οικονομία τους καθώς και κάποιοι προβληματισμοί για τους όρους ισορροπίας στη συμβίωση του ανθρώπου με τα οικοσυστήματα της ελληνικής φύσης. Και στη συνέχεια αναδεικνύεται η σημασία που έχουν τα δάση για τη ζωή μας και τους τρόπους που θα τα διατηρήσουμε αλώβητα από ασυνείδητους καταστροφείς τους.

ΜΑΖΙ με τα κείμενα των Θ. Ανθοπούλου και Δ. Κατσαρού, και των Ελένης Καραντζόλα, Ν. Μάργαρη, Η. Οικονόμου, Γ. Σφήκα και των «Φίλων της Ελληνικής Φύσης», χρησιμοποιήσαμε αποσπάσματα από το βιβλίο «Εικόνες εκ των Ελληνικών Δασών» του Κ.Μ. Σάμιου (έκδοση 1900) που πολύ πρώιμα είχε επισημάνει θέματα που μετά από 88 χρόνια συζητούμε και πάλι.

Τη φροντίδα του αφιερωματος είχε η Βούλα Ζαρμπάνη

ΔΑΣΗ ΚΑΙ

«Μέ αιθριον δέ οὐρανόν, ὅταν εἶνε ὁραταί αἱ ἐκ τοῦ φυλλώματος τῶν διαφόρων ἐπ' αὐτοῦ δένδρων ἐναλάσσουσαι φωτοσκιάσεις, παρέχει ἓν τῶν μοναδικῶν ἀνά τὴν Ἑλλάδα φαινομένων. Ἀπὸ βαθυπρασίνου κορυφῆς καλυπτομένης ὑπὸ ἐλάτης, μεταβάλλεται βαθμηδὸν εἰς χλοεράς πρασίλους κλιτῦς, ποῦ μὲν ἀπὸ δρυῶν, ποῦ δὲ ἀπὸ καστανέας καλυπτομένης καὶ ἀφηνούσας νά διαφαίνωνται ἐν τῷ μεταξύ χλοερώτατα λειβάδια, γοητεύοντα τόσον τὸ ὄμμα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ θεωμένου, ὥστε κατὰ τὰς ἡλιολούστους καὶ αὐχμηράς θερινὰς ἡμέρας τῶν Θεσσαλικῶν πεδίων, αἰσθάνεται τις καὶ μακρόθεν θεώμενος, εἰδὸς τι εὐεργετικῆς δρόσου, ἣν ἀποπνέει τὸ πυκνόσκαιον αὐτὸ ὄρος. Ἄν δέ τις ἀψηφῶν ὀλίγον τὰς πεζοπορίας, ὑποβληθῇ εἰς τὸν κόπον τῆς ἐπιτοπίου ἐπισκέψεως, θά εὕρῃ ἀκόμη ἐπ' αὐτοῦ δάση, δυνάμενα καὶ δασολογικὸν καὶ καλαισθητικὸν ἐν ταυτῷ ὄμμα νά τέρψωσι».

Κ.Μ. ΣΑΜΙΟΥ: ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΑΣΩΝ. ΑΘΗΝΑ 1900.

ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟ και η Ελλάδα φλέγεται δυο μήνες τώρα από τον καύσωνα και τις πυρκαγιές.

Εναλλακτική πρόταση διακοπών, ήταν η πρόθεσή μας όταν προγραμματίζαμε το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας — μια άλλη πρόταση για τις ημέρες του καλοκαιριού που μια μόδα μας σέρνει κάθε χρόνο στις παραλίες. Τα ελληνικά βουνά έχουν να μας προσφέρουν μοναδικές χαρές και εκπλήξεις. Και η επαφή με τους ορεινούς οικισμούς θα μας ανοίξει τους ορίζοντες ενός άλλου κόσμου με αξίες που έχουν καταχωνιαστεί από τον πολιτισμό του άστεως.

ΟΜΩΣ η βιβλική καταστροφή που υπέστησαν και φέτος τα δάση μας, μας οδήγησε σε άλλους δρόμους: πρέπει να πούμε και το δικό μας λόγο για να σταματήσει η εθνική καταστροφή που με συχνότητα φυσικού φαινομένου επανέρχεται κάθε καλοκαίρι και αφανίζει τα δάση της χώρας μας.

ΑΞΙΖΕΙ άραγε τον κόπο όλη αυτή η φασαρία για τα δάση και ποια είναι τελοσπάντων η σχέση μας μ' αυτά; Όλη η δραστηριότητα της τουριστικής βιομηχανίας μας έχει προσανατολίσει στις ακτές: η αδιαμφισβήτητη χαρά της επαφής μας με το κύμα και η χαλαρή εγκατάλειψη στον ήλιο του απομεσήμερου έχουν αναδειχτεί σε όραμα αξεπέραστης ευτυχίας. Και όμως ο κορεσμός και η ασφυκτική υπερσυγκέντρωση παραθεριστών στις ακτές, μας κάνει να αναρωτιόμαστε μήπως αυτό το όνειρο των καλοκαιρινών διακοπών στις πλαζ δεν είναι τίποτε περισσότερο από την αναπαραγωγή ενός πόστερ, σαν αυτά που ετοιμάζουν τα γραφεία ταξιδίων επιστρατεύοντας όλη την επινοητικότητα των διαφημιστών: οι διακοπές είναι μια ωραία πετσέτα μπάνιου, πλήθος από αντιηλιακά και επιχρωστικά της επιδερμίδας, ομπρέλες και αξεσουάρ για την πλαζ, κουβαδάκια και καπέλα, εξωλέμβιες μηχανές και σανίδες για γουίντ - σέρφινγκ, σαγιονάρες και γυαλιά ηλίου και πλήθος άλλα. Και βέβαια το πόστερ ή το εξώφυλλο ενός περιοδικού ποικίλης ύλης που παριστά το τέλειο κορμί ενός ημίγυμνου φωτομοντέλου - φετίχ και επιθυμητό πλάσμα, υποκατάστατο της μιζέριας και της καθημερινότητας.

ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΧΕΙ ΑΡΑΓΕ το βουνό να μας προσφέρει ανάλογα οράματα; Τι έχει λοιπόν να μας προσφέρει το βουνό αντ' αυτού του θαυμαστού κόσμου που απλώνεται στα πόδια —και τα μάτια μας— όταν βρεθούμε στις κοσμικές πλαζ;

ΑΝ... Με ένα σακίδιο και ένα ζευγάρι γερά και άνετα παπούτσια εφοδιασμένοι, αποφασίζετε να επιβιβαστείτε σε ένα υπεραστικό λεωφορείο και ακολουθούσατε τη διαδρομή του σε μια άγωνα γραμμή θα ανακαλύπτατε έναν άλλο κόσμο...

ΜΗ ΔΙΑΝΟΗΘΕΙΤΕ να παρηγορηθείτε με την ιδέα της περίφημης «Αναδάσωσης». Το περίφημο «Δασοκτόνο Νομοσχέδιο» έχει αναλάβει να αποτελειώσει τα πάντα και μάλλον θα τα καταφέρει, μιας και σχεδιάστηκε για να αντιμετωπίζει πραγματικά τα Δάση σαν...

ζωντανούς οργανισμούς. Κάποιας άλλης όμως εποχής; Της Παλαιολιθικής ας πούμε. Όπου οι ζωντανοί οργανισμοί είχαν φτιαχτεί με τέτοια φαντασία σχήματος και μεγέθους που μόνο τρόπο μπορούσαν να προκαλέσουν στον άνθρωπο.

ΕΤΣΙ ΛΟΙΠΟΝ, κατ' αναλογίαν, το υπάρχον Νομοσχέδιο φαίνεται να αντιμετωπίζει τα Δάση περισσότερο σαν εχθρούς που παρόλο τα μέτρα που πέρνονται εναντίον τους, ευημερούν, αναπτύσσονται, εξαπλώνονται εις βάρος μας, απειλούν τον... ζωτικό μας χώρο. Άρα πρέπει να περιοριστούν!

ΑΡΧΙΚΑ λοιπόν υπήρχε το Δάσος και η Φωτιά. Μετά εμφανίστηκε ο Άνθρωπος και η Φωτιά και με τη βοήθεια κάποιου Νομοσχεδίου το Δάσος έγινε Βοσκότοπος και με τη βοήθεια κάποιου Εργολάβου ο Βοσκότοπος θα γίνει κάτι άλλο ακόμα πιο οικείο και τακτοποιημένο: Οικόπεδο στο οποίο πιθανότατα αργότερα να φυτέψουμε και κάποια Λεύκα μαζί με το απαραίτητο γκαζόν, για να έχουμε «πράσινο».

ΑΝ ΛΟΙΠΟΝ τρέφετε μια έμφυτη αντιπάθεια προς τις Λεύκες το γκαζόν και τους αρχιτέκτονες Τοπίου, οδοιπορείστε προς το βουνό. Όχι· γιατί αν δεν πάτε φέτος, του χρόνου ίσως να μην υπάρχει καν η πολυτέλεια του διλήμματος βουνό ή θάλασσα, λόγω ελλείψεως Δάσους.

ΑΝΑΖΗΤΗΣΑΤΕ τους ξεχασμένους και μακρινούς ορεινούς οικισμούς, τις στάνες, τους νερόμυλους και συγχρωτισθείτε με τους ορεσίβειους· έχουν αντέξει στον πειρασμό της ισοπέδωσης που έχει επιφέρει η Μεγάλη Επικοινωνία. Θα ανακαλύψετε το «διαφορετικό» και την αξία του.

ΤΡΑΒΗΞΤΕ προς το βουνό περπατήστε το και γνωρίστε το. Κάθε φορά που θα κουράζεστε στην ανηφόρα, σκεφτείτε πως κουβαλάτε ένα φορτίο πολύ μεγαλύτερο από αυτό του σακιδίου ή των κουρασμένων ποδιών σας: όλοι φέρουμε την ευθύνη για την εξαφάνιση της ελληνικής φύσης που με πολύ κρυμμένες μεθόδους κάθε χρόνο υποπολλαπλασιάζεται και εξαφανίζεται, χωρίς την ελπίδα της «επαναβίωσης».

ΣΤΟ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ του τοπικού ΚΤΕΛ θα απαντήσουν κάποιους που συνταξιδεύουν απλώς γιατί πρέπει να πάνε στο επόμενο χωριό που είναι πολύ κοντινό αλλά η κατάσταση του δρόμου και η ταχύτητα του

λεωφορείου το καθιστούν μακρino. Με την υπομονή που σας χαρακτηρίζει θα βρίσκατε συμπαθείς, φιλικούς και γραφικούς τους συνταξιδιώτες σας. Τις κότες όμως. Και τα σακιά με το αλεύρι. Και όμως τίποτε από όλα αυτά δεν θα συναπαντήσετε. Δεν υπάρχουν πια τέτοια μέρη —ή είναι παρὰ πολὺ σπάνια. Τα ανακάλυψαν κάποιοι πριν από σας. Τα έκαψαν ή τα «αξιοποίησαν».

ΘΑ ΠΕΙΤΕ ίσως πως μερικά καήκαν από μόνοι τους —ή καταστράφηκαν στον πόλεμο για τον οποίο εσείς δεν φταίτε. Ίσως κιόλας να επρέπε να καούν αυτοί οι τόποι...

ΟΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ συνθήκες και το είδος της βλαστήσης σε ένα μεσογειακό οικοσύστημα, όπως το δικό μας, ευνοούν από μόνες τους την έναρξη και εξαπλώση της φωτιάς. Και συχνά η φωτιά αναφέρεται και σαν ένα αποτελεσματικό μέσο διαχείρισης των δασών. Και διαφέρει πραγματικά από άλλους παράγοντες διαταραχής και επιβαρυνσης του φυσικού οικοσυστήματος για τον απλούστατο λόγο ότι προϋπήρχε του ανθρώπου.

ΕΤΣΙ, τα περισσότερα τυπικά μεσογειακά φυτά —από θάμνους μακκίας μέχρι δένδρα— έχουν αναπτύξει ιδιαίτερους μηχανισμούς προστασίας και αναγέννησης ώστε ολόκληρο το οικοσύστημα να ανανεώνεται εντελώς φυσικά μετά το πέρασμα της φωτιάς. Αυτό όμως είναι η φυσική και τυχαία φωτιά. Είναι η φωτιά που εκδηλώνεται κάποια στιγμή, σε κάποιο σημείο του δάσους.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ η φωτιά που εμφανίζεται την ίδια στιγμή σε όλες τις δασικές και παραδοσιακές περιοχές. Γιατί αυτή, εμφανίζεται με τελείως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που καμιάς μορφής αδιαφορία ή ανικανότητα δεν θα μπορούσαν να την καμουφλάρουν κάτω από το χαρακτηρισμό «τυχαία». Όλοι ξέρουμε πως ακολουθείται από ανεξέλεγκτη βόσκηση και η ανεξέλεγκτη βόσκηση με τη σειρά της ακολουθείται από διάβρωση των εδαφών.

Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ αυτών των τριών —φωτιά, βόσκηση, διάβρωση— ασκούν μια τέτοια πίεση στο σύστημα, που πέρα από κάθε όριο ελαστικότητας, ευστάθειας και αντοχής, καθιστούν αδύνατη την αναγέννηση και πολύ πιθανή την καταστροφή του.

B.Z

«Ἡ ἐπίσημος αὐτὴ ἡ δημοσία περὶ δασῶν φροντίς, παρέμεινεν οὕτω ὥς εἶδος ἀναγκαίου κακοῦ μάλλον ἢ καλοῦ, μὴ τυχούσα δ' οὐδεμιᾶς περιθάλψεως, παρέμενεν ἐν διαρκεί νάρκῃ, ἀναμένουσα τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν θέλῃσις ἀνωτέρα καὶ ἐκτίμησις ὀρθῇ τῆς ἀξίας αὐτῆς, ἤθελον τὴν ἀναβιβάσει ἀπὸ τῆς ἐπιφάνειας εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῆς περιοπὴν, καὶ μετ' αὐτῆς ἤθελον ἐμπνεύσει εἰς τὴν γοργῶ τῷ βήματι πρὸς τὸν πολιτισμὸν βαίνουσαν ἐλληνικὴν κοινωνίαν, τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ δάση, τὸν ἐρωτὰ πρὸς τὰς φυσικὰς τῆς πατρίδος ἡμῶν καλλονάς, τὰς ἐπὶ τῶν δασῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀντιπροσωποῦμεναι, τὴν κλίσιν τέλος πρὸς τὴν μελέτην τῶν ἀπὸ τῶν δασῶν ποικίλων καὶ πολυπληθῶν ὀφελημάτων καὶ τῶν τρόπων τῆς διασώσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῶν».

K.M. ΣΑΜΙΟΥ. ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΑΣΩΝ, ΑΘΗΝΑ 1900

ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΔΑ

Μια ερμηνεία της οικονομικής,
κοινωνικής και
περιβαλλοντολογικής
κατάρρευσης

του Ν.Σ. Μάργαρη

Προκύπτει, ένα ερώτημα: Να αφήσουμε τις ορεινές περιοχές να ερημωθούν τόσο κοινωνικά όσο και οικονομικά και περιβαλλοντικά ακολουθώντας την απλή λογική της προσφοράς και της ζήτησης;

Οι αλλαγές που έχουν συμβεί τα τελευταία τριάντα χρόνια τόσο στις κοινωνικές όσο και στις οικονομικές συνιστώσες των ορεινών περιοχών της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα έντονες.

Αν ο νόμος Ευρυτανίας και των Γρεβενών θεωρηθούν ως οι τυπικές ορεινές περιοχές της χώρας διαπιστώνουμε ότι μόνο μέσα στη δεκαετία του '60 η πληθυσμιακή τους μείωση φθάνει το 25%.

Οι δραστικές αλλαγές που έχουν διαπιστωθεί κύρια εντοπίζονται στον πρωτογενή τομέα —γεωργία και κτηνοτροφία— και η βασική αιτία εντοπίζεται στο γεγονός ότι τα παραδοσιακά γεωργοκτηνοτροφικά συστήματα διαχείρισης κατέρρευσαν. Η κυρίαρχη αιτία αυτής της διαταραχής προέρχεται από την εκμηχάνιση της γεωργίας στις πεδινές περιοχές και τη νέα τεχνολογία τόσο της παραγωγής όσο και της διατήρησης και μεταποίησης των τροφών.

Θεωρούμε ότι στην ανάλυση που ακολουθεί στοιχειοθετείται μια νέου τύπου ερμηνεία απαλλαγμένη υποκειμενικών θεωρήσεων και μυθοπλαστικών δοξασιών.

Οι παραδοσιακοί τύποι διαχείρισης

Μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '60 η γεωργία ήταν μια από τις βασικές ενασχολήσεις των πληθυσμών στις ορεινές περιοχές της Ελλάδας.

Οι μεγάλες κλίσεις των εδαφών προϋπέθεταν, φυσικά, τη σταθεροποίησή τους και τις καλλιέργειες σ' αναβαθμίδες, τις γνωστές ξερολιθιές. Βεβαίως εκείνη την εποχή η «ένταση της ανθρώπινης εργασίας» ήταν αναπόσπαστα συνδεδεμένη με τη γεωργία και συνιστούσε —με τη βοήθεια και των ζώων— την αποκλειστική εισοδο ενέργειας και «καυσίμων».

Οι καλλιέργειες σ' αναβαθμίδες παρείχαν γεωργικά προϊόντα τα οποία θα ήταν δυνατόν να διακριθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- Τα ετήσια φυτά (σιτηρά, όσπρια, πατάτες κτλ.).
- Τα πολυετή φυτά (δενδρώδεις καλλιέργειες όπως μήλα, κάστανα, καρύδια κτλ.).

Σ' ό,τι αφορά τις καλλιέργειες των «ετήσιων» φυτών υπήρχε ένα παραδοσιακό σύστημα τριών ομάδων:

- Τα σιτηρά, τα ψυχανθή, τα κτηνοτροφικά.

Η τρίτη ομάδα —τα κτηνοτροφικά— θα ήταν δυνατόν να ενταχθεί, κατά κύριο λόγο, στην καλλιέργεια των ψυχανθών.

Η καλλιέργεια των σιτηρών και των ψυχανθών στις αναβαθμίδες ήταν εναλλασσόμενη με το σύστημα της αμειψισποράς. Τα ψυχανθή φυτά, —φασόλια, ρεβύθια φακές κτλ.— όπως είναι γνωστό, δεσμεύουν άζωτο από την ατμόσφαιρα με ειδικά «φυμάτια» που έχουν στις ρίζες τους τα οποία συνίστανται από μικροοργανισμούς. Το αποτέλεσμα είναι η λίπανση των εδαφών με άζωτο.

Σ' ό,τι αφορά τα πολυετή φυτά - δένδρα κι εκεί η καλλιέργεια ήταν σε αναβαθμίδες. Κύρια είδη τα οποία καλλιεργούσαν ήταν εκείνα τα οποία παρείχαν είτε φρέσκα (μήλα, αχλάδια) είτε μεγάλης διάρκειας (κάστανα, καρύδια) φρούτα.

Η κτηνοτροφία ήταν ενταγμένη λειτουργικά στη γεωργία με τη βόσκηση των κοπαδιών σε τακτά χρονικά διαστήματα μετά το θερισμό και τη συγκομιδή καθώς και στις αγραναπαύσεις. Τα μέρη των φυτών τα οποία δεν παρείχαν καρπό ήταν βοσκήσιμη ύλη. Μετά τη συλλογή των φασολιών, για παράδειγμα, απέμενε η φασολιά που ήταν άριστη κτηνοτροφή. Με τον τρόπο αυτό ήταν δυνατόν να «στηριχθεί» μεγάλος αριθμός γιδοπροβάτων και παράλληλα επιτυγχάνονταν πρόσθετη λίπανση των χωραφιών.

Σ' αυτό το γεωργικό-κτηνοτροφικό σύστημα υπήρχε μια παραδοσιακά αριστοποιημένη διαχείριση. Επιπρόσθετα, από το τέλος Μαΐου μέχρι το τέλος Οκτωβρίου, στις περισσότερες ορεινές περιοχές όπου υπάρχουν «ορεινά λιβάδια» η εκμετάλλευση προχωρούσε και με τη νομαδική κτηνοτροφία των μετακινούμενων πληθυσμών.

Πέρα από τη γεωργία και την κτηνοτροφία υπήρχε συνήθως και μια «δασική» εκμετάλλευση στην οποία θα ήταν δυνατόν να ενταχθεί και η «μεταποιητική» καρβουνοποιία.

Η εκμηχάνιση της γεωργίας έρχεται

Πριν τριάντα περίπου χρόνια αρχίζει στη Θεσσαλία και τις άλλες πεδινές περιοχές της χώρας η εκμηχάνιση της γεωργίας με την εισοδο των πρώτων γεωργικών ελκυστήρων, των σπαρτικών, των θεριζοαλωνιστικών και των άλλων γεωργικών μηχανών. Η μετατροπή του είδους των καυσίμων —από ανθρώπινη και «ζωική» ενέργεια σε καύσιμα, όπως το πετρέλαιο— δημιούργησε συνθήκες άνισου ανταγωνισμού που, στην πρώτη φάση, έδρασε στις καλλιέργειες των σιτηρών. Ήταν, προφανώς, αδύνατον ο γεωργός που καλλιεργούσε σιτάρι και κριθάρι στις αναβαθμίδες, ο οποίος όργωνε με το αλέτρι και θέριζε με το δρεπάνι να επιβιώσει όταν το κόστος παραγωγής του ίδιου προϊόντος στην πεδιάδα ήταν πολύ χαμηλότερο. Έτσι, εγκατέλειψε τις καλλιέργειες των σιτηρών στις αναβαθμίδες.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να προστεθεί ότι στις ορεινές περιοχές οι κλιματικές συνθήκες (χαμηλές θερμοκρασίες, χιόνια κτλ.) έχουν ως συνέπεια —σ' ό,τι αφορά την καλλιέργεια των «μονοετών» φυτών— τη μικρή «βλαστική» περίοδο, διάρκειας 4-6 μηνών. Αυτό το γεγονός δρα επίσης στην αντιοικονομικότητα της γεωργικής απόδοσης σ' ό,τι αφορά τα φυτά αυτά σε σχέση μ' εκείνα τα οποία καλλιεργούνται στις πεδιάδες.

Οι καλλιέργειες σ' αναβαθμίδες στηρίζονταν επίσης και στην ετήσια συντήρησή τους. Η εγκατάλειψη, επομένως των καλλιεργειών σ' αυτές σήμαινε και την καταστροφή τους.

Ένα παράδειγμα: Οι καλλιέργειες των «ετήσιων» φυτών στην Ευρυτανία

Εάν χρησιμοποιήσουμε στοιχεία από τον προβληματικό ορεινό Νομό της Ευρυτανίας η θεωρητική ανάλυση, όπως αναφέρεται παραπάνω, επιβεβαιώνεται και ποσοτικά.

Σ' ό,τι αφορά τις αροτριάειες καλλιέργειες από το 1970 μέχρι το 1983 διαπιστώνουμε μείωσή τους κατά 35% μια και από 30.000 περίπου στρέμματα το 1970 το 1983 μόνο 5.000 στρέμμα-

τα ήταν σε καλλιέργεια. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι προκειμένου οι αγρότες να εισπράξουν τις επιδοτήσεις δηλώνουν πολύ μεγαλύτερες εκτάσεις απ' ό,τι στην πραγματικότητα καλλιεργούν. Έτσι, η πραγματικότητα είναι περισσότερο δυσμενής αν εξετάσουμε επιμέρους καλλιέργειες όπως το σιτάρι και το καλαμπόκι, από τα σιτηρά, καθώς και τα βρώσιμα όσπρια μια και ο συνδυασμός τους ήταν τυπικός σ' ό,τι αφορά την αμειψισπορά.

Αν το 1970 θεωρηθεί ως 100% (πράγμα που φυσικά δεν ισχύει μια και η εγκατάλειψη των καλλιεργειών έχει αρχίσει πολύ ενωρίτερα) το 1983 η κατάσταση είχε διαμορφωθεί ως εξής:

- Στο σιτάρι καλλιεργούσαν το 45%
- Στο αμιγές καλαμπόκι το 28%
- Στο συγκαλλιεργούμενο καλαμπόκι το 49%
- Στα αμιγή φασόλια το 46%

Θα ήταν παράλειψη να μην επισημανθεί η προσπάθεια των γεωργών και των υπηρεσιών για μια αύξηση στην απόδοση. Από τα στοιχεία τα οποία διαθέτουμε διαπιστώνουμε ότι στο σιτάρι από 100 κιλά / στρέμμα το 1970 φθάνουμε στα 130, στο καλαμπόκι από 150 στα 350 και στα κτηνοτροφικά όσπρια από τα 50 στα 150. Όμως, αυτές οι αυξήσεις σαφέστατα μειονεκτούν αν συγκριθούν με τις αντίστοιχες στις πεδινές εκτάσεις όπου το σιτάρι από τα 100 κιλά / στρέμμα έφθασε τα 400 και το καλαμπόκι από τα 300 ξεπέρασε τα 1.200.

Η μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων ήταν σημαντική και στα λαχανικά. Οι εκτάσεις αυτές μειώθηκαν περίπου στο μισό μέσα στη δεκαετία '70. Η συνταρακτική μείωση που συμβαίνει μεταξύ του 1970 και του 1973 κύρια αποδίδεται στις ντομάτες (από 2.230 στρέμματα το 1970 η καλλιέργειά τους μόλις φθάνει τα 790 στρέμματα το 1973) και στα κρεμμύδια (από 1.470 στρέμματα το 1970 στα 870 το 1973).

Πέρα από τα σιτηρά, τα όσπρια και τα λαχανικά η μείωση των καλλιεργούμενων ετήσιων φυτών είναι γενική. Στις πατάτες, για παράδειγμα, από τα 366 Ηα το 1970 φθάνουμε τα 290 το 1980.

Οι καλλιέργειες των «πολυετών» φυτών

Δεν οφείλεται η δημογραφική πτώση που παρατηρήθηκε στις ορεινές περιοχές αποκλειστικά και μόνο στην εκμηχάνιση της γεωργίας στα πεδινά.

Ο εξηλεκτρισμός, για παράδειγμα, και οι εφαρμογές του στη διατήρηση των φρούτων δημιούργησε επίσης προβλήματα σε καλλιέργειες, όπως αυτές της καρυδιάς και της καστανιάς, που ήταν ιδιαίτερα προσοδοφόρες για την ορεινή γεωργική οικονομία.

Από τη στιγμή που υπάρχουν, με τη βοήθεια των ψυγείων, διαθέσιμα φρέσκα φρούτα —όπως τα μήλα και τ' αχλάδια— μέχρι και τον Απρίλιο η ανάγκη για την κατανάλωση κατά το χειμώνα «ξηρών» καρπών, όπως τα καρύδια και τα κάστανα, μειώνεται.

Τούτο οδηγεί και στην εγκατάλειψη των καλλιεργειών αυτών, όπως φαίνεται ξεκάθαρα στην περίπτωση της Ευρυτανίας, όπου στις μεν καρυδιές από μια ετήσια παραγωγή της τάξης των 1.000 τόνων στις αρχές της δεκαετίας του '70 μέσα σε μια δεκαετία, μολονότι αυξήθηκε ο αριθμός των δένδρων, η παραγωγή μειώθηκε περίπου στο μισό. Κάτι ανάλογο έχει συμβεί και στα κάστανα.

Πέρα από τη μείωση που αφορά την παραγωγή σε «ξηρούς καρπούς» αξίζει τον κόπο να συζητηθεί και η μείωση στα άλλα φρούτα.

Σ' ό,τι αφορά τα «καλοκαιρινά» φρούτα τα οποία παράγονται στις ορεινές περιοχές τα κύρια από αυτά είναι τα κεράσια και τα σύκα. Και στις δύο περιπτώσεις διαπιστώνουμε σοβαρή μείωση στην παραγωγή. Στα κεράσια, για παράδειγμα, στην Ευρυτανία από 405 τόνους το 1970 η παραγωγή μειώθηκε στους 178 τόνους το 1980.

Κατ' αρχήν θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μείωση στην παρα-

γωγή των «πολυετών» φυτών οφείλεται και στο γεγονός της γενικότερης εγκατάλειψης των καλλιεργειών σ' αναβαθμίδες. Μια και ουσιαστικά δεν υπήρχαν αποκλειστικά «κερασοπαραγωγοί» ή «καστανοπαραγωγοί», αλλά το οικογενειακό εισόδημα από τη γεωργία προέρχονταν από διάφορα προϊόντα (σιτηρά, όσπρια, λαχανικά, φρούτα), ήταν λογικό η μη ανταγωνιστικότητα των «ετήσιων» φυτών και η εγκατάλειψη της καλλιέργειάς τους να παρασύρει και τα πολυετή, μια και δεν ήταν δυνατόν από μόνα τους να στηρίξουν το οικογενειακό εισόδημα.

Όμως, πέρα από την αντικατάσταση στην αγορά των «ξηρών φρούτων» από τα «φρέσκα» καθώς και όσα αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο, τα «καλοκαιρινά» φρούτα εκτοπίστηκαν από την αγορά επειδή υπήρξε —με την εκμηχάνιση της γεωργίας στα πεδινά— και προσφορά φθηνών καλοκαιρινών φρούτων όπως τα καρπούζια και τα πεπόνια.

Τα κεράσια και τα σύκα είναι ιδιαίτερα ευπαθή με τις μεγάλες καλοκαιρινές ζέστες. Αν σ' αυτό το γεγονός προστεθεί και το υψηλό κόστος συλλογής η ανταγωνιστικότητά τους προς τα καρπούζια και τα πεπόνια τα οποία, με την εκμηχάνιση της καλλιέργειάς τους και την ανθεκτικότητά τους στις μεγάλες θερμοκρασίες, είναι φθηνότερα και διατηρούνται μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα εξηγεί τη μείωση στην παραγωγή τους.

Αξίζει, στο σημείο αυτό, να παρατεθούν μερικά στοιχεία για την αύξηση της παραγωγικότητας στην παραγωγή καρπούζιων. Το 1961 η μέση στρεμματική απόδοση της Ελλάδας μόλις έφθανε τον ένα τόνο το στρέμμα. Όμως, η χρησιμοποίηση μηχανών, λιπασμάτων, άρδευσης, φυτοφαρμάκων καθώς και νέων «θαυματουργών» ποικιλιών —τα γνωστά υβρίδια— τριπλασίασε την απόδοση σ' αντίθεση προς τα «ετήσια» φυτά η από-

Επισημαίνουμε

Τα αστέρια έλαμψαν

Το φαινόμενο της οικονομικής υποστήριξης καλλιτεχνικών εκδηλώσεων από εύπορους πολίτες γεννήθηκε σχεδόν ταυτόχρονα με το αρχαίο ελληνικό θέατρο.

Οι χορηγοί εξασφάλιζαν όχι μόνον την ομαλή οργάνωση θεατρικών παραστάσεων αλλά και κυρίως τη δυνατότητα πρόσβασης του θεάτρου στους οικονομικά ασθενέστερους πολίτες. Γιατί στην αρχαία Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Αθήνα της κλασικής εποχής το θέατρο εθεωρείτο τόπος παιδείας.

Το κόστος παραγωγής της βραδιάς «Τ' αστέρια λάμπουν για την Ακρόπολη» την περασμένη Τετάρτη καλύφθηκε εξ ολοκλήρου από δωρεές με βασικό χορηγό τον πρόεδρο της *Interamerican* κ. Δ. Κοντομηνά.

Όμως τα 7.500 άτομα που δέχθηκε το Ηρώδειο κάθε άλλο παρά ανήκαν στις λαϊκές τάξεις και κατά τα φαινόμενα τα περισσότερα από αυτά έμοιαζαν να βλέπουν για πρώτη φορά στη ζωή τους αρχαίο θέατρο. Άλλωστε για τους λάτρεις των τεχνών η είσοδος ήταν, λόγω των τσουχτερών τιμών, εκ των προτέρων απαγορευμένη.

Σε αντίθεση λοιπόν με την εποχή της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, επί πασοκικού σοσιαλισμού οι «χορηγίες» λειτουργούν μάλλον προς όφελος των «ολίγων».

Και δεν εννοούμε μόνον την κοσμική προβολή τους αλλά και τη βάσιμη ελπίδα για εκπλήρωση της υπόσχεσης που έδωσε η υπουργός Πολιτισμού απαλλαγής από τους φόρους των προσφερομένων ποσών.

Τα 26 εκατομμύρια των εισπράξεων από τα εισιτήρια είναι βέβαια ένα σεβαστό ποσό.

Πέρα όμως από τις προσφερθείσες παροχές (και γιατί όχι;) στους δωρητές, γεγονός είναι ότι το ΥΠΠΟ οργάνωσε μια «κοσμική γκαλά» μέσω της οποίας και —εν τη συγχύσει του— θέσπισε ένα νέο στα ελληνικά δεδομένα «θεσμό χορηγών». Αλλά ο νέος αυτός θεσμός συνεπάγεται αυτόματα και την ανατροπή των αξιών και των εννοιών τις οποίες τουλάχιστον ένα υπουργείο Πολιτισμού θα έπρεπε να διαφυλάττει. Άλλο θέαμα, άλλο θέατρο.

Ύψωμα που ελέγχει τη θάλασσα βρίσκετε κάποιο Παλαιόκαστρο ή Εβραιοκαστρο —αναμφίβολα το αρχαίο φρούριο της περιοχής. Πιο μέσα, εκεί που ο δρόμος στενεύει ανάμεσα σε δυο βουνά, σχεδόν αόρατη διαφεντεύει το πέρασμα από ψηλά κάποια βυζαντινή ή και φράγκικη οχύρωση, που ένας πανελλήνιος θρύλος συνήθως την ονοματίζει Κάστρο της Ωριάς. Και αν τα παράλια δεν έμειναν αλώβητα στο χρόνο, τα κλειστά, άγνωστα, οροπέδια είναι ό,τι ωραιότερο υπάρχει ακόμα σε τούτο τον τόπο: αιωνόβιες μεσογειακές βελανιδιές, ατέλειωτες ποικιλίες αγριολούλουδων, λίγα τσακάλια που έχουν διανύσει χιλιόμετρα για να πιουν νερό στην πηγή και τώρα τρέχουν αλαφιασμένα στο θόρυβο του αε-

ροπλάνου που πέρασε. Εδώ, οι βοσκοί (υπάρχουν ακόμα), θα σας αναφέρουν πως βρίσκεται κάποια Παλιόχωρα —σπίτια γκρεμισμένα και μαντριά, σωροί το ξηρολίθι: ξεκινήστε μια αυγή για να βρείτε τον εγκαταλελειμένο οικισμό που οργάνωσε ο φτωχός αγρότης του ελληνικού μεσαίωνα, σε θέση αόρατη από τα μάτια των κάθε λογής εισβολέων, αλλά και σε γη παραγωγική. Στη θέση Κιόνια, στο ακρωτήρι πάνω από την πλαστικοποιημένη παραλία σας, όλο και κάποιο επιβλητικό αρχαίο ιερό θα εντοπίσετε: στο Καμάρι ή στα Καμάρια είναι βέβαιο πως βρέθηκαν κάποτε τάφοι αρχαίοι, ενώ το άλλο συγγενικό τοπωνύμιο, οι Καμάρες, επικαλύπτει τα ίχνη ενός, κατεστραμμένου πια, αρχαίου υδραγωγείου, ίσως και τα ίχνη των λουτρών μιας ωραίας έπαυλης της ελληνορωμαϊκής περιόδου. Ευκαιρία να επισημάνετε εδώ, στη θέση της έπαυλης, ό,τι απομένει από μια παλαιοχριστιανική βασιλική: το μωσαϊκό δάπεδο, λίγα περίτεχνα κιονόκρανα: οι πρώτες χριστιανικές κοινότητες συνήθως έτσι ξορκίζουν το παγανιστικό δαιμόνιο — κάνοντας χρήση μιας προγενέστερης βολικής κάτοψης.

Αρχαιολογία ποείτε αλλά και πατριδογνωσία, καθώς στα παλιά καλά χρόνια με τη βοήθεια του παπά, του δασκάλου ή του παπού σας, στον τόπο της χαμένης, της αλλοτινής πατρίδας καταγωγής σας. Θέρος, λοιπόν, και μια ωραία ευκαιρία να προσεγγίσετε την ευγενική ενασχόληση των αρχαιολόγων: εξετάζουν το έδαφος προσεκτικά, συλλέγοντας τα ενδεικτικά κατάλοιπα της ανθρώπινης δραστηριότητας (όπως: κεραμική, εργαλεία), μελετούν και αποτυπώνουν τα αρχιτεκτονικά μνημεία, με τη βοήθεια της σκαπάνης φέρνουν στο φως τους αρχαίους πολιτισμούς. Σήμερα, οι τεχνικές της ανασκαφής, όπως και της επιφανειακής έρευνας, είναι πολλές, πολύπλοκες, διεπιστημονικές, και χωρίς χρονικά όρια: όλοι οι πολιτισμοί είναι καλοί για την ιστοριογραφία.

Η χώρα μας, περισσότερο από έναν αιώνα, έχει το σταθερό προνόμιο να φιλοξενεί επίλεκτα μέλη της διεθνούς αρχαιολογικής οικογένειας και ταυτόχρονα μπορεί να καμαρώνει για τις επιστημονικές επιδόσεις των δικών της αρχαιολόγων. Μεσοκαλοκαίρι 1988 και μεσουράνημα της ελληνικής αρχαιολογίας.

Με την βοήθεια του καταλόγου που ακολουθεί, οι αναγνώστες του ΑΝΤΙ ίσως έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν από κοντά μια σύγχρονη ανασκαφή ή να ακολουθήσουν σε κοιλάδες, βουνά και παράλια την πορεία μιας ομάδας αρχαιολόγων που κεντά με τα μάτια το έδαφος, ψάχνοντας για τα ίχνη κάποιου τελειωμένου πολιτισμού, αρχαίου ή μεσαιωνικού.

Α'. Οι Έλληνες αρχαιολόγοι

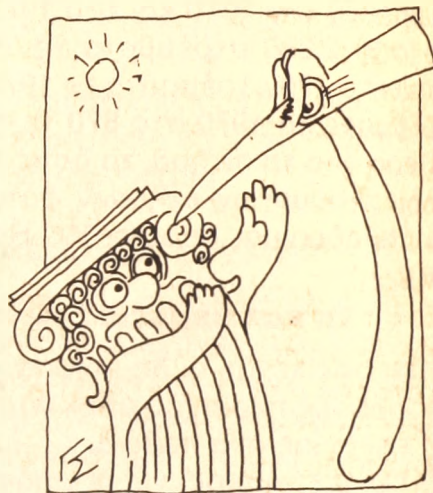
I. Τα Πανεπιστήμια

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Συνέχιση της ανασκαφής στην Καρδάμaina της Κω, ανασκαφή στα Ίρια της Νάξου, επιφανειακή έρευνα στην Κέα.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Συνέχιση των ανασκαφών

στον προϊστορικό οικισμό της Τούμπας Θεσσαλονίκης, στον Μάνδαλο της Πέλλας και στην Παλαιοπολη της Άνδρου: ανασκαφή στους Φιλίππους.

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ανασκαφή στη θέση Μαρικιανή ή Μαρικιανάδες της Αμοργού. Επιφανειακή έρευνα στο ιερό του Ερεθυμίου Απόλλωνος της Ρόδου.

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Συνέχιση των ανασκαφών στην Ελεύθερνα και στο Μοναστηράκι Αμαρίου.

II. Η Αρχαιολογική Εταιρεία

Ανασκαφές: Μυκήνες, Χώρα Νάξου, Μινώα Αμοργού, Δωδώνη, Ρεντίνα, Μαρώνεια, Κουκουναριές Πάρου, Βεργίνα, Δίον, Πέλλα, Νέα Αγχίαλος, Ραμνούς, Ακρωτήρι Θήρας, Μεσσήνη, Άβδηρα, Άγιος Χαράλαμπος Μαρωνείας, Αμφίπολις, Μονή Παντάνασσας Φιλippiάδος, Γλυκύ Θεσπρωτίας, Καλλιθέα Πατρών. Σύμη Βιάννου, Ζώνυθος, Αρχάνες, Κορυφή Γιού.

αρχαιο λογία

Το καλοκαίρι της Αρχαιολογίας

Μέσα του καλοκαιριού και βρίσκεσθε ή θα βρεθείτε, αρχαιόφιλοι αναγνώστες, σε υπαιθρο χώρα: ρίξτε το βλέμμα γύρω σας, διαβάστε το τοπίο, ρωτήστε το ντόπιο φίλο σας για τα τοπωνύμια: σε τούτο το

η προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος με επιμονή στη χρήση παρωχημένων προτύπων διαχείρισης.

Υπάρχει, βεβαίως, κάποια δυνατότητα στη χρησιμοποίηση παραδοσιακών τεχνικών και στην προβολή των ιδιαιτεροτήτων ενός είδους τυριού ή γιαουρτιού σε μία ορεινή περιοχή. Όμως, μια τέτοια οικονομική προσέγγιση συνιστά απλή ενίσχυση η οποία προϋποθέτει μια άλλη ενεργό οικονομική παρουσία και δραστηριότητα.

Οι προτάσεις που σχετίζονται με την προβολή της ιδιαιτερότητας των ορεινών προϊόντων, στην κομψή τους συσκευασία και στον τονισμό της «παραδοσιακής» τους προέλευσης συνιστά «μουσειακό» τρόπο που μπορεί να ισχύσει για κάποιες εξαιρέσεις αλλά όχι σε όλες τις περιπτώσεις.

Προκύπτει, επομένως, ένα σοβαρότατο ερώτημα. Να αφήσουμε τις ορεινές περιοχές να ερημωθούν τόσο κοινωνικά όσο και οικονομικά και περιβαλλοντικά ακολουθώντας την απλή λογική της προσφοράς και της ζήτησης;

Από την άλλη, όπως φαίνεται από την ισχυρή εισροή κεφαλαίων —σε σχέση με τη δυναμικότητά τους— η κοινή πρακτική σ' όλες τις χώρες της Νότιας Ευρώπης είναι η αντιστροφή ή, έστω, η επιβράδυνση των ρυθμών περιθωριοποίησης.

Εκείνο, επομένως, που απαιτείται είναι η αναζήτηση νέων δυνατοτήτων ανάπτυξης έξω από τις παραδοσιακές και αποτυχημένες προσεγγίσεις του παρελθόντος.

Ο τουρισμός, όπως έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, προσφέρει κάποιες δυνατότητες οι οποίες όμως θα ήταν δυνατόν να χαρακτηριστούν ως συμπληρωματικές μια και η αποπεριθωριοποίηση δεν θα είναι σωστή αν στη θέση μιας κοινωνίας που στηρίζεται στον πρωτογενή τομέα δημιουργήσουμε μια νέα που να στηρίζεται στον τριτογενή.

Σκόπιμο, επομένως, στο σημείο αυτό είναι να τονιστεί ότι η επιβίωση αυτών των κοινωνιών χωρίς περιβαλλοντικό κόστος μπορεί να στηριχτεί σε μια σωστή διαχείριση και εκμετάλλευση του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Σε ό,τι αφορά την κύρια σημερινή δραστηριότητα η δημιουργία ενός νέου τύπου κτηνοτροφίας φαίνεται ιδιαίτερα εφικτή και εφόσον η πολιτική βούληση κατανοήσει τις δυνατότητες οι οποίες υπάρχουν μια τέτοια κίνηση σίγουρα είναι θετική.

Από την άλλη όμως, άμεσος πρέπει να είναι ο στόχος για την ανίχνευση και εφαρμογή πρακτικών σε σχέση με τα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Στο σημείο αυτό μπορεί να αναφερθεί, σαν παράδειγμα, η καλλιέργεια χριστουγεννιάτικων δένδρων. Ένα κιλό ξύλο για το τζάκι κοστίζει στον έλληνα καταναλωτή 10 δραχμές. Όλοι, όταν μιλούν για την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών στρέφουν την προσοχή τους στην παραγωγή ξυλείας. Όμως, ένα χριστουγεννιάτικο έλατο, σε βάρος 10 κιλών, έχει τιμή 2.000 δραχμές. Στη Δυτική Φθιώτιδα, στα σύνορα με την Ευρυτανία αναπτύχθηκε με επιτυχία ένα κέντρο παραγωγής ελάτων για δένδρα Χριστουγέννων στο οποίο συμμετείχε και μάλιστα πρωτοποριακά το χωριό Άγιος Νικόλαος Ευρυτανίας. Η παραγωγή προέρχεται από ανάπτυξη μικρών ελάτων σε καστανέωνες. Η συνολική έκταση με καστανιές είναι περίπου 170 Ηα και υπάρχει ετήσια παραγωγή 5.000 χριστουγεννιάτικων δένδρων.

Οι παραγωγοί —χωρίς κρατική ενίσχυση— έχουν βελτιώσει τη μέθοδο παραγωγής και κατόρθωσαν, με κατάλληλες περιποιήσεις και λίπανση, να εξασφαλίσουν συνδυασμό παραγωγής κάστανων και δένδρων Χριστουγέννων άριστης ποιότητας με μικρό κόστος. Αν σημειωθεί ότι τα δάση με έλατα στην Κεντρική Ευρώπη καταστρέφονται από το φαινόμενο της όξινης βροχής φαίνεται ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα μια τέτοια ιδέα.

Πρέπει, στο σημείο αυτό, να τονιστεί ότι οι φυτείες ελάτης σταθεροποιούν τα εδάφη.

Τέτοιες ιδέες πρέπει να ανιχνευτούν στις ορεινές περιοχές και κάτι τέτοιο είναι ιδιαίτερα εφικτό αν κάποιος το αναζητήσει.

ΤΑ ΔΑΣΗ ΕΧΟΥΝ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

του Γιώργου Σφήκα

Ο συντάκτης του άρθρου, Γιώργος Σφήκας, είναι γνωστός από τα βιβλία του για την ελληνική φύση και τα σχέδιά του για την ελληνική χλωρίδα και πανίδα. Εραστής και ερευνητής της φύσης της χώρας μας, με τον άμεσο τρόπο του καταγράφει στο κείμενό του τη γνώση και την εμπειρία του από τα ελληνικά δάση.

Τα δάση και τα βουνά της πατρίδας μας παρέμειναν σχεδόν παρθένα και έμειναν αδιατάρακτα από τον άνθρωπο μέχρι την τουρκική κατάκτηση. Πραγματικά, απ' ό,τι είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, μέχρι την εποχή εκείνη (15ος αιώνας) οι άνθρωποι κατοικούσαν σε τειχισμένες πόλεις, σε επίκαιρα σημεία ή γύρω απ' αυτές και καλλιεργούσαν μόνο μικρές εκτάσεις των γύρω πεδιάδων. Μόνο μικρές ομάδες ανθρώπων, που ζούσαν με πρωτόγονο και νομαδικό τρόπο, ανέβαιναν στα βουνά όπως οι Βλάχοι, Σαρακατσάνοι, Αρβανίτες και οι Σκλαβουνοί. Έτσι οι ζημιές που προκαλούνταν στα δάση ήταν ελάχιστες.

Μετά την τουρκική κατάκτηση τα πράγματα αλλάζουν, γιατί μεγάλες μάζες εγκαταλείπουν τις πόλεις, τους κάμπους και τα παραθαλάσσια μέρη και καταφεύγουν στα βουνά, για περισσότερη ασφάλεια. Τότε, για πρώτη φορά, χτίζονται στα βουνά μας αξιόλογα χωριά, όπως αυτά του Πηλίου ή του Ζαγορίου που πρώτα δεν ήταν παρά πρόχειροι οικισμοί από καλύβες.

Όλος αυτός ο κόσμος που εγκαταστάθηκε τότε στα παρθένα δάση των ελληνικών βουνών έπρεπε να εξασφαλίσει εκτός από τη στέγη του και τη διατροφή του. Άρχισαν να απογυμνώνουν με τη φωτιά τα δάση που βρίσκονταν γύρω από τους οικισμούς δημιουργώντας τα περίφημα ρόγγια, που αφού τα καλλιεργούσαν μερικά χρόνια τα εγκατέλειπαν, επειδή το έδαφος εξαντλούνταν και τότε άνοιγαν καινούρια. Οι πληγές αυτές είναι ακόμα και σήμερα εμφανείς στα ορεινά δάση.

Όμως μόνο με την καλλιέργεια σιτηρών και κηπευτικών δεν ήταν δυνατό να ζήσουν. Η ανάγκη για γαλακτοκομικά και κρέας συνέβαλλε στην ανάπτυξη, παράλληλα με την ορεινή γεωργία, και της κτηνοτροφίας. Τα γιδοπρόβατα έδιναν άλλο ένα βασικό προϊόν, το μαλλί, τόσο απαραίτητο για την κατασκευή ρούχων και σκεπασμάτων, όταν μάλιστα στις περιοχές αυτές ήταν αδύνατο, λόγω υψομέτρου, να καλλιεργηθεί το μπαμπάκι.

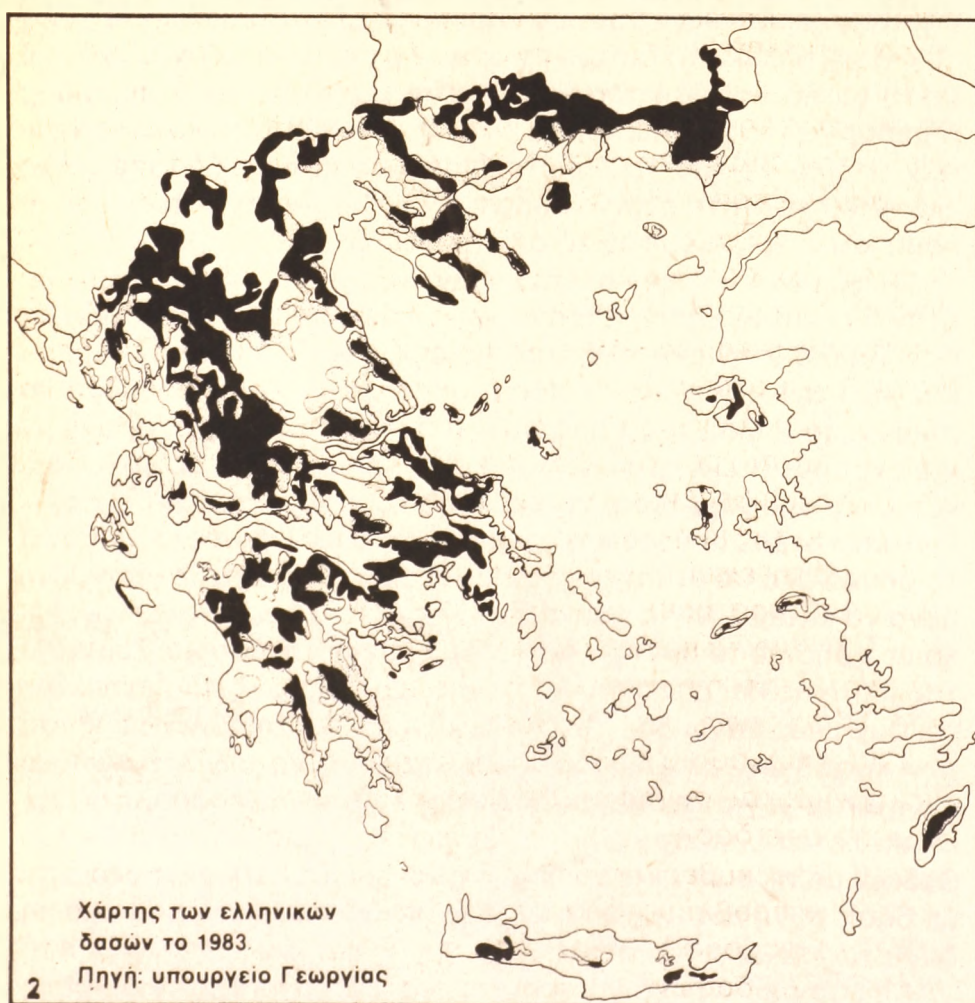
Η κτηνοτροφία ήταν κατ' ανάγκη νομαδική, αφού το χειμώνα τα βουνά σκεπάζονταν με χιόνια και τα κοπάδια ήταν υποχρεωμένα να κατέβουν για βοσκή στα χείμαδια του κάμπου. Το καλοκαίρι χρησιμοποιούνταν σαν βασικότοπος τα φυσικά λειβάδια της αλπικής και υποαλπικής ζώνης των βουνών, που εκτείνονται συνήθως πάνω από τα 2.000 μ. Όμως, με τη συνεχή αύξηση των κοπαδιών, τα λειβάδια αυτά άρχισαν να υποβαθμίζονται και η ανάγκη για τη δημιουργία νέων λειβαδιών πρόβαλε επιτακτική. Τότε εφαρμόστηκε η μέθοδος της δημιουργίας νέων λειβαδιών με τη φωτιά και τα βουνά μας, που άλλοτε σκεπάζονταν με δάση συνήθως μέχρι τα 2.200 μ., είναι σήμερα γυμνά από τη ζώνη των 1600 μ. και πάνω.

Η πίεση από τα πεδινά προς τα ορεινά, λόγω της ανάπτυξης

Οι χάρτες αυτοί απέχουν χρονικά σαράντα τρία ολόκληρα χρόνια. Ο χάρτης 1 είναι από το βιβλίο του Πάνου Γρίσου «Δασική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος» και δείχνει τα δάση που υπήρχαν το 1940. Ο χάρτης 2 δημοσιεύτηκε από το υπ. Γεωργίας και δείχνει (με μαύρο) τα δάση το 1983. Παρατηρούμε μια εξάπλωση των δασών στα βουνά της Πίνδου, της Ρούμελης και των συνόρων και αντίστοιχη μείωσή τους στην Πελοπόννησο, Κρήτη, Αττική, Βοιωτία, Εύβοια, Χαλκιδική κ.λπ. Το ποσοστό όμως παρέμεινε γενικά το ίδιο. Το πρόβλημα είναι τι έγινε μετά το '83.

Στο χάρτη 2 φαίνονται (με γκριζο) και οι εκτάσεις εκείνες που θεωρούνταν δασικές, χωρίς να είναι πραγματικά δάση, δηλαδή οι θαμνώνες και τα λειβάδια. Αυτές οι περιοχές θα μπορούσε κάποτε να αναδασωθούν διπλασιάζοντας το ποσοστό δασοκάλυψης της χώρας μας, από 20% σε 40%. Αντ' αυτού, με το νέο νόμο «περί βοσκοτόπων» αυτοχαρακτηρίζονται από δασικές και ονομάζονται «βοσκοτόποι» και ξεφεύγουν από τη δικαιοδοσία των αρμοδίων δασικών αρχών. Όπως παρατηρούμε οι περισσότερες από αυτές τις εκτάσεις είναι παραθαλάσσιες και κατά συνέπεια η οικονομική τους αξία έχει ανέλθει κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια. Για οικοπέδα λοιπόν και για ξενοδοχεία προορίζονται κι όχι για βοσκοτόπους...

της γεωργίας και από τις κορυφές προς τους κάμπους λόγω της κτηνοτροφίας, είχε σαν συνέπεια τον περιορισμό των ελληνικών δασών στη μέση ορεινή ζώνη, συνήθως σε υψόμετρο μεταξύ 700 και 1600 μ. Η ζώνη αυτή, με τις μεγάλες εδαφικές κλίσεις, είναι ακατάλληλη για εντατική γεωργική εκμετάλλευση, ενώ οι κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν εκεί δεν ευνοούν ούτε τη χειμωνιάτικη ούτε την καλοκαιρινή βοσκή, ιδιαίτερα των προβάτων. Αυτό φυσικά δε σημαίνει ότι η μέση ορεινή ζώνη έμενε ανεκμετάλλευτη από τον άνθρωπο και ότι διατηρείται σε παρθένα κατάσταση. Μεγάλα κομμάτια αυτών των δασών αποψιλώνονταν για να γίνουν χωράφια και κήποι, ενώ στα υπόλοιπα μέρη έβοσκαν ελεύθερα τα γίδια, τα μουλάρια και τα γελάδια. Απ' αυτά τα δάση έπαιρναν οι κάτοικοι των ορεινών χωριών τα απαραίτητα για το χειμώνα καυσόξυλα, καθώς και την οικοδομική ξυλεία. Μέσα σ' αυτά γινόνταν επίσης η κλαδονομή. Έκοβαν δηλαδή κάθε φθινόπωρο τα χαμηλά κλαδιά από τις δρυς, μαζί με τα φύλλα, τα αποθήκευαν και με αυτά έτρεφαν τις κατσίκες κατά τη χειμερινή περίοδο.

Όπως είναι φυσικό, με τέτοια, επί αιώνες, κακομεταχείριση τα δάση της μέσης ορεινής ζώνης —τα μόνα που είχαν άλλωστε απομείνει— ήταν ήδη υποβαθμισμένα ποιοτικά, όταν σχηματίσθηκε το νεοελληνικό κράτος. Γενικά η σχέση του Έλληνα με το δάσος ήταν από παλιά εχθρική, αφού αυτό σκέπαζε χρήσιμο έδαφος, που θα μπορούσε να καλλιεργηθεί ή να βοσκηθεί.

Μετά τον ερχομό του Όθωνα, η διακυβέρνηση των Βαυαρών προσπάθησε να εφαρμόσει τις ευρωπαϊκές μεθόδους διαχείρισης, στα δάση της μικρής τότε Ελλάδας. Οι μέθοδοι αυτοί απέτυχαν, γιατί έρχονταν σε πλήρη αντίθεση με την κρατούσα τότε αντίληψη περί δασών και τις συνήθειες που επέτρεπαν στον κάθε τσέλιγκα, φεύγοντας το φθινόπωρο για τα χειμαδιά, να βάζει και μια φωτιά στο γειτονικό δάσος, για τη δημιουργία νέων λειβαδιών για την επόμενη άνοιξη.

Παρόλα αυτά κοινή είναι η διαπίστωση ότι κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας είχε επιτευχθεί μια κάποια ισορροπία στις σχέσεις των ορεοσειβίων με το δάσος. Η ισορροπία αυτή συνίσταται στο γεγονός ότι ένα 30-35% των δασών που βρίσκονταν στη μέση ορεινή ζώνη, μεταξύ 700 και 1600 μ., παρέμειναν σχεδόν άθικτα αν και ήταν αρκετά υποβαθμισμένα ποιοτικά.

Με τη δημιουργία του νεοελληνικού κράτους και τη σταδιακή επέκτασή του, αυτή η ιδιαιτερότητα στις σχέσεις ανθρώπου-δάσους διαταράσσεται, σε βάρος πάντοτε του δάσους. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε κάθε περιοχή του ευρύτερου χώρου του ελληνισμού που απελευθερώνεται και εντάσσεται στο νέο κράτος, τα δάση αρχίζουν να λιγοστεύουν ραγδαία. Ξέρουμε σήμερα ότι η Εύβοια, η Θεσσαλία, η Ήπειρος, η Μακεδονία πριν την απελευθέρωσή τους σκεπάζονταν με δάση σε ποσοστό 35-45% ενώ μετά την απελευθέρωση τα δάση αυτά παρουσίασαν θεαματική μείωση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι διάφοροι εργολάβοι που είχαν διασυνδέσεις με τις κυβερνήσεις, έπαιρναν μονοπωλιακά την εκμετάλλευση των δασών και προέβαιναν σε αποψιλωτικές υλοτομίες. Έτσι ολόκληρα βουνά απογυμνώθηκαν από τα δάση τους και στη συνέχεια παραδόθηκαν στη γιδοβοσκή, με αποτέλεσμα να μην ξαναφυτρώσει σε αυτά ούτε παλιούρι. Άλλοτε πάλι έκαigan τα δάση διάφοροι επιτήδιοι, για να εμπορευθούν την καψάλα, δηλαδή τα μισοκαμένα δένδρα.

Όσπου να οργανωθεί καλά η Δασική Υπηρεσία, να εκπονήσει και εφαρμόσει σωστές μεθόδους διαχείρισης και να σταματήσουν σχεδόν παντού οι αποψιλωτικές υλοτομίες το ποσοστό δασοκάλυψης είχε πέσει κάτω από το 25%. Έτσι φτάσαμε στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στην Κατοχή και στον Εμφύλιο, οπότε, κάτι οι Γερμανοί, κάτι οι δικοί μας, που έβαζαν φωτιά στα δάση για να ξεπετάξουν από τα βουνά τους αντάρτες, έπεσε το ποσοστό αυτό στο 20% περίπου. Αυτό το ποσοστό έμεινε στα μεταπολεμικά χρόνια περίπου σταθερό, όχι χάρη στις άοκνες προσπάθειες των ελληνικών κυβερνήσεων, ούτε εξαιτίας κάποιου θαύματος, αλλά αποκλειστικά και μόνο λόγω της τερά-

στιας αναγεννητικής ικανότητας, που χαρακτηρίζει την ελληνική φύση και την εγκατάλειψη των ορεινών χωριών.

Η διάλυση των ορεινών κοινοτήτων, κυρίως λόγω του Εμφυλίου και της μετανάστευσης, είχε σαν αποτέλεσμα την «επανεγκατάσταση» του δάσους στα εγκαταλειμμένα χωράφια και βοσκοτόπια των βουνών. Αυτά τα καινούρια δάση, που έσφυζαν από ζωή, εξισορροπούσαν τη ζημιά που γινόταν με τη φωτιά σε άλλες δασικές εκτάσεις, που είχαν αποχτήσει οικονομικό ενδιαφέρον, για λόγους τουριστικούς και οικιστικούς.

Άλλος λόγος που το γενικό ποσοστό δασοκάλυψης της χώρας παρέμεινε σταθερό είναι ότι πολλά από τα δάση που καίγονταν ξαναγίνονταν, αφού σε αυτά δεν ήταν πάντα εύκολο να δράσουν οι οικοπεδοφάγοι ή να βοσκήσουν τα γιδοπρόβατα. Η ισορροπία αυτή, ανάμεσα στα δάση που καίγονται ή οικοπεδοποιούνται και στα δάση που ξαναγίνονται, κράτησε περίπου για τέσσερις δεκαετίες, από το 1940 ως το 1980.

Με τη δεκαετία που διανύουμε μπήκαμε σε μια νέα φάση μείωσης των ελληνικών δασών. Χωρίς να υπάρχουν εντελώς αξιόπιστα στοιχεία είναι διάχυτη η πεποίθηση ότι το 20% έχει πέσει στο 19% ή ίσως και στο 18% στα τελευταία οκτώ χρόνια.

	Από πρόθεση (εμπρησμοί)	Από αμέλεια	Από κεραυνούς	Από άγνωστες αιτίες
1980	281	569	20	337
1981	333	386	12	428
1982	368	387	48	302
1983	243	302	38	385
1984	470	447	18	349

Κατάλογος πυρκαϊών στην πενταετία 1980-1984. Αν στους εξακριβωμένους εμπρησμούς προσθέσουμε και τις φωτιές από «άγνωστα αίτια» τότε το ποσοστό των εμπρηστών διπλασιάζεται. Πρέπει όμως να τονίσουμε ότι οι πυρκαϊές από εμπρησμό είναι συνήθως πολύ πιο καταστροφικές από εκείνες που οφείλονται σε αμέλεια. Με αυτό το δεδομένο μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι τα δάση που καίγονται από εμπρηστές είναι περίπου τριπλάσια από αυτά που καίγονται από αμέλεια.

Αυτό είναι το αποτέλεσμα των μεγάλων σε έκταση και αριθμό δασικών πυρκαϊών. Ποιά είναι όμως τα αίτια που οδηγούν στην αύξηση των πυρκαϊών; Αυτό είναι κάτι που δεν φαίνεται να απασχολεί και πολύ τους αρμόδιους. Όλη τους η έγνοια είναι πώς θα σβύσουν τις φωτιές που ανάβουν οι εμπρηστές και όχι πώς θα εξαλείψουν τις αιτίες, που οδηγούν στον εμπρησμό των δασών.

Σύμφωνα πάντα με τις αρμόδιες δασικές υπηρεσίες οι πυρκαϊές των ελληνικών δασών οφείλονται κυρίως σε τρεις βασικές αιτίες: α) σε αμέλεια β) σε εμπρησμούς και γ) σε άγνωστες αιτίες. Τα ποσοστά που δίνονται κάθε χρόνο, στο τέλος της «εμπρηστικής περιόδου», είναι περίπου τα ίδια για τους εμπρησμούς, τις πυρκαϊές από αμέλεια και τις πυρκαϊές από άγνωστα αίτια. Έτσι όμως οι «αμελείς» εμφανίζονται πολλοί ενώ ο ρόλος των εμπρηστών υποβαθμίζεται, παρόλο ότι αποτελεί κοινή πεποίθηση ότι οι περισσότερες από τις πυρκαϊές με «άγνωστες αιτίες» οφείλονται σε εμπρησμό. Το γεγονός ότι δεν πιάσθηκαν οι εμπρηστές ή ότι δεν επισημάνθηκαν τα τεκμήρια του εγκλήματός τους δεν αλλάζει αυτήν την πεποίθηση, που είναι διάχυτη, τόσο μεταξύ των δασικών, όσο και στην κοινή γνώμη. Το ερώτημα είναι γιατί η κυβέρνηση δεν θέλει να παραδεχθεί ότι οι περισσότερες και πιο καταστροφικές πυρκαϊές είναι έργο των εμπρηστών και όχι των «αμελών», αφού εξακολουθούν να μπαίνουν στην ΤV συνθήματα όπως «*μια σπίθα μπορεί να φέρει την καταστροφή*» και άλλα παρόμοια; Μήπως αυτό πρέπει τελικά να ερμηνευθεί σαν μια προσπάθεια αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης, από τα πραγματικά αίτια των πυρκαϊών; Και αν ναι, ποιά είναι αυτά τα αίτια και ποιός ο λόγος της απόκρυψής τους;

Πριν λίγα χρόνια ο κ. Μητσοτάκης είχε δηλώσει σε συνέντευξή του: «*τα δάση μας, κύριοι, πρέπει να τεθούν εντός συναλλα-*

Τα δάση του λεκανοπεδίου της Αττικής το 1936 (40%) και το 1982 (13%). Σήμερα το ποσοστό δασοκάλυψης στον ίδιο χώρο δεν ξεπερνά το 10%. Η Αττική ήταν σε όχι πολύ μακρινά χρόνια, μια από τις πιο δασοβριθείς περιοχές της χώρας μας. Σήμερα συμβαίνει το αντίθετο.

γής». Κατά τη γνώμη μου αυτή η απλή και λιγόλογη φράση περιέχει την απάντηση στα ερωτήματα που έθεσα. Όταν η Ελλάδα απελευθερωνόταν σταδιακά από τους Τούρκους ένα μεγάλο μέρος της γης της ήταν δάση. Καμιά όμως Κυβέρνηση δεν είχε το θάρρος ή μάλλον τη θέληση να ανακηρύξει αυτά τα δάση σε εθνική περιουσία. Από τότε ακόμα υπάρχει στα δάση το διοικησιακό κομφούζιο, που συνεχίζεται ως τις μέρες μας. Υπήρχαν και τότε, όπως και σήμερα, δάση εθνικά, κοινοτικά, μοναστηριακά και ιδιωτικά ενώ για πολλές δασικές εκτάσεις αμφισβητείται επί χρόνια η κυριότητά τους. Πως είναι όμως δυνατό να ακολουθηθεί ενιαία δασική πολιτική όταν δεν έχει λυθεί το πρόβλημα της ιδιοκτησίας των δασών; Όταν για πολλά από αυτά αμφισβητείται η κυριότητα, και το κράτος βρίσκεται συνεχώς στα δικαστήρια, διεκδικώντας τα δικαιώματά του πάνω σε αυτά; Βέβαια το πρόβλημα δεν παρουσιάζε παλιά τόσο μεγάλη οξύτητα, γιατί η οικονομική αξία της δασικής γης ήταν αμεληταία. Τώρα όμως, που η αξία της έχει ανεβεί στα ύψη, ιδιαίτερα στα παραθαλάσσια δάση και γύρω από τις μεγάλες πόλεις και διακυβεύονται συμφέροντα εκατοντάδων εκατομμυρίων, αλλοίμονο στα δάση!

Κι όμως οι κυβερνήσεις μας κλείνουν τα μάτια μπροστά στην ουσία του προβλήματος και συνεχίζουν να συντάσσουν και να ψηφίζουν νόμους δασοκτόνους, όπως ο περίφημος «περί προστασίας των δασών» της Ν.Δ. ή ο πιο πρόσφατος «περί βοσκο-

τόπων» του ΠΑΣΟΚ. Συμπαιγνία λοιπόν Κυβερνήσεων και Κεφαλαίου, για την εξάλειψη των ενοχλητικών δασών, που σύμφωνα με το Σύνταγμα δεν μπορούν ούτε να οικοπεδοποιηθούν, ούτε να μετατραπούν σε τουριστικά ξενοδοχεία. Με τους νόμους αυτούς δόθηκε στο σύνθημα στους οικοπεδοφάγους και τους εμπρηστές να αποτελειώσουν τα ελληνικά δάση, κάτι που είχε προβλεφθεί από δασολόγους και οικολόγους.

Αν πραγματικά η σημερινή κυβέρνηση θέλει να σώσει τα δάση, πράγμα για το οποίο αμφιβάλλω, δεν έχει παρά να μελετήσει και να εφαρμόσει τα μέτρα που πήραν για τα δάση τους δυο γειτονικές και πολύ φιλικές μας χώρες: η Βουλγαρία και η Κύπρος.

Στις χώρες αυτές οι δασικές πυρκαϊές έχουν πέσει σχεδόν στο μηδέν και τα δάση τους βρίσκονται σε άριστη κατάσταση γιατί:

- όλα τα δάση καθώς και οι δασικές εκτάσεις, με θαμνότοπους κ.λπ. κηρύχθηκαν εδώ και πολλά χρόνια εθνικά και έπαψαν οι διεκδικήσεις και η κερδοσκοπία γύρω απ' αυτά
- απομακρύνθηκαν από τα βουνά και τα δάση τα γιδοπρόβατα και έπαψε να υπάρχει ουσιαστικά η νομαδική κτηνοτροφία, πρωτόγονος και ληστρικός τρόπος εκμετάλλευσης της φύσης, που δεν ταιριάζει σε προηγμένες κοινωνίες
- αντικαταστάθηκε η νομαδική κτηνοτροφία με την οικόσιτη ή ημιοικόσιτη
- οργανώθηκαν εκστρατείες αναδάσωσης γυμνών εκτάσεων, που αναδασώθηκαν, ύστερα από οικολογική μελέτη, με δένδρα ιθαγενή και όχι «εισαγωγής».

Ευκαιρία λοιπόν για την Κυβέρνηση να συνδέσει το όνομά της με ένα έργο πραγματικά εθνικό, προχωρώντας στην απαλλοτρίωση όλων των δασών που απομένουν αλλά και των εκτάσεων που έχουν χαρακτηριστεί σαν βοσκότοποι (σύνολο γύρω στο 35-40% του εδάφους της χώρας) και να καταστρώσει ένα πρόγραμμα αναδάσωσης, παράλληλα με τη σταδιακή μετατροπή της κτηνοτροφίας σε ημιοικόσιτη. Έτσι πιστεύω πως θα εκλείψει η σπουδαιότερη αιτία των δασικών πυρκαϊών και αυτές θα περιορισθούν μόνο στις περιπτώσεις της αμέλειας ή των εμπρησμών για πολιτικούς λόγους, που οπωσδήποτε είναι πολύ λιγότερες.

Το ερώτημα είναι αν θα έχει το σθένος η Κυβέρνηση να προχωρήσει σε τέτοιες ριζικές λύσεις, όταν γνωρίζει πολύ καλά ότι τα δάση δεν ψηφίζουν, ενώ αντίθετα, οι οικοπεδοφάγοι, οι κτηνοτρόφοι, οι ξενοδόχοι, οι κυνηγοί και οι λοιποί καταστροφείς της ελληνικής φύσης μεταφράζονται σε ψήφους.

«Βοσκότοπος» στην Κάλυμνο. Σε λίγα χρόνια αυτές οι γυμνές πλαγιές θα γεμίσουν βίλλες και παραθεριστικές κατοικίες. Γιατί ποιος θα κάτσει να μπλέξει με πρόβατα και γάλατα, όταν διαθέτει τέτοια βοσκότοια, δίπλα στη θάλασσα; Κι όμως αυτά τα γυμνά βράχια θα μπορούσε να αναδασωθούν, όπως δείχνουν τα λιγοστά πεύκα, στους πρόποδες του βουνού.

Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Οι ορεινές περιοχές στην Ελλάδα καλυπτουν σύμφωνα με τον υψομετρικό ορισμό της Στατιστικής Υπηρεσίας, το 70% της συνολικής επιφάνειας της χώρας. Υπήρξαν κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας (15-19ος αι.) το καταφύγιο των Ελλήνων και του ιδίου του Ελληνισμού, αφού ξεφυγαν από τον άμεσο έλεγχο των κυριαρχών της χώρας. Η ανεξαρτησία όμως της Ελλάδας σήμανε την αρχή της εγκατάλειψης των ορεινών περιοχών. υπήρχε προσφορά γη και χωρίων για κατοίκηση στις πεδινές περιοχές. Στη συνέχεια ο εμφύλιος πόλεμος (1945-49), η αστική ανάπτυξη, οι μετασχηματισμοί των καλλιεργητικών μεθόδων επιτάχυναν την εγκατάλειψη των βουνών σε τέτοιο βαθμό, ώστε χώροι δημογραφικά ανεπτυγμένοι στα μέσα του 19 αι. σε σχέση με τα διαθέσιμα τεχνικά μέσα, να είναι σήμερα ολοκληρωτικά παρηκμασμένοι.

Η εξέλιξη του ορεινού χώρου δημιουργεί σήμερα ένα πρόβλημα επαναβίωσης και επαναδιαχείρισης των περιοχών αυτών. Πρέπει λοιπόν ν' αφήσουμε την εγκατάλειψη να συνεχισθεί μέχρι το τέλος της; Ή να ενθαρρύνουμε τη συγκράτηση του πληθυσμού που απέμεινε, στην εστία του; Ή μήπως να προωθήσουμε κάποιες σημαντικές δαπάνες συλλογικών επενδύσεων για την οικονομική ανάπτυξη των περιοχών αυτών;

Στο πρώτο ερώτημα οι αρχές της χώρας απαντούν αρνητικά, αλλά συχνά αρκούνται σε μικρές μόνο οικονομικές ενισχύσεις για τη στήριξη των ορεινών περιοχών. Μπορούμε να πούμε ότι τα έργα ηλεκτρισμού, βελτίωσης του οδικού δικτύου κ.ά. απαντούν περισσότερο στο δεύτερο ερώτημα. Τέλος, η κατά καιρούς εκπόνηση κάποιου αναπτυξιακού προγράμματος για τις ορεινές περιοχές απαντά στο τρίτο ερώτημα. Αλλά από χρόνο σε χρόνο ο πληθυσμός εξακολουθεί να μειώνεται και σε πολλές περιπτώσεις έχει φτάσει πλέον σε ανησυχητικά σημεία, ώστε να απαιτούνται οικονομικές ενισχύσεις πολύ πιο σημαντικές απ' ό,τι στις πεδινές περιοχές. Πρέπει να παραδεχθούμε ότι οι προσπάθειες της κρατικής πολιτικής για τη στήριξη των ορεινών περιοχών δεν δημιούργησαν μια δυναμική ανάπτυξη της ορεινής οικονομίας, αν λάβουμε υπόψη και την ολοένα αυξανόμενη απόκλιση του επιπέδου ανάπτυξης της ορεινής οικονομίας απ' αυτό των πεδιάδων και των αστικών κέντρων.

Η Ευρυτανία φέρει όλα εκείνα τα στοιχεία, που χαρακτηρίζουν τις εξελίξεις και τα προβλήματα των ορεινών περιοχών. Νομός κατεχοχών ορεινός (100%), καταλαμβάνει το νότιο τμήμα της Πίνδου. Οι ορεινοί του όγκοι δημιουργούν μεγάλες δυσκολίες προσέγγισης. Οι κλιματολογικές συνθήκες εντείνουν τα προβλήματα αυτά: οι βροχοπτώσεις είναι σημαντικές και το χιόνι εμποδίζει το πέρασμα των κοπαδιών προς τα ορεινά βοσκοτόπια και απομονώνει συχνά αρκετά χωριά. Οι δυνατές βροχές δημιουργούν ορμητικούς χειμάρρους λόγω των απότομων κλίσεων, ενώ τα εδάφη είναι λεπτά για να συγκρατήσουν σημαντική ποσότητα νερού. Τέλος, η περίοδος ανομβρίας, που διαρκεί πολλές εβδομάδες του καλοκαιριού, συμπίπτει με την πιο θερμή περίοδο που ενισχύει την εξάτμιση του νερού, ενώ οι ανάγκες για άρδευση είναι σημαντικές.

Έτσι, παρατηρούμε στην Ευρυτανία, όλα τα σημάδια μιας

ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

των Δ. Κατσαρού και Θ. Ανθοπούλου Ερευνητών στο Ινστιτούτο Μεσογειακών Μελετών

συνεχούς αγροτικής εξόδου: εγκαταλειμμένα σπίτια και χωράφια, πληθυσμός γερασμένος χωρίς ελπίδα ανανέωσης από τις τοπικές γεννήσεις. Συγχρόνως όμως παρατηρούμε ανακατασκευές παλαιών σπιτιών, ανάπτυξη της τουριστικής κίνησης, άνοιγμα δασικών δρόμων, ακόμα και στα πιο δύσβατα σημεία. Αυτές οι προσπάθειες, που δείχνουν κάποια οικονομική βελτίωση, έγιναν χάρη στη σημαντική βελτίωση του οδικού δικτύου: καινούργιοι ασφαλισμένοι δρόμοι, που συμβάλλουν κατά πολύ στην ανάπτυξη των συγκοινωνιών, ώστε όλες πλέον οι κοινότητες να συνδέονται οδικά, με την πρωτεύουσα του νομού. Έτσι μέσα σε αυτό το πλαίσιο (1871 τ.χλμ., 26.000 κατ. εκ των οποίων 6.000 στην πρωτεύουσα, το Καρπενήσι) θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε την ανάπτυξη και το μέλλον αυτής της περιοχής.

Η σημερινή κατάσταση της Ευρυτανίας όπως διαμορφώνεται από το παρελθόν της

Η παρουσία μοναστηριών καθώς και αυτή η ονομασία μιας ομάδας χωριών, τα «Άγραφα» (που ξέφυγαν δηλαδή, από την τουρκική καταγραφή), μαρτυρούν τη δημογραφική ακμή των βουνών της Ευρυτανίας κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Ο χώρος αυτός, πυκνά κατοικημένος τότε σε σχέση με τις δυνατότητές του, οργανώθηκε κατάλληλα από τους κατοίκους του ώστε να εξασφαλίζει τα απαραίτητα γεωργικά προϊόντα για τη διατροφή τους: οι αναβαθμίδες με καλλιέργειες σιτηρών, ψυχανθών, αμπέλων κ.ά. αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα της οργάνωσης αυτής. Η εναλλαγή των καλλιεργειών, η λίπανση των εδαφών από τα αζωτοδεσμευτικά ψυχανθή, η πρόσθετη φυσική λίπανση από τη βόσκηση των κοπαδιών κατά την αγρανάπαυση, διατηρούσαν την ισοροπία του οικοσυστήματος το οποίο με δεδομένα τα μέσα παραγωγής μπορούσε να αναπαράγεται. Έτσι είχαμε μια αριστοποιημένη διαχείριση του αγροτικού χώρου μέσα από τα παραδοσιακά γεωργο-κτηνοτροφικά συστήματα, που απαντώνταν συνήθως στις Μεσογειακές ορεινές περιοχές.

Παράλληλα, η λειτουργία οικοτεχνιών μέσα στις αγροτικές οικογένειες κάλυπτε και τις υπόλοιπες ανάγκες στα βασικά είδη διατροφής, ένδυσης κ.τλ. Η αυτάρκεια της κλειστής οικονομίας συντελούσε στην επικράτηση και αναπαραγωγή των παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής καθώς και στη σχετική ευημερία —δεδομένων των περιορισμένων αναγκών— της κοινωνίας του απομονωμένου χωριού.

Οι εδαφολογικές όμως δυσκολίες που είχαν σαν αποτέλεσμα την απομόνωση των ορεινών χωριών δημιούργησαν αργότερα σημαντικά εμπόδια για την εξαπλώση της τεχνικής προόδου και την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα. Παράλληλα, η αδιαφορία του κράτους στις πρώτες μεταπολεμικές 10ετίες ως προς τις ορεινές περιοχές, σε αντίθεση προς το ενδιαφέρον του για τις πεδινές, όπου το κόστος επένδυσης είναι πιο χαμηλό και το οικονομικό αποτέλεσμα υψηλό, συνέβαλε στην υποανάπτυξη της περιοχής. Εξάλλου, η γνωστή πολιτική τιμών και επιδοτήσεων των εισροών που εφαρμόσθηκε μέχρι την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ μεγάλωσε τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ βουνού και πεδιάδας, αφού οι δυνατότητες εκσυγχρονισμού της ορεινής γεωργίας ήταν περιορισμένες.

Φαίνεται, όμως, ότι ο ορεινός χώρος της Ευρυτανίας παραμελήθηκε πιο πολύ από άλλες ορεινές περιοχές της Ελλάδας (Πήλιο, Μέτσοβο π.χ.), πολύ περισσότερο δε, που δεν εκπροσωπεί

το από κάποιο ισχυρό πολιτικό πρόσωπο. Έτσι, σε μια περίοδο που το ενδιαφέρον της κρατικής πολιτικής επικεντρωνεται περισσότερο στην εντατικοποίηση της παραγωγής παρά στην ισορροπη διαχείριση του συνολικού εθνικού χώρου, τα προϊόντα της Ευρυτανίας δεν μπόρεσαν ν' ανταγωνισθούν στην εγχώρια αγορά τα αντίστοιχα άλλων περιοχών, με αποτέλεσμα η οικονομία της να μείνει κατά ένα μεγάλο μέρος της, έξω από το εθνικό εμπορευματικό δίκτυο.

Στη συνέχεια η απομόνωση, η έλλειψη κοινωνικών, οικονομικών και τεχνικών υποδομών επιτάχυναν την αγροτική εξοδό, που ήδη αποτελούσε «παράδοση»¹ για τους Ευρυτάνες. Οι κάτοικοι έφευγαν προς τα πεδινά και τα αστικά κέντρα αναζητώντας ότι είχαν ανακαλύψει κατά τις εποχιακές τους μεταναστεύσεις: κτίστες, πλανόδιοι έμποροι, οδηγοί караβανιών, δευτερα επαγγέλματα συχνά απαραίτητα για την επιβίωση της οικογένειας. Οι πιο απομακρυσμένες αναβαθμίδες καλλιεργειών άρχισαν να εγκαταλείπονται, ενώ συγχρόνως η βελτίωση του οδικού δικτύου επέτρεψε στα φθηνότερα προϊόντα άλλων περιοχών να φθάσουν στην τοπική αγορά και να ανταγωνισθούν την παραγωγή της. Στον Προυσό π.χ. η άφιξη του δρόμου από το Καρπενήσι, στις αρχές ακόμα του '80 είχε σαν αποτέλεσμα την εγκατάλειψη των αμπελιών, αφού τα σταφύλια της Θεσσαλίας έφθαναν σε χαμηλότερες τιμές. (Οι κάτοικοι εξακολουθούν να οينوποιούν, αλλά όχι με σταφύλια της περιοχής).

Η οικονομία λοιπόν της Ευρυτανίας αποδυναμώθηκε σε τέτοιο βαθμό, ώστε ο νομός να βρίσκεται σήμερα μπροστά στο φαινόμενο της δημογραφικής παρακμής, του γηρασμένου πληθυσμού και της φθίνουσας γεωργοκτηνοτροφικής δραστηριότητας.

Ωστόσο, από τη δεκαετία του '70 η εικόνα της εγκατάλειψης αρχίζει να αλλάζει χάρη στο αυξανόμενο ενδιαφέρον της ιδιωτικής πρωτοβουλίας προς τις ορεινές περιοχές. Η αναπαλαίωση σπιτιών, η αγορά οικοπέδων, τα μικρά οικογενειακά ξενοδοχειακά καταλύματα στα χωριά γι' αυτούς που ξαναγουρίζουν στον τόπο καταγωγής τους να περάσουν τις διακοπές τους ή αργότερα γι' αυτούς που αποκτούν τη συνήθεια των χειμερινών σπορ, δημιουργούν νέες κατασκευαστικές ανάγκες στην περιοχή και νέες τάσεις στη διαχείριση των ορεινών περιοχών. Η επέμβαση όμως αυτή στον ορεινό χώρο έγινε άναρχα, χωρίς μελέτες με αποτέλεσμα σε σχεδόν εγκατελειμμένα χωριά να

1. Έτσι, οι κάτοικοι των χωριών της Ευρυτανίας Κρικελλού, Δορνίτσας κτλ. κατέβαιναν στα πεδινά από πολύ παλιά, ακόμα και πριν την απελευθέρωση της Ελλάδας από την Τουρκοκρατία, μόλις τους δινόταν η ευκαιρία. Οι κάτοικοι της περιοχής αυτής ήταν κτηνοτρόφοι και έβοσκαν τα κοπάδια τους στις πεδινές ανεκμεταλλεύτες ακόμα περιοχές της Λαμίας, πληρώνοντας ένα ποσοστό φόρου στους Τούρκους. Οι Τούρκοι τους απαγόρευαν το χτίσιμο στα μέρη αυτά και επέτρεπαν τη διαμονή τους μόνο σε αχυρένιες καλύβες τις οποίες έκαιγαν όταν οι βοσκοί ξαναφεύγαν στα βουνά. Η δίψα όμως των ορεινών να αποκτήσουν γη στις πεδινές περιοχές που άλλοτε τους ανήκαν δικαιωματικά, τους οδήγησε σε πιο ομαδικές εξόδους κατά την περίοδο 1860-1965 στην πεδιάδα της Λαμίας. Δεν κατάφεραν όμως να μείνουν μόνιμα παρά μόνο από το 1914 και μετά όπου κατάφεραν να χτίσουν και το πρώτο πλινθόχτιστο σπίτι. Σιγά - σιγά ολόκληρα χωριά ιδρύθηκαν στην πεδιάδα αυτή από αμιγή ορεινό πληθυσμό που συχνά πήραν το όνομα των ορεινών χωριών όπως π.χ. το «Νέο - Κρίκελλο». Χαρακτηριστικό είναι ότι οι ορεινοί πληθυσμοί και στις πεδιάδες ακόμα βρίσκονται, κράτησαν μέχρι πρόσφατα κλειστή την κοινωνία τους.

εμφανίζονται σύγχρονα σπίτια, που συχνά αλλοιώνουν το περιβάλλον. Συγχρόνως, η ολοένα αυξανόμενη ζήτηση ωθεί τις τιμές αγοράς των οικοπέδων σε πολύ ψηλά επίπεδα, ενώ η κερδοσκοπία παίζει συχνά σημαντικό ρόλο στις αγοραπωλησίες γης. Σε ορισμένα χωριά, όπως το Κρίκελλο, Δομνίστα κ.ά. η αγοραπωλησία των οικοπέδων έχει σχεδόν σταματήσει, μεταξύ των άλλων γιατί οι τιμές είναι πλέον απρόσιτες.

Στη συνέχεια το κράτος ευαισθητοποιείται στις νέες ανάγκες των αστικών κέντρων (διακοπές στη φύση, καθαρός αέρας) και στα νέα καταναλωτικά πρότυπα (σκι, χειμερινός τουρισμός). Στην κατεύθυνση αυτή παίρνει ορισμένα μέτρα για την οικονομική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, τόσο στα πλαίσια της περιφερειακής του πολιτικής όσο και της εφαρμογής των οδηγιών της ΕΟΚ, προτείνοντας συχνά νέες μορφές οικονομικών δραστηριοτήτων για την ανάκαμψη της ορεινής οικονομίας.

Οι προσπάθειες ενσωμάτωσης της οικονομίας του Ευρυτανικού χώρου στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής

Από το 1981, η Ευρυτανία ευνοείται τόσο από τα μέτρα της ΕΟΚ (Οδηγίες 75/268/ΕΟΚ, 797/85/ΕΟΚ κ.ά.), που αφορούν τις ορεινές και προβληματικές περιοχές όσο και από τον ανάλογο προσανατολισμό της κρατικής πολιτικής που εναρμονίζεται με την Κοινότητα.

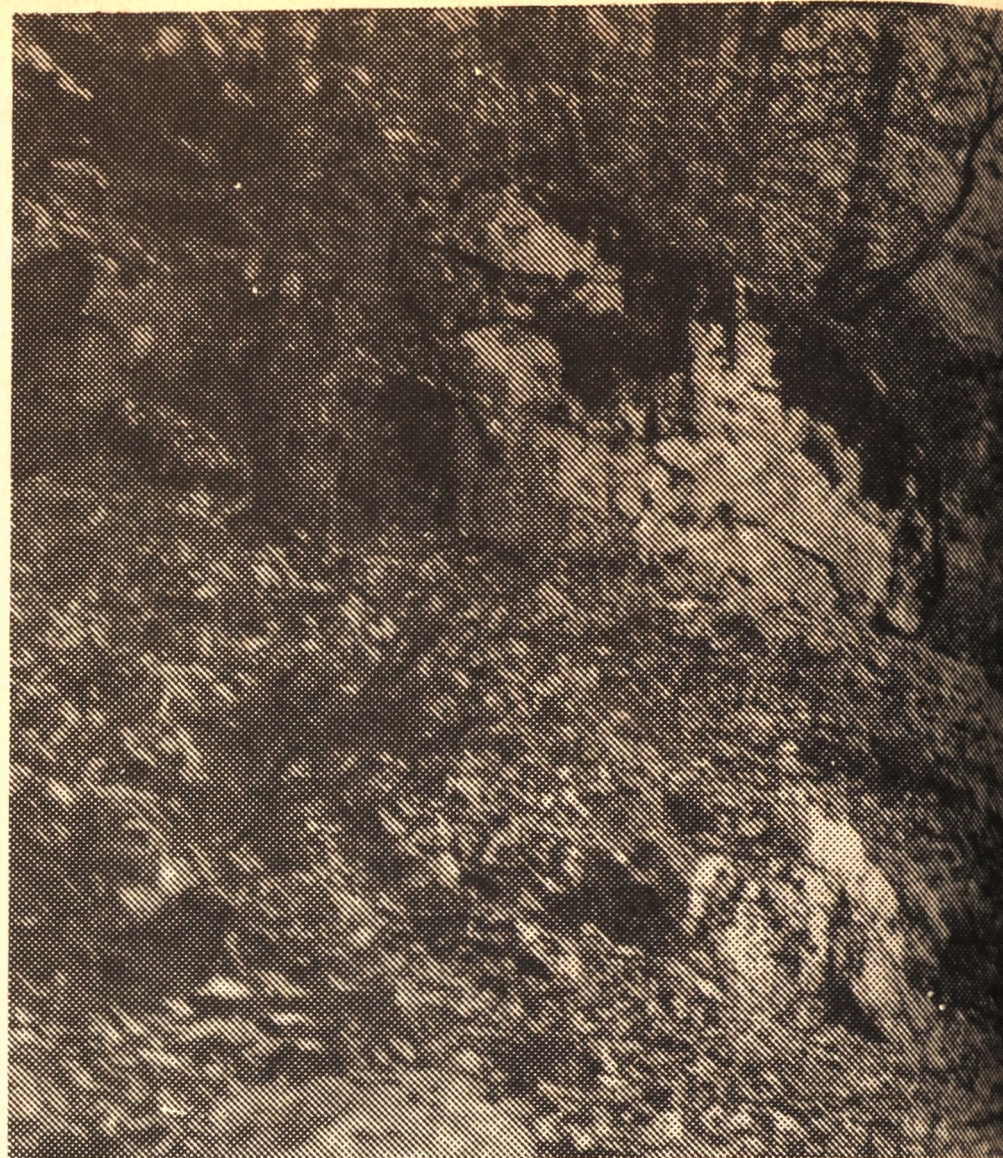
Πρόκειται για οικονομικές ενισχύσεις που απευθύνονται σε καλλιέργειες οπωροκηπευτικών, των οποίων η παραγωγή μπορεί να φτάσει σε ψηλά επίπεδα ακόμα και σε μικρά αγροτεμάχια χωρίς να απαιτούνται αναδιευθετήσεις των καλλιεργήσιμων εκτάσεων και σε δενδροκαλλιέργειες (καστανιές, καρυδιές, ελιές κ.ά.) οι οποίες προσαρμόζονται στις υπάρχουσες εδαφολογικές συνθήκες. Επιπλέον, καμιά απ' αυτές τις καλλιέργειες δεν απαιτεί ιδιαίτερο μηχανολογικό εξοπλισμό, ενώ η μεταποίηση του προϊόντος μπορεί να γίνει σε συνεταιρισμούς των γύρω πεδινών περιοχών.

Οι οικονομικές ενισχύσεις της ΕΟΚ απευθύνονται επίσης και στην κτηνοτροφία με τη μορφή επιδοτήσεων και εξισωτικών αποζημιώσεων ανά ζώο, διάνοιξη δασικών - κτηνοτροφικών οδών, ποτιστρών κ.ά., που σαν αποτέλεσμα έχουν τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και τη στήριξη του εισοδήματος των μικρών κτηνοτρόφων κυρίως, παρά την τόνωση της κτηνοτροφίας. Ένα σημαντικό επίσης μέρος των κοινοτικών πόρων διατίθεται για την εκτέλεση αρδευτικών έργων στην περιοχή, που αποσκοπούν στην ανάπτυξη των κτηνοτροφικών φυτών και της κτηνοτροφικής δραστηριότητας γενικότερα. Όμως, η παραγωγή τριφυλίου, μηδικής και άλλων κτηνοτροφικών φυτών, που την τελευταία περίπου 20ετία αναπτύσσεται σε βάρος των τοπικών καλλιεργειών βασικής διατροφής, αποσυνδέεται όλο και περισσότερο από την ορεινή κτηνοτροφία. Οι χωρικοί πωλούν τα σανά τους στους κτηνοτρόφους της πεδιάδας.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι δεδομένων των εδαφολογικών χαρακτηριστικών της Ευρυτανίας και του μικρού κλήρου, που εμποδίζουν τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η ανάπτυξη της οικονομίας της δεν θα μπορούσε να στηριχθεί στην ανάπτυξη μόνο της γεωργικής παραγωγής.

Όμοια τα φτωχά σε βοσκοϊκανότητα και υποβαθμισμένα από την υπερβόσκηση ορεινά λιβάδια δεν μπορούν ν' αποτελέσουν ενδιαφέρουσα πηγή οικονομικών πόρων, αν πρώτα δεν γίνουν σημαντικά έργα για την αναβάθμισή τους. Εξάλλου η κτηνοτροφία στην εκτατική μορφή που ασκείται σήμερα (κοπαδιάρικη, ή ημινομαδική) από ηλικιωμένους κυρίως κτηνοτρόφους βρίσκει απρόθυμους τους νέους να συνεχίσουν το επάγγελμα.

Τα διάφορα μέτρα των Οδηγιών της ΕΟΚ υπέρ των ορεινών περιοχών δεν συντελούν στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του γεωργο-κτηνοτροφικού τομέα. Αυτό, ίσως που διακρίνεται

σε αυτά είναι μια εξάρτηση των ορεινών περιοχών σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τις οικονομικές ενισχύσεις του Κοινοτικού Ταμείου.

Η ανάκαμψη της ορεινής οικονομίας θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα κυρίως από νέες μορφές οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, εκμετάλλευση ξυλείας, βιομηχανικές και τουριστικές δραστηριότητες κ.ά., που αξιοποιούν τους υπάρχοντες φυσικούς πόρους και το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό.

Από την 10ετία του '70 περίπου, το κράτος παίρνει διάφορα μέτρα στα πλαίσια της πολιτικής αποκέντρωσης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων από τα αστικά κέντρα και ενίσχυσης της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας. Οι σχετικοί νόμοι προβλέπουν ισχυρά οικονομικά κίνητρα για την ενθάρρυνση βιομηχανικών μονάδων να εγκατασταθούν στην περιφέρεια, όπως επιχορηγήσεις, επιδοτήσεις επιτοκίου, αυξημένες αποσβέσεις κ.τ.λ.

Έτσι, το 1976 ένα εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας, θυγατρική της Πειραικής - Πατραϊκής, εγκαθίσταται έξω από το Καρπενήσι, εκμεταλλευόμενο τα κρατικά κίνητρα, όπως επίσης και κάποια τοπικά πλεονεκτήματα: ύπαρξη υποαπασχολούμενου εργατικού δυναμικού, απουσία συνδικαλιστικής ζωής, έλλειψη πίεσης πάνω στις τιμές. Το εργοστάσιο αυτό είναι σήμερα ζωτικής σημασίας για την οικονομική ζωή στην Ευρυτανία, αφού απασχολεί 300 άτομα, που κατάγονται από το Καρπενήσι και τα γύρω χωριά. Ωστόσο, 10 χρόνια μετά την έναρξη λειτουργίας

2. Η ίδρυση της «Ευρυτανίας Α.Ε.» εντάσσεται στο γενικότερο πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης των οικονομικά καθυστερημένων περιοχών και μαζί με την «Ήπειρο Α.Ε.» και τη «Μεσσηνία Α.Ε.» που ιδρύθηκαν αργότερα, αποτελούν ένα πείραμα στο χώρο της Περιφερειακής Ανάπτυξης σε μια προσπάθεια επίσπευσης και συντονισμού των εργασιών, καθώς επίσης και του παραμερισμού των γραφειοκρατικών καθυστερήσεων των δημόσιων υπηρεσιών.

του, καμιά επέκταση του εργοστασίου, καμιά νέα παρεμφερής δραστηριότητα δεν δημιουργήθηκε για την παραπέρα ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας: το εργοστάσιο διατηρεί κλειστές οικονομικές σχέσεις με τα υπόλοιπα πέντε της Πειραικής - Πατραϊκής, καλύπτοντας έτσι τις ανάγκες λειτουργίας του.

Τελευταία το κράτος, δίνοντας έμφαση στην αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων, που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη του Ευρυτανικού χώρου, αποφάσισε να δημιουργήσει ένα δυναμικό φορέα, ευέλικτο και ανεξάρτητο από τη γραφειοκρατία, του οποίου ο σκοπός είναι η έρευνα, καταγραφή και αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων του νομού.

Η «Ευρυτανία Α.Ε.» που ιδρύθηκε το 1978 με κεφαλαιακή συμμετοχή της Α.Τ.Ε. (95%) και της Ε.Τ.Β.Α. (5%), αποτελεί ένα πείραμα στο χώρο της Ευρυτανίας και της Ελλάδας γενικότερα².

Δυο είναι οι κύριοι τομείς έμφασης για την ανάπτυξη του Ευρυτανικού χώρου: το νερό και το δάσος. Στον τομέα των τρεχούμενων υδάτων, η τοπογραφική θέση της Ευρυτανίας ευνόησε την κατασκευή του φράγματος των Κρεμαστών, η δυναμικότητα του οποίου προμηθεύει το απαιτούμενο νερό για την παραγωγή ηλεκτρισμού, που τροφοδοτεί μεγάλο μέρος της χώρας. Η ηλεκτροδότηση όμως της Ευρυτανίας δεν ευνοήθηκε ιδιαίτερα από το γεγονός αυτό: υπάρχουν σήμερα χωριά που δεν έχουν ηλεκτροδοτηθεί ακόμα.

Όσον αφορά τον τομέα του δάσους, η παρέμβαση του κράτους στην εκμετάλλευσή του έκανε τους κατοίκους της Ευρυτανίας να αισθανθούν όλο το βάρος της κρατικής μηχανής: αναδασώσεις, που δημιουργούν ευκαιριακές απασχολήσεις, επιτήρηση για τις πυρκαϊές, αλλά επίσης και απαγόρευση χρησιμοποίησης του δάσους για τοπικές ανάγκες και βόσκηση.

Η εκμετάλλευση του δάσους (ξυλεία από έλατο Κεφαλλονιάς) με τη μορφή που γίνεται σήμερα, δεν αφήνει πολλά κέρδη στους κατοίκους. Σχεδόν κάθε χωριό διαθέτει ένα δασικό συνεταιρισμό, ο οποίος με τις υποδείξεις της Δασικής υπηρεσίας υ-

λοτομεί κάθε χρόνο την ξυλεία της περιφέρειάς του. Η ένωση συνεταιρισμών Καρπενησίου αναλαμβάνει στη συνέχεια τη συγκέντρωση και πώληση της ξυλείας, μετά από δημοπρασία, σε ιδιώτες εμπόρους. Μια μελέτη που κάναμε το 1984 στο δασικό συνεταιρισμό του Κρικέλλου μας έδωσε τα ακόλουθα συμπεράσματα:

ΕΞΟΔΑ

487.600 δρχ. για πληρωμές φόρων

233.200 δρχ. για πληρωμές μετατοπιστών των κορμών

424.000 δρχ. διάφορα έξοδα (ασφάλειες, χαρτόσημο, δικαιώματα στην Ένωση συνεταιρισμών)

1.144.800 δρχ. σύνολο εξόδων.

ΕΣΟΔΑ

424 m³ κομμένο ξύλο και πουλημένο προς 5.300

δρχ. το m³ απέφερε κέρδος μικτό 2.247.200 δρχ

Άρα, 2.247.200 - 1.444.800 = 1.102.400 δρχ. καθαρό κέρδος. Αν το ποσό αυτό το διαιρέσουμε με το 48, που είναι τα μέλη του συνεταιρισμού Κρικέλλου, έχουμε 22.966,6 δρχ./μέλος, ποσό προφανώς πολύ μικρό για τις σημερινές συνθήκες ζωής.

Μερικά χωριά διαθέτουν επίσης οικογενειακό πριονιστήριο, που η λειτουργία και η αποδοτικότητά του εξαρτάται από την οικογενειακή κατάσταση και προβλήματα (αριθμός μελών, αρρώστειες, σπουδές παιδιών κ.τ.λ.). Έτσι, έχουμε πολλές περιπτώσεις οικογενειακών πριονιστηρίων που έκλεισαν μετά από λίγα χρόνια δουλειάς, όπως π.χ. το πριονιστήριο της Δομνίτσας που λειτούργησε μόνο δυο χρόνια (1974-1976) ή το πριονιστήριο του Κρικέλλου, που ενδέχεται κι αυτό να κλείσει για οικογενειακούς - κοινωνικούς λόγους, δηλ. έλλειψη διαδόχων. Η δυναμικότητα των πριονιστηρίων αυτών σπάνια ξεπερνά τα 250 M³ / χρόνο, αλλά αυτό εξαρτάται κυρίως από τη ζήτηση. Το παραγόμενο ξύλο είναι απλής επεξεργασίας και χρησιμοποιείται κυρίως σε οικοδομές. Δεν είναι όμως ανταγωνιστικό, αυτού των μεγάλων εργοστασίων, λόγω της μικρής παραγόμενης ποσότητας, πολύ περισσότερο δε που τα χωριά της Ευρυτανίας είναι απομονωμένα και μακριά από τα σημεία της κατανάλωσης.

Η δημιουργία λοιπόν ενός σύγχρονου εργοστασίου για την εκμετάλλευση ξυλείας στην περιοχή Ευρυτανίας κρίθηκε απαραίτητη. Ύστερα από πολλές μελέτες, που ξεκίνησαν το 1980, αποφασίσθηκε η κατασκευή ενός εργοστασίου, 2 χιλ. έξω από το Καρπενήσι σε έκταση 180 στρ. και η επέκταση και εκσυγχρονισμός αυτού που ήδη υπήρχε στο Φουρνά. Το εργοστάσιο του Καρπενησίου, που θεωρείται το μεγαλύτερο των Βαλκανίων, διαθέτει αυτόματο μηχανολογικό εξοπλισμό γερμανικής τεχνολογίας. Οι δραστηριότητές του ξεκίνησαν στις αρχές του 1987, λειτουργώντας πειραματικά σε 2 βάρδιες. Μια τρίτη βάρδια θα προστεθεί τον Ιανουάριο του 1988, οπότε το εργοστάσιο θα απασχολεί 250 άτομα συνολικά.

Τα εργοστάσια ξυλείας του Καρπενησίου και Φουρνά έχουν δυνατότητα εκμετάλλευσης 40.000 m³ / χρόνο. Από αυτά, τα 25.000 m³ / χρόνο θα προέρχονται από το δυναμικό των δασών της Ευρυτανίας, ενώ η υπόλοιπη ξυλεία θα μεταφέρεται στο εργοστάσιο από τους γειτονικούς νομούς (Καρδίτσα, Φωκίδα).

Η κεφαλαιακή σύνθεση των δασικών βιομηχανιών είναι ενδεικτική: 46% των μετοχών κατέχει η Αγροτική Τράπεζα, 51% η Ένωση Συν/σμών, που η λειτουργία της εξαρτάται σημαντικά από την Α.Τ.Ε. και το υπόλοιπο 4% οι κοινότητες, των οποίων οι βασικοί οικονομικοί πόροι προέρχονται από τις κρατικές επιδοτήσεις. Το εργοστάσιο ξυλείας αποτελεί ένα καλό παράδειγμα κρατικού παρεμβατισμού στον τομέα της βαρύτερης βιομηχανίας.

Μένει να δούμε αν στο μέλλον θα δημιουργηθούν κι άλλες δραστηριότητες, όπως επιπλοποιία, παραγωγή οικοδομήσιμης ξυλείας, επιδιορθωτήρια μηχανημάτων, κ.τ.λ. και αν η προστιθέμενη αξία στο παραγόμενο τοπικό προϊόν θα είναι σημαντική. Θα μπορούσαμε να αποφύγουμε στον τομέα εκμετάλλευ-

«Ὡς πρόγονοι τῶν Γκαργκούνηδων φέρονται ἀρχαία ρωμαϊκά ἀποσπάσματα, ἐγκλιματισθέντα βαθμηδὸν ἐν τῷ τόπῳ. Ἡ γλῶσσα τῶν εἶνε εἶδος παρεφθαρμένης ρωμανικῆς, ἢ κάλλιον ἀρχαϊκώτερας ρουμανικῆς, μέ πολύ μεγαλῆτερον ἀριθμὸν καθαρῶς λατινικῶν λέξεων. Ἄνευ ἄρθρου, μέ μεγάλην λακωνικότητα, πολύ ἀρρενωπή καὶ τραχεῖα, διαφέρει πολύ τῶν ἐν τῇ Θεσσαλικῇ Πίνδῳ ὁμιλουμένων κουτσοβλάχικων.

Τά ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν Γκαργκούνηδων εἶνε τόσο ἴδια, καὶ τηροῦνται τόσο ἀυστηρῶς, ὥστε οὐδεμίαν διακρίνει τις ἐπίδρασιν τῶν περιοίκων γηγενῶν. Ἀποτελοῦσιν εἶδος φατριῶν, τσελιγκάτων, ὡς λέγονται ἐπιτοπίως, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἐνός τσέλιγκα, χαίροντος αὐτόχρημα αὐτοκρατορικά δικαιώματα ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ τσελιγκάτου του. Ὁ Τσέλιγκας ἔχει ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν δι' ἔξοδα παραστάσεως, αὐτός καὶ μόνος φιλοξενῶν πάντα ξένον, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ του. Αὐτός ἐνοικιάζει τὰ λειβάδια, αὐτός πωλεῖ τὰ κτηνοτροφικά προϊόντα, αὐτός κρατεῖ τοὺς λημούς τοῦ τσελιγκάτου, χορηγῶν εἰς ἕκαστον Καραγκούνην ὠρισμένα τρόφιμα καὶ εἶδη ἐνδυμασίας ἀκόμη, δύο ζεύγη τσαρουχίων π.χ. εἰς ἕκαστον ἐτησίως, καὶ μόνον ὀλίγας αἰγας δικαιούται νὰ ἔχη ὁ Καραγκούνης δι' ἴδιον λημὸν καὶ διὰ τὰς οἰκιακὰς ἀνάγκας. Μόνον ὅταν πρόκηται περὶ διαφωνιῶν πρὸς μὴ Καραγκούνιδες, καταφεύγουν εἰς τὰ δικαστήρια. Τὰς μετὰ τῶν διαφορὰς λύει πάντοτε ὁ Τσέλιγκας, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ ἀκόμη καὶ τὸ πολιτικὸν φρόνημα τῶν ὑπηκόων του, δυνάμενος ἀσφαλέστερον παντός Δημάρχου νὰ ὑποσχεθῇ τὸν ἐπ' αὐτοῦ διατιθέμενον ἀριθμὸν τῶν ψήφων. Εἶνε δὲ νοστιμώτατον νὰ ἴδῃ τις τὸν τσέλιγκα δημηγοροῦντα ἀπὸ τοῦ ἐξώστου του, τοῦ μόνου τοιοῦτου ἐν τῷ χωρίῳ, καθότι αἱ ἄλλαι οἰκίαι εἶνε σχεδὸν ἄνευ ἐξαιρέσεως μονόροφοι καὶ μᾶλλον καλύβαι. Ἡ εὐγλωττία τῶν μέ τὰς ἐγκατεσπαρμένας Ἑλλ. λέξεις, βουλευτῆς, κάλη, καλπονόθευσις, Κυβέρνησις, ἀντιπολίτευσις κτλ. θά ἦτο διὰ πολλοὺς ἐλληνοφώνους πολιτευομένους ὄντως ἀξιόζηλος.

Σημειωτέον, ὅτι ὁ τσέλιγκας ὑποχρεοῦται εἰς ἐτήσιον ἀπολογισμὸν, τὸν ὁποῖον συνέτυχε ποτὲ νὰ ἴδῃ καταστρατωννύμενον πειστικώτατα εἰς τοὺς ἐξέχοντας τῆς φατρίας, μέ κόκκους ἀραβοσίτου ἀντὶ ἀριθμῶν.

Μὲ τοὺς λοιποὺς χωρικοὺς εἰς οὐδεμίαν ἔρχονται ἐπιμιξίαν, καὶ μόλις ἐπ' ἐσχάτων ἐγένοντο τοιαῦτα τινες. Ὡς ἐκ τοῦ ποιμενικοῦ βίου, ὃν διάγουσιν, εἶνε οἱ πλεῖστοι φίλοπλοι καὶ γενναῖοι, μετελθόντες ἐναλλάξ τοὺς ληστὰς καὶ τοὺς ἐξολοθρευτὰς τῶν ληστῶν, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων.

Τὸ ὠραιότερον τῶν θεαμάτων εἶνε ἡ ἐορτὴ γάμου τινός ἐπισήμου μετὰ τῶν τσελιγκάδων. Ἐκατόμβαι ὅλαι ἀμνῶν ὀπτῶν παρατίθενται εἰς τοῦ πενθεροῦ κατὰ τὴν προπομπὴν τῆς νύμφης, καὶ εἰς τοῦ γαμβροῦ μετὰ τὸν γάμον, διαρκοῦσι δὲ αἱ ἐορταὶ ἐπὶ ἑβδομάδα ὁλόκληρον, ἐπαναλαμβανόμεναι μετὰ τεσσαρακονθήμερον. Συνήθως τὰ ἔξοδα ἐνός τοιοῦτου γάμου φθάνουσιν εἰς σεβαστά ποσά, ἐπιβαρύνοντα τὸν γαμβρόν ἰδίως ὅστις δὲν ἔχει νὰ προσδοκᾷ προίκα.

Κ.Μ. ΣΑΜΙΟΥ. ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΑΣΩΝ. ΑΘΗΝΑ 1900.

σης της ξυλειας την οικονομική απομόνωση από την τοπική οικονομία, που ήδη παρατηρήσαμε στο εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας:

Τα τελευταία 15 χρόνια περίπου, ο τουρισμός τείνει να γίνει μια από τις πιο σημαντικές δραστηριότητες στην Ευρυτανία. Ορισμένα χωριά δέχονται τόσοι επισκέπτες, ιδίως την καλοκαιρινή περίοδο (στο Κρίκελλο, Δομνίτσα, Σταύλοι κ.ά. οι αυξήσεις του ντόπιου πληθυσμού ξεπερνούν το 300%), που δημιουργούν σοβαρές ανάγκες σε ξενοδοχειακές και εμπορικές υποδομές.

Η «Ευρυτανία Α.Ε.» πρόσφατα ολοκλήρωσε μια μελέτη για την εφαρμογή προγράμματος αγροτουρισμού, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί κατά 50% από τα Μ.Ο.Π. Παρόμοια προγράμματα αγροτουρισμού, που έχουν εφαρμοσθεί μέχρι τώρα στην Πέτρα της Μυτιλήνης, στα μαστιχοχώρια της Χίου και αλλού, έχουν δώσει πολύ θετικά αποτελέσματα. Στις ορεινές όμως περιοχές της Ευρυτανίας η εφαρμογή τους συναντά σοβαρές δυσκολίες γιατί αντιμετωπίζουν τη δυσπιστία των κατοίκων. Μετά από συζητήσεις που είχαμε μαζί τους και με τους υπεύθυνους της «Ευρυτανίας Α.Ε.», διαπιστώσαμε πως θα είναι δύσκολο γι' αυτούς, που εδώ και αρκετές γενιές ζούσαν απομονωμένοι, να ανοίξουν τις πόρτες των σπιτιών τους σε έναν κόσμο άγνωστο και με διαφορετική αντίληψη για τη ζωή και τη θη τους.

Σχετικά με το χειμερινό τουρισμό, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στην Ελλάδα μια στροφή του πληθυσμού προς τα χειμερινά σπορ, που ελκύουν ολοένα και περισσότερο και τις μεσαίες κοινωνικές τάξεις.

Η τοπογραφική διαμόρφωση του Τυμφρηστού και οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες είχαν ήδη προσελκύσει το 1975 το επιχειρηματικό ενδιαφέρον της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, που δημιούργησε τις εγκαταστάσεις ενός μικρού χιονοδρομικού κέντρου σκι στο Βελούχι³.

Οι εγκαταστάσεις όμως παρέμειναν όπως είχαν και το κέντρο δεν λειτουργήσε ποτέ λόγω έλλειψης συγκοινωνιακής υποδομής (φτωχό συγκοινωνιακό δίκτυο, κακή οδοποιία, κ.τ.λ.).

Το 1980 η «Ευρυτανία Α.Ε.» επενέβη στον τομέα αυτό, κρίνοντας ότι προσδιοριστικός παράγοντας για την τουριστική οικονομική γενικά ανάπτυξη της περιοχής θα αποτελέσει η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού με τη δημιουργία σύγχρονου χιονοδρομικού κέντρου. Εξαγόρασε το 99% του υπάρχοντος χιονοδρομικού κέντρου και ίδρυσε μια θυγατρική ανώνυμη εταιρεία με σκοπό την επέκταση και εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων, καθώς και τη γενικότερη αξιοποίηση της περιοχής.

Σήμερα, το χιονοδρομικό κέντρο Βελούχι διαθέτει, εκτός από τις χιονοδρομικές πίστες, αναβατήρες μεγάλης δυναμικότητας, σχολή σκι, εστιατόριο και μικρό ξενώνα που μπορεί να φιλοξενήσει 22 άτομα. Για να ικανοποιηθούν οι ολοένα αυξανόμενες ανάγκες των επισκεπτών, δυο μεγάλα ξενοδοχεία πρώτης κατηγορίας κτίζονται αυτή τη στιγμή στο Καρπενήσι.

Η «Ευρυτανία Α.Ε.» στην προσπάθειά της να προσφέρει τουριστικές υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, αποφάσισε να εμπλουτίσει τα ποτάμια της περιοχής με εκλεκτές εγχώριες πέστροφες. Αυτή η δραστηριότητα σε συστηματική βάση θα μπορούσε να αποτελέσει μια σημαντική πηγή εισοδημάτων για το ντόπιο πληθυσμό.

Έτσι, μετά από μια ιχθυολογική μελέτη του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του Ινστιτούτου Ωκεανογραφικών και Αλιευτικών Ερευνών, η «Ευρυτανία Α.Ε.» δημιούργησε δυο μονάδες πεστροφο-καλλιέργειας. Μια κοντά στην Κοινότητα Γαύρου σε μια έκταση διαμορφωμένη 11 στρ. και μια μεγαλύτερη στη Λίμνη των Κρεμαστών. Η εταιρεία εισήγαγε το 1981 από την Αγγλία ιχθυοκλωβούς σύγχρονης τεχνολογίας που εγκατέστησε στη Λίμνη.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία στον τομέα αυτό δείχνει μια μεγάλη επιτυχία του προγράμματος πεστροφοκαλλιέργειας στην περιοχή. Οι δυο μονάδες παράγουν 40 τόνους πέστροφες και 100 τόνους κυπρίνους, που καταναλώνονται όλοι μέσα στο νομό. Η συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση θα ξεπεράσει σίγουρα τα όρια του νομού και θα δημιουργήσει προοπτικές για την παραπέρα ανάπτυξη αυτής της δραστηριότητας.

Η «Ευρυτανία Α.Ε.» εφαρμόζει εδώ και μερικά χρόνια ένα πρόγραμμα για τη συστηματικοποίηση της καλλιέργειας καρυδιών. Σήμερα, λίγες καρυδιές είναι παραγωγικές εξαιτίας των

3. Το όρος Βελούχι έχει ύψος 2.120 μ. και βρίσκεται σε απόσταση 12 χιλ. Β.Α. του Καρπενησίου.

παγετώνων της άνοιξης, κατά τη ανθοφορίας, που καταστρέφουν την παραγωγή. Έτσι, λειτουργεί ένα πειραματικά φυτώριο με δενδρύλλια φερμένα από τη Γαλλία, με σκοπό να βρεθεί μια ποικιλία καρυδιάς όψιμης άνθισης. Αυτό το πρόγραμμα βρίσκεται ήδη σε ικανοποιητικό σημείο και οι αρμόδιοι αισιοδοξούν πως τα δένδρα θα εμβολιασθούν σύντομα με τη νέα ποικιλία.

Στην προσπάθεια αποκέντρωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων από την πρωτεύουσα του Καρπενησιού και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, κατά το δυνατόν ισόρροπα σε όλο το νομό, η «Ευρυτανία Α.Ε.» μόλις τέλειωσε μια μελέτη σχετικά με την εκμετάλλευση των πουρναριών και άλλων πλατύφυλλων - αειθαλλών φυτών στις σχετικά πιο φτωχές περιοχές του νομού, που δεν διαθέτουν δασική ξυλεία. Γι' αυτό το σκοπό, αποφάσισε να κτίσει, σε συνεργασία με Ιταλικό Οίκο, πυρολυτικό εργοστάσιο επεξεργασίας θαμνώδους ξυλείας, που θα παράγει βιοέλαια, βιοαέρια και βιοάνθρακα.

Είναι βέβαιο πως νέοι χώροι οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως αυτοί που προτείνονται από την «Ευρυτανία Α.Ε.», είναι σημαντικοί για την αναδιοργάνωση της ορεινής οικονομίας, στα πλαίσια του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής.

Είναι όμως ακόμα νωρίς να εκτιμήσουμε κατά πόσο οι νέες αυτές μορφές απασχόλησης και οικονομικών δραστηριοτήτων θα αποτελέσουν τη βάση για μια ισόρροπη και αυτόνομη δυναμική, ανεξάρτητη από την εισαγόμενη τεχνολογία και τις κρατικές ενισχύσεις.

Στο εργοστάσιο ξυλείας π.χ. το τεχνικό προσωπικό δυσκολεύεται ακόμα να προσαρμοσθεί στην υπεραυτόματη τεχνολογία, γι' αυτό μια ομάδα 9 ατόμων έκανε συμπληρωματική επιμόρφωση μιας εβδομάδας τον Αύγουστο του 1986 σε αντίστοιχο εργοστάσιο της Γερμανίας. Το εργοστάσιο αυτό ξυλείας, το πιο μεγάλο και σύγχρονο στα Βαλκάνια, θα αποτελέσει χώρο εκμάθησης και γνώσης, ώστε η εμπειρία του να μεταφερθεί και έξω από τα σύνορα της Ευρυτανίας π.χ. στις Δασικές Βιομηχανίες της «Ηπείρου Α.Ε.», που δημιουργούνται τώρα ώστε να αξιοποιηθεί η επενδυμένη τεχνολογία.

Τέλος, το εργοστάσιο αυτό, πέρα από την αναμενόμενη οικονομική ανάπτυξη στο νομό, θα αποτελέσει σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης του κυκλώματος ξυλείας στην Ελλάδα, αξιοποιώντας αφενός τους υπάρχοντες δασικούς πόρους και δημιουργώντας αφετέρου οικονομικές σχέσεις μεταξύ κλάδων του κυκλώματος, ώστε να γίνει καλύτερη εκμετάλλευση της ξυλείας σε εθνικό επίπεδο.

Ήδη οι υπεύθυνοι του εργοστασίου στο Καρπενήσι μας είπαν ότι στο πρώτο διάστημα λειτουργίας του (Ιανουάριος - Ιούλιος 1987), αγόρασε σε συμφέρουσες τιμές για τους παραγωγούς και επεξεργάστηκε ξυλεία λεύκης καλής ποιότητας από τον συν/σμό Δράμας, ενώ τη δεύτερη ξυλεία απορρόφησε η εκεί χαρτοβιομηχανία.

Άλλο ερώτημα που προκύπτει από τις νέες συνθήκες είναι, κατά πόσο οι κάτοικοι της Ευρυτανίας, περνώντας από τις παραδοσιακές στις σύγχρονες μορφές οργάνωσης της εργασίας και ζωής γενικότερα θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις νέες τεχνικές και νέες οικονομικές δραστηριότητες, που τους προτείνονται από έναν ξένο προς αυτούς χώρο.

Η μέχρι πρόσφατα εμπειρία στην Ευρυτανία δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε το παράδειγμα μιας βοοτροφικής μονάδας, που ιδρύθηκε το 1960 στην περιοχή Καλλιθέας στο Κρίκελλο με Καναδο-αμερικάνικα κεφάλαια και τεχνολογία. Η πρότυπη αυτή μονάδα με εξευγενισμένες φυλές ζώων λειτούργησε με επιτυχία τα 4 πρώτα χρόνια, όσο διάστημα ήταν υπό την επίβλεψη των ξένων τεχνικών. Έτσι φάνηκε τότε ότι η κτηνοτροφία θα έπαιρνε καινούργιες διαστάσεις για την περιοχή. Αλλά στόχος της ξένης επιχείρησης ήταν να μεταβιβάσει τη διαχείριση της βοοτροφικής μονάδας στο κοινοτικό συμβούλιο Κρικέλλου. Η μονάδα, ελλείψει ειδικευμένου προσωπικού και ενδιαφέροντος και σε συνδυασμό με κά-

ποιον αντιαμερικανισμό που επικρατούσε την εποχή εκείνη στις περιοχές αυτές, υπολειτούργησε τον πρώτο χρόνο για να κλείσει οριστικά τον δεύτερο, με το δικαιολογητικό ότι βρισκόταν πολύ κοντά στον τόπο περιπάτου των χωριανών...

Φαίνεται ότι ο αγροτουρισμός θα παρουσιάσει τα μεγαλύτερα προβλήματα από ό,τι τα άλλα προγράμματα, γιατί η εφαρμογή του σχετίζεται άμεσα με τον ανθρώπινο παράγοντα. Είναι αμφίβολο αν οι κάτοικοι της Ευρυτανίας θα θελήσουν να ερθουν σε άμεση επαφή με ανθρώπους διαφορετικής νοοτροπίας από τη δική τους. Τα μεγάλα βουνά και τα δύσβατα μέρη περιόρισαν το οπτικό πεδίο και απομόνωσαν του κατοίκους της Ευρυτανίας, τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά. Αυτό σε συνδυασμό και με την μέχρι πρόσφατα αδιαφορία του κράτους γι' αυτές τις περιοχές, τους έκανε να κλειστούν ερμητικά στον εαυτό τους και στην οικογένειά τους, διατηρώντας αυστηρά τα ήθη και τα έθιμά τους, εμποδίζοντας όμως και επεμβάσεις στην κοινωνία τους και τον άμεσο χώρο τους, ακόμα και αν αυτές θα είναι ενδεχόμενα για μια καλλιτέρευση του επιπέδου ζωής τους.

Γενικό Συμπέρασμα

Με τόσο χαμηλό δημογραφικό δυναμικό (14 κάτοικοι / χλμ²), η Ευρυτανία θα μπορούσε κάλλιστα να χαρακτηριστεί σαν μη ζωτική περιοχή αν την κρίνουμε με αυστηρά οικονομικά κριτήρια. Θα μπορούσε όμως η ελληνική κοινωνία να αποδεχθεί μια οριστική εγκατάλειψη ενός μέρους της χώρας, την ίδια στιγμή που η πυκνότητα του πληθυσμού σε εθνικό επίπεδο είναι σχετικά υψηλή (74 κάτοικοι / χλμ²) και που οι γειτονικές της χώρες έχουν σημαντικό δημογραφικό δυναμικό στις ορεινές τους περιοχές⁴.

Από την άλλη πλευρά, το συναισθηματικό δέσιμο των Ελλήνων για τα βουνά τους δεν μπορεί να αφήσει αδιάφορο το κράτος. Έτσι, από τα μέσα της 10ετίας του '70 αρχίζουν να διαφαίνονται στην Ευρυτανία τα σημεία μιας μικρής αλλά σταθερής οικονομικής ανάπτυξης. Ο ορεινός χώρος αρχίζει τώρα να παίρνει διαφορετική όψη: αναπαλαιώσεις και χτίσιμο καινούργιων σπιτιών, αύξηση τουριστικής κίνησης, δημιουργία νέων εμπορικών καταστημάτων, πυκνότητα συγκοινωνιακού δικτύου, κ.τ.λ.

Ο ορεινός - δασικός χαρακτήρας της περιοχής, που άλλοτε δεν διευκόλυνε τη ζωή των κατοίκων, ελκύει ολοένα και περισσότερο τον αστικό πληθυσμό, που κυριαρχεί όλο και πιο πολύ μέσω μιας πρωτοβουλίας και μιας πρακτικής. Η κυριαρχία αυτή μεταβάλλει το φυσικό περιβάλλον του ορεινού όγκου και τον αποικίζει οικονομικά.

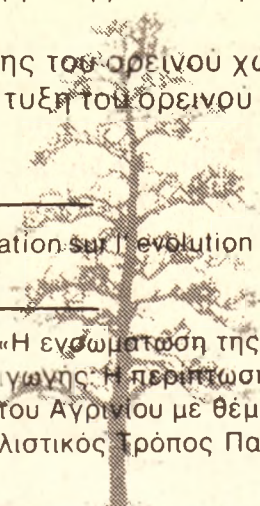
Το κράτος εξάλλου, συνειδητοποιώντας τις νέες αυτές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που δημιουργούνται, άρχισε ήδη να παίρνει μέτρα για την αναδιοργάνωση της ορεινής οικονομίας, στην προσπάθειά του να την ενσωματώσει στην εθνική οικονομία. Οι νέες μορφές οικονομικών δραστηριοτήτων που προτείνει θα συντελέσουν στην ανάπτυξη της περιοχής.

Εδώ τοποθετείται η σημαντική προσπάθεια μιας ισόρροπης και ολοκληρωμένης κρατικής πολιτικής, που καλείται να απαντήσει στις παρακάτω ανάγκες:

- Οργάνωση μιας ισόρροπης συνύπαρξης αγροτών και αστικού πληθυσμού
- Προστασία της φύσης του ορεινού χώρου
- Προστασία και ανάπτυξη του ορεινού πληθυσμού.

4. M. SIVIGNON: Communication sur l'évolution des montagnes Grecques, INA Paris 4-5 Juin 1987.

Το κείμενο αυτό με τίτλο «Η ενσωμάτωση της ορεινής οικονομίας στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής: Η περίπτωση της Ευρυτανίας» είναι ανακοίνωση στο συνέδριο του Αγρινίου με θέμα: «Αγροτικές Κοινότητες στη Μεσόγειο και Καπιταλιστικός Τρόπος Παραγωγής» που έγινε στις 13/11/87.

Ο ΑΝΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

του Ηλία Οικονόμου

Δασολόγου, μέλους του Δ.Σ. της Πανελληνίας Ένωσης Δασολόγων Δημοσίων Υπαλλήλων

«Φαντασθήτε έντεϋθεν μέν τόν Πηνειόν, συσκιαζόμενον ἐξ όλοκλήρου ὑπό ὕψηκορύφων προαιωνίων πλατάνων, σφενδάμνων καί παντοίων ἄλλων δένδρων, μέ τροπικήν αὐτόχρομα βλάστησιν, ὑπό τήν σκιάν τῶν ὁποίων βαδίζει τις ὡς ἐπὶ τό πολύ, καί κυλινδοῦντα κρυστάλλινα νερά ἐντός χαλικοστρώτου ὀλολεύκου κοίτης, ἐκεῖθεν δέ δασοσκεπεῖς κλιτῦς ὀρέων, ὅπου οὔτε σπιθαμήν γῆς βλέπετε, εἰκάζοντες μόνον τὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους ἐκ τῶν κυματισμῶν τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, καί διά μέσου αὐτῶν, κατερχομένους πληθύν κελαριζόντων ποταμίων καί ρυάκων, παρά τὰς ὄχθας τῶν ὁποίων, ὡς λέγουν οἱ ἐντόπιοι, «δέν ἤμπορεῖ κανεῖς νά χορτάσῃ φαῖ καί ὕπνο», καί καθ' ὅσον προβαίνετε πρὸς τήν ὄρεινήν χώραν, βαθμιαίαν ἀλλαγὴν ἀέρος, χρώματος, φύσεως ἐν γένει, ἀντικατάστασιν τῆς χαρωπῆς δρυός ὑπὸ τῆς σοβαρωτέρας ἐλάτης, εἰς τό βάθος δέ κανέν δάσος καστανεῶν μέ ποῦ καί ποῦ ὑποφαινομένους λευκοῦς χωρικοῦς οἰκίσκους καί θά ἐξηγήσετε εὐκόλως, ὅτι τήν πρώτην φοράν, καθ' ἣν διέρχεται τις τά μέρη ταῦτα, αἰσθάνεται ὅχι μόνον ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἰδίᾳ ὡς Ἕλλην, μίαν ἄφατον ἐσωτερικήν ἱκανοποίησιν διά τόν τέως ἄγνωστον αὐτῷ φυσικόν αὐτόν πλοῦτον τῆς χώρας μας».

Κ. Μ. ΣΑΜΙΟΥ. ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΑΣΩΝ. ΑΘΗΝΑ 1900.

Καλοκαίρι 1988 και από κάθε γωνία της χώρας μας αναγγέλλεται και μια καινούρια πυρκαγιά. Ο αριθμός των πυρκαγιών αυτή τη στιγμή πλησιάζει, αν δεν ξεπέρασε, τις 500, οι δε εκτάσεις που κάηκαν ξεπερνούν τα 500.000 στρέμματα. Ο τόσο μεγάλος αριθμός των πυρκαγιών, όσο και το μέγεθος τους δεν μπορούν απλά και μόνο να αποδοθούν στον καύσωνα και στις υψηλές θερμοκρασίες του φετινού καλοκαιριού. Είναι βέβαια, γεγονός ότι στην Ελλάδα, όπως και στις περισσότερες παραμεσόγειες χώρες, οι κλιματολογικές συνθήκες, η δομή και η σύνθεση της βλάστησης, το ανάγλυφο της χώρας μας είναι συνθήκες οι οποίες ευνοούν την εμφάνιση και επέκταση των πυρκαγιών και κάνουν δύσκολο το έργο της αντιμετώπισης τους. Σε καμιά περίπτωση όμως, οι καταστροφές αυτές δεν μπορεί να αποδοθούν και να δικαιολογηθεί ο αριθμός τους σε στοιχεία του οικοσυστήματος. Υπάρχει ανάγκη αναζήτησης των αιτιών έναρξης των πυρκαγιών προς άλλες κατευθύνσεις και απόδοσης ευθυνών για κακή οργάνωση του αντιπυρικού αγώνα.

Αν ανατρέξουμε λίγα χρόνια πίσω και δούμε το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης, που για τη δασοπονία συνεχίζεται μέχρι σήμερα, θα διακρίνουμε ορισμένα χαρακτηριστικά.

Η δασοπονία, αυτή η πολλαπλή δραστηριότητα διαχείρισης και εκμετάλλευσης των δασών και δασικών εκτάσεων (85.000.000 στρ.), ήταν μια περιθωριοποιημένη δραστηριότητα δίπλα στην αγροτική οικονομία, με κυρίαρχα στοιχεία την άναρχη και ληστρική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Συνέπεια αυτής της πολιτικής ήταν:

- Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας, που σε πολλές περιπτώσεις έχει πάρει διαστάσεις μη επιστρεπτές.

- Εισαγωγή της δασικής γης — όπως σε περιοχές τουριστικής και οικιστικής πίεσης — στο χρηματιστήριο των αξιών. Η δασική γη να μην έχει πλέον αξία χρήσης, αλλά αξία ανταλλαγής. Να αποτελεί ένα αρκετά κερδοφόρο αντικείμενο ανταλλαγής.

- Η έλλειψη καθορισμού χρήσεων γης, χωροταξικού σχεδιασμού, δασικού κτηματολογίου, το τεράστιο ιδιοκτησιακό πρόβλημα, οι καθημερινές αφμισθητήσεις, δημιούργησαν τις γνωστές «αξίες», τις καταπατήσεις, την ιδιωτικοποίηση και την οικοπεδοποίηση.

- Ο «ωχαδελφισμός» που σε αυτό το χώρο εκφράζεται με αδιαφορία των επιπτώσεων των ενεργειών μας στο δάσος και στο φυσικό περιβάλλον.

- Η αφαίμαξη της υπαίθρου είχε σαν συνέπεια, να εξαφανιστούν ή να περιθωριοποιηθούν ορισμένα επαγγέλματα, που κύρια ασχολία τους ήταν το δάσος, με αποτέλεσμα να στερηθεί τους φυσικούς του προστάτες.

- Τέλος, αν ρίξουμε μια ματιά στις πυρκαγιές των 30 τελευταίων ετών, θα δούμε ότι τις χρονιές που είχαμε και τον μεγαλύτερο αριθμό πυρκαγιών και τις μεγαλύτερες καταστροφές, έχουμε και πολιτικά γεγονότα 1958, 1965, 1974, 1977, 1981, 1985.

Δεν είναι πλέον δύσκολο να προσδιορίσουμε τα αίτια των πυρκαγιών:

- Φυσικά αίτια — Αμέλεια, απροσεξία — Έλλειψη μέτρων πρόληψης πυρκαγιών (ΔΕΗ, Σιδηρόδρομοι, σκουπιδότοποι κ.λπ.) — Εμπρησμοί με βλέψεις καταπάτησης σε κάποια έκταση, ή αλλαγής της χρήσης της — Εμπρησμοί που συνδέονται με πολιτικά γεγονότα.

Αντιφατική πολιτική

Στον τομέα της αντιπυρικής προσπάθειας κυριάρχησε η λογική της αντιμετώπισης των πυρκαγιών πρώτα και κύρια, στη φάση της κατάσβεσης. Το αποτέλεσμα ήταν ο γιγαντισμός αρμοδίων φορέων χωρίς όμως ουσιαστικό σχεδιασμό για τα μέσα αντιμετώπισης των πυρκαγιών. Η φάση πρόληψης και υποδομής, που θα κάνουν πιο αποτελεσματική και ουσιαστική την προστασία, χαρακτηρίστηκε από αδράνεια. Δεν πάρθηκαν μέτρα που συνδέονται με την εν γένει πολιτική στο δασικό χώρο. Μέτρα ορθολογικής διαχείρισης και εκμετάλλευσης των δασών που αναγκαστικά θα έδιναν έμφαση στην πρόληψη. Η πολιτική αυτή, άφησε απ' έξω τον τομέα της έρευνας, την εισαγωγή και χρήση νέων τεχνολογιών — αν και όπως φαίνεται, από τους εμπρηστές γίνεται η χρήση τους.

Με αυτή την πολιτική οι κλιματολογικές συνθήκες είναι που καθορίζουν κάθε χρόνο τον αριθμό και το μέγεθος των πυρκαγιών.

Μια αποτελεσματική αντιμετώπιση των πυρκαγιών και περιορισμός τους στα φυσιολογικά τους επίπεδα, σημαίνει αλλαγή πολιτικής η οποία πρώτα και κύρια:

- Θα περιορίζει τα αίτια εμφάνισης των πυρκαγιών και ιδιαίτερα αυτά που αναφέρονται σε αμέλεια, απροσεξία ή στην έλλειψη μέτρων, μέσα από τη σωστή ενημέρωση και διαπαιδαγώγηση.

- Θα βάζει φραγμό σε κάθε επίδοξο εμπρηστή, ο οποίος αποβλέπει στην αλλαγή χρήσης της δασικής γης, στην καταπάτηση και την οικοπεδοποίηση. Νόμοι και διατάξεις, όπως ο νόμος «περί βοσκοτόπων» και η δυνατότητα αλλαγής χρήσης δασικών εκτάσεων όταν γίνεται εισαγωγή συναλλάγματος όχι μόνο δεν βοηθούν στην άρση αυτών των καταστάσεων, αλλά αντίθε-

τα ανοίγουν ακόμα περισσότερο την όρεξη σε κάθε επίδοξο καταπατητή.

- Θα δίνει έμφαση στον τομέα της πρόληψης και υποδομής γιατί μόνον έτσι θα καταστούν αποτελεσματικά τα μέσα κατάσβεσης.

- Θα περιορίζει στο ελάχιστο το χρόνο επισήμανσης των πυρκαγιών και την πρώτη αντιμετώπισή τους.

- Θα αντικαθιστά την ευκαιριακή αντιμετώπιση και τους αυτοσχεδιασμούς, —στοιχεία που κυριαρχούν σήμερα— με ένα μακροχρόνιο σχεδιασμό και προγραμματισμό.

- Θα εισαγάγει τις νέες τεχνολογίες και θα προωθεί την έρευνα σε όλο το φάσμα της δασοπροστασίας και ιδιαίτερα στον τομέα των πυρκαγιών.

- Θα αντιμετωπίζει τους εργαζόμενους στον τομέα αυτό ανάλογα με την ποιότητα και το μέγεθος της προσφερόμενης εργασίας.

- Τέλος, για να πετύχει οποιοδήποτε πρόγραμμα προστασίας των δασών πρέπει να γίνει αποδεκτό από τον ελληνικό λαό.

Μέσα από τη σωστή ενημέρωση, και ανάδειξη της σημασίας του δάσους και του φυσικού περιβάλλοντος στη διαμόρφωση μιας άλλης ποιότητας ζωής, θα γίνει ενεργός ο κάθε Έλληνας πολίτης αλλά και οι μαζικοί φορείς και τα κινήματα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία εμπεδώνεται αυτό που διακηρύσσεται από διαφορετικές πλευρές, ότι δηλαδή η προστασία του δάσους και του φυσικού περιβάλλοντος είναι υπόθεση ολόκληρου του ελληνικού λαού.

Σταθήκαμε κάπως διεξοδικά στο θέμα των δασικών πυρκαγιών γιατί είναι επίκαιρο και γιατί καθημερινά πλανάται το ερώτημα: Θα μείνει τελικά μια σπιθαμή γης με πράσινο στη χώρα μας;

Ο κίνδυνος της ερήμου

Το ουσιαστικό πρόβλημα όμως δεν είναι οι φωτιές και η εξαφάνιση της δασικής βλάστησης από κάποια έκταση. Είναι οι τρομακτικές συνέπειες που θα προκύψουν με την εξαφάνιση της βλάστησης και κυρίως οι διαβρώσεις που ακολουθούν και η διατάραξη του υδρολογικού κύκλου: στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον ελλαδικό χώρο. 700 και περισσότεροι ορμητικοί χειμάρροι στο πέρασμά τους παρασύρουν κάθε χειμώνα ή μετά από κάποια νεροποντή, ό,τι συναντήσουν στο δρόμο τους. Μετά από κάποια πυρκαγιά έχει προσδιοριστεί ότι παρασύρεται παραγωγικό έδαφος 3 εκατοστών και μεταφέρεται σε λίμνες ή εκβολές ποταμών. Αυτά τα 3 εκατοστά εδάφους για να αποκατασταθούν θα χρειαστεί — αν βέβαια υπάρξουν κατάλληλες συνθήκες, όπως η επανεμφάνιση της βλάστησης, αρκετές εκατονταετίες.

Η λειψυδρία τείνει να γίνει μόνιμο φαινόμενο στη χώρα μας, και δεν μπορεί να αποδοθεί μόνο στην αύξηση της κατανάλωσης ή στον περιορισμό των κατακρημνισμάτων. Κύρια αίτια είναι η μείωση της δασικής βλάστησης, η οποία με την παρουσία της συμβάλλει στη μεγαλύτερη απορροφητικότητα και διάρκεια απορροής των υδάτων στην επιφάνεια του εδάφους, με αποτέλεσμα να εμπλουτίζονται τα υπόγεια ύδατα και στη συνέχεια να αποδίδονται. Ο συνδυασμός αυτών των στοιχείων που ακολούθησαν την αποδάσωση, οδηγούν στο φαινόμενο της ερημοποίησης στη χώρα μας.

Δεν είναι όμως μόνον αυτές οι συνέπειες. Θα άξιζε τον κόπο να αναφερθούμε σε ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία που δίνουν ανάγλυφα τη σημασία των δασών και της δασικής βλάστησης:

Αναφερθήκαμε ήδη στην έλλειψη πόσιμου νερού που διαπιστώνεται τα τελευταία χρόνια, αλλά ας δούμε και μια άλλη διάσταση χαρακτηριστική για τις ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες:

Πρόκειται για τη ρύπανση των νερών, των ποταμών και λιμνών, αλλά και των υπόγειων υδάτων, κυρίως από βιομηχανικά και αστικά απόβλητα και από την αλόγιστη χρήση χημικών ουσιών στη γεωργία.

Έτσι σήμερα, τα μόνα νερά, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πόσιμα χωρίς πολυδάπανη επεξεργασία είναι εκείνα που προέρχονται από τις πηγές των δασών. Ένα λίτρο νερού που προέρχεται από υπαίθριο περιβάλλον περιέχει 900 κολοβακτηρίδια, ενώ αν προέρχεται από δασικό περιβάλλον περιορίζεται στα 10-20 κολοβακτηρίδια, ανά λίτρο.

Ένα στρέμμα δάσους, μπορεί να συγκρατήσει στο έδαφος 146 M³ καθαρού νερού, ποσότητα που μαρτυρεί τη σπουδαιότητα του δάσους στην εξοικονόμηση νερού και δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό του σαν το άριστο εργαστήριο μικροβιολογικού, χημικού και φυσικού φιλτραρίσματος. Σαν αποτέλεσμα αυτών των παρατηρήσεων έχει προταθεί τα τελευταία χρόνια η χρησιμοποίηση των δασικών εδαφών σαν μέσο ανακύκλωσης του νερού των πόλεων. Σε διάφορες χώρες παροχετεύονται τα αστικά λύμματα σε δασικές φυτείες με τριπλό αποτέλεσμα. Την άρδευση των φυτειών, τη λίπανση των εδαφών και το φιλτράρισμα του νερού.

Ένα στρέμμα δάσους, παράγει 400 κιλά οξυγόνου, από το οποίο εμπλουτίζει την ατμόσφαιρα με 250 κιλά, ποσότητα που χρησιμοποιεί ένα άτομο για όλο το χρόνο. Τα δένδρα του δάσους προσλαμβάνουν το διοξείδιο του άνθρακα που εκλύεται ως ρυπαντής στην ατμόσφαιρα. Ένα στρέμμα δάσους μπορεί να προσλάβει 400 κιλά διοξειδίου του άνθρακα το χρόνο.

Το φύλλωμα ενός μεγάλου δένδρου σε ένα καλοκαίρι μπορεί να απορροφήσει το μόλυβδο που παράγεται από την καύση 130 λίτρων βενζίνης.

Και κάτι άλλο ακόμα, ζωτικό για τους κατοίκους των πόλεων: μια ζώνη δάσους 100 μέτρων, μειώνει τους θορύβους στο μισό.

Όλες αυτές οι προσφορές του δάσους και άλλες που δεν αναφέρθηκαν, αν τις αποτιμήσουμε, προσδιορίζουν την αξία ενός περιαστικού δάσους και την προσφορά του σε κοινωνικά αγαθά, που είναι 280 φορές πιο μεγάλη από την αξία του ως υλικού ξυλείας.

Μετά από όλα αυτά, ας πάρουμε υπόψη μας και την προειδοποίηση από την Επιτροπή Περιβάλλοντος ΟΗΕ:

«Πέρα από την επιδίωξη της μεγαλύτερης οικονομικής ανάπτυξης και την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου, οι άνθρωποι πρέπει να παραδεχθούν αναμφισβήτητα ότι και οι πηγές και οι δυνατότητες του οικολογικού συστήματος είναι περιορισμένες».

Βέβαια, το φάσμα του πολέμου, της πείνας, των επιδημιών, της οικονομικής ύφεσης, του πληθωρισμού, της ανεργίας μας απασχολούν περισσότερο από την προστασία του περιβάλλοντος. Όμως αν δεν ληφθούν μέτρα για την προστασία και λογική εκμετάλλευση των φυσικών μας πόρων, όλη η χώρα —και όχι μόνον τα αστικά κέντρα— θα καταντήσει ένας απάνθρωπος τόπος διαμονής.

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΕΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΜΠΡΗΣΜΟΙ

της Ελένης Καραντζόλα

Οι ιδιομορφίες που σημάδεψαν το νεοσύστατο μετά την απελευθέρωση ελληνικό κράτος. Οι νόμοι που με την πάροδο των χρόνων και την αλλαγή των δεδομένων γίνονται αναχρονιστικοί. Η αδυναμία να ληφθούν αποφάσεις με πολιτικό κόστος. Τρεις κοινότοπες προτάσεις που εξηγούν ικανοποιητικά την ιστορία των δασικών εκτάσεων της χώρας μας, ιδίως αν προστεθεί η έννοια της ιδιοκτησίας και η αποτελεσματικότητα της πυρκαϊάς.

1829 Οι Οθωμανοί υποχωρούν από τη Στερεά Ελλάδα και την Εύβοια. Αν και ηττημένοι, διατηρούν το δικαίωμα να πουλήσουν σε Έλληνες εδάφη που ήταν στην ιδιοκτησία τους. Στον οθωμανικό ιδιοκτησιακό σύστημα οι ίδιοι είχαν τη χρήση και νομή της γης και όχι την κυριότητα (που ανήκε αποκλειστικά στο Σουλτάνο), ωστόσο προχωρούν σε εκτεταμένες πωλήσεις εκτάσεων. Πουλούν τα πάντα: μοναστηριακές εκτάσεις (βακούφια), αδέσποτες (μαχλούλια), εκτεταμένες δασικές — κυρίως αυτές τις τελευταίες. Οι ενέργειές τους διευκολύνονταν από το γεγονός ότι οι οθωμανικοί τίτλοι ιδιοκτησίας είχαν χαθεί κατά την άλωση των Αθηνών και έτσι πολλά κτήματα του Δημοσίου μπορούσαν, χάρη σε λίγες πληρωμένες μαρτυρίες κολλήγων, να εμφανισθούν ως ιδιόκτητα.

Τα μέτρα που πήρε ο κυβερνήτης Καποδίστριας προκειμένου να περιέλθουν οι δασικές εκτάσεις στο Ελληνικό Δημόσιο αποδείχτηκαν ανεπαρκή. Η «Κατά την Αττικήν και Εύβοιαν Εξεταστική των Οθωμανικών Κτημάτων Επιτροπή», που οι εργασίες της με μικρά διαλείμματα διήρκεσαν από το 1830 ως το 1876, οι έλεγχοι του πληρεξούσιου Δημ. Περρούκα και εν συνέχεια τριμελούς επιτροπής από Γερουσιαστές, απέτρεψαν πολλές ανεπιτρεπτες αγοραπωλησίες, συνήθως όμως μετά την καταβολή των χρημάτων εκ μέρους του αγοραστή κι ενώ οι Οθωμανοί είχαν ήδη αναχωρήσει. Έτσι, ένας από τους λίγους ξένους αγοραστές, ο Τζωρτζ Φίνλαιν, προσφεύγει το 1834 στο δικαστήριο της Χαλκίδας γιατί δυο Οθωμανοί μπέηδες, με «δόλο» του πούλησαν τσιφλίκι, όλα τα κάρπιμα δένδρα του οποίου ήταν βελανιδιές, δηλαδή, εθνικά, «δι' ην αιτίαν και οικειοποιήθησαν παρά της εξουσίας».

Δεν ήταν όμως και λίγες οι παράνομες αγοραπωλησίες που έγιναν. Κυβερνητικό έγγραφο με ημερομηνία 17/29 Φεβρουαρίου 1833 επισημαίνει: «...η κατά Αττικήν και Εύβοιαν Επιτροπή, παρά τας οδηγίας της, επικυρώνει τελειωτικώς πωλητήρια, ενώ ποτέ δεν είχε λάβει τοιαύτην άδειαν και συγχωρεί να πωλούνται δάση, λιμένες, βοσκαί και γαίαι ακαλλιέργητοι πολλά εκτεταμένα (= δασικές εκτάσεις)».

Το 1836, με το διάταγμα της 17ης Νοεμβρίου, επιχειρείται μια διευθέτηση των προβλημάτων που είχαν ανακύψει σε όλη την τότε ελληνική επικράτεια. Πολλοί αγοραστές δεν υπέβαλαν «αίτηση αναγνώρισεως» ή την απέσυραν ή δεν προσκόμισαν όλα τα απαραίτητα στοιχεία. Το αποτέλεσμα; Μια κατηγορία διαφιλονικουμένων δασικών κτημάτων που το Δημόσιο τα θεωρεί δημόσια, ενώ οι ιδιοκτήτες ιδιωτικά — τα σημερινά «διακατε-

χόμενα». Στις δεκαετίες που ακολουθούν η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο περίπλοκη. Η διοίκηση αδυνατεί να ελέγξει τις αγοραπωλησίες, στο νεοσύστατο κράτος πληθαίνουν οι ιδιοκτησίες και στις περιοχές του ελλαδικού χώρου που σταδιακά απελευθερώνονται, παρουσιάζονται τα ίδια προβλήματα.

Πρέπει να φτάσουμε στο 1923 για να ψηφιστεί ο πρώτος Δασικός Κώδικας που θα προσδιορίσει νομικά την έννοια του δάσους. «Κάθε έκταση με άγρια ξυλώδη φυτά, θαμνώδης ή δενδρώδης, πάση μορφής και ηλικίας, είναι δασική και κατά τεκμήριο δημόσια», λέει το 1ο άρθρο και η διατύπωση θα επαναληφθεί και στους Δασικούς Κώδικες του 1929 και του 1969.

Καθώς όμως η σύγχρονη Ελλάδα της τσαρούχειας ρήσης «είσαι ό,τι δηλώσεις» αρχίζει να μορφοποιείται, το πρόβλημα της ιδιοκτησίας των δασικών εκτάσεων παίρνει νέα διάσταση. Τα συμβόλαια ιδιοκτησίας μπορούν να γίνουν κατά δήλωση των συμβαλλομένων μερών. Ενώπιον ενός συμβολαιογράφου και δυο μαρτύρων, χωρίς την παραμικρή ανάμιξη της αρμόδιας

Συμβόλαιο του 1966 με το οποίο ο Π.Π. δηλώνει ότι «έχει εις την άμεσον και αποκλειστικήν αυτού κυριότητα, νομή και κατοχή έναν αγρό, εκτάσεως 100 περίπου στρεμμάτων ... οριζόμενον ανατολικάς με ρέμα (!) ... βορείως εν μέρει με αγρόν κ.ο.κ. ... περιελθόντα αυτόν εξ εκτάκης χρησικτησίας δια της πλέον της τεσσαρακονταετίας διανοία κυρίου και καλή τη πίστει (και νομίμω τίτλω) (σ.σ. η φράση έχει διαγραφεί) συνεχούς αδιαλείπτου αδιαταράκτου και ανεπιλήπτου νομής και κατοχής αυτού». Ο Π.Π. δεν έχει τίτλο, τα δικαιώματα του Δημοσίου είναι απαράγραπτα από το 1912 και εξής και κατά τη διεκδίκηση αυτής της ιδιοκτησίας η οποιαδήποτε δασική βλάστηση είναι ενα σοβαρότατο εμπόδιο.

Ενός (100) στρεμμάτων αγρού, ο οποίος είναι οριζόμενος ανατολικάς με ρέμα (!) ... βορείως εν μέρει με αγρόν κ.ο.κ. ... περιελθόντα αυτόν εξ εκτάκης χρησικτησίας δια της πλέον της τεσσαρακονταετίας διανοία κυρίου και καλή τη πίστει (και νομίμω τίτλω) (σ.σ. η φράση έχει διαγραφεί) συνεχούς αδιαλείπτου αδιαταράκτου και ανεπιλήπτου νομής και κατοχής αυτού. Ο Π.Π. δεν έχει τίτλο, τα δικαιώματα του Δημοσίου είναι απαράγραπτα από το 1912 και εξής και κατά τη διεκδίκηση αυτής της ιδιοκτησίας η οποιαδήποτε δασική βλάστηση είναι ενα σοβαρότατο εμπόδιο.

Δασικής Υπηρεσίας, οι ενδιαφερόμενοι θα υπογράψουν ένα έγγραφο που λέει πάνω κάτω:

«Ο πρώτος των συμβαλλομένων πωλητής εδήλωσε ότι έχει στην αποκλειστική νομή, κατοχή και κυριότητά του αγρόν εκτάσεως ... στρεμμάτων ως έγγιστα (= περίπου) / ή επί πλέον ή έλαττον / ή όσης εκτάσεως κι αν είναι, στη θέση ... εκ πατρομητρογονικής κληρονομιάς το οποίο συνορεύει ...». Τα όρια συνήθως είναι τόσο απροσδιόριστα όσο στην έκφραση «από τον Αγ. Θόδωρο ως την Φανερωμένη» και τα σχεδιαγράμματα που επισυνάπτονται είναι προσδιορισμένα κατά μέγεθος κι όχι κατά θέση. Η έκταση που δηλώνεται ως αγρός, μπορεί κάλλιστα να περιέχει θάμνους, πεύκα ή βελανιδιές! Κανείς δεν πρόκειται να το ελέγξει. Αφού μάλιστα δεν υπάρχει Δασικό Κτηματολόγιο.

Μόλις το 1967, η Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού ξεκίνησε τη χαρτογράφηση της χώρας σε κλίμακα 1:5.000. Και παρ' ότι προεκλογική εξαγγελία του ΠΑΣΟΚ από το 1981 ήταν η δημιουργία Εθνικού Κτηματολογίου — μέρος του οποίου θα αποτελούσε το Δασικό — μόλις πέρσι συγκροτήθηκε το αρμόδιο γραφείο αποτελούμενο εκ τριών (!) υπαλλήλων.

Από το 1923 λοιπόν και εξής, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία, όποιος θέλει να διεκδικήσει γη — γη που θεωρεί ή δηλώνει ότι του ανήκει — εμποδίζεται από τη βλάστηση. Αν όμως αυτή καταστραφεί; Και μάλιστα αν δεν υπάρχει απόδειξη για την προηγούμενη ύπαρξή της;

Αν υπολογίσουμε ότι από τη δεκαετία του '60, με την αστικοποίηση αυξάνεται η αξία της γης. Ότι ο ιδιοκτήτης δάσους έχει πολύ μικρά έσοδα από την εκμετάλλευσή του λόγω των περιορισμών που ισχύουν. Ότι τα επιτόκια στη δασοπονία είναι μόλις 3%, όταν άλλα φτάνουν ως και 100%.

Και από την άλλη: Ότι τα μηχανικά μέσα (αλυσοπρίονο, μπουλντόζα) που διαδέχτηκαν το χειροκίνητο πριόνι, μπορούν να εξαφανίσουν μέσα σε μια νύχτα μια δασική έκταση. Και ότι, αν μια σε μικρή έκταση φθορά δασικής βλάστησης μπορεί να γίνει αντιληπτή και να διωχθεί ποινικά, μια πυρκαϊά είναι πιο αποτελεσματική και δε δημιουργεί υπευθύνους.

Τότε, ίσως μπορούσαμε να ανακαλύψουμε το νήμα που συνδέει τις δασικές εκτάσεις με τις ιδιοκτησιακές διεκδικήσεις και αυτές με τις φθορές δασικής γης, η αποτελεσματικότερη των οποίων είναι η πυρκαϊά...

ΚΑΙΓΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ!

Το άρθρο που ακολουθεί συντάχθηκε από τους «Φίλους της Ελληνικής Φύσης».

«Τό δάσος τοῦτο ὀνομάζεται Ὁξέα, καί ὑπέρκειται οὕτως εἰπεῖν τοῦ χωρίου Καστανιά. Παρά τήν θέσιν ταύτην ὑπάρχει ὑπό τās ὀξύας καί μικρά πηγὴ, ἡ θερμοκρασία τῶν ὑδάτων τῆς ὁποίας, ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, δέν ὑπερβαίνει τοὺς δύο βαθμοὺς ἑκατονταβάθμου, οὕτως ὥστε πράγματι εἶνε ἀδύνατον νά πῇ τις ἐξ αὐτῆς, πρὶν ἢ ἐκθέσῃ τό ὕδωρ τῆς εἰς τās ἡλιακὰς ἀκτῖνας πρὸς θέρμανσιν. Ἀλησμόνητα παραμένουσιν εἰς τοὺς ἐπισκεφθέντας τὰ μέρη ταῦτα, τὰ ὑπό τās πυκνοσκίους ταύτας ὀξύας γεύματα, ὅπου καί κατὰ τήν μεσημβρίαν ἀκόμη ἀναγκάζεται τις νά φορῇ τό ἐπανωφόριόν του, καί ὅπου τό γάλα, τό ξυνόγαλα, τό ἀφρόγαλα ἢ κορφὴ, τό γάλα τοῦ ἀσκιοῦ, τό περίφημον γιαιοῦρτι καί τὰ ἐξοχα ψητὰ ἔχουσιν γεῦσιν ἰδιάζουσαν, ὅλως χαρακτηριστικὴν, ἀπαράμιλλον. Φαντάζεσθε δέ μέ τό ἀνωτέρω ρηθέν ὕδωρ καί μέ τόν πνέοντα αὐτόσε ἀέρα, ὁποῖαν ἐνέργειαν ἀναπτύσσει ὁ στόμαχος, καί τί δύναται τις ἐκ τῶν ρηθέντων νά καταναλώσῃ, χωρὶς νά τό αἰσθανθῇ. Δέν παρέρχεται ὥρα χωρὶς νά ἔχη κανεῖς ὄρεξιν. Τί κρίμα μόνον, ὅτι τόσαι καλλοναί παραμένουσιν ἄγνωστοι καί μᾶς μαγεύουσι χῶραι, τῶν ὁποίων ὑπό φυσικὴν ἐποψιν βεβαίως ὑπερτεροῦμεν, μόνον καί μόνον, ὥς ἐκ τῶν μέσων τῆς ἀνέτου ζωῆς ἦν παρέχουσι».

Κ.Μ. ΣΑΜΙΟΥ: ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΑΣΩΝ. ΑΘΗΝΑ 1900.

Οἱ εθνικοὶ δρυμοὶ (ΕΔ) τῆς Χώρας μας εἶναι δάση ἢ δασικὲς περιοχὲς ἰδιαίτερου οἰκολογικοῦ ενδιαφέροντος. Σε αὐτοὺς, περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι σε ἄλλα δάση, συνδυάζονται ἕνας πλοῦτος **αβιοτικών** (γεωμορφολογία, υψόμετρος, νερά) με σπάνιους **βιοτικούς** (πανίδα, χλωρίδα) παράγοντες.

Για τοὺς λόγους αὐτοὺς ἔχουν οριοθετηθεῖ (ὡς πρῶτος ΕΔ χαρακτηρίστηκε ὁ Ὀλυμπος το 1937) καί, θεωρητικὰ τουλάχιστον, ὑπάρχουν σε εἰδικό νομικὸ καθεστῶς προστασίας, οἱ παρακάτω εθνικοὶ δρυμοί:

● Φαράγγι Σαμαριάς	(ΚΡΗΤΗ)	● Παρνασσός	(ΣΤΕΡ. ΕΛΛΑΔΑ)
● Αἶνος	(ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑ)	● Πίνδος	(ΗΠΕΙΡΟΣ)
● Πάρνηθα	(ΑΤΤΙΚΗ)	● Βίκος - Αῶος	(ΗΠΕΙΡΟΣ)
● Σούνιο	(ΑΤΤΙΚΗ)	● Πρέσπες	(ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ)
● Οἶτη	(ΘΕΣΣΑΛΙΑ)	● Ὀλυμπος	(ΠΙΕΡΙΑ)

Η συνολικὴ τους ἑκτασὴ καλύπτει 700.000 στρέμματα περίπου¹ που αποτελοῦν ἕνα μοναδικὸ ἀπόθεμα φυσικοῦ περιβάλλοντος για τὴ χώρα μας καί ὄχι μόνον γι' αὐτή. Εἶναι ἐξίσου σημαντικοὶ καί για τὴν υπόλοιπη Εὐρώπη, ὅπως φαίνεται ἀπὸ διεθνεῖς συμβάσεις προστασίας, γιατί συχνὰ αποτελοῦν ἀπὸ τοὺς τελευταίους εναπομείναντες βιότοπους τοὺς εἰδούς τους.

Εθνικοὶ Δρυμοὶ καί πυρκαγιές

Η κατάσταση τῶν ΕΔ ἦταν, μέχρι πρόσφατα, σχετικά ικανοποιητικὴ, παρὰ τις κάποιες πιέσεις, παρεμβάσεις καί ἀπειλές στις ὁποῖες ὑπόκειντο κατὰ καιροὺς. Εἶχαν μάλιστα κάπως «γλυτώσει» ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῶν πυρκαγιῶν (ἴσως γιατί προσφέρονται λιγότερο εὐκόλα σε καταπατήσεις). Εὖν ὅτι ἐν τῇ Ἑλλάδι φαίνεται νὰ καίγονται κατὰ μέσο ὅρο 376.000 στρέμματα δασικῶν κυρίως ἐκτάσεων τὸ χρόνο (πίνακας 1), ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναδασώνονται μέχρι 50.000 στρέμματα, πυρκαγιὰ σημαντικὴ εἶχε ἐκδηλωθεῖ μόνο τὸ 1986 στὸν ΕΔ Σουνίου.

Φέτος ὅμως, μέσα στὸν Ἰούλιο, ἀπὸ τις φωτιές που ἐκδηλώθηκαν, προκλήθηκαν σοβαρότατες ζημιές σε τέσσερις εθνικοὺς δρυμούς (Πρέσπα, Ὀλυμπος, Παρνασσός, Βίκος - Αῶος), ἐνῶ ἀπειλήθηκαν ὁ ΕΔ τοῦ Αἶνου καί τῆς Πάρνηθας. Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι ἰδιαίτερα ἀνησυχητικὸ καί ἀπαιτεῖ λεπτομερέστερη ἐξέταση καθὼς καί ἀμεση ἀντιμετώπιση.

Στὸ διάστημα 15-18.07.1988 φίλοι καί συνεργάτες μας ἐπισκέφθηκαν τοὺς πυρόπληκτους εθνικοὺς δρυμούς² καί μαζέψαν στοιχεῖα καί πληροφορίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΙΓΟΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ στρέμματα

1974	319.000 (Μεταπολ)	1981	814.000 (Εκλογές)
1975	210.000	1982	274.000
1976	84.000	1983	196.000
1977	538.000	1984	336.500
1978	200.000	1985	1.054.500 (Εκλογές)
1979	212.000	1986	245.000
1980	330.000	1987	463.000

Η πυρκαγιά στις ΠΡΕΣΠΕΣ

Ο Εθνικὸς Δρυμὸς Πρεσπῶν περιλαμβάνει τὰ ἐλληνικὰ τμήματα τῶν λιμνῶν Μικρὴ καί Μεγάλῃ Πρέσπα καθὼς καί τὰ τμήματα τῶν βουνῶν Τρικλὰρι καί Βαρνούντας, που βλέπουν πρὸς αὐτές. Ἐχει ἑκτασὴ 63.570 στρέμματα³ καί κηρύχθηκε Εθνικὸς Δρυμὸς τὸ 1974. Ἐχει χαρακτηριθεῖ ἐπίσης υγρότοπος διεθνούς σημασίας, σύμφωνα με τὴ σύμβαση Ramsar (ΥΠΕΧΩΔΕ. 1975).

● Τα γεγονότα

Η πυρκαγιά ξεκίνησε τὸ μεσημέρι τοῦ Σαββάτου, 9/7/1988, ἀπὸ σημεῖο δίπλα στὸ δρόμο, λίγο πρὶν τὴ διασταύρωση τῆς Μικρολίμνης (βλ. χάρτη). Μεταδόθηκε ἀμέσως με τὰ ξερά χόρτα σε διπλανὸ χωράφι καλλιεργημένο με βρύζα που κᾶκε γρήγορα σαν λαμπάδα καί μετέδωσε τὴν πυρκαγιά στὸ δάσος.

Η φωτιά ἐγένε ἀντιληπτὴ περίπου μισὴ ὥρα μετὰ (υποθετικὰ), ἀλλὰ ἡ ἀντίδραση δέν ἦταν ἀμεση (τόσο τῶν κατοίκων, ὅσο καί τῶν ἀρχῶν).

Πρῶτα κᾶκε τὸ τμήμα δάσους βόρεια τοῦ δρόμου Ἀντάρτικο - Διασταύρωση Μικρολίμνης, ἐνῶ κινδύνεψε τὸ χωριὸ Καρυές. Τὴ φωτιά σταμάτησαν στὸ μεγάλο ρέμα ΒΑ τοῦ χωριοῦ με ἀντιπυρικές ζώνες.

Στις διάφορες φάσεις τῆς προσπάθειας κατάσβεσης πήραν μέρος ὁ στρατός, δασεργάτες, δασοφύλακες καί δασολόγοι τῆς Διεύθυνσης Δασῶν Φλώρινας καί πολὺ λίγοι ντόπιοι κάτοικοι. Ἐπίσης μπουλντόζες καί γκρεῖντερς τοῦ στρατοῦ καί τῆς Νομαρχίας Φλώρινας καί πυροσβεστικὰ οχήματα.

Πυροσβεστικὰ αεροσκάφη κατεφθασαν για πρώτη φορά τὴν Τετάρτη τὸ πρωὶ (13.07), μετὰ ἀπὸ ἐντονες πιέσεις φιλοπεριβαλλοντικῶν ὁργανώσεων πρὸς τὸ ὑπουργεῖο Γεωργίας. Στις διάφορες ἐπιχειρήσεις τοὺς πήραν μέρος 4 ἕως 1 αεροπλάνα.

1. Οριοθετημένοι πυρῆνες 344.000 στρ., οριοθετημένες περιφερειακές ζώνες (μόνο για τοὺς Ε.Δ. που κηρύχθηκαν μετὰ τὸ 1965) 342.540 στρ.

2. Στις Πρέσπες πήγαν οἱ Γ. Κατσαδωράκης καί Α. Παπαδάκης, βιολόγοι. Στὸν Ὀλυμπο οἱ Α. Κυριαζή, βιολόγος, ἰχθυολόγος, Μ. Μαλακοῦ, βιολόγος - ὀρνιθολόγος καί Θ. Τσιμπός, ἀρχιτέκτων. Στὸν Παρνασσό, ὁ Θ. Παπαγιάννης, ἀρχιτέκτων.

3. Ο πυρῆνας εἶναι 49.120 στρέμματα.

κυρίως λόγο βλαβών. Εφοδιάζονταν με καύσιμα από το αεροδρόμιο Κοζάνης.

Για το σβήσιμο της φωτιάς χρησιμοποιήθηκαν πλην του νερού των πυροσβεστικών αεροσκαφών, αντιπυρικές ζώνες με αποψίλωση από μπουλντόζες, αντιπυρικές ζώνες με ελεγχόμενο καύσιμο και άμεσο σβήσιμο με φτυάρια, κλαδιά και χώμα.

● Είδος και έκταση της φωτιάς

Η φωτιά ήταν περίπου κατά το 80% έρπουσα ή πυρκαγιά υπορόφου. Κατά το υπόλοιπο 20% επρόκειτο για πυρκαγιά που κατακάψε τα δένδρα.

Κάηκε συνολικά μια έκταση κατά προσέγγιση 18.000 στρεμμάτων (σημειώνεται στο χάρτη). Στο μεγαλύτερο μέρος της (περίπου 80%) η έκταση ήταν καλυμμένη με δρυοδάση (δάση βελανιδιών *Quercus Spp.*). Κάηκαν επίσης περιοχές υλοτομημένες (με αποψιλωτική υλοτόμηση), περιοχές με δάση οξυάς (*Fagus sylvatica*), χωράφια με δημητριακά (κριθάρι, βρίζα κ.λπ.), λίγες λεύκες, ιτιές (κυρίως στα Κορέστια) και λιβάδια (στο όρος *Bella Voda*).

● Επιπτώσεις

Οι οικολογικές επιπτώσεις ήταν σοβαρές εξαιτίας:

- Μόνιμης καταστροφής πολλών δένδρων και θάμνων.
- Σημαντικού τραυματισμού πολλών δένδρων.
- Καταστροφής μεγάλου μέρους της φιλοστρωμνής (litter).
- Θανάτωσης πολλών μικρών και μεγαλύτερων ζώων που δεν μπόρεσαν να διαφύγουν, και λιγότερο σοβαρές απώλειες σε σπάνια σπονδυλωτά (πουλιά, θηλαστικά, ερπετά, αμφίβια).
- Ανοίγματος πολλών καινούργιων «δρόμων» και αντιπυρικών ζωνών με αποτέλεσμα την καταστροφή της βλάστησης.
- Καταστροφής των εδαφικών στρώσεων από το έντονο ποδοπάτημα από τους εργάτες και τους δασοπυροσβέστες μέσα στα δάση.

Εκτός από την καταρχήν υποβάθμιση του οικοσυστήματος, υπολογίζεται ότι μακροπρόθεσμα οι επιπτώσεις μπορεί να είναι πολύ σημαντικότερες και ίσως καταστροφικές για το χώρο, αν δεν ληφθούν τα απαραίτητα προστατευτικά μέτρα. Τα παραπάνω γεγονότα υποβοηθούν τη διάβρωση του εδάφους, κατά το χειμώνα, την καταστροφή της εδαφικής διαδικασίας σχηματισμού καθώς και την ευχερέστερη πρόσβαση λαθροθήρων ή άλλων ατόμων των οποίων η δραστηριότητα μπορεί να αναστείλει παραπέρα την ανάρρωση του δάσους.

Από την πυρκαγιά υπήρξαν επίσης έντονες αισθητικές επιπτώσεις τόσο στον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών, όσο και στη γύρω περιοχή, μια και καταστράφηκε ένα σημαντικό τμήμα του δασικού πλούτου. Αλλά και τα «έργα», που χρειάστηκε να γίνουν (αντιπυρικές ζώνες, δρόμοι κ.ά.) αλλοίωσαν βάνανυσα τη φυσική μορφή του τοπίου.

Η πυρκαγιά στον ΟΛΥΜΠΟ

Ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου με έκταση 50.000 στρεμμάτων είναι ο πρώτος που προστατεύθηκε στην Ελλάδα (1937). Αρχίζει από το χαμηλό σχετικά υψόμετρο των 600 μ. και φτάνει μέχρι το Μύτικα (Πάνθεο) στα 2.917 μ. Τον χαρακτηρίζει μεγάλη ποικιλία οικοσυστημάτων, που φιλοξενούν χιλιάδες φυτά και μια πλούσια πανίδα, με ιδιαίτερη έμφαση στα πουλιά (αρπακτικά, πετροπέρδικα, στρουθιόμορφα του δάσους κ.ά.).

● Τα γεγονότα

Πρώτη εκδήλωση φωτιάς έγινε στις 24/6/88, στο σημείο Άνω Τσουκνίδα (υψόμετρο 1.500 μ.), μέσα στα όρια του σημερινού πυρήνα του Εθνικού Δρυμού. Αυτή η φωτιά ήταν μικρής έκτασης και σβήστηκε αμέσως από δασοπυροσβέστες. Τα αίτια της παραμένουν άγνωστα.

Δεύτερη εκδήλωση φωτιάς έγινε —στο ίδιο σημείο— μια εβδομάδα αργότερα, στις 30.06, στις 2:00 τα ξημερώματα. Ήταν πολύ μεγαλύτερης έκτασης και φαινόταν ως την Κατερίνη, από όπου και έγινε πρώτα αντιληπτή (και όχι από το Λιτόχωρο). Το πρωί της ίδιας ημέρας ξεκίνησαν οι πρώτες προσπάθειες κατά-

σβεσης από δασοπυροσβέστες, στρατιώτες και λίγους κατοίκους. Το μεσημέρι ειδοποιήθηκαν να απομακρυνθούν από την περιοχή, γιατί στις 14:00 θα ερχόταν πυροσβεστικό αεροπλάνο. Αεροπλάνο δεν έφθασε και όλοι ξανανέβηκαν για να σβήσουν με κλαδιά τη φωτιά που εξαπλωνόταν. Στις 19:00 επαναλήφθηκε όμοιο το παραπάνω γεγονός και η μέρα έκλεισε χωρίς τελικά να φανεί αεροπλάνο. Η φωτιά εξακολούθησε να μαίνεται με τη βοήθεια δυνατού ανατολικού αέρα. Τελικά αεροπλάνο εμφανίστηκε τη Δευτέρα 4/7, αλλά η φωτιά είχε ήδη μπει μέσα στις χαράδρες και έτσι ήταν πολύ δύσκολο να περιοριστεί. Τρίτη 5/7, άναψε νέα εστία χαμηλότερα και αρκετά μακριά από το αρχικό μέτωπο της φωτιάς στην περιοχή Γκόλνα (υψόμετρο 1.078 μ.).

Ως προς τα αίτια, ο Νομάρχης δήλωσε («Ελευθεροτυπία» 15/7) ότι πιθανόν η πυρκαγιά να οφείλεται σε εμπρησμό. Αλλά και όλοι οι ντόπιοι, σύλλογοι, δήμαρχοι, δασαρχείο, μιλούν για εμπρησμό. Η εκδοχή για παλιό βλήμα που από τις ζέστες πυροδοτήθηκε ή για κεραυνό δεν είναι ιδιαίτερα αληθοφανής.

Ας σημειωθεί ότι το σημείο από όπου ξεκίνησε η φωτιά είναι σχεδόν δυσπρόσιτο και μακριά από μονοπάτια, και ότι στο ίδιο σχεδόν σημείο, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, είχε ξεκινήσει μια πρώτη φωτιά λίγες μέρες πριν τη δεύτερη και σημαντικότερη.

● Είδος και έκταση της φωτιάς

Η φωτιά ήταν σχεδόν στο σύνολό της έρπουσα. Αφού έκαψε εντελώς κάποια δασική έκταση, εξαπλώθηκε δεξιά και αριστερά από τη ράχη, καίγοντας όλη την υπόροφη βλάστηση και την αναγέννηση. Το μέτωπο δεν ήταν ενιαίο, αλλά προχώρησε κατά περιοχές ακολουθώντας χαράδρες. Συγκεκριμένα κάηκαν οι περιοχές Άνω Τσουκνίδα, Τσιμπίλι, Σκανδαλιάρια, Αρκούδα, Λαστάνα, Πελεκούδια, Ντελή, Γκόλια, στις οποίες μέχρι φέτος δεν είχε εμφανισθεί καμιά πυρκαγιά. Τμήμα των παραπάνω περιοχών βρίσκεται μέσα στον Εθνικό Δρυμό.

Κάηκαν κυρίως δένδρα μαυροπεύκη (*Pinus nigra pallasiance*). Τα δάση αυτά χαρακτηρίζονται από παχιά φυλλοστρωμνή και υπόροφη αραιή βλάστηση με *Juniperus* θαμνώδους μορφής. Αυτά τα πεύκα είναι μεν σχετικώς πυροανθετικά, η υποστρωμνή όμως εξαιρετικά εύφλεκτη. Τέτοια εποχή, και ειδικά φέτος που ο Όλυμπος δεν είχε σχεδόν καθόλου χιόνια, η υγρασία ήταν μειωμένη και νερά στα δυο ρέματα ελάχιστα.

● Μερικά στοιχεία ακόμα για την περιοχή

Εκεί όπου εκδηλώθηκε η πυρκαγιά η περιοχή είναι από δύσβατη ως απρόσιτη, γεμάτη γκρεμούς, βράχια και με μέση κλίση πλαγιών από 40-60% που σε μερικά σημεία φτάνει το 70%. Πρόκειται για μια από τις λιγότερο επισκεπτόμενες περιοχές του Ολύμπου, με ένα κύριο μονοπάτι που μετά 2 ημέρες δρόμο οδηγεί στις κορυφές. Νερό, κατά μήκος της πορείας αυτής δεν υπάρχει, το δε καταφύγιο είναι σε κακή κατάσταση. Επίσης επειδή τμήμα της περιοχής ήταν μέσα στον Εθνικό Δρυμό, άλλο δε στα σύνορα με αυτόν, εκεί δε βόσκουν πρόβατα και γίδια, ούτε γίνονται υλοτομίες.

Σύμφωνα με το διαχειριστικό σχέδιο, που προτείνει το Δασαρχείο Πιερίας, η περιοχή θεωρείται απόλυτης προστασίας και προτείνεται να περιληφθεί στα όρια του Εθνικού Δρυμού.

Ως προς την πανίδα η περιοχή που χαρακτηρίζεται από έντονο ανάγλυφο, πλούσια βλάστηση και ανατολική κλίση (ηπιότερο κλίμα από τη βόρειο κλίση), αποτελεί καταφύγιο για αγριογίδια, αγριογούρουνα, ζαρκάδια και αρπακτικά. Ειδικά η περιοχή Πελεκούδια προς Ενιππέα, που είναι πρακτικά απρόσιτη, είναι μια από τις, οικολογικά, πλουσιότερες περιοχές του Ολύμπου.

● Επιπτώσεις

Σε μια σημαντική έκταση του Ολύμπου κάηκε όλη η υπόροφη βλάστηση και η αναγέννηση. Επειδή οι περιοχές, όπου εκδηλώθηκε η φωτιά, έχουν απότομη κλίση, το χειμώνα, με τις χιονοπτώσεις και τις βροχές, υπάρχει κίνδυνος έντονης διάβρωσης. Γι' αυτό άλλωστε απαγορευόταν εκεί η υλοτομία.

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ: Μετά από αλληπάλληλες πυρκαγιές δεν έχουν απομείνει παρά μεμονωμένες συστάδες δέντρων.

Τη στιγμή αυτή δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ο αριθμός των καμένων δένδρων. Αυτό θα μπορέσει να γίνει αργότερα (Σεπτέμβριο - Οκτώβριο).

Με την πυρκαγιά, μειώθηκε σημαντικά η κατάλληλη περιοχή για ζαρκάδια, αγριόγιδα και αγριογούρουνα.

Το σημαντικότερο όμως είναι ότι ξαναφούντωσαν οι συζητήσεις για τον αποχαρκτηρισμό της περιοχής, με επιχείρημα ότι η «αξιοποίηση» του Ολύμπου θα διευκόλυνε και την προστασία από τις πυρκαγιές. Γι' αυτό και είναι χρήσιμο να σημειωθούν εδώ οι διάφορες προτάσεις που έχουν κατά καιρούς γίνει αναφορικά με την «αξιοποίηση» του Εθνικού Δρυμού:

— Τον Απρίλιο ξανασυζητήθηκε πρόταση Γερμανού επιχειρηματία για teleferic από Γκόλνα - Άνω Τσουκνίδα - Μακρολόγγο Καταφύγιο Σπηλιάς Αγαπητού - Κορφές. Επένδυση 4 δισ. δρχ. Αυτή απορρίφθηκε από ΕΟΤ, Νομάρχη, Δασαρχείο.

— Υπάρχει μελέτη ανάπτυξης περιοχής Ολύμπου, που έχει προκηρυχθεί και εκτελείται εδώ και τρία χρόνια (γραφείο Γρηγοριάδη). Η β' φάση (τώρα τελειωσε) προβλέπει την επέκταση του χιονοδρομικού κέντρου (βρίσκεται σήμερα στις Βρυζοπούλες) με ξεχωριστές εγκαταστάσεις στο Λιβαδάκι.

— Ο «Ορειβατικός Σύνδεσμος Κατερίνης» επαναφέρει συνεχώς (και φέτος) την πρόταση για νέο καταφύγιο στη Γκόλνα.

— Οι βοσκοί ζητούν πάντα και επίμονα τον αποχαρκτηρισμό της περιοχής και δικαίωμα ελεύθερης βόσκησης (αν και η δραστηριότητα αυτή έχει μειωθεί στο ελάχιστο με 2-3 κοπάδια).

Το Δασαρχείο όμως πρόκειται τον Αύγουστο να προτείνει την επέκταση του Δρυμού που εντάσσει τις καμένες περιοχές στον πυρήνα ή στην περιφερειακή ζώνη του Δρυμού, πράγμα που το ξέρουν οι ντόπιοι τουλάχιστον.

Η πυρκαγιά στον ΠΑΡΝΑΣΣΟ

Ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού έχει κηρυχθεί το 1938 και καλύπτει έκταση 36.000 στρεμμάτων μόνο (ο πυρήνας). Είναι καλυμμένος σε μεγάλο ποσοστό με ελατοδάση, χωρίς μεγάλη ποι-

κιλία οικοσυστημάτων⁴, περιέχει σπήλαια, καταβόθρες και βραχώδεις κορυφές, καθώς και πλούσια χλωρίδα και πανίδα (αλεπού, λαγός, ασβός, λύκος, τσακάλι, κουνάβι, διάφορα αρπακτικά). Βασικό πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη φυτικής αναγέννησης λόγω της ανεξέλεγκτης βόσκησης.

Τα χιονοδρομικά κέντρα προκάλεσαν σοβαρές πιέσεις, που εκδηλώνονται κυρίως με άναρχη οικοπεδοποίηση και δόμηση. Σ' αυτό συντελεί και η μη ύπαρξη περιφερειακής ζώνης προστασίας του δρυμού.

● Τα γεγονότα

Η πυρκαγιά ξέσπασε το μεσημέρι, γύρω στις 13:50 του Σαββάτου, 9/7, στην πλαγιά, δυτικά της Αγοριανής (Επτάλοφος) στη θέση Μιαλόγγο. Προήλθε από το μαντρί γηραιού κτηνοτρόφου, που είχε ανάψει φωτιά και δεν την έσβησε προσεκτικά. Λόγω του ισχυρού ανέμου σε ελάχιστα λεπτά η φωτιά προχώρησε νότια προς τις σπηλιές Χάρβαλη και Φουρνου.

Η αντίδραση των κατοίκων και της Δασικής Υπηρεσίας ήταν αργή και έτσι γρήγορα η πυρκαγιά εξαπλώθηκε. Συνολικά κινητοποιήθηκε ένα μικρό πυροσβεστικό όχημα της Δασικής και ένα μεγαλύτερο της Πυροσβεστικής από την Άμφισσα και περί τους 20-30 πολίτες.

Κατά τις 19:00 εμφανίστηκε ένα αεροπλάνο, που έκανε μια -δυο ρίψεις νερού. Το απόγευμα, η πυρκαγιά συνέχισε φτάνοντας νότια στην περιοχή «Απαγορευμένο», ενώ κινήθηκε απειλητικά προς την Αγία Τριάδα (Άνω και Κάτω Ζαμπιός). Εκεί, με προσπάθειες όλων ανακόπηκε η προέλαση της φωτιάς προς τον πυρήνα του δάσους.

Την Κυριακή, 10/7 έγιναν πάλι ρίψεις νερού από αεροπλάνο, κυρίως προς νότο της Αγοριανής, όπου τέθηκε υπό έλεγχο βοηθούσης της αλλαγής της φοράς του ανέμου.

Στην κατάσβεση πήρε μέρος και στρατιωτικό τμήμα από 100

4. Βλ. Τ. Αδαμακόπουλος - Β. Χατζηρρβασάνης, 1988, «Παρνασσός: πέντε δρόμοι και μια αλλαγή πορείας», Ν. Οικολογία, τ. 20, 06.1988.

περίπου άνδρες, που δεν ήταν όμως ιδιαίτερα αποτελεσματικό, μια και έφτασε αργά, περί τις 21:00 του Σαββάτου, χωρίς καμιά οργάνωση και εξοπλισμό.

● Είδος και έκταση της φωτιάς

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του υπουργείου Γεωργίας, η πυρκαγιά έκαψε 2.000 στρέμματα. Στο μεγαλύτερο τμήμα της, απανθράκωσε το δάσος ελάτης (*Abies cerhalonica*), που βρισκόταν πλάι και δυτικά από την Αγόριανη.

Το υπόλοιπο ήταν πυρκαγιά υπορόφου μέσα στις ρεματιές και στις προς νότο πλαγιές. Σε αυτά τα μέρη, η έκταση των ζημιών στη δασοκάλυψη είναι δύσκολο ακόμα να εκτιμηθεί.

● Επιπτώσεις

Η πλαγιά, που απανθρακώθηκε σχεδόν ολοσχερώς, είναι εξαιρετικά βραχώδης, με πολύ μεγάλες κλίσεις (περίπου 60-70%). Γι' αυτό κι ούτε αναδάσωση είναι δυνατή, ούτε η φυσική αναγέννηση πιθανή.

Θα υπάρξουν επομένως προβλήματα ακόμα εντονότερης διάβρωσης, αλλά και κίνδυνος κατολισθήσεων χιονιού το χειμώνα. (Γι' αυτό κι οι ντόπιοι προτείνουν να κοπούν σχετικά ψηλά οι καμένοι κορμοί, αλλά να αφεθούν επιτόπου, ώστε σαπίζοντας να εμπλουτίσουν το άγονο έδαφος).

Ο ζωτικός χώρος διαβίωσης των αρπακτικών πουλιών, αλλά και άλλων μικρών άγριων ζώων περιορίστηκε ουσιαστικά.

Ίσως όμως οι κυριότερες επιπτώσεις να είναι αισθητικές, μιας και το κομμάτι αυτό του Παρνασσού, πλάι στην Αγόριανη, είναι ορατό από πάρα πολλά σημεία του δρόμου, που διασχίζει την περιοχή.

Η πυρκαγιά στο Βίκο - Αώο

Στις 2 Αυγούστου (όταν συντάχθηκε το κείμενο αυτό) συνεχιζόταν για έβδομη ημέρα μια ακόμα φωτιά σε Εθνικό Δρυμό: στον ΕΔ Βίκου - Αώου, που αποτελείται από 126.000 στρέμματα άγριας φύσης — από το φαράγγι του Βίκου ως την χαράδρα του κύριου ποταμού Αώου — και είχε χαρακτηριστεί «ιδιαίτερης σημασίας» από το 1973.

Η εξέλιξη των γεγονότων δεν μας έδωσε τη δυνατότητα να επισκεφτούμε την περιοχή. Από τηλεφωνική όμως επικοινωνία με συνεργάτη - επιστήμονα που βρίσκεται στην περιοχή, κατορθώσαμε να σκιαγραφήσουμε την παρακάτω εικόνα. Η φωτιά έχει μέχρι τώρα περάσει από τις περιοχές Καλογέρικο, Χατζάρα, Βουτσινά ως το Καρβούνι κοντά στη μονή Στομίου, καίγοντας περισσότερο από 1.000 στρέμματα. Πιθανολογείται ότι ξεκίνησε από κεραυνό, ο οποίος πυροδότησε κάποια κούτσουρα. Η έκταση όμως που τελικά πήρε οφείλεται, σύμφωνα πάντα με τις πληροφορίες που ως τώρα έχουμε, στην αδυναμία γρήγορης αντίδρασης των δασαρχείων Κόνιτσας και Ιωαννίνων, που δεν έκριναν αναγκαίο να επέμβουν αμέσως, ενώ πληροφορήθηκαν έγκαιρα την ύπαρξη της φωτιάς.

Οι πρώτοι που επιχείρησαν να τη θέσουν υπό έλεγχο ήταν ορειβάτες και δασοπυροσβέστες. Τα αεροπλάνα που έφτασαν αργότερα δεν μπορούσαν να βοηθήσουν γιατί η ομίχλη, ο καπνός και οι χαράδρες έκαναν την πτήση αδύνατη. Κρατήθηκαν όμως σε ετοιμότητα στο αεροδρόμιο Ιωαννίνων, μέχρι που έφυγαν για να επέμβουν στις φωτιές της Βοιωτίας.

Την Κυριακή, 31.07, εμφανίστηκε ξανά ένα αεροπλάνο, ενώ άνθρωποι, ειδικοί και άλλοι προσπαθούν ακόμα (1 Αυγούστου) να τη σβήσουν. Η μέση κλίση των πλαγιών, που φτάνει το 60%, δυσκολεύει ακόμη περισσότερο κάθε προσπάθεια.

Όπως χαρακτηριστικά λένε οι αρμόδιοι για την πυρασφάλεια των δασών, στρατηγική σημασία για την έκταση που τελικά θα πάρει η φωτιά έχουν τα πρώτα λεπτά μετά την εκδήλωσή της⁵.

Και στην περίπτωση του Βίκου - Αώου, αλλά και σε πολλές

άλλες ήταν εμφανής η αδυναμία άμεσης επέμβασης. Αποτέλεσμα ίσως ανεπαρκούς παρακολούθησης, έλλειψης προσωπικού και μέσων, αναποτελεσματικής οργάνωσης, ίσως και ανθρώπινων λαθών.

Προτάσεις για τους Εθνικούς Δρυμούς

Όπως τονίσαμε, οι εθνικοί δρυμοί αποτελούν κυρίως ιδιαίτερες περιοχές του τόπου μας, που έχουν ανάγκη (και δικαιούνται) ειδικής αντιμετώπισης και προστασίας. Γι' αυτό και υποδεικνύουμε μετά τις πρόσφατες καταστροφικές πυρκαγιές, ορισμένα μέτρα και προτάσεις, που είναι απαραίτητα για τη διαφύλαξή τους.

● Γενικά μέτρα

— Επανεξέταση των ορίων τους, ώστε να καλύπτουν πράγματι όλη την ευαίσθητη περιοχή και ακριβής οριοθέτηση.

— Καθορισμός σε όλους τους δρυμούς και οριοθέτηση της περιφερειακής ζώνης προδασίας και όχι μόνο του πυρήνα. Η ζώνη αυτή, που υπάρχει μόνο στους Ε.Δ. Σουνίου, Οίτης, Πίνδου, Πρεσπών, Βίκου - Αώου, πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των Εθνικών Δρυμών.

— Επανεξέταση του αριθμού τους. Η **Ροδόπη**, για παράδειγμα, θα έπρεπε να κηρυχθεί αμέσως Εθνικός Δρυμός.

— Κατάρτιση ή ολοκλήρωση και εφαρμογή των διαχειριστικών σχεδίων για κάθε εθνικό δρυμό (η δουλειά αυτή «κλώθεται» δέκα πέντε χρόνια!).

— Αποσαφήνιση της νομοθεσίας (εάν απαιτείται) και δέσμευση της Κυβέρνησης και της Αντιπολίτευσης στη μη αλλαγή των χρήσεων της γης στους Εθνικούς Δρυμούς (π.χ. βοσκότοποι).

● Μέτρα πρόληψης και κατάσβεσης των πυρκαγιών

— Κατάρτιση μελέτης, με συνεργασία και ξένων ειδικών, για την οργάνωση της πυροπροστασίας στους Εθνικούς Δρυμούς της χώρας.

— Εξασφάλιση της ουσιαστικής συμμετοχής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην προστασία των Εθνικών Δρυμών, που αποτελούν μέρος της ευρωπαϊκής φυσικής κληρονομιάς. Ίδρυση ειδικού Κοινοτικού φορέα για τον σκοπό αυτό.

— Λήψη απόφασης για τη χορήγηση υψηλής προτεραιότητας στην πυροπροστασία των Εθνικών Δρυμών.

— Οργάνωση της λειτουργίας και διαχείρισης των Εθνικών Δρυμών που σήμερα είναι συμβολική μόνο, από τοπικά εγκατεστημένους φορείς, με κατάλληλη συγκρότηση, εξοπλισμό και μέσα.

— Κατάρτιση σχεδίου κινητοποίησης των ΟΤΑ στους Εθνικούς Δρυμούς για τη συμμετοχή στην πρόληψη και κατάσβεση των πυρκαγιών, με την αναγκαία οικονομική ενίσχυση του Κράτους.

— Εξέταση των δυνατοτήτων εγκατάστασης συστήματος τηλεπισκόπησης με Κοινοτικούς πόρους σε όλη την ορεινή Ελλάδα (το πραγματοποιεί τώρα η Ιταλία).

● Διορθωτικά μέτρα

— Απαγόρευση βόσκησης, υλοτόμησης και κυνηγιού στις καμένες περιοχές.

— Άμεση αεροτοπογράφησης τους και κήρυξη τους ως αναδασωτέων, σύμφωνα με το άρθρο 117, παρ. 3 του Συντάγματος.

— Εκπόνηση μελέτης από έλληνες και ξένους ειδικούς, μετά από προσεκτική επίσκεψη των καμένων περιοχών, για τα αναγκαία διορθωτικά μέτρα και κυρίως για:

• δυνατότητες τεχνητής αναδάσωσης • εμποδισμό της διάβρωσης • εξωραϊσμό των αναγκαίων χωματουργικών έργων.

Αυτά και άλλα πολλά πρέπει να γίνουν. Όλοι πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η προστασία των Εθνικών μας Δρυμών δεν αποτελεί ρομαντική επιδίωξη, αλλά εθνική ανάγκη. Ο καθένας, (κυβέρνηση, κόμματα, τοπική αυτοδιοίκηση, οργανώσεις και πολίτες) πρέπει να κάνουν το καθήκον τους. Παράλληλα θα προσπαθήσουμε να αποδείξουμε ότι η αδιαφορία για την προστασία του τόπου μας έχει κι αυτή το δικό της πολιτικό κόστος, που όλο και θα γίνεται μεγαλύτερο. □

5. Το πρόσφατο πρόγραμμα πυροπροστασίας στη Γαλλία έχει τίτλο «τα πρώτα δέκα λεπτά!».

ΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕ ΡΩΣΗ

● Στο προηγούμενο τεύχος αναδημοσιεύσαμε κείμενα της «Αυγής» —επικριτικά για το ΑΝΤΙ— καθώς και μια επανορθωτική επιστολή της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού μας. Υποσχόμασταν να επανέλθουμε στο θέμα σε ό,τι αφορούσε το «Ποντίκι» το οποίο στο φύλλο της 21 Ιουλίου (σελ. 2) σημείωνε: «Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ προς ΑΝΤΙ: Δεν έχω "σχέσεις" με την Παλλήνη. Ακόμη πιο σίγουρο είναι πως δεν έχει σχέση με τον εγκέφαλό του ο γράφας τη σχετική ανοησία». Ο εγκέφαλός μου ζήτησε ήδη συγγνώμη από τον κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟ για την αναγραφή της εσφαλμένης πληροφορίας. Καμιά φορά συμβαίνουν και τέτοια στους δημοσιογραφικούς εγκέφαλους και ωφείλουν —όλοι οι εγκέφαλοι— να επανορθώνουν. Στο ίδιο φύλλο (σελ. 23) το «Π» σημείωνε:

ΠΑΙΡΝΟΝΤΑΣ τούτη τη φορά το μυστήρι με τη λάσπη, το καπμένο το «Α ν τ ι» έριξε μια γερή δόση στην «Α υ γ ή», γράφοντας με τη γνωστή άνεση που —σε τέτοια μόνο!— το διακρίνει, ότι ο Κοσκωτάς εξαγόρασε τη σιωπή της εφημερίδας έναντι... 15 δισ.! Τι άλλο σημαίνει το σχετικό απόσπασμα;

«Ψάχνουμε να βρούμε την αλήθεια (Σ.Σ: για το θέμα Κοσκωτά) στην "Αυγή", αλλά δεν βρίσκουμε παρά μόνο μια μικρή αναφορά στον Κοσκωτά. Λες και δεν συμβαίνει τίποτα μετά το δάνειο των 15 δισ. που πήρε το όργανο της Ε.ΑΡ. από την Τράπεζα Κρήτης».

Η «ΑΥΓΗ» ξέχασε άγρια το περιοδικό, λέγοντας ότι πήρε δάνειο 15 εκ. (κι όχι δισ. βέβαια), αλλά αυτό τι σχέση μπορεί να έχει με την ειδησεογραφία της, οπότε το «Α» έστειλε επιστολή μετανοίας, προσπαθώντας να μαζέψει (μάταια...) τη λάσπη που είχε ρίξει...

ΜΙΑ ΛΑΣΠΗ που έφτασε... ως το «Π» — συμβαίνει κατά καιρούς: κατά τη γνώμη του περιοδικού λοιπόν, το «Π» είναι... «ο υ δ έ τ ε ρ ο», λέει, απέναντι στον Κοσκωτά! Γιατί; Με την ίδια «πούστικη συλλογιστική» που

χτυπάει την «Αυγή», το περιοδικό γράφει:

«Τρία στελέχη και εταίροι τι υ (Σ.Σ: του «Π») οι κ. Κ. Αγγελόπουλος, Κ. Γαλανόπουλος και Άγγ. Στάγκος, έχουν σχέσεις με την Παλλήνη. Οι δυο τελευταίοι είναι και εταίμοι της "Γραμμής ΑΕ"».

● Μόνο που, πρώτον, ο Αγγελόπουλος είναι στην «Ελευθεροτυπία» και συμπτωματικά, δεν έτυχε να περάσει ούτε έξω από την Παλλήνη, δεύτερον, ο Γαλανόπουλος είναι στα «ΝΕΑ» και δεν έχει καμιά σχέση με το «Π» και, τρίτον, ο Άγγ. Στάγκος είναι (πολιτικός) συντάκτης στις «24 Ώρες», όπως και συντάκτης του «Αντί» είναι στο σταθμό του Κοσκωτά, ίσως και άλλος αλλού...

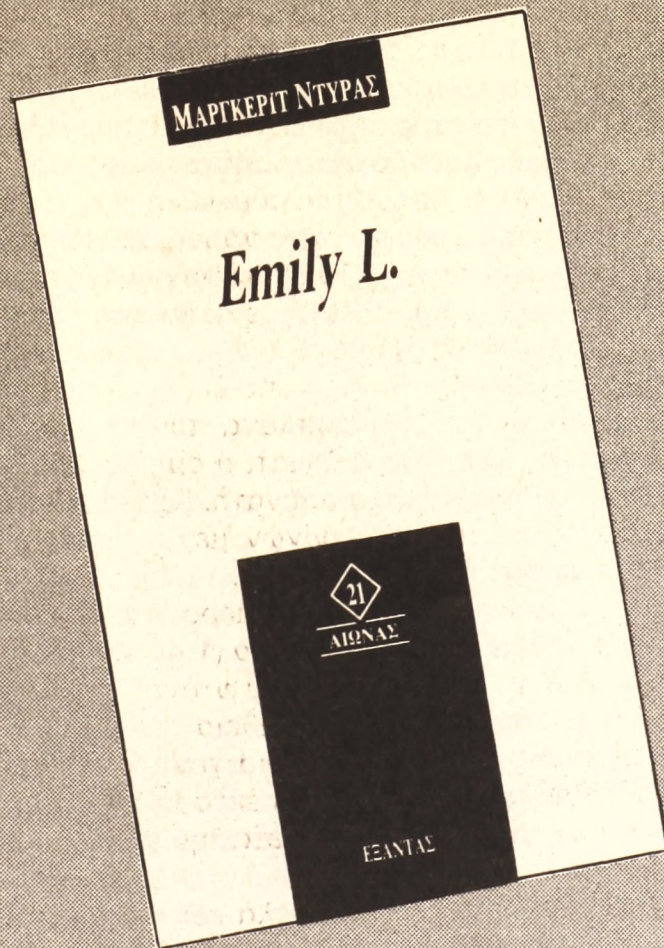
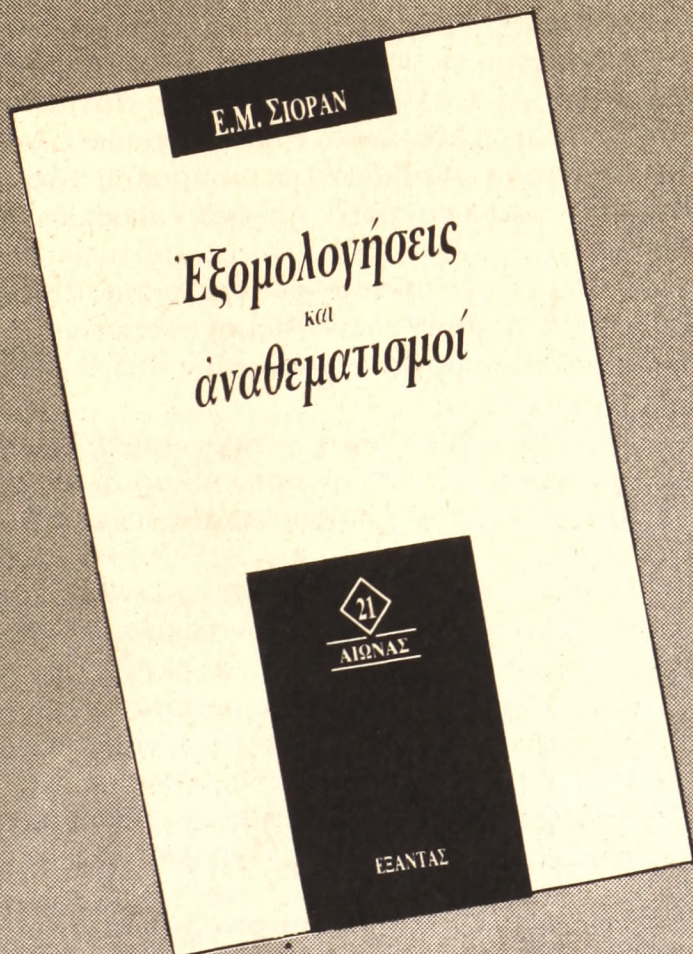
ΚΑΤΑ τα άλλα, συμφωνούμε με την «Α»: οι «συλλογισμοί» του περιοδικού θυμίζουν «τη φιλοσοφία του "αυριανισμού", την οποία το ίδιο το "Αντί" (στο τεύχος που κυκλοφορεί) χαρακτηρίζει "φασισμό"». Η «Αυγή» έχει και μια απορία: «Τι είναι αυτό που ωθεί τον ανώνυμο αρθρογράφο του "Αντί" να τοποθετείται με τόση κακότητα απέναντι στην "Αυγή" και την Ε.ΑΡ.» Εμείς ΔΕΝ έχουμε τέτοιες απορίες, καιρό τώρα. Ξέρουμε!

● Κατ' αρχήν για τις πληροφορίες που κατονομάζονται: Συνεργάτης του ΑΝΤΙ, ο Γ. Σκαρβελάκης, γράψαμε από μόνοι μας ότι πρόκειται να εργαστεί στο σταθμό του Κοσκωτά. Δικαίωμά του. Όπως δικαίωμα και του κ. Άγγελου Στάγκου είναι να εργάζεται στις «24 Ώρες». Το «Π» μας πληροφορεί ότι ο, ήδη αποχωρήσας από το συγκρότημα Κοσκωτά, Κ. Γαλανόπουλος δεν έχει καμιά σχέση με το «Π». Γνωρίζει καλύτερα από μας τα του οίκου του.

● Οι πληροφορίες του «Π» που δεν κατονομάζονται: «Έχει», ισχυρίζεται το έντυπο «που τα ξέρει όλα» για την αιτία «της κακότητας του Αντί εναντίον της Αυγής και της ΕΑΡ τις πληροφορίες του από καιρό τώρα». Δεν μας τις λέει και μας, για να τις μάθουμε. Το «Π» από παλιά έχει την εμφυτη τάση να «σκέφτεται πολιτικά». Αν προσπαθήσει και πάλι, ίσως κάτι σκαρφιστεί. Θα το φιλοξενήσουμε.

● Επί της ουσίας: Είναι ανυπόστατη η άποψη ότι το «Π» «φλερτάρησε» με τον Κοσκωτά; Και εξηγούμεστε: το ισχυριζόμαστε γιατί αυτό προκύπτει από τη στάση του η οποία είναι πολιτική αφού το «Π» ακολουθεί και εδώ την α-

Συνέχεια στη σελ. 58

ΕΞΑΝΤΑΣ • 21ος ΑΙΩΝΑΣ

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς

Πέρα από την εγκατάλειψη των αναβαθμιδών υπάρχει και ένα σοβαρότατο πρόβλημα που τις ακολουθεί το οποίο έχει σχέση με το ιδιοκτησιακό του καθεστώσ και εμποδίζει τη σωστή διαχείρισή τους.

Στις παραδοσιακές ορεινές κοινωνίες η κυρίαρχη πρακτική στη διανομή της γης ήταν στηριγμένη στη μεταβίβαση της ιδιοκτησίας στους πρωτότοκους καθώς και στο θεσμό της προίκας. Βεβαίως, με την προίκα υπήρχε «μετακίνηση» της ιδιοκτησίας μόνο που το μέγεθός της ουσιαστικά παρέμεινε σταθερό και κάλυπτε κυρία τις ανάγκες της εποχής σε αυτοκατανάλωση και ανταλλαγές.

Η ομαδική έξοδος και τα κληρονομικά δικαιώματα, όπως διαμορφώθηκαν στη συνέχεια, δημιούργησαν σοβαρότατο πρόβλημα μια και οι ελάχιστες —σε σχέση με το μέγεθός τους— ιδιοκτησίες κατέχονται σήμερα από δεκάδες ατόμων. Αυτό σημαίνει ότι κάθε νέα πολιτική για τις χρήσεις της γης εμποδίζεται σημαντικά από αυτό το γεγονός μια και στη πλειοψηφία των περιπτώσεων ουσιαστικά είναι αδύνατο ένα ξεκαθάρισμα των ιδιοκτησιακών παραμέτρων.

N.S.M.

δοση των παραδοσιακών «πολυετών» παρέμεινε στην καλύτερη των περιπτώσεων, σταθερή.

Η κτηνοτροφία που κυριαρχεί

Η κτηνοτροφία, εφόσον η γεωργία έχει μειωθεί, «καταλαμβάνει» στη συνέχεια ολόκληρο τον «παραγωγικό» χώρο των ορεινών περιοχών. Από τη στιγμή που οι αναβαθμιδες εγκαταλείπονται η βόσκηση προχωρεί χωρίς έλεγχο και η πρωτογενής φυτική παραγωγικότητα μειώνεται συνεχώς. Παράλληλα, καταρρέει ο παραδοσιακός κοινωνικός ιστός των κτηνοτροφικών ομάδων με την «κυκλική» εναλλαγή των χρησιμοποιούμενων βοσκοτόπων, ακόμη και στους νομαδικούς πληθυσμούς των Σαρακατσάνων.

Αποτέλεσμα είναι η σημαντική πτώση της «βοσκοϊκανότητας» επειδή η υπερβόσκηση δρα με τρόπο που προκαλεί ερημοποίηση. Στη συνέχεια, αυξάνεται η διάβρωση και στις περισσότερες περιοχές της Ελλάδας τα εδάφη που κατρακυλούν είναι κοινό φαινόμενο.

Αξιζει τον κόπο ν' αναφερθεί ότι στις μετρήσεις φερτών υλών που έγιναν πριν τη δημιουργία του φράγματος των Κρεμαστών στην Ευρυτανία, για την πρόβλεψη της διάρκειας ζωής του φράγματος, παρέχονται τιμές οι οποίες ουδενία έχουν σήμερα σχέση με την πραγματικότητα.

Δεν αμφισβητούνται, προφανώς, οι μετρήσεις εκείνες μια και έχουν πραγματοποιηθεί στα τέλη της δεκαετίας του '50 με άλλο σύστημα κοινωνικής οργάνωσης το οποίο δεν υπάρχει σήμερα.

Στις περισσότερες ορεινές περιοχές της Ελλάδας η κατάσταση του περιβάλλοντος είναι σήμερα εμφανέστατα διαταραγμένη και η διάβρωση των εδαφών προχωρά με ρυθμούς δραματικούς.

Η κτηνοτροφία δρα με τρόπο καταστροφικό, τελείως αντιπαραγωγικό και ουσιαστικά διατηρείται μόνο με τις επιδοτήσεις. Το κόστος στις περιβαλλοντικές συνιστώσες, που συχνά είναι τελείως υποβαθμισμένες, είναι πέρα από κάθε περιγραφή μια και στην πλειοψηφία των περιπτώσεων τα γιδοπρόβατα καταστρέφουν τα πάντα, μετατρέπουν το τοπίο σε σεληνιακό και η παραγωγή κρέατος και γαλακτομικών προϊόντων συνεχώς μειώνεται.

Στο νομό Ευρυτανίας, για παράδειγμα, εφόσον μειώθηκαν οι καλλιέργειες σε αναβαθμιδες και ο χώρος αυτός χρησιμοποιεί-

ται σήμερα από την κτηνοτροφία θ' ανέμενε, θεωρητικά, κάποιος αυξημένη παραγωγή κρέατος και γαλακτομικών προϊόντων.

Στον πίνακα είναι καταχωρημένα στοιχεία που αφορούν στην παραγωγή κρέατος και γαλακτομικών προϊόντων στο Νομό Ευρυτανίας, από τον οποίο προκύπτει μια σταθερότητα σ' ό,τι αφορά τα μεγέθη της παραγωγής.

ΠΙΝΑΚΑΣ.

Παραγωγή σε τόνους κρέατος και γαλακτομικών στο Νομό Ευρυτανίας κατά τη δεκαετία 1970-1980

ΕΤΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΡΕΑΤΟΣ	ΓΑΛΑΚΤΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ		
		ΓΑΛΑ	ΤΥΡΙ	ΒΟΥΤΥΡΟ
1970	1484	9702	813	156
1873	1814	10474	894	219
1975	1615	8773	830	158
1978	1648	8725	747	206
1980	1564	8577	685	130

Αν τα στοιχεία του Πίνακα κριθούν στη σχέση της «καθαρής» οικονομικής τους απόδοσης —με τις κρατικές επενδύσεις και επιδοτήσεις— τ' αποτελέσματα είναι τελείως αρνητικά. Αν στα παραπάνω προστεθεί το οικονομικό κόστος σ' ό,τι αφορά τις συνιστώσες του περιβάλλοντος, τις διαβρώσεις των εδαφών, την απώλεια υδατικών πόρων κτλ. τ' αποτελέσματα είναι απογοητευτικά.

Μολονότι τόσο τα περιβαλλοντολογικά όσο και τα οικονομικά μεγέθη τα οποία χαρακτηρίζουν την κτηνοτροφία στις ορεινές περιοχές είναι απογοητευτικά (μ' ελάχιστες εξαιρέσεις, φυσικά!) ως κύρια οικονομική διεξοδος για μια «αποπεριθωριοποίηση» θεωρείται η κτηνοτροφία και τα γαλακτομικά προϊόντα.

Έτσι, πέρα από τις ετήσιες επιδοτήσεις είναι σημαντικότερα τα ποσά που επενδύονται κάθε χρόνο με στόχο την αύξηση της κτηνοτροφίας και των προϊόντων της.

Ακόμη και αν το τεράστιο περιβαλλοντικό κόστος λησμονηθεί θα πρέπει στην ανάλυσή μας να διερευνήσουμε τη «βιωσιμότητα» αυτής της δραστηριότητας μέσα στην ανοικτή οικονομία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Το κλίμα των ορεινών περιοχών της Νότιας Ευρώπης δεν είναι, προφανώς, μεσογειακό —με την τυπική εναλλαγή του βροχερού και ήπιου χειμώνα με το μακρύ, θερμό και άνυδρο καλοκαίρι— αλλά εύκρατο. Δηλαδή ένα κλίμα παρόμοιο με χώρες όπως η Ολλανδία και η Δανία όπου, όμως, η παραγωγή κτηνοτροφικών και γαλακτομικών προϊόντων είναι στηριγμένη αφενός στις πεδιάδες, όπου η εκμηχάνιση είναι δυνατή, και αφετέρου στις προηγμένες τεχνολογίες σ' ό,τι αφορά τα γαλακτομικά προϊόντα.

Με βάση τα παραπάνω ο ανταγωνισμός του παραγωγού τυριού, για παράδειγμα, στην ορεινή Ευρυτανία με τον αντίστοιχο Ολλανδό ή Δανό δημιουργεί άνισες συνθήκες ανταγωνισμού.

Η παραγωγή φέτας —ενός τυπικού ελληνικού τυριού— στη Δανία δημιουργεί τεράστια οικονομικά προβλήματα στον πρωτόγονο έλληνα τυροκόμο ο οποίος ακόμη κι αν αποκτήσει όλη την απαραίτητη τεχνολογία και πληροφόρηση πάλι θα μειονεκτεί επειδή το κόστος του γάλακτος είναι σ' αυτόν μεγαλύτερο.

Ο κατακλυσμός της Νότιας Ευρώπης με τυροκομικά και γαλακτομικά προϊόντα από τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης είναι γεγονός το οποίο δεν πρέπει ν' αγνοείται πεισματικά.

Προτάσεις για αποπεριθωριοποίηση

Από τη στιγμή που ένα πρόβλημα, όπως η κατάρρευση των παραδοσιακών ορεινών κοινωνιών, δημιουργείται —επειδή οι κύριες συνιστώσες καθορισμού άλλαξαν— είναι αποτυχημένη

χτα και Ιδαίον Άντρον Κρήτης. Θέρμος Αιτωλίας.

Β' Οι ξένοι αρχαιολόγοι

I. Αγγλική Αρχαιολογική Σχολή

1. Ανασκαφές. Συνέχιση των ανασκαφών στην περιοχή των Ρουσολάκκου (Παλαίκαстро Σητείας Κρήτης), στην Άσσηρο (Νομός Θεσσαλονίκης) και στην παλαιοιθική βραχοσκεπή του Κλειδίου (Κλειδωνία Ηπείρου).

2. Επιφανειακές έρευνες. Νομός Λακωνίας: στις Κοινότητες Βουτιάνων, Αγίου Ιωάννη Θεολόγου, Κλαδά, Αφυσσού, Χρύσαφα, Κοκκινόραχη, Βρεσθένων, Βασαρά, Πλατάνας, Σκούρτας, Κεφαλά και Γκοριτσάς.

II. Αμερικάνικη Σχολή Κλασικών Σπουδών

Ανασκαφές. Συνέχιση των ανασκαφών στην Αρχαία Κόρινθο, στη Σαμοθράκη, στο Κάστρο Καβουσίου / Βροντού της Κρήτης.

Ανασκαφές σε συνεργασία με αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ. Στη νήσο Ψείρα και στην Φαλάσαινα της Κρήτης, στην Αρχαία Ελική της Αχαΐας.

2. Επιφανειακές έρευνες. Βρόκαστρο Κρήτης, Νομός Γρεβενών, περιοχή Αλών Ανατολικής Λοκρίδος.

III. Αυστραλιανό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο

1. Ανασκαφές. Συνέχιση των ανασκαφών στην Αρχαία Τορώνη (σε συνεργασία με την Αρχαιολογική Εταιρεία) και στη θέση Κούκος Συκιάς του Νομού Χαλκιδικής (σε συνεργασία με την ΙΣΤ' Εφορεία Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης).

IV. Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο

1. Ανασκαφές. Συνέχιση των ανασκαφών στην αρχαία Αιγείρα της Αχαΐας και στους Λουσσούς της Αρκαδίας: ανασκαφή στην Ελάτεια της Φθιώτιδος.

2. Επιφανειακές έρευνες. Ανατολική Κρήτη: Κοινότητα Αγίας Τριάδας.

V. Βελγική Αρχαιολογική Σχολή

Ανασκαφές. Συνέχιση των ανασκαφών στον Θορικό Αττικής, στη θέση Προβάτσα της Μακρονήσου και στην Παλαιόπολη της Κέρκυρας (ελληνοβελγική συνεργασία).

VI. Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή

1. Ανασκαφές. Συνέχιση των ανασκαφών στο Άργος, στη

Δήλο, στα Μάλλια Κρήτης, στη Θάσο (ελληνογαλλική συνεργασία). Ανασκαφική έρευνα στην περιοχή Αγίου Νικολάου / Κοκκινιά της Λακωνίας.

2. Επιφανειακές έρευνες. Ελασσόνα, Δομοκός, Νομός Χανίων (σε συνεργασία με την ΚΕ' Εφορεία Αρχαιοτήτων Χανίων). Αποτύπωση ναυαγίου του πλοίου «La Thérèse» (σε συνεργασία με την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ).

VII. Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο

Ανασκαφές. Συνέχιση των ανασκαφών στον Κεραμεικό και στην Αρχαία Ολυμπία.

VIII. Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή

Ανασκαφές. Συνέχιση των ανασκαφών και της μελέτης των αρχαιοτήτων στην Ερέτρια.

IX. Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή

1. Ανασκαφές. Κρήτη: Συνέχιση των ανασκαφών στην Αγία Τριάδα της Γόρτυνας, στον Πρινιά, στην Σύβριτο και στην περιοχή Αποδούλου Αμαρίου (ελληνοϊταλική συνεργασία). Λήμνος: Πολιόχνη.

2. Επιφανειακές έρευνες. Σύβριτος Αμαρίου Κρήτης.

X. Καναδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο

1. Ανασκαφές. Συνέχιση των ανασκαφών στην Επάνω Σκάλα της Μυτιλήνης (σε συνεργασία με την Κ' Εφορεία Αρχαιοτήτων Μυτιλήνης) και στη θέση Κιάφα Θίτι Κορωπίου Αττικής.

2. Επιφανειακές έρευνες. Στα Σφακιά της Κρήτης και στην αρχαία Καρυστία της Εύβοιας.

XI. Ολλανδική Αρχαιολογική Σχολή

1. Ανασκαφές. Συνέχιση της ανασκαφής στην Θεισά της Ολυμπίας.

2. Επιφανειακές έρευνες. Στον λόφο της αρχαίας Καλλιπόλης (Βελούχοβο) και σε άλλες θέσεις της Ευρυτανίας, στις επαρχίες Ναυπακτίας και Τριχωνίδος.

XII. Σουηδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο

Επιφανειακές έρευνες. Αργολίδα: περιοχή Μπερμπάτι (Πρόσυμα).

Α.Μ.Τ.

* Εκφράζουμε και από αυτή την θέση τις ευχαριστίες μας προς το Τμήμα Ξένων Σχολών του ΥΠ.ΠΟ. Στον κατάλογο δεν περιλαμβάνονται οι άπειρες σωστικές ανασκαφές του ΥΠ.ΠΟ. Στους ηρώες της σωστικής ανασκαφής, υπαλλήλους της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, θα άξιζε ιδιαίτερο αφιέρωμα.

Όταν «επιβλέπει» ο φορέας της αυτοδιοίκησης

Μια ταμπέλα. Ένα ερέθισμα. Ένα πρόβλημα. Ο λόγος για τις προγραμματικές συμβάσεις μεταξύ ΥΠΠΟ - ΤΑΠΑ και ενδιαφερομένων δήμων ή κοινοτήτων, για εκτέλεση αρχαιολογικών και λοιπών έργων.

Η μεταφορά ενός θεσμού από την Ευρώπη στην ημέτερη πραγματικότητα, δείχνει τα όρια της δεύτερης. Η έλλειψη υποδομής — έμφυχου και άψυχου υλικού, καθώς και οργάνωσης — καθιστά τον αρμόδιο φορέα για την εκτέλεση αρχαιολογικών εργασιών απλώς «επιβλέποντα». Τις περισσότερες φορές ακόμα και η επίβλεψη είναι ανύπαρκτη.

αφού απουσιάζει το αναγκαίο και εξειδικευμένο προσωπικό. Ο υπργράφων έχει υπερθεματίσει στη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη διαδικασία προστασίας των μνημείων. Μόνο όμως στη διαδικασία και μόνο όταν η Αρχαιολογική Υπηρεσία είναι ικανή να συμμετέχει και να επιβλέπει την εκτέλεση των έργων. Με μια αρχαιολογική υπηρεσία που αφυδατώνεται συνεχώς, με παράλληλη διόγκωση αρμοδιοτήτων αναρμόδιων φορέων, μόνο δεινά περιμένουν τους εναπομείναντες αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία.

Είναι άμεση ανάγκη να σταματήσει η υπογραφή νέων προγραμματικών συμβάσεων και να συζητηθούν σοβαρά μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί, τα υπέρ και τα κατά αυτού του θεσμού. Να γίνει ένα επιστημονικό διήμερο. Ειδάλλως, τα «αρχαιολογικά Γραφεία» στους δήμους και τις κοινότητες θα πολλαπλασιάζονται, ενώ θα μειώνονται τα μνημεία από την εντατική «αξιοποίηση».

Δημ. Κωνσταντίος

ΧΟΡΟΣ

Ο χορός των ανιστόρητων και των τυφλών

Τι μπορείς να κάνεις σε μια χώρα όπου επώνυμοι των Γραμμάτων και των Τεχνών αγνοούν την ιστορία και την τέχνη του χορού;

Τι μπορείς να κάνεις όταν ξαφνικά αυτοί οι επώνυμοι ξεσηκώνονται για να εκφραστούν (διάβασε επιβάλλουν) τη γνώμη τους για το τι και πως είναι ή πρέπει να είναι αυτή η τέχνη στην Ελλάδα;

Δεν θα μακρηγορήσω. Θα σχολιάσω εδώ μέρη του άρθρου ενός καταξιωμένου των Γραμμάτων μας, θεωρώντας τον ως έναν από τους κορυφαιούς του λειτουργήματος της κριτικής και χρησιμοποιώντας τον ως αποδειξη της γνώμης (καθώς συμπεραίνω διαβάζοντας όλες τις εφημερίδες) που επικρατεί στους κύκλους του (κλάδος κριτικής), σε θέματα που αφορούν το χορό. Γράφει, λοιπόν ο κ. Γεωργουσόπουλος στα ΝΕΑ της 20-7-88:

«Οι 33 διδάσκοντες (στην Κρατική Σχολή Χορού, ή ΚΣΟΤ) είναι ό,τι καλύτερο έχει να επιδείξει σήμερα η τέχνη του χορού στον τόπο μας... Η Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης χωρίς τυμπανοκρουσίες... παρήγαγε έργο...».

Ύστερα από ποια έρευνα κατέληξε ο αγαπητός δημοσιογράφος σε αυτό το συμπέρασμα; Τριάντα χρόνους μέσα στο επάγγελμα και δυο φορές μέλος του Δ.Σ. του Σωματείου Χορού και Ρυθμικής, δεν πληροφορήθηκα ποτέ ότι έγινε διαγωνισμός για την κάλυψη οποιασδήποτε καθηγητικής ή διευθυντικής θέσης στη χορευτική εκπαίδευση, ιδιωτική ή κρατική ανεξαιρέτως. Όσο για το 1987 όπου το Δ.Σ. της ΚΣΟΤ ζήτησε να γίνει διαγωνισμός, ούτε αυτό το πληροφορήθηκε το Σωματείο (δηλαδή ο κλάδος). Και αυτό σημαίνει πολλά για τον μέσο σκεπτόμενο άνθρωπο.

Μέσα στα 15 χρόνια που λειτουργεί η Σχολή Χορού,

την οποία η Κούλα Πράτσικα πούλησε φτηνά στο κράτος (δεν τη δώρησε, καθώς με πληροφορούν έγκυρες πηγές) δεν παρήγαγε ούτε έναν χορευτή (ή χορεύτρια) που να μπορεί —με μόνες τις γνώσεις του από αυτήν την Σχολή— να σταθεί ισάξιος του ευρωπαϊκού επιπέδου αυτής της τέχνης.

Επίσης, σαν τέως πρόεδρος του ΑΕΝΑΟΥ γνωρίζω πολύ καλά ότι ο περίφημος χορευτής και δάσκαλος κ. Ντανιέλ Λομμέλ (δημιουργός του ΑΕΝΑΟΥ) χρειάστηκε πάνω από 4 χρόνια για να ανεβάσει το επίπεδο των Ελλήνων χορευτών στη βαθμίδα που εκείνος κατείχε ως σολίστ των μπαλέτων του Μπεζάρ. Αυτό σημαίνει ότι κάποιοι από τους χορευτές μας είχαν το ταλέντο να ανέλθουν στο ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά δεν είχαν διδαχθεί μέσα στην ελληνική κρατική ή ιδιωτική χορευτική εκπαίδευση αυτό το επίπεδο.

Ένα άλλο παράδειγμα ελλειπών προετοιμασίας των χορευτών μας απορρέει από τη χορογραφία του Χάρη Μανταφούνη «ΒΑΣΣ», σε μουσική Ραβέλ. Στη χορογραφία αυτή γίνεται ολοφάνερα η ανικανότητα (απροετοιμασία ή και ακαταλληλότητα) των αποφοίτων της κρατικής μας Σχολής να αναχθούν στο επίπεδο της δεξιότητας που απαιτήσε ο υπέροχος αυτός Έλληνας χορογράφος. Ελπίζω στην επόμενη χορευτική περίοδο ο χορογράφος να επιχορηγηθεί με τα απαιτούμενα χρήματα ώστε να φέρει ξένους δεξιτέχνες του χορού για να χορέψουν το ΒΑΣΣ. Έτσι θα αποδειχθεί και του λόγου μου το αληθές και ο χορογράφος θα βρει τα στραντιβάριους που γυρεύει για να τραγουδήσουν τους χορούς του. Σε άλλα σημεία του άρθρου του ο κ. Γεωργουσόπουλος γράφει:

«Το Δ.Σ. φέρεται αποφασισμένο να καπελώσει τη Σχολή με ξένο δάσκαλο χορού... θα ήθελα να ξέρω προχωρούν με προδιαγεγραμμένο σχέδιο, να τα ρημάξουν όλα, οι άσχετοι! ...Βάστα Μελίνα, Φίλε Μπαχαριάν, θα συνδέσεις το όνομά σου με σαλτιμπάγκους στη Σχολή Χορού.».

Τι να σχολιάσω; Είναι καταφανώς ασυγχώρητα ανιστόρητος (χορευτικά) ο δημοσιογραφικός κύκλος. Γιατί όλες οι ιστορίες χορού μάς πληροφορούν, ότι δεν υπάρχει χώρα στον κόσμο που να μην είναι «καπελωμένη» από ξένους δασκάλους χορού. Και

όσο πιο σωστά καπελωμένη είναι μια χώρα, τόσο πιο σπουδαίο μπαλέτο ή σύγχρονο χορό έχει αναπτύξει.

Μα αν ο δημοσιογραφικός κύκλος είναι χορευτικά ανιστόρητος, το Δ.Σ. της ΚΣΟΤ είναι μάλλον τυφλό. Γιατί ενώ σωστά ζητάει αλλαγές στην όλη οργάνωση της Σχολής, ταυτόχρονα προτείνει ως... «καπέλο» μια ξένη δασκάλα που διδάσκει επί σειρά ετών στην Ελλάδα, χωρίς να έχει βγάλει έστω και μια σωστή χορεύτρια εν τω μεταξύ. Μήπως θα αρχίσει να γνωρίζει από χορευτική εκπαίδευση (όχι χορευτική τέχνη που είναι άλλος κλάδος) με το να τη διορίσουμε στην κρατική μας Σχολή; Όσο για τα εκπαιδευτικά διπλώματα που κατέχει αυτά είναι τυπικά προσόντα που αποδείχθηκαν άχρηστα στην πράξη. Εκτός αν η κ. Γρηγοριάδου (στη Σχολή της οποίας διδάσκει επί 15 χρόνια η εν λόγω δασκάλα) της δημιουργούσε κάθε δυνατό εμπόδιο

για να εφαρμόσει τις γνώσεις της. Εφαρμογή γνώσεων υψηλού χορευτικού επιπέδου σημαίνει αυτόματα περιορισμός των εισαγομένων αλλά και των αποφοίτων της χορευτικής εκπαίδευσης. Κάτι που είναι οικονομικά ασύμφορο για μια εμπορική ιδιωτική Σχολή χορού με αποτέλεσμα η Διευθύντρια να απαιτεί υποβάθμιση του επιπέδου διδασκαλίας στα μέτρα των πολλών και ανικάνων.

Για το χαρακτηρισμό «σαλτιμπάγκοι» που αποδίδει ο κ. Γεωργουσόπουλος σε όλους τους εκτός ΚΣΟΤ δασκάλους χορού (χωρίς να τον διαψεύσει άλλος συνάδελφός του) μόνον λύπη απευθυνόμενη στο άτομό του και τον κλάδο του δημιούργησε γύρω του.

Είναι ολοφάνερο πως καμιά διαφοροποίηση δεν υπάρχει στο δεξιότεχνικό τομέα του χορού (όχι στο θεωρητικό, δηλαδή την εγκυκλοπαιδική μόρφωση) ανάμεσα στους α-

πόφοιτους της ιδιωτικής εκπαίδευσης και της κρατικής. Σημειώνω ότι η εγκυκλοπαιδική μόρφωση (στην οποία επιμένει η κρατική Σχολή αφορά την απόλυτη αξιοποίηση του εκφραστικού ταλέντου ενός χορευτή. Μα αυτή τη μόρφωση μπορεί να την αποκτήσει κάποιος και εκτός σχολής, διαβάζοντας.

Αν σκεφθεί κανείς ότι για τη χορευτική εκπαίδευση που προσφέρει το κράτος, ξοδεύονται 35 εκατομμύρια τον χρόνο, ενώ την ιδιωτική εκπαίδευση καλύπτουν οι ίδιοι οι σπουδαστές με 3-4 εκατομμύρια, η ισότητα που ανέφερα πιο πριν γίνεται αυτόματα συγκριτική ανισότητα. Και το καλό γέρνει προς την ιδιωτική εκπαίδευση, που παρά την έλλειψη χρημάτων καταφέρνει και επιβιώνει.

Η συγκριτική ανισότητα οφείλεται στη λανθασμένη επιλογή του καθηγητικού προσωπικού, των κυρίων τεχνικών μαθημάτων, στην ΚΣΟΤ, όπου ο ένας δάσκαλος χαλάει τη δουλειά του άλλου (αν το παιδί δεν είναι χαλασμένο από την προπαιδεία που είχε). Χαλάω έναν χορευτή δεν σημαίνει του διδάσκω διαφορετικό χορευτικό στυλ (ή σχολή) αλλά του ταραζώ το μυϊκό του σύστημα μη γνωρίζοντας, τι στον αθλητισμό ονομάζουμε προπονητική και στο χορό θεωρία της τεχνικής προσαρμοσμένη στην εφηρμοσμένη ανατομία του χορού. Και ένα θέμα που δεν αφορά μόνον και αποκλειστικά το χορό.

Όταν ένας Έλληνας δεν βρίσκει επιχειρήματα να αντικρούσει έναν άλλον, τότε ανάγει το θέμα του σε... κομματικό επίπεδο. Έτσι λοιπόν το χορευτικό πρόβλημα έγινε (καθώς πολλές εφημερίδες το θέλουν) κομματική διένεξη ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ (που εκπροσωπείται —λένε— από το ΔΣ της ΚΣΟΤ) και της ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (που εκπροσωπείται από τη Διευθύντρια της ΚΣΟΤ κ. Ντόρα Τσάτσου). Βέβαια οι άμεσοι ενδιαφερόμενοι φωνάζουν ότι το πρόβλημα δεν είναι κομματικό και δεν πρέπει να γίνει, αλλά δεν διαμαρτύρονται για τα όσα (χωρίς τη θέλησή τους άραγε;) γράφονται.

Ντροπή λοιπόν και στα κόμματα που δεν αναιρούν τα γραφόμενα και στους ψηφοφόρους τους που δεν διαμαρτύρονται έμπρακτα για το φαινόμενο. Ο χορός είναι πράξη πολιτική και πολιτιστική αλλά όχι κομματική.

Κύρκη Αγραφιώτου

Της ασφάλειας

Περάσατε άραγε τον τελευταίο καιρό από τα προνομιούχα προάστια, ιδίως αυτά που βρίσκονται πιο κοντά στην Αθήνα; Τότε δεν μπορεί να μην έπιασε το μάτι σας την πληθώρα από ταμπέλες ή «κουτιά» των συστημάτων ασφαλείας, τοποθετημένες σε επιτηδες ευδιάκριτα σημεία του σπιτιού. Κάποιοι κρεμούσαν σκόρδα ή άλλα αποτρεπτικά σύμβολα για το καλό μάτι άλλοτε, σήμερα βράζουν τα συστήματα συναγερμού. Και αν κάποτε φημίζονταν τα προάστια αυτά για την ησυχία τους, σήμερα όλο και κάποια σειρήνα θα ακούγεται — ή κάποιο εξαγριωμένο λυκόσκυλο, ειδικά εκπαιδευμένο να γαυγίζει τους περαστικούς.

Σε μια περίπτωση μάλιστα, ειδικοί πρώην «κομμάντος» περιπολούν ασταμάτητα τους δρόμους μέσα σε αυτοκίνητα. Όσο για τα ίδια τα σπίτια, όλα τα καινούργια χτίζονται με φράχτες σεβαστού ύψους, ώστε μαζί με το πράσινο να μη φαίνεται το εσωτερικό του κήπου τους, ενώ στα παλιότερα, όσα είχαν «χαλαρά» όρια ανάμεσα σε δημόσιο και ιδιωτικό χώρο σπεύδουν να συμμορφωθούν με τις νέες συνήθειες. Και για να συμπληρωθεί η εικόνα με την απαραίτητη εξάσκηση ψυχολογικής βίας, σε κάθε κουβέντα ανάμεσα σε συγκατοίκους, ακούγονται στερεότυπα φοβερές ιστορίες θρασύτατων κλοπών, μέρα μεσημέρι, ενώ η αστυνομία κοιμάται. Την ίδια στιγμή, στην τηλεόραση και στα περιοδικά διαφημίζονται ειδικές σατανικές κλειδαριές για την προστασία των πιο πολύτιμων αγαθών της σύγχρονης ζωής (τηλεόραση, βιντεο, κασετόφωνο κ.τλ.). Όσοι μάλιστα αρχιτεκτονούν, αντιμετωπίζουν σταθερές πιέσεις από τους πελάτες τους, που ζητούν το σπίτι τους να κλειδαμπαρώνεται, να έχει παντού απόρθητες σιδεριές ή γερὰ παντζούρια. Το πρόβλημα είναι βέβαια πολύ πιο άγριο για παραθεριστικές κατοικίες «κοντά στη φύση», που λη-

στεύονται συστηματικά. Ομολογώ ότι δεν γνωρίζω τα επίσημα στοιχεία (αν υπάρχουν) για άνοδο του δείκτη κλοπών και ληστειών, αν δρουν και εδώ οργανωμένες συμμορίες του εξωτερικού σε σχέση με πολιτικά παρακυκλώματα κ.τλ. Αλλά όπως και να το κάνουμε, αν κάποτε, μετά την Κατοχή, οι ψωραλέοι κλέφτες άρπαζαν τις μπουγάδες από τα σκοινιά που κρέμονταν, φυσικό είναι τώρα οι απόγονοί τους να προτιμούν τα «δολάρια», τα «χρυσαφικά» και τις «συσκευές». Κάπου πρέπει να καταχωρηθεί επιτέλους και η πρόοδός μας.

Η Ελλάδα λοιπόν μετατρέπεται σε εσωστρεφής, καχύποπτη κοινωνία και όλα εκείνα για μεσογειακούς, ανοιχτόκαρδους ανθρώπους, που εμπιστεύονται τυφλά το γείτονα και ανοίγονται στον πρώτο τυχόντα - άλλο ένα παρμύθι τύπου Ζορμπά;

Για τους αρχιτέκτονες ειδικά το θέμα περιέχει μια μεγάλη δόση ειρωνείας. Εκεί που είχαμε όλοι κάπου πειστεί για τις αρετές της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής όπου δημόσιος, ημιδημόσιος και ιδιωτικός χώρος μπλέκονται χωρίς σαφή όρια και οι άνθρωποι αποτελούν μια θαυμαστή κοινότητα· εκεί που πιστέψαμε ότι αυτό ήταν το φάρμακο για το σύγχρονο άξενο των πόλεων και επινοήθηκαν τόσοι «μεταβατικοί χώροι» που να ενισχύουν την κοινωνικότητα - να τώρα, μια πανικόβλητη κοινωνία που κάνει πίσω και το μόνο που σκέφτεται είναι να υπερασπίσει μέχρι θανάτου το βίντεό της.

Η ειρωνεία όμως επεκτείνεται και στις ίδιες τις μορφές που αναπαράγει η αρχιτεκτονική μας, πάντα αλοιθωρίζοντας προς τα έξω. Τα υπέροχα εκείνα μοντέλα των σουπερ-μεγιστάνων που κοσμούν τα περιοδικά, με τις ατέλειωτες τζαμαρίες και με τους λεπτούς τοίχους θα ήταν αδιανόητα για την ελληνική

«πραγματικότητα» σήμερα. Όχι τόσο για λόγους κλιματικούς αλλά κυρίως γιατί είναι απίστευτα ευάλωτα.

Μήπως λοιπόν θα πρέπει να τα ξεχάσουμε όλα αυτά τα υπερμοντέρνα όνειρα και να ξαναγυρίσουμε σε μια φρουριακή αρχιτεκτονική, με κλειστά ισόγεια, ελάχιστα ανοίγματα πιο ψηλά και την απαραίτητη βίγλα στην κορυφή του σπιτιού; Δε θα ήταν διόλου άσχημο να επανακτήσουμε τη μεγάλη μας παραδοσιακή αρχιτεκτονική μέσα από ένα τέτοιο πρίσμα. Ας αρχίσουμε από αύριο το πρωί: βάλτε αμέσως μια ξύλινη μπάρα στην εξώπορτά σας. Το σύστημα είχε αποδειχθεί σωτήριο πριν μερικούς αιώνες - γιατί να μη γίνει το ίδιο και σήμερα; Τι άλλαξε;

Δημήτρης Φιλιππίδης

Φεστιβάλ ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. στην Αθήνα

Μια προσφορά του υπουργείου Εσωτερικών, Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. και υπουργείου Πολιτισμού, στο κοινό της Αθήνας. Εδώ, εύλογα, μπορεί να αναρωτηθεί κάποιος γιατί τόσα εκατομμύρια για ένα φεστιβάλ ΔΗΠΕΘΕ στην Αθήνα;

Τα ΔΗΠΕΘΕ δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν το 1983, με το σκεπτικό της πολιτιστικής αποκέντρωσης, στα πλαίσια της αυτοδύναμης τοπικής αυτοδιοίκησης για να αναπτυχθεί το θέατρο στη περιφέρεια και να αποκτήσει δική της πολιτιστική φυσιογνω-

μία. Το ερώτημα είναι αν συνέβη αυτό, δηλαδή, αν αποκτήσαν τα ΔΗΠΕΘΕ στα πέντε χρόνια λειτουργίας και έδωσαν στην περιφέρεια αυτά για τα οποία δημιουργήθηκαν, δηλαδή, την πολιτιστική φυσιογνωμία και τη «μη παθητική πλέον αποδοχή των πολιτιστικών αγαθών του κέντρου», όταν αυτά αποφασίζουν με οιονδήποτε τρόπο να την επισκεφθούν.

Νομίζουμε πως όχι. 5 χρόνια λειτουργούν τα ΔΗΠΕΘΕ και ακόμη οι ηθοποιοί, υπογράφουν με το ΔΗΠΕΘΕ τη συλλογική σύμβαση που ισχύει με την ΠΕΕΘ. Και η σύμβαση αυτή συνήθως είναι τριμηνιαία, ή εξαμηνιαία. Πώς λοιπόν ο ηθοποιός θα προσφέρει αν δεν αισθάνεται ικανοποιημένος, προστατευμένος και ολοκληρωμένος; Για να γίνει αυτό πρέπει να συγκροτηθούν και θεσμοθετηθούν ορισμένα πράγματα όπως τα ετήσια συμβόλαια, καλλιτεχνική εξασφάλιση και νέων τρόπων έκφρασης, ενδιαφέρον ρεπερτόριο, που σημαίνει ουσιαστική λειτουργία της καλλιτεχνικής επιτροπής, να μην παρεμβαίνουν οι Δήμαρχοι και οι διοικητικοί σύμβουλοι, όταν ξέρουμε πως οι περισσότεροι δεν έχουν τη στοιχειώδη ειδικευση, στην καλλιτεχνική δουλειά του διευθυντή με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται τελικά το θέατρο και έτσι να απομακρύνονται αξιόλογοι ηθοποιοί και όχι βέβαια μόνο αυτοί. Δυστυχώς αποτέλεσμα αυτών και άλλων γραφειοκρατικών διαδικασιών που ισχύουν, όπως η μη έγκαιρη χρηματοδότηση, είναι η υποβάθμιση και η απομάκρυνση του κοινού από το θέατρο που φτιάχθηκε για αυτούς.

Αποτέλεσμα να λειτουργούν τα ΔΗΠΕΘΕ έτσι όπως λειτουργούν —τα περισσότερα τουλάχιστον— με στόχο την κάθοδο στην Αθήνα, που σημαίνει ότι τις παραστάσεις τους θα τις δουν κάποιοι κριτικοί και άλλοι γύρω από το

θέατρο και πως κάποιοι θα βρουν δουλειά το χειμώνα. Τελικά, έχει καταντήσει κράχτης η παράσταση στην Αθήνα. Και σε αυτό βέβαια βοηθάει και η προθυμία του υπουργείου Πολιτισμού και ο Δήμος Αθηναίων. Αντί για την Αθήνα ή μάλλον γιατί μόνο στο Αθήνα φεστιβάλ ΔΗΠΕΘΕ; Ας οργανωθούν στις πόλεις που εδρεύουν τα ΔΗΠΕΘΕ μια και ο στόχος τους είναι η περιφέρεια. Και όχι μόνο Φεστιβάλ των ΔΗΠΕΘΕ αλλά και παρουσίαση όλων των επιχορηγούμενων παραστάσεων είτε από τον ΕΟΤ τώρα το καλοκαίρι, μια και είναι ευκολότερη η παρουσίαση γιατί το χειμώνα υπάρχει και το πρόβλημα της στέγης όχι τόσο στις πόλεις αλλά και σε μικρότερα μέρη, γιατί δεν πρέπει να βλέπει θέατρο μόνο η πρωτεύουσα του κάθε νομού. Αυτά για να μην νομίζετε πως τα πολιτιστικά πάνε μια χαρά μια και έχετε την ευκαιρία να παρακολουθήσετε το Φεστιβάλ των ΔΗΠΕΘΕ στην Αθήνα!

Μήπως όμως, όπως επισημαίνεται άλλωστε και από ανθρώπους του θεάτρου, θα έπρεπε μετά από τα 5 χρόνια λειτουργίας των ΔΗΠΕΘΕ να γίνει κάποια κριτική αποτίμηση του έργου της λειτουργίας τους, της πολιτιστικής παραγωγής, της ύπαρξης ή όχι των αναγκών προϋποθέσεων για την εκπλήρωση του ρόλου τους; Γιατί δυστυχώς, πλην εξαιρέσεων, υπάρχει ο κίνδυνος να υπάρχουν μόνο ως «ταμπέλες» τα ΔΗΠΕΘΕ, οι οποίες να περιφέρονται στο κέντρο και πέραν αυτού ουδέν. Η επανεξέταση της πολιτικής που ακολουθείται στο βαθμό που γίνεται έγκαιρα, πιθανόν να ανοίξει μια συζήτηση και να θέσει προβλήματα πολιτιστικής παραγωγής στην περιφέρεια πέραν των «φεστιβάλ» και των προτεραιοτήτων που δεν υπηρετούν την προοπτική της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

M.B.

Στον Σταύρο Τορνέ Υστερόχρονα

Το μεσημέρι τρώγαμε δίπλα - δίπλα στο ταβερνάκι της Ιπποκράτους. / Σου είπα πως θα έρθω το βράδυ στην Ίριδα, θυμάσαι; / Παιζόταν ο Ερωδιός. Έβρεχε, ήσουν εκεί / σκυφτός να φροντίζεις την κόπια. Τη μοναδική. / Κι ύστερα στο διπλανό μπαράκι μου έλεγες για σχέδια / και για χρήματα. Για σκέψου, τα μετράγαμε και μαζί / με αυτά, τους ανθρώπους που

απέμειναν. Ξεκίνα από / μόνη σου. Θα σε βοηθήσω. Θα έπαιζες τον Πρωτέα. / Τυφλοπόντικες, έλεγες, έγιναν οι περισσότεροι από μας. / Κλείσαν τα μάτια και τα αυτιά. Σε τσάκισαν Τορνέ... / Ίδρωνες. Σε είδα να ιδρώνεις. Δεν θα έρθω με τα / πόδια, είπες. Θα πάρω το λεωφορείο. Δεν εκατάλαβα / τον ιδρώτα της αρρώστιας σου, σε άφησα στη μέση / του δρόμου. Τι να τα κάνεις τα βραβεία και τα χρήματα φίλε / Σταύρο· είναι αργά. / Θα ξαναδώ τις ταινίες σου. /

Θα ξαναδώ και όσους σε καταψήφισαν στους διαδρόμους / των επιτροπών. Θέλω από αυτούς να σου ζητήσουν δημόσια / και επώνυμα συγγνώμη. / Ίσως έτσι το κινηματογραφικό όνειρο / δεν θα παραμείνει ένας εφιάλτης. / Και όπως λέει και ο φίλος μας Ανέστης: / Ο θάνατός μας είναι μια εικόνα πηγής / που αναδύεται η αίσθηση της δημιουργίας. / Οι ποιητές, Σταύρο, πεθαίνουν πριν από τον / θάνατο...

από την Γκαίη Αγγελή

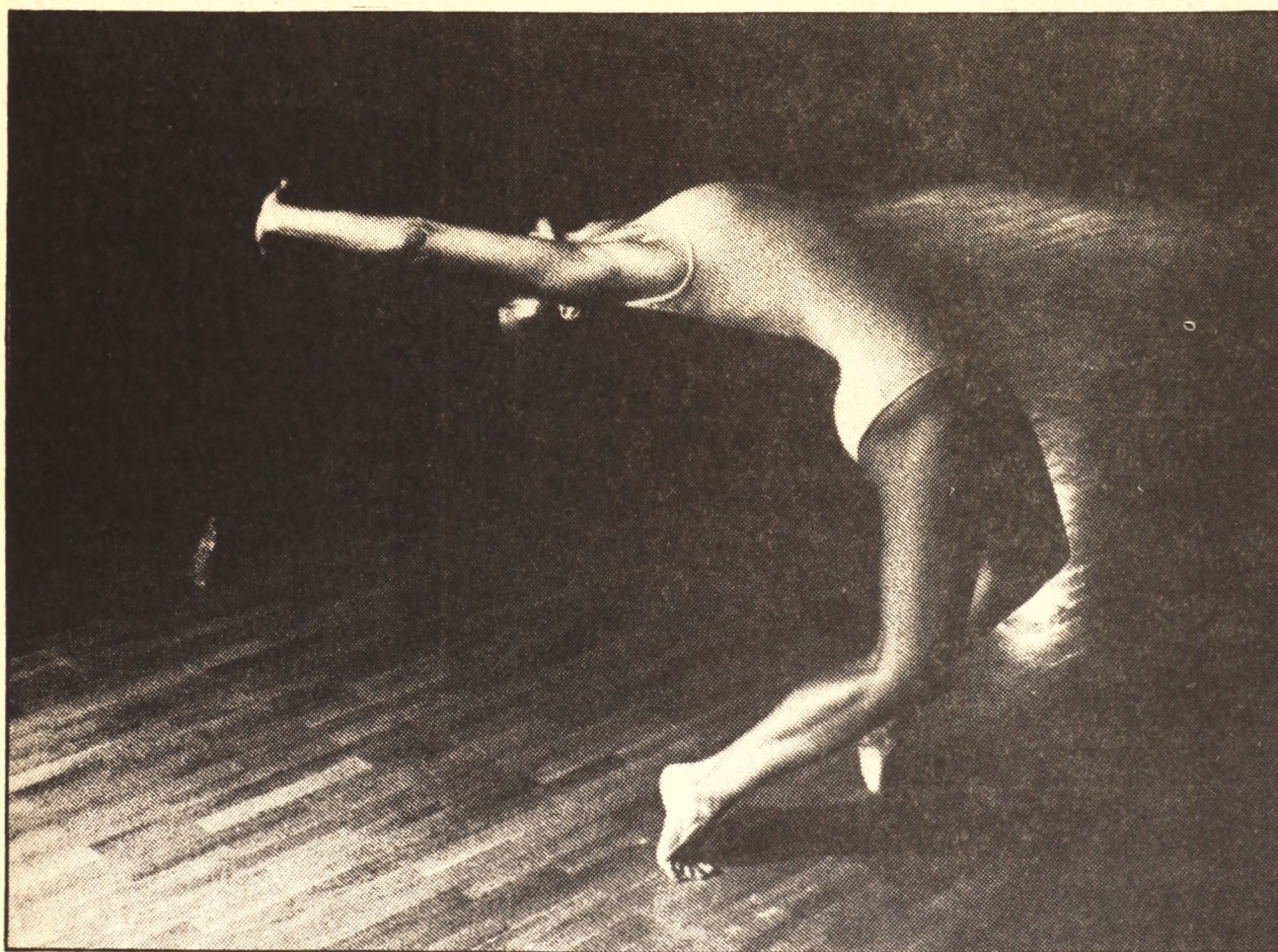

ΤΟΠΙΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

Η χορογράφος - χορεύτρια Αναστασία Λύρα μιλάει στο ANTI

Αν μας έκανε εντύπωση η πρόταση της σχετικά νέας χορογράφου και χορεύτριας Αναστασίας Λύρα για την ανανέωση της τέχνης του χορού στη χώρα μας, είναι γιατί η τέχνη της δεν μιμείται, αλλά, αντίθετα, χειραφετείται και από την έννοια της κατασκευής μιας παράστασης - θεαματος και από τις κωδικοποιημένες τεχνικές του σύγχρονου χορού. Έχουμε την εντύπωση ότι ταιριάζει σε αυτή την περίπτωση ο όρος *χορός σκεπτόμενος*.

Τη δουλειά της Αναστασίας Λύρα γνωρίσαμε πριν λίγο καιρό, παρακολουθώντας την παράσταση *Κίνηση II - Τοπία* που παρουσίασε τον προηγούμενο Μάιο, με σκηνικά της Ιουλίας Σταυρίδου και φωτισμούς του Τσι Stone. Για τη δουλειά της αυτή, για τον τρόπο που χορογραφεί, για τη σχέση της με τη μουσική, για τις προοπτικές της μιλάει στη συνεντεύξη που ακολουθεί.

Η Αναστασία Λύρα στην τελευταία δουλειά της: «Κίνηση II - Τοπία».

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ANTI: Να μιλήσουμε, στην αρχή για την πρόσφατη δουλειά σου «Κίνηση II - Τοπία». Ποιο το κίνητρό σου και τι υποδηλώνει αυτός ο τίτλος;

ΑΝ. ΛΥΡΑ: Θα σας πω την ιστορία του κομματιού με περιγραφικούς όρους. Ξεκίνησε στην ουσία πριν από τρία χρόνια σαν ένα σόλο διάρκειας 6', βασισμένο σε μουσική του Brian Eno (On Land), μουσική με φυσικούς ήχους, ήχους από νερά,

πουλιά, βατράχια. Οι εικόνες που προέβαλε το κομμάτι ήταν φυσικές, όπως και οι ήχοι, αλλά ήταν σημαντικό ότι βγήκε μια δομή (θέση στο χώρο —κατευθύνσεις— ρυθμική οργάνωση) που θα την έλεγα αρχετυπική. Σήμερα παρ' όλο που το κομμάτι έχει απλωθεί, έχει γίνει μια ώρα, διατηρούνται αυτές οι αρχικές κινήσεις σαν πρόπλασμα. Από τότε μέχρι σήμερα η αναφορά στις φυσικές εικόνες, στα «Τοπία» υπάρχει, με μια πιο αφηρημένη έννοια όμως, γιατί οι εικόνες αυτές

μεταπλάθονται σε *τοπία του σώματος*. Για παράδειγμα, αρχικά και επί δυο χρόνια υπήρχε στις κινήσεις μου η εικόνα του συντριβανιού και της αναπαράστασής του. (Δεν είναι τυχαία η χρησιμοποίησή του από διάφορες αγωγές θεραπευτικής κατεύθυνσης για τη στάση του σώματος). Το συντριβάνι τώρα πια έχει εσωτερικευθεί πολύ και οι κινήσεις δεν αναπαριστούν την πορεία του νερού.

ΕΡ.: Γράφεις στο πρόγραμμά σου: «Τα «Τοπία» είναι μια τελετή χωροπλασίας όπου το σώμα, σε μαγικό διάλογο με τη φύση, δίνει υπόσταση υλική και σαφή σε εσώτερες, άλλοτε φευγαλέες και άλλοτε επίμονες εικόνες των αισθήσεων».

ΑΠ.: Με γοητεύει πάρα πολύ να βλέπω πως η κίνηση απλώνεται στο χώρο, ο χώρος του σώματος δεν είναι μόνο ο τόπος που στατικά κείται το σώμα, αλλά και η κατεύθυνση προς την οποία απευθύνεται με κινήσεις. Είναι ας πούμε ένα στοιχείο τοπίου, η νοητή προέκταση της γραμμής μιας κίνησης. Και όταν μέσα από μια ολοκληρωμένη κινητική φράση φτιάχνονται τέτοια συστήματα σχέσεων τότε κάτι ελευθερώνεται και κατοικεί το χώρο. Πρόκειται για μια παρογωγή «κιναισθητικών» μονάδων, είναι ένας τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι νιώθουν ο ένας την κίνηση του άλλου, είναι ένα δεδομένο της φυσικής και κατ' επέκταση της αισθητικής του χορού, η λεγόμενη *κιναισθητική επικοινωνία*. Τελευταία έχω κατανοήσει πιο βαθιά τη σχέση του χώρου και του σώματος, την ενότητά τους. Ο χώρος σε διαπερνάει και τον γεμίζεις και εσύ, είναι κάτι που δεν έχει ορθολογική εξήγηση, δεν υποπίπτει άμεσα, υλικά και οπτικά στις αισθήσεις μας. Αυτό το στοιχείο, το λέω *μαγικό*.

Θέμα διάθεσης

ΕΡ.: Τι τμήμα της δουλειάς σου καλύπτει ο αυτοσχεδιασμός;

ΑΠ.: Συνήθως δεν αποφασίζω να κάνω ένα κομμάτι που θα κρατάει τόση ώρα και θα είναι περί αυτού του θέματος. Έτσι το κομμάτι καταλήγει να ενσωματώνει πράγματα πολύ ζωντανά και πολύ φλέγοντα από τη ζωή μου. *Τελικά το κομμάτι είμαι εγώ*. Πιο πρακτικά, οι κινήσεις ως επί το πλείστον είναι δεδομένες, κατασταλαγμένες. Το ίδιο και οι θέσεις στο χώρο. Εκείνο που αλλάζει από παράσταση σε παράσταση είναι ο ρυθμός των επαναλήψεων, η εξέλιξη ορισμένων επί μέρους κινήσεων ή μικρών φράσεων που υπάρχουν και μαζί μ' αυτό και η διάθεση

Ο 'Αρχοντας του κόσμου

Μυθιστόρημα

ΜΗΤΣΟΥ ΚΑΣΟΛΑ

Με ένα στέμμα
ηλεκτρονικό στο κεφάλι
του πάντα. Με μια
ηλεκτρονική βαλιτσούλα
στα χέρια του. Με τα
κουμπιά όλων των
πυραύλων μέσα σ' αυτήν
και όμως ο 'Αρχοντας του
κόσμου φοβάται... Ποιος
είναι ο αντίπαλός του;
Ποιος είναι ο εφιάλτης
του; Είναι μια έκπληξη
που μας επιφυλάσσει ο
συγγραφέας της 'Άλλης
Αμερικής, του Πρίγκιπα
και του Σάπιου νερού.
Ο 'Αρχοντας του κόσμου,
ένα βιβλίο αλλιώτικο.
'Ενα βιβλίο εναντίον της
εξουσίας που καταστρέφει
τον κόσμο. 'Ενα βιβλίο
που διαβάζεται σαν να
βλέπεις τρελά κινούμενα
σχέδια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

1. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

που βγαίνει από μένα. Δεν βάζω περιορισμούς στον εαυτό μου, το κομμάτι υπάρχει πέρα απ' αυτές τις αλλαγές, είναι τελικά ένας ελεύθερος χώρος δράσης.

ΕΡ.: Μίλησέ μας για τον τρόπο δουλειάς. Έχεις επιλέξει το σόλο.

Ποιες οι μορφές εξέλιξης στη χορογραφία σου;

ΑΠ.: Τελικά πρόκειται για μια δομή όπου υπάρχει ένα κύτταρο κινήσεων - θέσεων στο χώρο, στάσης δικής μου προς το χώρο καθώς και εικόνων (είτε συγκεκριμένες κινήσεις που έχουν να κάνουν με τη φύση, είτε αφηρημένες εικόνες). Η ανάπτυξη αυτών των μονάδων κίνησης είναι ένα σφαιρικό άπλωμα στο χρόνο και το χώρο. Για να φθάσω σε όλα αυτά δουλεύω μόνη μου, και μάλιστα πολύ διαφορετικά απ' ό,τι συνηθίζεται. Ούτε γυμνάζομαι με μουσική, ούτε χορογραφώ με μουσική. Τη μουσική τη διαλέγω εκ των υστέρων για να υπογραμμίσω ή να σχολιάσω πράγματα, καμιά φορά για να στηριχτώ στη μουσική, ποτέ όμως δεν είναι το αρχικό μου ερέθισμα. Γιατί η μουσική πάντοτε επιβάλλει στην κίνηση του σώματος πολύ περιοριστικές δομές επειδή έχει πολύ πιο στέρεες και επεξεργασμένες δομές από το χορό. Έπειτα, στη δυτική μουσική, ο χρόνος είναι ορθολογικά διαιρεμένος, πράγμα που επιβάλλει μια τιθασειμένη κίνηση.

Κίνηση και μουσική

ΕΡ.: Εσένα η κίνησή σου χαρακτηρίζεται από αργούς χρόνους...

ΑΠ.: Είχα πάντα μια κλίση προς την αργή κίνηση, κάτι σαν φυσικό γούστο. Τώρα συνειδητοποιώ πως αυτό είναι μια μεγάλη ιστορία, κάτι παραπάνω από μια φυσική κλίση. Το γεγονός ότι το ανατολικό θέατρο είναι βασισμένο σε αργούς χρόνους, το Τάι-Τσι είναι σε αργούς χρόνους, η τεχνική του Χώκινς την οποία έχω σπουδάσει και στην οποία έχω στηριχθεί είναι επίσης επηρεασμένη από την ανατολική φιλοσοφία. Με τον αργό χρόνο η κυκλοφορία της αίσθησης του σώματος είναι πολύ πιο σαφής και πιο ολοκληρωμένη.

ΕΡ.: Τα μουσικά κομμάτια που επέλεξες είναι διαφορετικά, άλλα μελωδικά και άλλα όχι. Τι σε οδήγησε σε αυτές τις μουσικές για την παράστασή σου.

ΑΠ.: Τα μουσικά κομμάτια παίζουν διαφορετικό ρόλο το καθένα. Το τραγούδι του Καϊητζ είναι ένα συντροφικό τραγούδι. Ο στίχος του μιλάει για πράγματα που εγώ διαλέγω να δουλέψω με κινήσεις, μιλάει για αισθήσεις και για στιγμές. Από μουσική άποψη είναι κλασικά δομημένο, το βάζω λοιπόν για να ξεκουραστείτε από τη δική μου ιστορία.

Τη μουσική της Ολιβέρος την χρησιμοποιώ πιο παραδοσιακά, υπάρχει μια πιο

φυσική σχέση. Με αυτό το κομμάτι χορεύω. Για το ελληνικό τραγούδι... μου είναι το πιο δύσκολο να μιλήσω... αυτός ο υπερβατικός χώρος, που τον δημιουργεί αυτός ο στίχος κύρια, αυτή η απίθανη εικόνα αυτής της κοπέλας που βλέπει τον ήλιο, με έκανε να αισθάνομαι την ανάγκη να καταφύγω μέσα σ' αυτό τον απίθανο χώρο (γιατί εγώ δεν αισθάνομαι αυτή τη σιγουριά, αλλά την καταλαβαίνω). Και περπατάω μέσα στο τραγούδι για τι θέλω να αποκαταστήσω κάποια σχέση με το χώρο αυτής της ιδέας.

ΕΡ.: Για να επανέλθουμε στην πραγματικότητα, σε μια κοινωνία του θεάματος όπου όλα γύρω είναι φανταχτερά και ηχηρά, δεν αισθάνεσαι κάπου μοναχικά και περιθωριακά. Ο κόσμος του χορού σε υποδέχθηκε μάλλον αντιφατικά... Πώς βλέπεις τη σχέση σου με το κοινό.

ΑΠ.: Υπάρχει ένας ζωντανός και δημιουργικός διάλογος με το κοινό. Η υποδοχή που μου έγινε ήταν πολύ καλή σε γενικές γραμμές. Έπειτα τίποτα δεν είναι για όλο τον κόσμο. Είμαι βάσιμα αισιόδοξη και πιστεύω πως αυτό που κάνω μπορεί να ενδιαφέρει πολύ περισσότερο κόσμο απ' ό,τι μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις της πεπατημένης. Γιατί όταν κάτι είναι αληθινό και ζωντανό, αφορά τον κόσμο που μοιραία ανταποκρίνεται. Το κοινό της επαρχίας είναι συγκινητικό, είναι πιο αγνό και πιο δεκτικό. Δεν αισθάνομαι καθόλου περιθωριακή, ίσως είμαι περιθωριακή γιατί δεν με ξέρει ο κόσμος.

Όσο για τον κόσμο του χορού, είναι το πιο δύσκολο κοινό απ' όλα, αλλά όχι μόνο με μένα. Επικοινωνεί με κώδικες που δεν τους βλέπει στη δουλειά μου με αποτέλεσμα η δουλειά μου να του είναι ξένη. Είναι όμως τραγικό να θεωρείται γι' αυτούς χορός κάτι που είναι κωδικοποιημένο. Αυτό λέγεται αντίδραση... Γιατί εγώ για παράδειγμα με το καλό μπαλέτο είμαι μπαλετομανής, άσχετα από το είδος της δικής μου δουλειάς.

(Τη συνέντευξη πήρε η Κλημεντίνη Βουνελάκη)

Η Αναστασία Λύρα γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Καστοριά. Απόφοιτος της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης, συνέχισε τις σπουδές της στη Νέα Υόρκη, όπου πήρε δίπλωμα Master's στην ιστορία του χορού από το Πανεπιστήμιο της Ν. Υόρκης. Σπούδασε χορογραφία και αυτοσχεδιασμό με τον Robert Dunn και τεχνική χορού στη σχολή του Erick Hawkins. Παρουσιάζει τη δουλειά της από το 1984 και τα τρία τελευταία χρόνια δουλεύει αποκλειστικά σόλο χορογραφίες.

ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ο Tchikaya U Tam'si γεννήθηκε στο Mbili του Κονγκό, το 1931. Εργάστηκε για πολλά χρόνια στην Ουνέσκο στη Γαλλία. Δημοσίευσε κυρίως ποίηση: «Το κακό αίμα», «Φωτιά στη Ζούγκλα», «Σε κάποιο Κάλπη», «Επιτομή», «Η κοιλιά», και «Το μουσικό δοξάρι». Νουβέλλες: «Το ξεραμένο χέρι», «Σιλφίδια», «Μέδουσες» και θεατρικά έργα: «Οι Ζουλού», «Βουένε ο ιδρυτής», «Η δοξασμένη ύπαρξη του Στρατάρχη Εννίκου, ξεβγαλμένου πρίγκηπα». Με την ποιητική του συλλογή «Το σπιτίσιο σακκάκι» κέρδισε το 1988 το βραβείο Λουίζ-Λαμπέ.

Ο ποιητής Τσικαγιά Ου Ταμσί παρουσιάστηκε για πρώτη φορά από το ANTI στο τεύχος 40, της 6ης Μαρτίου 1976 με αφορμή αφιέρωμα για το Κονγκό. Έγραφε τότε η Μαρία Ηλιού: «Η ποίηση του Τσικαγιά, τυραννισμένη, σημαδεμένη απ' τις δοκιμασίες της Αφρικής, είναι μαζί θρήνος και

εξέγερση. Τη διασχίζει η ματωμένη σκιά του Λουμουμπα που στο πλάι του ο Τσικαγιά αγωνίστηκε και δεν μπόρεσε ποτέ να τον ξεχάσει».

Στο τεύχος 114 του ANTI στις 16 Δεκεμβρίου 1978 δημοσιεύθηκε μια συνέντευξη του Τσικαγιά και δυο ποιήματά του («Παραφροσύνη», μετφ. Ι. Αντωνιάδη και «Η κόγκα των στασιαστών», μτφ. Μαρία Ηλιού).

Εκλογή από τα ποιήματά του δημοσιεύτηκε το 1978 στην Κύπρο σε ελληνική μετάφραση του Ι.Δ. Αντωνιάδη. Από τη μελέτη της Μαρίας Ηλιού και μεταφράσεις ποιημάτων πέντε Κογκολέζων ποιητών στο βιβλίο «Κογκολέζικα Μια χώρα και οι ποιητές της» (εκδ. «Ερμής» 1981) έγινε και στην Ελλάδα γνωστός σε ένα ευρύτερο κοινό. Σε αυτό το τεύχος δημοσιεύουμε ένα διήγημα του Τσικαγιά με τίτλο «Η διατριβή».

Ο Μπουϊτί Σελεστέν, μαθητής κοινωνιολογίας, μάταια ζητούσε να βρει το θέμα της διατριβής του τρίτου κύκλου, παρ' όλο που από καιρό οι δρόμοι της Κουεντζέ, του Τάλα Ενγκάι, του Ποτοποτό και τόσων άλλων του πρότειναν ένα που είχε κιόλας τροφοδοτήσει αναρίθμητες κουβέντες και κηρύγματα που είχε κάνει με τους φίλους του και προπαντός με τον Ενγκουάκου, με τον οποίο σχημάτιζε το ζευγάρι των φίλων το πιο αχώριστο της Σχολής Φιλολογίας και Κοινωνικών Επιστημών. Θα πρέπει να το πούμε: μπορούσαμε να διαβάσουμε τη διατριβή του σ' ορισμένα σταυροδρόμια, σ' όλες τις πλατείες και ακόμα πιο πολύ τριγύρω από τις αγορές. Δεν υπήρχε ένα μέρος που να μην πρόσφερε παραδειγματικές σελίδες για να γράψει κανείς πάνω σ' αυτό το θέμα, το οποίο τώρα που είχαν ανοίξει τα μάτια του, το έβρισκε εκπληκτικά γνώριμο.

Ταράχτηκαν, σχολίασαν, επιδοκίμασαν ή αποδοκίμασαν (όχι βέβαια στα φανερά), τα ριζικά μέτρα που είχαν αποφασισθεί, με μοναδικό σκοπό τη διασφάλιση της προστασίας των πολιτών ενάντια στις πολλαπλές επιθέσεις από αυτούς τους μανιακούς, αυτούς τους ανθρώπους που είχαν καταντήσει άγρια θηρία, από αυτά τα «απλοϊκά πνεύματα», που ξαφνικά πηδούσαν επάνω σου, σου κατάσχιζαν τους ώμους σαν παλιόρουχο, σκορπούσαν το φόβο και τον τρόμο —μπρρ, μπρρ— που χολιασμένοι βάζονταν να αντικόβουν τον αέρα, που ήσυχα ήσυχα ερχόταν μέχρι το κατώφλι σας, καμαρώνανε για λίγο, πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους με ευγενική φιλικότητα, που σε άφηναν κατάπληχτο γιατί για μόνο μισθό σε ανάγκαζαν να δέχεσαι να ενεργούνται μέσα στο σαλόνι σας. Η φλόγα που άναβε στο βλέμμα τους ήτανε τόσο άγρια που ήταν δύσκολο... Είναι αλήθεια, το είχε πάθει κάποιος ταγματάρχης που, αν και στρατιωτικός, αναγκάστηκε να υποφέρει ασάλευτος τη βρωμερή προσβολή, πάνω σε μια κυβερνητική εφημερίδα. Ήταν για γέλια. Ήταν για κλάματα. Ήταν να τρέμει κανείς από δόβο.

Πολλούς απ' αυτούς τους είχαν πιάσει, τους βάλανε σε στρατιωτικά καμιόνια, τους οδήγησαν σ' ένα έρημο μέρος στους λόφους στα βόρεια της πόλης. Για να τους φοβίσουν και να τους κάνουν να μην ξαναπατήσουν στην πόλη, τους έρριξαν λίγες ριπές οπλοπολυβόλου.

Ο Μπουϊτί είχε δει έναν απ' αυτούς «να γίνεται τρελός μπροστά στα μάτια του». Η σκηνή διαδραματιζόταν σ' ένα μπαρ στο Ποτοποτό. Ο ήρωας ήτανε στην

Η ΔΙΑΤΡΙΒΗ

του Τσικαγιά Ου Τάμ'σι

πραγματικότητα ένας φοιτητής —όχι στη σχολή του, ήτανε στη σχολή επιστημών— που έλεγαν ότι ήταν μαθηματικό μυαλό. Με μια μπουκάλα «Πρίμους» στα χέρια, που την κουνούσε σαν πυρσό, αγόρευε: «Είναι μαθηματικά αποδεδειγμένο. Δεν υπάρχει πιο εύκολη απόδειξη. Πέστε ότι τα μαθηματικά μου καταστρέψανε το μυαλό· μπορώ εγώ να σας αποδείξω ότι όλοι μας γινόμαστε σιγά-σιγά τρελοί. Βγάλτε το ψάρι απ' το νερό, παλεύει λιγάκι για να πεθάνει πιο αργά. Αν κανείς δεν το πάρει για να το φάει σαπίζει και βρωμάει. Ο ψαράς που ξέχασε να φάει το ψάρι σαν έπρεπε, παραξενεύεται, μυρίζεται παντού. Λέει: «Για κοιτάξε μοιρίζει σαπίλα». «Μια εξίσωση, μια παραβολή. Σας το εξηγώ με τη βοήθεια της παραβολής. Θέλω να πω αυτή είναι η εξίσωση: μυρίζει τρέλα. Ποιος κατάλαβε; Το βλέπω ότι στα σίγουρα τίποτα δεν κατάλαβατε. Αλλά μπορεί κιόλας να λέτε εσείς. Σα να υπάρχει επιδημία τρέλας. Ναι λοιπόν είναι αλήθεια».

Μιλούσε για τρέλα και γινότανε στα σίγουρα τρελός. Έβρισκε μάλιστα και το γιατί: «Βγάλτε το ψάρι...». Κάποιος έκανε την παρατήρηση πιο αργά. Αυτός ο κάποιος ήταν ο Εγκουάκου ο φίλος του Μπουϊτί, που δεν μπόρεσε να στηρίξει το φίλο του στον επικίνδυνο κατήφορο που είχε πάρει.

Κάνανέ «σουτ» για να τον αφήσουν να μιλάει. Ο Μπουϊτί έμαθε αργότερα ότι ο τύπος, ο μαθηματικός, λεγότανε Οτιένγκ. Ήτανε ψηλός, με πλατύ μέτωπο και πελώρια μάτια. Τα τζινς που φορούσε, αν και στενά, δεν ήταν εφαρμοστά.

Τρεφότανε στα σίγουρα με μαθηματικά κι όμως δεν είχε το κεφάλι μεγαλύτερο από τα μεριά του. Το κεφάλι του, που το κουνούσε σα μια κόμπρα, λες και στριφογυρνούσε γύρω από το λαιμό του και η φλόγα που άναβε στα μάτια του ήτανε και τρόμος και αποστροφή.

Ο Οτιένγκ ήπια δυο μεγάλες γουλιές. πλατάγισε την γλώσσα του με ευχαρίστηση. Αυτή είναι μπίρα. Ξαναγέμισε το ποτήρι του, το ύψωσε στην υγεία της συντροφιάς, με χαρούμενο χαμόγελο, με βρεγμένα χείλια, που επάνω τους κανένας δεν πρόσεξε το φοβερό χάσμα που γεννήθηκε και που πέρασε τη στιγμή που έκανε την πρόποση στη δικιά του υγεία, με περιέργο τρόπο, αφού, αντί να πιει, περιέχυσε την μπίρα στο κεφάλι. Καθώς η μπίρα έσταζε και άφριζε στο κεφάλι του, οι άλλοι άρχισαν να απομακρύνονται. Αυτός κοιτάξε τον ένα μετά τον άλλο αυτούς που έμειναν τριγύρω του.

«Ε λοιπόν μη με λοξοκοιτάτε! Όχι, όχι, δεν έγινα τρελός ξαφνικά. Όχι, όχι! Τι-

ποτα πιο καλό από την μπίρα για την περιποίηση των μαλλιών. Κι έπειτα, με κρύο κεφάλι οι σκέψεις μας είναι πιο καθαρές. Και οι καθαρές σκέψεις είναι αυτές που μας λείπουν περισσότερο... Ούτε τρελός, ούτε μεθύστακας, όχι φτωχός, όχι ψειριάρης, ποτέ γονατιστός και πάντοτε ορθός, θα 'μουνα στα σίγουρα καλός γαμπρός. Αχ, Θε μου σιωπάνε, κατάπληκτοι. Ελάτε, ελάτε. Περισσότερο κέφι. Κεφάτοι, κουτοί, φτωχοί. Να το σύμβολο της καινούριας μας σκλαβιάς».

Κάποιος γέλασε νευρικά, ένα γέλιο σχεδόν ηλίθιο. «Νά 'το πρέπει να γελάτε! Ποτό, ποτό!» Ερεύνησε τις τσέπες του. «Χωρίς λεφτά. Για να ακούστε, σας λέω μια εύθυμη ιστορία και κάποιος προσφέρει το ποτό. Σύμφωνοι; Όχι; Αρχιτσιγκούνηδες; Και συ δεν κάνεις βερεσέ; Εν τάξει μη το κουνάτε από εδώ, ξαναγυρίζω, πάω να ψάξω για λεφτά. Ξαναγυρίζω και όλους σας μεθώ».

Εγκουάκου του φώναξε: Απόφευγε τα σταυροδρόμια γιατί υπάρχει φόβος να μη γυρίσεις πίσω σώος και αβλαβής». Ο Οτιένγκ σταμάτησε απότομα την ώρα που έβγαινε, γύρισε, περπάτησε μέχρι τον Εγκουάκου. Χαμογελούσε μα το βλέμμα του ήταν κι όλας απλανές. Ο Μπουϊτί το θυμότανε. Ο Οτιένγκ καρφώθηκε μπροστά στον Εγκουάκου, το χαμόγελό του ήτανε τρεμουλιαστό. Όταν έβαλε τα δυο του χέρια στις τσέπες, οι δύο φίλοι κάνανε την ίδια σκέψη, πήρανε αμυντική στάση γιατί νομίζανε ότι ο Οτιένγκ θα 'βγαζε μαχαίρι ή κάτι τέτοιο, μα αναποδογύρισε τις τσέπες του, έδιωξε κάτι ανύπαρχτο με το χέρι του και τις έδειξε, τους γύρισε την πλάτη, γύρισε ακόμα πιο πολύ, τους έδειξε τον πισινό του, έβγαλε μια σφυριχτή πορδή. Βγήκε, τυλιγμένος, μέσα στην αξιοπρέπεια του που πρόσθεσε ένα ακόμα τρανταχτό λόγο για γέλιο. Ακόμα και ο Εγκουάκου παρόλη τη σφυριχτή ασχημοσύνη, γέλασε. Ένας άλλος φοιτητής γύρισε τη μύτη του προς την κατεύθυνση που πήρε ο Οτιένγκ και αποφάνθηκε πως η πορδή δεν μύριζε και άρα δε μπορούσε να είναι από πλάσμα μυαλωμένο, κι έτσι το σώμα δε θα άντεχε για πολύ ακόμα στη σαπίλα.

Ο Μπουϊτί θυμότανε ακόμα αυτή τη σκηνή. Δε χαμογελούσε. Η τρέλα του Οτιένγκ φάνηκε ότι ήταν αυτοκτονική. Τον βρήκανε κρεμασμένο στο πιο χαμηλό κλαδί μιας ροδοδάφνης του παλιού βοτανικού κήπου. Θα 'τανε δύσκολο να πούμε κρεμασμένος αφού τα πόδια του άγγιζαν τη γη, στο έδαφος, μόνο τον πισινό στον αέρα, σαν καθισμένος σε αόρατη πολυθρόνα. Έβγαζε τη γλώσσα περήφανα σ' όλους που τρέξαν να τον δουν για πρώτη

και τελευταία φορά. Κι αυτή τη σκηνή τη θυμότανε ο Μπουϊτί. Όπως όλος ο κόσμος ο Μπουϊτί είχε ένα προληπτικό φόβο της τρέλας. Η χειρότερη αρρώστεια. Η λέπρα είναι προτιμότερη έλεγε ο Εγκουάκου. Είναι μικρότερο κακό για τους άλλους. Ένας λεπρός δε σου επιτίθεται, καταλαβαίνει και προειδοποιεί ότι βρίσκεται στο δρόμο σου, τον αποδιώχνεις, σε αποφεύγει. Μπορείς ακόμα και να τον χαιρετάς, χωρίς μ' αυτό να τον κάνεις να γίνεται πιο διαχυτικός. Μα ο τρελός, δεν ξέρεις ποτέ, γιατί μπορεί να είναι όπως εσείς κι εγώ. Γελάει, γελάς μαζί του. Όταν δε σου επιτίθεται, μένει κάτι από το γέλιο του που είναι μεταδοτικό. Αυτές τις σκέψεις έκανε ο Πωλ Εγκουάκου. Γιατί δεν είναι ανάγκη ν' αγγίζεις έναν τρελό για να μολύνεσαι. Ένας σκύλος σου μεταδίδει τη λύσσα σα σε δαγκώσει. γελάς με τρελό και γίνεσαι τρελός. Επίβουλα. Επαναλάμβανε «επίβουλα» γιατί του άρεσε αυτή η λέξη.

Όταν το σκεφτόταν ξανά ότι ήταν αυτός που πάντα έλεγε: «Αν μιλούσαμε για άλλο πράγμα». Είναι στ' αλήθεια παράξενο τώρα που αποφάσισε για τη διατριβή του να θέλει να εξετάσει τους κοινωνικοοικονομικούς λόγους της τρέλας ανάμεσα στους κατοίκους προαστείων της πόλης Β.... Μα γιατί άραγε αυτό το θέμα; Ποια να 'τανε η πραγματική αιτία; Για να εξορκίσει μήπως το δαιμονικό του φόβο για την τρέλα; Για να δώσει επιχειρήματα ενάντια σ' αυτές τις επιδημίες; «Βγάλτε το ψάρι από το νερό... Μπορώ να αποδείξω ότι είμαστε όλοι μας έτοιμοι να...»

Αν είχε διαλέξει μια σφηκοφωλιά να χώσει το κεφάλι του δεν θα είχε κάνει καλύτερη εκλογή. Το θέμα άρεσε στον καθηγητή του, ένα σύμβουλο σταλμένο από ξένη τεχνική βοήθεια που έμοιαζε αριστέρος και που τον ρώτησε μονάχα γιατί δεν ονόμασε το θέμα του: «Αιτίες κοινωνικο-οικονομικές» μα που παραδέχτηκε πως «όχι είναι καλύτερα οι λόγοι...» Ο φίλος του Εγκουάκου δεν έδειξε τον ίδιο ενθουσιασμό σαν τον καθηγητή του. Αφού δεν βρήκε τίποτα να πει, άρχισε να λέει τους στίχους: «Άκου την τρέλα που πετά και το σχοινί αποζητά». «Στ' αλήθεια γιατί δεν βάζεις αυτό σαν επικεφαλίδα, δε ξέρω πια τίνος είναι». Ο Μπουϊτί έγινε αμέσως προσεχτικός όταν ο φίλος του δεν έδειξε τον ενθουσιασμό του. «Δε σε τραβάει το θέμα μου;»

— «Γιατί;

— Το βλέμμα σου.

— Το βλέμμα μου, τι έχει το βλέμμα μου;»

Ο Εγκουάκου, έτσι φάνηκε στον

Μπουϊτί, δε κοίταξε το φίλο του στα μάτια. Ρώτησε σαρκαστικά:

«Είσαι σίγουρος πως υπάρχουνε κοινωνικο-οικονομικοί λόγοι στη... Δε νομίζεις πράγματι ότι παραβάζουμε λάθη στη ράχη του καθεστώτος;...»

Ο Μπουϊτί δεν ήταν μέλος του κόμματος. Ο Ενγκουάκου ήταν ένας από τους υπεύθυνους της οργάνωσης του κόμματος στο πανεπιστήμιο. Γι' αυτό οι απόψεις του φάνηκαν στον Μπουϊτί σαν κακό προμήνυμα. Όπως το ψάρι στην παραβολή του Οτιένγκ, ο Μπουϊτί πνιγότανε. Διαμαρτυρήθηκε χωρίς δύναμη: «Είναι μια επιστημονική εργασία που θέλω να κάνω και όχι πολιτική...»

«Και ποιος σου είπε ότι η επιστήμη είναι ουδέτερη;» Αποκρίθηκε ο Ενγκουάκου προκλητικά. Και τον εγκατέλειψε αμέσως.

Ο Μπουϊτί έμεινε άφωνος από την απειλή που φανέρωναν τα λόγια του φίλου του κι από το φόβο μήπως ήταν μολυσμένος από το αντικείμενο, το θέμα της διατριβής του.

Έτρεμε. Ο Ενγκουάκου δε θα είναι πια φίλος του. Παραλογιζόταν. Δεν είχε σκεφθεί τις επιπτώσεις, την πολιτική απήχηση των «κοινωνικο-οικονομικών λόγων». Για πρώτη φορά στη διάρκεια της φιλίας τους, ο Ενγκουάκου έφυγε στο μέσο μιας συνάντησής τους· τον εγκατέλειψε εκεί αφού πριν του ξεστόμισε την κατηγορία. Ο διωγμός δεν ήταν μακριά. Ένοιωθε το λάρυγγά του ξερό. Έλα, έλα τώρα. Ήθελε να με φοβίσει μονάχα. Είναι βέβαιο δεν εγκρίνει τέτοιο θέμα. Η θεωρία του είναι ότι η τρέλα είναι μεταδοτική. Είναι μια δεισιδαιμονία. Ακόμα μια που πρέπει να νικήσουμε. Η πολιτική δεν έχει να κάνει τίποτα σ' αυτό το θέμα.

Πριν ακόμη αποφασίσει να υποβάλει το θέμα της διατριβής του, είχε κιόλας κάνει μια αρχική έρευνα, ετοιμάσει ένα ερωτηματολόγιο, βρει τις οικογένειες που το κακό είχε χτυπήσει. Έδειξε την υπομονετικότητα του κυνηγού και δημιούργησε ένα πρόγραμμα σύμφωνο με την φροντίδα που έδειχνε για την επιστημονική αλήθεια. Η ευχαρίστηση που ένοιωθε κάνοντας όλα αυτά τα προκαταρκτικά τον καθησύχαζε με ένα αίσθημα ότι θα έκανε χρήσιμη, εξαιρετική δουλειά. Και να τώρα που δεν μπορούσε να συζητήσει με το φίλο του που τον απειλούσε, που τον κατηγορούσε ότι χτυπούσε ύπουλα το καθεστώς, που τον είχε κοιτάξει σαν κιόλας η τρέλλα να ήταν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό του. Αναπήδησε ξάφνου, συνήλθε. η κούραση μου παίζει παράξενα παιχνίδια, σκέφτηκε.

Την επόμενη μέρα όμως η σφηκοφωλιά ελευθέρωνε κιόλας τα κεντριά της.

Πέρασε κοντά από μια συντροφιά φοιτητών που δεν του έδωσαν σημασία μα

μιλούσαν δυνατά, με εχθρότητα, για τις σχέσεις που κάποιοι αντιδραστικοί φοιτητές είχαν με ορισμένους καθηγητές που δεν φερνόντουσαν και πολύ τίμια... «εχθροί της παράταξης». «καταπνιχτική γραφειοκρατία»... Αυτές οι λέξεις τον κατεδίωκαν.

Κανένας δεν είδε τον Ενγκουάκου. Τον απόφευγαν οι πάντες φανερά. Στο γκαράζ της σχολής δεν είδε το μοτοσάκ της Μαρί-Λεοντί, της νέας του κατόχτησης. Κοίταξε δυο φορές κι ακόμα περισσότερο. Θυμήθηκε ότι δεν είχε μάθημα μέχρι το απόγευμα εκείνη τη μέρα. Αλλά, συνήθως, τη συναντούσε στη βιβλιοθήκη. Στη βιβλιοθήκη δεν βρήκε τον Ενγκουάκου. Απόφευγαν το βλέμμα του. Προσπάθησε να δει τον καθηγητή του για να του υποβάλει το προσχέδιο της διατριβής του. Όσο πιο γρήγορα το ενέκρινε τόσο το καλύτερο. μα κανείς δεν είχε δει τον κύριο Κορνέλιο τον καθηγητή του. Δεν τόλμησε να πάει να τον δει στο σπίτι. Είδε τον κοσμήτορα της σχολής του που ζήτησε να τον συνοδεύσει στο γραφείο του: «Καθήστε.» Καταριότανε την υπακοή του. Αρχισε να εξετάζει κάθε κίνηση του κοσμήτορα για να προλάβει τα σημάδια της τρέλας του.

Ο κοσμήτορας τον ρώτησε για τις σπουδές του. «Αν δεν κάνω λάθος, είσατε με τον καθηγητή Κορνέλιο; Είναι ένας από τους καλύτερους μας καθηγητές. Ελπίζω να τον έχουμε ακόμα την επόμενη χρονιά. Με το πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας δεν είναι πάντα εύκολο να κρατούμε τους καλούς καθηγητές. Κυρίως δε τώρα μ' όλες τις διατριβές για υπεράσπιση, δεν... Δεν ξέρω γιατί σας λέω όλα αυτά. Είναι τα προβλήματα του κοσμήτορα. Είναι βέβαια αλήθεια οι φοιτητές που συμπαθούν ένα καθηγητή έχουν, όπως ένας κοσμήτορας, την πιο καλή δικαιολογία για να μη δέχονται εύκολα να τον χάσουν». Τώρα το λάθος δεν ήταν δυνατό. Τα λόγια του κοσμήτορα ήταν ζυγιασμένα δεν είχαν ειπωθεί στον αέρα. Ήτανε γιομάτα απειλές. Θα βάζανε τον κύριο Κορνέλιο στο πρώτο αεροπλάνο κι αυτόν θα τον μαζεύανε στη γωνιά κάποιου δρόμου, στους βόρειους λόφους ή στη φυλακή, εχθρός του λαού σαν κατηγορία. Αναπήδησε.

Το τηλέφωνο είχε χτυπήσει. «Με συγχωρείτε. Εμπρός! Ναι. ο κύριος πρύτανης; Μάλιστα. Πολύ καλά. Είναι κιόλας όλοι εκεί; Φθάνω αμέσως! Έκλεισε το τηλέφωνο. Μια συνεδρία μ' όλα τα μέλη της σχολής. Έχει αρχίσει. Πρέπει να πάω γρήγορα. Δε μου είπατε ότι γυρεύατε τον καθηγητή σας;

«Ήθελα να του υποβάλω το προσχέδιο της διατριβής μου.

—Θέλετε να του το παραδώσω εγώ; Δώστε μου το».

Ο Μπουϊτί δε βρήκε τρόπο ν' αρνηθεί την προσφορά του κοσμήτορα. Τι βρήκε να κάνει και πήγε εκεί... Να πείσει στις μάσες του κροκόδειλου. Πόσο θα 'πρεπε να ήταν ξεροκάφαλος! Του έδωσε όμως ένα φάκελο, μια δεκαριά δακτυλογραφημένα φύλλα, που ο κοσμήτορας, με κάμποση βιασύνη τα έρριξε στο χαρτοφύλακά του. Η κίνηση αυτή ήταν ακόμα πιο εχθρική από τον τρόπο που ο Ενγκουάκου είχε ακούσει τον τίτλο της διατριβής του. Ο Μπουϊτί άρχισε να τρέμει ολόκληρος, τα δόντια του χτυπούσαν, τα μάτια του κοιτάζαν ολόγυρα. Ο κοσμήτορας δεν τον κοιτούσε, έβαζε τάξη στα διάφορα χαρτιά που ήταν σκορπισμένα στο γραφείο του. Είπε: «πηγαίνω τώρα».

Πέρνοντας το προσχέδιο της διατριβής του από τα χέρια του, το τέρας κατάπινε κιόλας το μπράτσο του, τον ώμο. Να σώσει το κεφάλι και το στήθος. Α! Ο κανίβαλος. Ο σαδιστής, αυτό το χαμόγελο... Α! Όχι δε θα γίνει έτσι. Ο Μπουϊτί είχε κάνει τη χειρότερη γκάφα. Είχε δώσει την απόδειξη της συνενοχής του με τον ξένο εχθρό. Α! Όχι δε θα γινόταν έτσι.

Ο κοσμήτορας σήκωσε τα μάτια πάνω στον Μπουϊτί και αυτόματα άγγιξε τα γυμνά του μπράτσα για να δει αν είχε κρύο όπως αυτοί οι άνθρωποι που τρέμουνε από το κρύο και πυρετό.

«Δώστε μου τα χαρτιά». Ο Μπουϊτί σήκωνε μια καρέκλα αποφασισμένος να χτυπήσει.

Ο αιφνιδιασμός πάγωσε τον κοσμήτορα που άρχισε να ιδρώνει. Έμεινε άφωνος. Ο Μπουϊτί κούνησε την καρέκλα και ξαναείπε πιο δυνατά:

«Δώστε μου τα χαρτιά. Αν νομίζετε ότι θα γίνω θύμα, γελιέστε. Η μανία σας να βλέπετε παντού τρελούς ή εχθρούς θα σας καταστρέψει».

Ο κοσμήτορας ξαναβρήκε την ηρεμία του.

«Δεν είσατε καλά!».

Δεν πήρε απάντηση. Ο Μπουϊτί οπισθοδρομούσε, κατέβασε την καρέκλα με τη ράχη του στην πόρτα. προσπάθησε να μιλήσει και πάλι αλλά ούτε μια λέξη δε βγήκε από το στόμα του. Έτρεμε ακόμα, προστάτευε το κεφάλι του από φανταστικά χτυπήματα.

«Θα σας οδηγήσω στις πρώτες βοήθειας, είναι στο δρόμο μου...», πρότεινε ο κοσμήτορας.

Λες και προσπαθούσε να αιφνιδιάσει έναν πύθωνα, ο κοσμήτορας έβγαλε με προσοχή τα χαρτιά του Μπουϊτί από το χαρτοφύλακά του, διάβασε τον τίτλο:

«Ελάτε, δώστε τα εσείς στον καθηγητή σας».

Μετάφραση από τα Γαλλικά
Ιωάννης Δ. Αντωνιάδης

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡ

Η απόσταση μέχρι το 1992 είναι πολύ κοντινή. Μέχρι τότε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα προωθεί μια σειρά μέτρων σε διάφορους τομείς με στόχο να υπάρξει μια ενιαία κοινοτική δράση. Ο πολιτιστικός τομέας εκτός από θεωρητικό πρόβλημα παρουσιάζει σειρά δυσκολιών και ταυτόχρονα είναι αρκετά υποβαθμισμένος σε σχέση με άλλους.

Στο κείμενο που ακολουθεί καταγράφεται η δραστηριότητα των οργάνων της ΕΟΚ μέχρι τώρα στον πολιτιστικό τομέα. Ο αναγνώστης μπορεί να δει τι έγινε, τι προγραμματίζεται για την περίοδο 1988 έως το 1992, ποιές προτεραιότητες στον πολιτιστικό τομέα έχει θέσει η Κοινότητα και ποιές προτάσεις έχουν διατυπωθεί.

● Το πρόβλημα της κοινοτικής αρμοδιότητας

Την πρώτη δεκαετία από την ίδρυση της (1957) η ΕΟΚ αντιλαμβάνεται τη δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού χώρου, σαν αποτέλεσμα μιας καθαρά οικονομικοτεχνικής διαδικασίας.

Από τη δεκαετία του '70 όμως, ιδέες όπως η «Ευρωπαϊκή Ένωση», η «πολιτική συνεργασία», η «Ευρωπαϊκή ταυτότητα» κ.λπ. υπογραμμίζονται και αρχίζουν να εμπνέουν τις διακηρύξεις των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων. Έτσι είχαμε τη Διακήρυξη για την ευρωπαϊκή ταυτότητα (1973), την έκθεση Tindemans για την Ευρωπαϊκή Ένωση (1974), το γερμανοϊταλικό (Γκένσερ-Κολύμπο) Σχέδιο Ευρωπαϊκής Πράξης (1981), την έκθεση Adonpino για την Ευρώπη των πολιτών (1985).

Παρ' όλα αυτά η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, που υπογράφεται το 1986 δεν εντάσσει τομείς όπως τον Πολιτισμό, την Παιδεία και την Υγεία στις νέες κοινοτικές πολιτικές, με αποτέλεσμα, το πρόβλημα της κοινοτικής αρμοδιότητας για την προώθηση των τομέων αυτών, να παραμένει ανοιχτό.

Οι έξι ιδρυτές της Κοινότητας (Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία) κατοχύρωσαν συμβατικά τις πολιτικές, τους τομείς και τα θέματα που έκριναν ότι κατεξοχήν προάγουν τους στόχους της Συνθήκης της Ρώμης (1957). Για τα «παραλειπόμενα» της Συνθήκης (Πολιτισμός, Παιδεία, Υγεία κ.λπ.) δεν υπάρχει καμιά συμβατική υποχρέωση. Όμως το άρθρο 235, με προϋπόθεση την ομοφωνία των κρατών μελών, δίνει τη δυνατότητα επέμβασης και μπορεί να αποτελέσει επαρκή νομική βάση για ανάληψη κοινοτικών πρωτοβουλιών στους τομείς αυτούς:

«Αν ενέργεια της Κοινότητας θεωρείται αναγκαία για την πραγματοποίηση ενός από τους στόχους της στο πλαίσιο της λειτουργίας της κοινής αγοράς και δεν προβλέπονται από την παρούσα συνθήκη οι προς το σκοπό αυτό απαιτούμενες εξουσίες, το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής και κατόπιν διαβουλεύσεως με τη Συνέλευση θεσπίζει ομοφώνως τις κατάλληλες διατάξεις». (Άρθρο 235 της Συνθήκης της Ρώμης).

Από την άλλη μεριά, ενισχύεται η άποψη ότι οι τομείς αυτοί και στην προκειμένη ο Πολιτισμός, πέρα από την πολιτιστική του διάσταση, δεν παύει να αποτελεί κοινωνικοοικονομικά, έναν τομέα παραγωγής. Τα άρθρα λοιπόν της Συνθήκης που αναφέρονται στην ελεύθερη κυκλοφορία, την προσέγγιση των νομοθεσιών, τη βελτίωση των όρων ζωής, και εργασίας κ.λπ. θα μπορούσαν κάλλιστα να εφαρμοστούν και στον πολιτιστικό τομέα, ιδιαίτερα μάλιστα όταν έτσι προάγεται η Ευρωπαϊκή πολιτιστική παραγωγή.

Εκτός από το γενικότερο θεωρητικό πρόβλημα της ύπαρξης ή μη κοινοτικής αρμοδιότητας στον πολιτισμό, δυο κράτη - μέλη, η Δανία και η Γερμανία προβάλλουν διαρκώς επιφυλάξεις και επικαλούνται συνταγματικές ιδιαιτερότητές τους. Η Δανία δεν επιθυμεί αξιοποίηση του άρθρου 235 με το επιχείρημα ότι αντίκειται στο άρθρο 20 του συντάγματός της και υποστηρίζει μόνο πολιτιστικές δράσεις κυρίως οικονομικού περιεχομένου με νομική βάση σε άλλα άρθρα της Συνθήκης.

Η Γερμανία δεν διαθέτει ομοσπονδιακό υπουργό πολιτισμού και θεωρεί ότι η πολιτιστική κυριαρχία εμπίπτει κυρίως στην αρμοδιότητα των 11 ομοσπονδιακών κρατιδίων της.

Βλέπουμε λοιπόν ότι το θέμα της αρμοδιότητας είναι όχι μόνο θέμα ερμηνείας, αλλά κυρίως πολιτικής βούλησης. Με όλες τις δυσκολίες η Κοινότητα έχει επιδείξει κάποια θέληση να πραγματο-

ποιήσει, όχι βέβαια μια πολιτιστική πολιτική, πάντως μια δράση στον πολιτιστικό τομέα. Τι έχει γίνει όμως στην πράξη για τον τομέα αυτό;

● Ο ρόλος της Επιτροπής και του Κοινοβουλίου

Από το 1973, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δημιουργήσει διοικητική μονάδα για τα πολιτιστικά θέματα, που αργότερα ενσωματώνεται στη Γεν. Δ/ση Χ, αρμόδια σήμερα για την Πληροφόρηση, την Επικοινωνία και τον Πολιτισμό.

Στο διάστημα αυτό, η Επιτροπή παρουσιάζει δυο ανακοινώσεις (1977 και 1982) με τις οποίες εκθέτει για πρώτη φορά συστηματικά τις απόψεις της για τις κοινοτικές πολιτιστικές δράσεις:

Η πρώτη ανακοίνωση έχει τίτλο «η κοινοτική δράση στον πολιτιστικό τομέα» (1977) και η δεύτερη «η ενίσχυση της πολιτιστικής δράσης στον πολιτιστικό τομέα» (1982).

Ορίζοντας τον πολιτιστικό τομέα σαν το «κοινωνικοοικονομικό σύνολο που αποτελούν τα πρόσωπα και οι επιχειρήσεις που αφιερώνονται στην παραγωγή και τη διανομή των πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών» (βλέπε «L' action communautaire dans le secteur culturel» 1977, Εισαγωγή σελ. 2) τα δυο αυτά κείμενα διευκρινίζουν, ότι η προτεινόμενη κοινοτική δράση δεν είναι «παρά απλή εφαρμογή της Συνθήκης της Ρώμης» (1977) και δεν συνιστά «πολιτιστική πολιτική» ούτε προτίθεται να «συντονίσει» τις πολιτιστικές πολιτικές των κρατών μελών (1982).

Είναι πάντως ενδιαφέρον ότι οι προτεινόμενες δράσεις στο κείμενο του 1977 διακρίνονται σε δυο κατηγορίες: σε αυτές που αποτελούν «κατευθείαν εφαρμογή της συνθήκης» και στις «άλλες δράσεις», των οποίων η σχέση με τη Συνθήκη είναι πιο έμμεση. Οι πρώτες είναι: η ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτιστικών αγαθών, ο αγώνας κατά των κλοπών έργων τέχνης, η ελεύθερη κυκλοφορία και εγκατάσταση των εργαζομένων του πολιτιστικού τομέα, η εναρμόνιση της νομοθεσίας για τα συγγραφικά και συγγενικά δικαιώματα, η κοινωνική ασφάλιση. Οι «άλλες δράσεις» με την ευρύτερη πολιτιστική διάσταση αφορούν τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, την ανάπτυξη των πολιτιστικών ανταλλαγών, τη συνεργασία μεταξύ των πολιτιστικών θεσμών των κρατών μελών, την κοινωνικοπολιτιστική ευρωπαϊκή ανάπτυξη.

Η διάκριση αυτή υποχωρεί στο κείμενο του 1982, όπου απλώς αναφέρεται ότι η εφαρμογή της συνθήκης στον πολιτι-

στικό τομέα είναι άλλοτε μεν γενική (μέτρα που καλύπτουν όλους τους τομείς και συνεπώς τον συγκεκριμένο) άλλοτε δε συγκεκριμένη (μέτρα ειδικά για τον πολιτιστικό τομέα). Οι προτεινόμενες δράσεις στρέφονται σε 4 άξονες: την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτιστικών αγαθών, τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας των εργαζομένων στον πολιτιστικό τομέα, τη διεύρυνση του κοινού, τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Όλο αυτό το διάστημα και σε όλες τις πρωτοβουλίες της η Επιτροπή βρίσκει την συνεχή υποστήριξη του Ευρ. Κοινοβουλίου που ήδη από το 1974 και μετά, εκδίδει μια σειρά ψηφισμάτων υπέρ της ανάγκης συγκεκριμένης πολιτιστικής κοινοτικής δράσης.

Η σημασία των ψηφισμάτων δεν περιορίζεται μόνο στην ευαισθητοποίηση του πολιτικού κόσμου, των κοινοτικών οργάνων και της κοινής γνώμης αλλά αποφέρουν και συγκεκριμένο πρακτικό αποτέλεσμα: χρησιμεύουν σαν οιονεί «νομική βάση» διαφόρων προτάσεων και παρέχουν το δικαίωμα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να καταρτίζει προϋπολογισμό, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της για ανάληψη μεμονωμένων δράσεων (action ponctuelles), πειραματικών σχεδίων (projets - pilotes) και μελετών. Με δεδομένη την «αποφασιστική αρμοδιότητα» του Κοινοβουλίου στις «μη υποχρεωτικές» δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού, βλέπουμε να αποδεσμεύονται προοδευτικά χρηματοδοτικοί πόροι, για τον Πολιτισμό, που από 20.700 Ecus το 1978 πέρασαν σε 706.500 Ecus το 1982, για να φτάσουμε με την υποστήριξη εν τω μεταξύ και των μικτών Συμβουλίων Υπ. Πολιτισμού σε 3.500.000 Ecus το 1986.

Τα ποσά αυτά, βέβαια δεν παύουν να είναι μηδαμινά, εφ' όσον δεν αντιπροσωπεύουν παρά το 0,007% του κοινοτικού προϋπολογισμού. Σημειωτέον δε ότι το Ευρωπ. Κοινοβούλιο, με ψήφισμά του (1983) υποστηρίζει την αύξηση του ποσοστού των δαπανών για τον πολιτισμό σε 1% του κοινοτικού προϋπολογισμού.

● «Μικτά» Συμβούλια Υπουργών Πολιτισμού

Το Συμβούλιο των υπουργών (υπουργών Γεωργίας, Οικονομικών, Μεταφορών, κ.λπ.) είναι το ανώτατο νομοθετικό κοινοτικό όργανο και λαμβάνει τις σημαντικότερες πολιτικές αποφάσεις, εξισορροπώντας τα συμφέροντα των κρατών μελών.

Στα πλαίσια της εξουσίας που του πα-

ραχωρεί η Συνθήκη εκδίδει κοινοτικές νομοθετικές πράξεις. Κάθε πράξη του Συμβουλίου προϋποθέτει την ύπαρξη νομικής βάσης μέσα στην Συνθήκη, όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά τη θέση σε ισχύ της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης.

Οι εκάστοτε υπουργοί που συνέρχονται σε Συμβούλιο, συνιστούν **κοινοτικό** και όχι **διακυβερνητικό** όργανο. Όμως, επειδή, όπως είπαμε, τόσο η Συνθήκη της Ρώμης όσο και η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη δεν προδιαγράφουν κοινή πολιτιστική πολιτική, υπάρχουν οι εξής ιδιοτυπίες, όσον αφορά τη φύση του Συμβουλίου υπουργών Πολιτισμού και τις εκδιδόμενες από αυτό πράξεις:

(Το ίδιο ισχύει και με τα Συμβούλια άλλων υπουργών, των οποίων επίσης τα θέματα δεν εμπίπτουν στην κοινοτική αρμοδιότητα, όπως π.χ. Μικτό Συμβούλιο υπουργών Παιδείας, Υγείας, κ.λπ.).

Προκειμένου να παρακαμφθεί το πρόβλημα της κοινοτικής ή όχι αρμοδιότητας, οι υπουργοί Πολιτισμού συνέρχονται στα λεγόμενα «Μικτά Συμβούλια».

Σε «Μικτό» Συμβούλιο συνέρχονται οι αρμόδιοι υπουργοί υπό τη διπλή τους ιδιότητα, ως εκπρόσωποι κυβερνήσεως και ως εκπρόσωποι κρατους - μέλους χωρίς να διευκρινίζεται αν η σύνοδός τους αυτή αποτελεί διακυβερνητικό ή και διακοινοτικό όργανο. Προκειμένου μάλιστα να καταδειχθεί ότι δεν πρόκειται περί αμιγώς κοινοτικού οργάνου αλλά περί συνύπαρξης ενός κοινοτικού (Συμβουλίου) και ενός διακρατικού (Σύνοδος υπουργών) χρησιμοποιείται η έκφραση «Το Συμβούλιο και οι υπουργοί, που συνέρχονται στα πλαίσια του Συμβουλίου...» ενώ τα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται το Συμβούλιο είναι ακριβώς τα ίδια: οι 12 υπουργοί.

Ένα «μικτό» Συμβούλιο έχει τη δυνατότητα να εκδίδει πράξεις: διακυβερνητικές, (δεσμεύονται μόνο τα κράτη), κοινοτικές, (δεσμεύονται τα κράτη - μέλη καθώς και τα κοινοτικά όργανα) μικτές (δεσμεύονται και τα κράτη - μέλη και η κοινότητα αλλά αφορούν μόνο μικρά προγράμματα που στηρίζονται σε συμπεράσματα ή ψηφίσματα).

Η φόρμουλα των μικτών Συμβουλίων, όσο κι αν φαίνεται υπερβολική αποδείχθηκε πολύ χρήσιμη: κράτη - μέλη που δεν αποδέχονται την κοινοτική αρμοδιότητα σε κάποιους τομείς (Πολιτισμού, Παιδείας, Υγείας) δέχονται να στείλουν τους υπουργούς τους για «διακυβερνητική» συνεργασία σε κοινοτικό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό σε άλλους τομείς περισσότερο (Παιδεία) και σε άλλους λιγό-

τερο (Πολιτισμός) έχει αρχίσει να πραγματοποιείται κάποιο κοινοτικό έργο.

Στην περίπτωση του Πολιτισμού, από το 1984 και μετά έχουν πραγματοποιηθεί 6 Μικτά Συμβούλια υπουργών Πολιτισμού, τα οποία όμως δεν μπόρεσαν να προχωρήσουν περισσότερο από την έγκριση ψηφισμάτων και που αναφέρονται στα εξής:

- Στην καταπολέμηση της οπτικοακουστικής πειρατίας (1984).
- Στην ορθολογικότερη χρονική μετάδοση των κινηματογραφικών έργων από τα οπτικοακουστικά μέσα (1984).
- Σε μέτρα για την κατοχύρωση των οπτικοακουστικών προγραμμάτων ευρωπαϊκής προέλευσης (1984).
- Στην αύξηση της συνδρομής του Ευρ. Κοινωνικού Ταμείου για τους πολιτιστικούς εργαζόμενους (1984).
- Στην ετήσια διοργάνωση της «Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πρωτεύουσας (1985).
- Σε εκδηλώσεις της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής παραγωγής στις τρίτες χώρες (1985).
- Σε ειδικούς όρους ανέργων νέων για την είσοδό τους σε μουσεία και σε πολιτιστικές εκδηλώσεις (1985).
- Στον ευρωπαϊκό διαγωνισμό γλυπτικής (1985).
- Στη συνεργασία βιβλιοθηκών στον τομέα της πληροφορικής (1985).
- Στην πραγματοποίηση διεθνών πολιτιστικών δρομολογίων (1986).
- Στη διατήρηση της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (1986).
- Στις ιδιωτικές χορηγήσεις (Mécénats) για πολιτιστικές δραστηριότητες (1986).
- Στη συντήρηση αντικειμένων και έργων τέχνης (1986).
- Στο ευρωπαϊκό έτος κινηματογράφου και τηλεόρασης 1988 (1986).
- Στην προώθηση της μετάφρασης σημαντικών έργων του Ευρωπ. Πολιτισμού (1987).

Τα ψηφίσματα αυτά, χωρίς να είναι δεσμευτικές πράξεις, αποτελούν την εκφρασμένη πολιτική βούληση των κρατών - μελών, ενώ παράλληλα δίνουν τη δυνατότητα στην Επιτροπή να ασκεί πιέσεις για την απορρόφηση μεγαλύτερων κοινοτικών κονδυλίων για τον πολιτισμό.

● Προϋπολογισμός 1987

Για το 1987, οι πιστώσεις του κεφ. 67 του Προϋπολογισμού και για τους τρεις τομείς: *πληροφόρηση, επικοινωνία και πολιτιστικά θέματα* ανήλθε συνολικά σε

24,1 Mécus και έχουν κατ' άρθρο ως εξής:

Άρθρο 670: Ενέργειες για πολιτιστικό και αθλητικό τομέα (εκδηλώσεις και επαναλαμβανόμενα ή ειδικά μέτρα ενίσχυσης του πολιτιστικού τομέα, ενέργειες για την αρχιτεκτονική κληρονομιά). Σύνολο 4,6 εκατ. Ecus (για το 1988: 5870 εκ. Ecus).

Άρθρο 671: Σχέδια μελετών και ανάπτυξη της βιομηχανίας οπτικοακουστικών μέσων (Πρόγραμμα MEDIA). Σύνολο 986.000 Ecus (1988: 5.500 εκ. Ecus).

Άρθρο 672: Ευρωπαϊκό Ίδρυμα (του οποίου την ίδρυση τελικά δεν επικύρωσε η Ολλανδία): 690.000 Ecus.

Άρθρο 673: Αθλητικές εκδηλώσεις για μειονεκτούντα άτομα: 100.000 Ecus (1988: 100.000 Ecus).

Άρθρο 675: Πληροφόρηση (πληροφόρηση, διεθνείς εκθέσεις, υπηρεσία επικαιρών, διαγωνισμοί εμβλήματος Ecu, αθλητικές εκδηλώσεις, υποτροφίες για έρευνα, βραβεία και δημοσιεύσεις, ενημερωτικές εκστρατείες). Σύνολο: 17 εκατ. Ecus (1988: 22.480 εκ. Ecus).

Άρθρο 679: Ευρωπαϊκό Έτος κινηματογράφου και τηλεόρασης 1988 (1988: 6.750 εκ. Ecus).

Για το 1988 η Επιτροπή είχε προτείνει αύξηση των πιστώσεων του κεφ. 67, προκειμένου να ανέλθουν συνολικά σε 41 εκατ. Ecus. Το Συμβούλιο σε πρώτη ανάγνωση ενέκρινε ποσό αντίστοιχο του περσινού. Τελικά μετά τις τροπολογίες που ενέκρινε το Κοινοβούλιο οι πιστώσεις για το 1988 ανέρχονται σε 42,2 εκ. Ecus. (Βλέπε παραπάνω σε παρένθεση τις πιστώσεις για το 1988).

● Μελλοντικές προοπτικές

Η Επιτροπή υποβάλλει στο τέλος του 1987, μια τρίτη ανακοίνωση στο Συμβούλιο με τον τίτλο «Νέο ξεκίνημα για μια πολιτική δράση στην Κοινότητα», (Relance de l' action culturelle dans la communauté européenne). Το κείμενο αυτό διακρίνει ένα διαφορετικό πνεύμα από τα δυο προηγούμενα: τα κράτη - μέλη δεν καλούνται απλώς να συμφωνήσουν σε κάποιες δράσεις κυρίως οικονομικού περιεχομένου υπό το φόβο ή τη σκιά της Συνθήκης, αλλά προσκαλούνται σε μια

«εκ βαθέων αντιπαράθεση» γύρω από τους στόχους και τα μέσα μιας κοινοτικής δράσης στον πολιτισμό. Η προτεινόμενη δράση εκλαμβάνεται σαν «πολιτική και κοινωνικοοικονομική αναγκαιότητα» και της ανατίθεται ένας τριπλός ρόλος: θα πρέπει να είναι δράση *συμπληρωματική* (complémentaire) των εθνικών δράσεων και θα πρέπει να επιδιώκει το *συντονισμό* (coordination) και τη *συνεργασία* (coopération) στα πλαίσια της Συνθήκης.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα - πλαίσιο που προτείνεται αφορά τα έτη 1988 έως 1992 και εκτείνεται σε 5 τομείς με τις αντίστοιχες επιμέρους προτάσεις:

- Δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πολιτιστικού χώρου (εσωτερική αγορά για την κουλτούρα, γνώση της Ευρωπαϊκής κουλτούρας, χορηγίες, πολιτική εκδόσεων).

- Προώθηση της οπτικοακουστικής ευρωπαϊκής βιομηχανίας (ευρωπαϊκή ακαδημία κινηματογράφου και οπτικοακουστικών τεχνών, κάρτα για τα «οπτικοακουστικά», παραγωγή έργων για τηλεόραση υψηλής διακριτικής ικανότητας).

- Πρόσβαση στις πολιτιστικές πηγές (εκμάθηση γλωσσών, προώθηση της κουλτούρας στις ευρωπαϊκές περιοχές, διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς, κάρτα νέων).

- Επαγγελματική κατάρτιση στον πολιτιστικό τομέα. (Κατάρτιση διοικητικού προσωπικού, κατάρτιση στα επαγγέλματα εικόνας και ήχου, καθώς και αναπαλαίωση έργων τέχνης, κατάρτιση δημοσιογράφων και προγραμματιστών, μεταφραστών και διερμηνέων).

- Διαπολιτιστικός διάλογος με τον υπόλοιπο κόσμο.

Οι προτάσεις αυτές βρίσκονται στο πρώτο στάδιο επεξεργασίας τους στο Συμβούλιο. Η πρώτη επίσημη τοποθέτηση των κρατών - μελών έγινε στο Συμβούλιο υπουργών Πολιτισμού που διοργάνωσε η γερμανική προεδρία στις 27.5.88 στις Βρυξέλλες. Εκεί τέθηκε το γενικότερο ζήτημα της αναβάθμισης του πολιτιστικού τομέα, τόσο σε θεσμικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο μελλοντικών δράσεων. Το αποτέλεσμα ήταν να εγκριθεί ένα *Ψήφισμα* («ψήφισμα του Συμβου-

λίου και των αρμοδίων για τα πολιτιστικά θέματα υπουργών που συνέρχονται στα πλαίσια του Συμβουλίου, για τη μελλοντική οργάνωση των εργασιών τους» 27.5.88) που προβλέπει τη σύσταση Επιτροπής πολιτιστικών θεμάτων αποτελούμενης από αντιπροσώπους των κρατών - μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Επιτροπή αυτή θα λειτουργεί στα πλαίσια του Συμβουλίου, θα προετοιμάζει τις σχετικές εργασίες του Συμβουλίου και των αρμοδίων για τα πολιτιστικά θέματα υπουργών, θα αξιολογεί όλες τις προτάσεις που αφορούν την πολιτιστική συνεργασία και θα παρακολουθεί την εφαρμογή των δράσεων που έχουν αποφασιστεί σε κοινοτικό επίπεδο. Επίσης εγκρίθηκαν *συμπεράσματα* («Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αρμοδίων για πολιτιστικά θέματα υπουργών που συνέρχονται στα πλαίσια του Συμβουλίου σχετικά με τις δράσεις οι οποίες θα πρέπει να αναληφθούν κατά προτεραιότητα στο μέλλον, όσον αφορά τα πολιτιστικά θέματα» 27.5.88) σχετικά με τις μελλοντικές δράσεις. Πέραν των δράσεων που θεωρούνται σκόπιμες για άλλους τομείς, η προτεραιότητα δίδεται στους εξής τομείς:

- Ευρωπαϊκός οπτικοακουστικός τομέας.

- Τομέας του βιβλίου.

- Εκπαίδευση στον πολιτιστικό τομέα.

- Χορηγία εκ μέρους των επιχειρήσεων.

Η Ελληνική Προεδρία, που το 1983 εγκαινίασε το θεσμό των Συμβουλίων, συγκαλώντας το πρώτο άτυπο Συμβούλιο υπουργών Πολιτισμού της Κοινότητας, καλείται τώρα να εγκαινιάσει τη λειτουργία της νεοσυσταθείσας επιτροπής πολιτιστικών θεμάτων. Ήδη τον Ιούλιο η Επιτροπή αυτή άρχισε τις εργασίες της με βάση τις τρέχουσες κοινοτικές εξελίξεις και εκκρεμότητες αλλά και τις πρωτοβουλίες που η νέα Προεδρία προτίθεται να αναλάβει στον πολιτιστικό τομέα. Εναπόκειται στην πολιτική βούληση τόσο της εκάστοτε προεδρίας όσο και των κρατών - μελών, η ουσιαστική πλέον αναβάθμιση των κοινοτικών πολιτιστικών πραγμάτων. □

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

τεύχος διπλό, Ιουνίου - Ιουλίου

Η προίκα της εξουσίας και η εξουσία της προίκας
Δ. Παπαδημητρώπουλου, Η τιμή και το χρήμα
Σπύρου Γεωργιάτου, ΚΚΕ έσ. - Α.Α., Μαθαίνω να πετώ

Άγγελου Έλεφάντη, Ανάπλαση του παρελθόντος
Σταύρου Λιβαδά, Η χρυσή Όλυμπιαδα

Γρ. Άμπατζόγλου, Δ. Πλουμπίδη, Ο διασυρμός της ψυχιατρικής

Γιάννη Παπαμιχαήλ, Η κοινωνική ψυχολογία στις ΗΠΑ
Γρηγόρη Καραφύλη, Ο οικονομικός παράγοντας στη φιλοσοφία του Έλευθερόπουλου

Άννας Καφέτη, Μεταμοντερνισμός και μεταπρωτοπορεία

Μιχάλη Μοδινού, Εμπόριο και διατροφική βοήθεια

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Sehmsuz Guzel, Τουρκία, αυτή ή άγνωστος
Σίας Άναγνωστοπούλου, Έξευρωπαϊσμός και έκσυγχρονισμός

Ata Cil, Η μεγάλη πορεία προς τη δημοκρατία

Sehmsuz Guzel, Η εργατική τάξη στην Τουρκία

Altan Gokalp, Η άνοδος του ισλαμισμού

Μαρίνας Φαλιέρη, Ο τύπος στην Τουρκία: εξουσία και έζαρτηση

Francois Georgeon, Τουρκικός εθνικισμός

C. Keydler, Η αγροτική τάξη

Γκιουζίν Ντίνο, Έξήντα χρόνια τουρκικού μυθιστορήματος

Γιασάρ Κεμάλ, Στη φλογισμένη Τσουκούροβα

ΒΙΒΛΙΟ

**Η Ηλέκτρα Ανδρεάδη
γράφει για τη νέα
ποιητική συλλογή του
Νίκου Καρούζου
«Ερυθρογράφος», εκδ.
Απόπειρα, Αθήνα 1988**

*Μιλώ από ένα υπόγειο
μιλώ απ' το υπερ'ιο της
Ελλάδας.*

Ερυθρογράφος είναι ο τίτλος της νέας ποιητικής συλλογικής του Νίκου Καρούζου, που κυκλοφόρησε πρόσφατα. Πρόκειται για μια ακόμη «καρουζική» λέξη, ανάμεσα στις πολλές που έχει προσφέρει στην ελληνική γλώσσα. (Κάποτε πρέπει να αναγνωρισθεί η τεράστια γλωσσοπλαστική προσφορά του Καρούζου, που ξαναδίνει ζωή στην ελληνική γλώσσα σε δύσκολες στιγμές της). Η σημασία της είναι διπλή: δηλώνει εκείνον που γράφει κόκκινα, με το ίδιο του το αίμα, υποφέροντας και πονώντας:

*Κι αποσώνει το φλόγισμα
της νύχτας / με καυσόξυλα -
λέξεις / από στήθους όλως α-
ποτεφρωμένα. / Τίποτα δεν
εκφράζει αποκαθήλωση.
και αλλού:*

*Όταν ματώνω αρχίζει η
λάμψη μου.*

αλλά και εκείνον που είναι κόκκινος, κομμουνιστής, και εκφράζει αναλόγου χρώματος ιδέες:

*Έκτοτε στην παιδική μου ό-
ραση έλαμπε υπεράνω / η
κομμουνιστική μου συνειδη-
ση. / Μα όμως ο κόσμος δεν
τα 'χει καλά με την ύλη / και
λαιμαργεί σε βάρος της.*

Μετά το αριστούργημά του, την Κρονστάνδη (1987), ποιητικό έργο μοναδικό και αξεπέραστο στην ελληνική και την παγκόσμια λογοτεχνία, είναι δύσκολο να έχουμε τόσο γρήγορα μια εξίσου σημαντική δουλειά του. Πρόκειται μάλλον για μια ανάσα του ποιητή, ανάμεσα στην Κρονστάνδη και ένα άλλο πιθανώς σπουδαίο έργο του. Ωστόσο, χωρίς αμφιβολία, κάθε νέα ποιητική συλλογή του Νίκου Καρούζου, είναι κι ένα γεγονός.

Υπάρχουν πάλι καλοί στίχοι, «ανατριχιαστικά ανθρώπινοι».

*Πράγματι βρέχει και είσαι
ολομόναχος, αποκοιμήσου /
ανατριχιαστικά ανθρώπινος.*

*Άμεση δράση το ποίημα.
Όμως άλεις έχω / του δυστυ-
χείν. / Επομένως ηχογραφώ
το άπειρο.*

Το ύφος και η ατμόσφαιρα είναι το γνώρισμα του Καρούζου.

Είναι σαν να περιδιαβάζουμε σε ένα μουσείο, να βλέπουμε έργα τέχνης γνωστού είδους (κούρους, κόρες), που προκαλούν το θαυμασμό μας, χωρίς να μας εκπλήσσουν, χωρίς να πρόκειται για κάτι τελείως νέο. Λέξεις κλειδιά, που επαναλαμβάνονται σταθερά στις συλλογές του υπάρχουν κι εδώ: αμνός, άμφια, σελήνη, ήλιος, ουρανός, Φυσική, ύπνος, λογική, θάνατος, απουσία. Δεν λείπει και από τη συλλογή αυτή το παιχνίδι ομόρων λέξεων, οι αγαπημένες του παρηχήσεις, ο ειρωνικός αυτοσαρκασμός, μερικές φορές η οργή:

*Αγριεύει ο τόπος μου. / Σε
αποκρούω Ελλάδα. / Η λογική
σώνεται / τι / θα ακολουθήσει;
/ Αττική διαύγεια / τι άλλοθι.*

(από το ποίημα
«Τέλος αγάπης»).

Μια χώρα που περιμένει να ανακαλύψει, να τιμήσει και να ανταμείψει... μετά θάνατον τους ποιητές της, ποιο άλλο αίσθημα μπορεί να περιμένει απ' αυτούς; Αλλά, όπως λέει κι ο Καρούζος σε άλλο ποίημα της συλλογής.

*Σιγή και πάγος αδιάκοπα
σκεπάζει / στους αχυρένιους
καιρούς το Νήπιο Πνεύμα. /
Την ώρα που ονειρεύονται οι
βυσσινιές / και λάμπουν αμυ-
δρά μέσα στο απλότατο σκο-
τάδι / τίποτα δε στοχάζονται
οι βαβυλώνιοι / στα εργαστή-
ρια με τ' αυτόματα χρωματι-
στά φώτα.*

**ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΛΥΚΟΦΡΥΔΗ
Το επόμενο θέρος**

Εκδ. Τέχνη και Λόγος, Αθήνα 1988

«Το επόμενο θέρος» θυμίζει σύγχρονο παραμύθι. Ένα παραμύθι για ενήλικες γραμμένο με μεστή λυρικήτητα όπου η μνήμη μπερδεύεται με τα ρεαλιστικά τοπία της ξενιτιάς σε ένα αέναο παγνίδι.

Η Κ.Γ. περιγράφει με περισσή ευαισθησία τη νεώτερη ιστορία της Ελλάδας ('67 και ένθεν) μέσα από την οπτική γωνία μιας απλής γυναίκας. Η αναγκαστική παραμονή της η-

ρωίδας στο εξωτερικό την εποχή της δικτατορίας ξυπνά μέσα της ένα νέο κοσμοσυναισθημάτων χαραγμένο από την έντονη νοσταλγία που αυτόματα αρχίζει να γκρεμίζεται με την παλιννόστησή της στο αλλοτριωμένο περιβάλλον.

Και εδώ έγκειται η δύναμη της πένας της Γλυκοφρύδη, στην επιτυχή προσπάθειά της να αναλύσει την ψυχοσύνθεση μιας ολόκληρης γενεάς νεοελλήνων μέσα από μια μορφή.

ΕΛΕΝΗ ΜΑΧΑΙΡΑ

Η νεολαία της 4ης

Αυγούστου

Φωτογραφές

Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας

Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς

Κοιτώντας τις εικόνες, τις δημοσιευμένες σε βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά καθώς και τις αφίσες, της 4ης Αυγούστου η συγγραφέας μάς παρουσιάζει τη φιλοσοφία και την αισθητική του καθεστώτος.

Στο σύνολό τους προπαγανδιστικές οι φωτογραφίες αυτές, μεταφέρουν το μήνυμά τους στη νεολαία, διαπαιδαγωγώντας την στο πώς να «βλέπει» τα πράγματα.

Το κράτος της 4ης Αυγούστου έδιδε μεγάλο βάρος στη νεολαία, για τη δημιουργία του νέου Έλληνα. Τη συνολικότητα, την οποία πρέσβευε το καθεστώς προσπαθούσε να την επιβάλλει μέσω της Ε.Ο.Ν. υποτάσσοντας το άτομο στο ακατανίκητο σύνολο. Σπουδαίο ρόλο σε αυτή την προσπάθεια έπαιζε ο ίδιος ο Μεταξάς, ο οποίος καθοδηγούσε τη νεολαία.

Μέσα από τις φωτογραφίες και το βιβλίο, βλέπουμε όλη την προσπάθεια να επιβληθεί το εθνικιστικό και φασιστικό κράτος μέσω της νεολαίας, με την πρόταξη του μύθου της Φυλής, του αρχηγού και της θρησκείας.

ΠΕΤΡΟΣ ΑΝΤΑΙΟΣ

Το φως, ωριμάζοντας

Ποιήματα

Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1987

Η τελευταία ποιητική συλλογή του Πέτρου Ανταίου παρουσιάζει μέσα από ένα πυκνογραμμένο στίχο, την πορεία του ποιητή προς την αυτογνωσία.

Η σιγουριά της πένας του προσδίδει στα περισσότερα από τα ποιήματα το χαρακτηριστικό.

Δείγμα γραφής:

*«Όχι αυτός ο κόσμος δεν
είναι πια ίδιος
ποτέ πια δεν θα γίνει δικός
σου.*

*Δεν σε πρόδωσε εκείνος εί-
ναι τα μάτια σου που τον έ-
χουν προδώσει».*

(Από τον «Γυρισμό»)

ΧΑΓΚΕΝ ΦΛΑΪΣΕΡ

Στέμμα και Σβάστικα

Η Ελλάδα της Κατοχής και της Αντίστασης 1941-1944

Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα

Το βιβλίο είναι επεξεργασμένη μορφή διατριβής του συγγραφέα στο Πανεπιστήμιο του Δυτ. Βερολίνου. Η εργασία είναι το αποτέλεσμα μιας πολύχρονης ερευνητικής δουλειάς με θέμα την ελληνική ιστορία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Σύμφωνα με το συγγραφέα έχει διπλό στόχο: πρώτα να προβεί στην «αναπαράσταση» και αξιολόγηση της ελληνικής πολιτικής στη διάρκεια της Κατοχής και έπειτα να διαλευκάνει την πολιτική απέναντι στην Ελλάδα όλων των ενδιαφερόμενων ξένων δυνάμεων, με κέντρο βάρους τη Μ. Βρετανία και τη Γερμανία.

Πρόκειται για μια πολύτιμη εργασία, με πλούσιο υλικό και ένα τεράστιο όγκο άγνωστου αρχειακού υλικού που φωτίζει πολλές πλευρές της περιόδου την οποία ερευνά ο συγγραφέας. Η προσέγγιση της κατοχικής ιστορίας προσανατολίζεται κυρίως στη ροή των γεγονότων που συνδέονται με αιτιολογικά κριτήρια. Η άποψη του συγγραφέα βασίζεται στην πεποίθηση ότι η κατανόηση της κρίσιμης εκείνης εποχής πάσχει από εμφανή δυσαναλογία μεταξύ της πληθώρας αναλυτικών συγγραμμάτων (και θεωριών) και της ανεπάρκειας εξακριβωμένων δεδομένων.

Είναι μια μελέτη που αναμφισβήτητα προσθέτει πολλά στη βιβλιογραφία αυτής της περιόδου αποσαφηνίζει κενά και δίνει τεκμηριωμένες ερμηνείες για γεγονότα και καταστάσεις.

ΚΩΣΤΑ ΑΝΤΥΠΑ

Βρυκόλακες - Βρυκόλακες

Εκδόσεις Χατζηνικολή, Αθήνα 1988

Έξι ιστορίες τρόμου δοσμένες με υπερβολή και σαρκασμό που ξενίζουν. Γραμμένες χρησιμοποιώντας ανorthόδοξα «υλικά» δημιουργούν ένα νέο θεματογραφικό είδος, ελκύοντας το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

δια λογος

ΓΡΑΦΙΣΤΕΣ

● Για τη σημασία της δουλειάς του γραφίστα ο φίλος Σ. Μπέσης, μας γράφει:

Αγαπητό «αντί»

Στο τχ. 372 που εγκαινιάζατε μια νέα αρχιτεκτονική δομή (κασέ), για το περιοδικό σας, στη στήλη άτιτλο, γράφατε γι' αυτούς που δούλεψαν, για να δώσουν το νέο τόνο στο περιοδικό. Σκέτα ονόματα που βοήθησαν στην σελιδοποίηση και ο Ζωγράφος - σχεδιαστής Κ. Γεωργίου μαζί. Γιατί ο κ. Γεωργίου με τον τίτλο Ζωγράφος; Δηλαδή είναι κάτι πιο σπουδαίο να είσαι ζωγράφος, από το να είσαι Γραφίστας;

Σκέφτηκα τότε να σας γράψω διαμαρτυρόμενος για την αποσιώπηση ενός έργου που λέγεται ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ και την κάνουν ΓΡΑΦΙΣΤΕΣ αλλά δεν μπόρεσα. Έρχεται όμως το τ.χ. 378 και στη στήλη «Αρχιτεκτονική» ο κ. Φιλιππίδης και σωστά, ζητάει επιθετική καμπάνια για καθιέρωση της Αρχιτεκτονικής στο κοινό, διότι όπως λέει, ο Αρχιτέκτονας ξεχνιέται από τα διάφορα έργα δημόσια αλλά και ιδιωτικά (και στα δυο σχόλια της στήλης).

Μα αφού το ίδιο το περιοδικό σας που το φτιάχνουν και πρέπει να το φτιάχνουν Γραφίστες εσείς οι ίδιοι τους αγνοείτε. Γιατί η ελληνική κοινωνία και οι κρατούντες την εξουσία πρέπει να προβάλουν το όνομα του Αρχιτέκτονα ή του Γραφίστα;

Δώστε λοιπόν, σαν περιοδικό που είναι στην πρωτοπορία στη χώρα μας, την απαιτούμενη προβολή, πρώτα στους εργαζόμενους στο περιοδικό σας και μετά στη γειτονιά σας.

Σας ευχαριστώ,
Μόνιμα συνδρομητής σας,
Σ. Μπέσης

● Ο συνεργάτης μας κ. Γεωργίου σχολίασε ως εξής την επιστολή του φίλου συνδρομητή:

Αγαπητέ κ. Μπέση
Κατ' αρχάς θέλω να συμφωνήσω μαζί σας. Το ΑΝΤΙ όμως δεν είναι καθόλου ΥΠΕΥΘΥΝΟ για το πώς διατυπώθηκε η προσφορά μου στην αλλαγή της εμφάνισης του περιοδικού. Ήταν δική μου επιθυμία. Σχετικά με την απορία σας γιατί έχω τον τίτλο του ζωγράφου - σχεδιαστή η απάντηση είναι πολύ απλή:

Είμαι ΖΩΓΡΑΦΟΣ και ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΣ.

Φιλικά
Κώστας Γ. Γεωργίου

ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ

● Παραποίηση της προσφοράς του Roger Millier στην αντίσταση κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής θεωρεί η Τατιάνα Γκριτση - Μιλλιέξ την αγνόησή του από τους υπεύθυνους για την έκδοση «Μαρτυρίες '40-44».

Αγαπητοί φίλοι.

Δεν διαμαρτύρομαι αρκετά συχνά, ούτε γνωρίζω τα τεράτια της αυτοδιαφήμισης που έχει καταντήσει ο μοναδικός στόχος των περισσότερων συγγραφέων. Όμως, όταν αγνοείται, σε έναν τεράστιο τόμο σαν τις «Μαρτυρίες '40-44» του κ. Κ. Ν. Χατζηπατέρα και της κυρίας Μ. Σ. Φαφαλιού, η μοναδική ίσως μαρτυρία ενός αυτόπτη ξένου μάρτυρα της περιόδου αυτής, '40-44, σαν τον Roger Millier, δεν μπορώ να μη διαμαρτυρηθώ δημόσια και μάλιστα να καταγγείλω σαν παραποίηση του αληθινού φιλελληνισμού του, την αναφορά του ονόματός του (σελ. 321) ενός κειμένου ξένου — που συνέλεξε, όπως κάθε τι που αφορά την Ελλάδα — όταν ο ίδιος έχει γράψει 3 βιβλία «Α e Eco'to du reuple Grec». «Αφιέρωμα στην Ελλάδα του 1940-44» και «Ημερολόγιο του πολέμου και της κατοχής στην Ελλάδα». Δεν βρήκαν οι συγγραφείς ούτε μια παράγραφο αντίστασης της «προφορικής» μαρτυρίας κάποιου Ιωάννου Σπίνου (υπάρχουν τέτοιες πολλές «προφορικές» μαρτυρίες στις 380 μεγάλες σελίδες του τόμου) από το «Ημερολόγιο» του R. Millier ή η κατάθεση της «συλλογής δοκουμένων» από τους Ιταλούς όταν βρισκόμαστε εκεί εξόριστοι της χούντας ήταν — και για μένα είναι — η υποβάθμιση μισού αιώνα — από το 1936 που έφτασε στην Ελλάδα ο R. Millier — αγώνων σε όλα τα επίπεδα, για την Ελλάδα και μόνον για την Ελλάδα.

Είμαι περήφανη για τον

Ημανόδιον

ΑΘΗΝΑ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 1988

ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ: Τέσσερα ποιήματα * ΣΤΑΘΗΣ ΓΟΥΡΓΟΥΡΗΣ: Η μυθολογία του Καραγκιόζη και το έθνικό άσυνείδητο * ΜΑΡΙΑ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ: Πέντε ποιήματα * ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Άγριοκερασιά * ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΕΡΗΣ: Τρία ποιήματα * ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΝΙΗΛ: Τρία ποιήματα * ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΖΟΣ: Προσπεραλιστικά «συμβεβηκότα» * ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΕΚΑΤΩΡΟΣ: Τρία ποιήματα * ΔΗΜΗ-

UMBERTO SABA
Ποιήματα

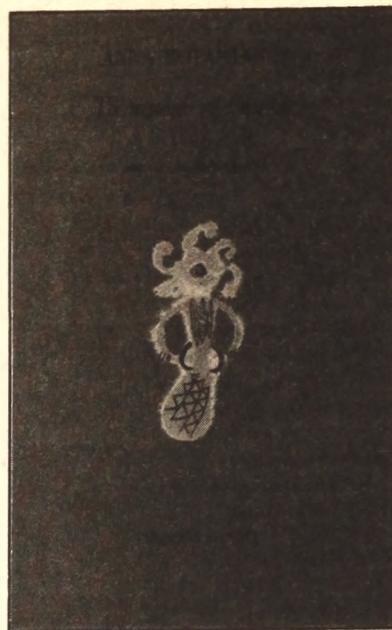
* ΑΠΟΔΟΣΗ: ΣΩΤ. ΠΑΣΤΑΚΑΣ *

ΤΡΗΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ: Τέσσερα ποιήματα * ΝΙΚΟΣ ΛΑΖΑΡΗΣ: Το μούνισμα του φόβου. Σημειώσεις πάνω στην ποίηση του Γιώργου Ιωάννου * ΣΩΤΗΡΗΣ ΠΑΣΤΑΚΑΣ: Ουμπέρτο Σάπα * UMBERTO SABA: Από τα «Μονοπάτια και Διηγηματάκια» (Έπυλογη - μετάφραση: Σωτήρης Παστάκας)

ANNA POTAMIANOY

Τά παιδιά τής τρέλας

Η ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΤΑΥΤΙΣΕΙΣ

Ένα βιβλίο
Γιά τήν ψυχανάλυση

Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 360.77.44

ΕΝΑ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

NORMAN MAILLER

Οί σκληροί δέν χορεύουν

Μέ άριστουργηματική τεχνική, ο Νόρμαν Μαίηλερ άναμοχλεύει τόν άρρωστο ψυχισμό τής σύγχρονης Άμερικής, τίς έπιπτώσεις τής Βιετναμικής τραγωδίας, τό άδιέξοδο τής άνδροκρατικής ήθικής, τίς ρωγμές πού δημιούργησε στό σύστημα ή περίοδος τής Άμφισβήτησης...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

10.000.000 αντίτυπα σέ έξι μήνες, στίς ΗΠΑ

σύντροφό μου και γι' αυτό υπογράφω δίχως ενδοιασμό.

Τατιάνα Γκρίτση Μιλλιέξ

ΕΑΣ - MAN

Από τον πρόεδρο της ΕΑΣ κ. Β. Ξηρομερίτη πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,

Στο έγκριτο περιοδικό σας ΑΝΤΙ και στο τεύχος 378 στις 15/7/1988 δημοσιεύσατε άρθρο του συνεργάτη σας Γ. Φιλίππου με τον τίτλο ΕΑΣ - MAN Ο ΚΑΠΝΟΣ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΗΡΩΝ.

Σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα που θίγεται στο άρθρο

και για τη σωστή ενημέρωση των αναγνωστών σας, θα ήθελα να σας κάνω γνωστά τα παρακάτω:

Οι κινητήρες των 1.045 ουγγρικών λεωφορείων IKARUS (και όχι 1.800) καθώς και των 300 βουλγαρικών λεωφορείων BALKANCAR της ΕΑΣ είναι RABA ουγγρικής κατασκευής

αλλά παλαιάς τεχνολογίας, μοντέλο της MAN Γερμανίας.

Αυτός ο κινητήρας έχει πρόβλημα αυξημένης εκπομπής καπνού, έναντι των σημερινών σύγχρονης τεχνολογίας κινητήρων, και αν και πληροί κανονικά την ισχύουσα τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα οδηγία ECE 24 για την εκπομπή καπνού, εντούτοις λόγω της γνωστής επιπτώσης του καπνού στη δημιουργία του νέφους στην Αθήνα, η κυβέρνηση με τα εξαγγελθέντα μέτρα για το νέφος αντιμετώπισε τη δυνατότητα ακόμα μεγαλύτερης μείωσης των εκπομπών αιθάλης απ' τα λεωφορεία της ΕΑΣ. Έτσι σαν άμεσο μέτρο αντιμετώπισε το ενδεχόμενο αντικατάστασης 500 αρχικά κινητήρων κατασκευής RABA με άλλους σύγχρονης τεχνολογίας, όπου η εκπομπή μαύρου καπνού είναι σημαντικά μικρότερη.

Το πρόβλημα έχει τεχνικοοικονομικές συνιστώσες που απαιτούν διερεύνηση. Αυτό ακριβώς έκανε και η ΕΑΣ απευθυνθείσα με τεχνικοοικονομικό ερωτηματολόγιο σε μια σειρά κατασκευαστών κινητήρων που ανταποκρίνονταν κατ' αρχήν στις απαιτήσεις για μειωμένη εκπομπή καπνού.

Στην πρόσκληση για διερεύνηση της δυνατότητας τοποθέτησης άλλου κινητήρα σε υπάρχοντα λεωφορεία ανταποκρίθηκε θετικά, τελικά, μόνο η MAN Γερμανίας, η οποία και προσφέρθηκε να μελετήσει στα ερευνητικά εργαστήριά της επιχειρώντας μια δοκιμαστική τοποθέτηση ενός σύγχρονου κινητήρα της σε ένα απ' τα λεωφορεία IKARUS της ΕΑΣ.

Η διαδικασία αυτή είναι η μόνη δόκιμος για τέτοιες μετατροπές. Χωρίς αυτό αποτέλεσμα για τη δυνατότητα της μετατροπής, που είναι δυσχερέστατο τεχνικό πρόβλημα, θα ήταν χωρίς νόημα και επικίνδυνη μια οποιαδήποτε δέσμευση και των δύο πλευρών με μια σύμβαση.

Μετά τη δοκιμαστική τοποθέτηση του κινητήρα από τη MAN θα αποσταλεί στην ΕΑΣ πλήρης τεχνική έκθεση καθώς και οικονομική προσφορά. Η ΕΑΣ αφού εξετάσει το αποτέλεσμα της δοκιμαστικής τοποθέτησης του κινητήρα θα αποφασίσει αν την ικανοποιεί από τεχνικής και λειτουργικής πλευράς, συνεκτιμώντας βεβαίως το κόστος αυτής της μετατροπής.

Καμία ανάθεση ή δέσμευση για παραγγελία δεν έγινε

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Ερωτήματα που ζητούν απάντηση για ένα πρόβλημα που απαιτεί λύση

1. Έχει δικαίωμα ένας υπουργός και οι αστυνομικές αρχές να μην εφαρμόζουν το Νόμο;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

2. Θα ανεχόσαστε τη λειτουργία στη συνοικία σας πολλών δεκάδων παράνομων οίκων ανοχής, όταν ο Νόμος 1193/81 δεν επιτρέπει παρά μόνον 12 στην περιοχή εποπτείας κάθε Αστυνομικού Τμήματος;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

3. Θα θέλατε να υπάρχουν και να λειτουργούν οίκοι ανοχής δίπλα ή απέναντι από το σχολείο του παιδιού σας;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

4. Η συγκέντρωση 70 και πλέον οίκων ανοχής σε μια περιοχή (όπως στην περιοχή Μεταξουργείου - Κεραμεικού) νομίζετε ότι απειλεί την ομαλή κοινωνική ζωή και δημιουργεί κινδύνους γκετοποίησης;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

5. Έχουν δικαίωμα οι εταιριζόμενες γυναίκες να ασκούν το επάγγελμά τους σύμφωνα με το Νόμο και να προστατεύονται απ' αυτόν;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

6. Θεωρείτε ότι είναι δίκαιο να υπάρχουν στην Αθήνα καλές και κακές συνοικίες;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Τα ερωτήματα ζητούν απάντηση και το πρόβλημα απαιτεί λύση

όμως η Κυβέρνηση αδρανεί και δεν εφαρμόζει το Νόμο.

στη ΜΑΝ και η αντικατάσταση των κινητήρων θα γίνει από τα ελληνικά χέρια των τεχνικών της ΕΑΣ.

Όπως βλέπετε οι διαδικασίες και οι προθέσεις είναι διαφανείς και τα «σκάνδαλα» μόνο στη φαντασία ορισμένων εγκεφάλων υπάρχουν.

Τέλος η εναλλακτική λύση της σταδιακής αντικατάστασης των λεωφορείων, όπως διερωτάσθε, είναι ασφαλής μέσα στους μελλοντικούς σχεδιασμούς της ΕΑΣ, αλλά σήμερα ο στόλος των λεωφορείων της έχει μικρή σχετικά μέση ηλικία, ώστε μια πρόωγη έναρξη και ολοκλήρωση σε μια πενταετία του στόλου της να επιβαρύνει την επιχείρηση με ένα δυσβάσταχτο επενδυτικό φορτίο.

Εναλλακτικές πιθανότητες προς την κατεύθυνση μείωσης του καπνού εξετάζονται σοβαρά από την ΕΑΣ, αλλά κάθε καλόπιστος ειδικός αναγνωρίζει ότι το πρόβλημα είναι εξαιρετικά περίπλοκο και η λύση του δύσκολη και χρονοβόρα.

Ευχαριστούμε για τη φιλοξενία.

Ο πρόεδρος του Δ.Σ.
Βασίλης Ξηρομερίτης

Σ.Σ. Επειδή ακριβώς το πρόβλημα είναι δύσκολο και περίπλοκο υπήρχαν τα ερωτηματικά που διατυπώθηκαν στο ρεπορτάζ του ΑΝΤΙ για τους κινητήρες. Γιατί εκτός από τη μείωση του καπνού υπάρχουν και τα τεχνικά προβλήματα μετατροπής και αντικατάστασης των κινητήρων που έμμεσα τα αναγνωρίζει και ο πρόεδρος της ΕΑΣ. Το πλέον ορατό και στον μη τεχνικό είναι οι δυσκολίες προσαρμογής των δεξιών κινητήρων στα συγκεκριμένα λεωφορεία, που απαιτεί και μετατροπή του δικτυωτού πλαισίου των λεωφορείων. Στο ρεπορτάζ δεν έγινε αναφορά σε «σκάνδαλο», αλλά διατυπώθηκε το ερώτημα αν στην όλη συνεργασία ΕΑΣ - ΜΑΝ είναι δεσμευμένες οι δύο πλευρές με υποχρεώσεις και δικαιώματα και αν έχει γίνει διαγωνισμός.

Μένουμε, προς το παρόν, στα όσα σημειώνει στο γράμμα του ο κ. Ξηρομερίτης ελπίζοντας ότι δεν θα χρειασθεί να επανέλθουμε.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΔΕΠ

● Από τον Γ. Κατή πήραμε το γράμμα που ακολουθεί. Μπορεί να έχει δίκαιο σε όσα γράφει — αι να δικαιολογείται η οργή του που συσχετίσαμε αυτόν προσωπικά με τον Π. Βακάλη και

την «Τράπεζα Κρήτης». Θα πρέπει όμως να γνωρίζει, ως Αναπληρωτής Γεν. Διευθυντής της ΚΥΔΕΠ, τη σχέση της τελευταίας με την Τράπεζα Κρήτης, οφείλει να την πληροφορηθεί — γιατί υπάρχει — και να μας ξαναγράψει. Γιατί τότε και μεις θα επανέλθουμε: όχι ύφος με οργίλον, αλλά πειστικό.

Κύριε Διευθυντά,

Στο φύλλο 378 της 15.7.88 και στη σελίδα 58 του περιοδικού σας δημοσιεύετε την πληροφορία ότι η ΚΥΔΕΠ έχει καταθέσεις στην Τράπεζα Κρήτης της οποίας ο αντιπρόεδρος κ. Βακάλης, παλιός μου δήθεν συνεργάτης, έχει αποδοτικές σχέσεις με μένα και την ΚΥΔΕΠ.

Δεν θα έμπαινα στον κόπο να σας επισημάνω τις πολλές ανακρίβειες του δημοσιεύματος αν δεν είχατε προχωρήσει σε αυτήν την επιφανειακά αθώα αλλά τόσο υπαινικτική διαπίστωση περί αποδοτικών σχέσεων μου με τον κ. Βακάλη.

Η πληροφορία σας ότι είχα δήθεν συνεταιρισμό ή άλλης φύσεως συνεργασία με τον κ. Βακάλη κατά το παρελθόν είναι ψευδής.

Αυτή είναι η πρώτη ανακρίβεια.

Καταθέσεις η ΚΥΔΕΠ δεν έχει σε καμιά Τράπεζα, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν έχει ίδια κεφάλαια κίνησης.

Τα κεφάλαιά της προέρχονται από δανεισμό και οι εισπράξεις της από την πώληση των προϊόντων κατατίθενται στους αντίστοιχους δανειακούς λογαριασμούς για την αποπληρωμή του σχετικού δανείου.

Αυτή είναι η δεύτερη ανακρίβεια του δημοσιεύματος.

Η συνεργασία της ΚΥΔΕΠ με Τράπεζες, Πιστωτικούς Οργανισμούς, Επιχειρήσεις ή Ιδιώτες καθορίζεται πάντοτε από το Διοικητικό της Συμβούλιο και όχι από μεμονωμένα στελέχη της.

Η όποια άρα συναλλακτική αποδοτικότητα των συνεργασιών αφορά την ΚΥΔΕΠ και όχι εμένα ή οποιονδήποτε άλλον προσωπικά.

Τέλος, πρέπει να αποκατασταθεί και μια ακόμα ανακρίβεια.

Δεν κατέχω το αξίωμα του Γενικού Διευθυντή που μου αποδίδετε γενναιόδωρα. Γενικός Διευθυντής αυτή την στιγμή δεν υπάρχει. Είμαι ένας από τους δυο αναπληρωτές Γενικούς Διευθυντές και μάλιστα όχι εκείνος που εκτελεί χρέη Γενικού.

Είναι αλήθεια ότι μέσα στο χείμαρρο των, σκοπίμων ή α-

θέλητων, ανακρίβειών που διοχετεύονται και καθημερινά βλέπουν το φως της δημοσιότητας σε διάφορα έντυπα, το δημοσίευμα του περιοδικού σας, που με αφορά, δεν θα με απασχολούσε αν δεν περιείχε τόσες πολλές ανακρίβειες μέσα σε τόσο λίγες φράσεις.

Γι' αυτόν τον λόγο αλλά και επειδή οι πληροφορίες σας δίνονται με τρόπο προσβλητικά υπαινικτικό, παρακαλώ να δημοσιεύσετε την επιστολή μου στο περιοδικό.

Φιλικά

Γιώργος Κατής

Αναπλ. Γεν. Διευθυντής
ΚΥΔΕΠ

Η πεζογραφική μας παράδοση

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ *Τό βιβλίο της αυτοκρατορίας*

Ελισάβετ, Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ *Φθινόπωρο*,

Π. ΚΑΛΛΙΓΑΣ *Θάνος Βλέκας*, Α. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ *Τό*

Τάξιμον, ΨΥΧΑΡΗΣ *Τό Ταξίδι μου*,

Ι. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ *Πρώτη αγάπη*, *Όταν ήμουν δάσκαλος*,

Π. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ *Τό βυσσινί τριαντάφυλλο*,

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ *Διηγήματα Α', Διηγήματα Β'*,

Μ. ΜΗΤΣΑΚΗΣ *Άφηγήματα*, Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Τό πέραςμα του Θεού, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

Οί νεκροί της ζωής

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΟ ΑΝΤΙ

● Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».

● Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.

● Πρόγραμμα μελετημένο — Διδασκαλία και επίδλεψη από έμπειρο προσωπικό.

● Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.

● Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Τζελετοπούλου

Βαλσαμώνος 4 και Ασκληπιοῦ τηλ. 6447830 — 3635419.

ρέσκουσα στον «Μεγάλο», θέση. Όχι γιατί έχει οικονομικές δυσκολίες με τον Κοσκωτά. Απλώς πολιτικές δυσκολίες έχει με τον «Μεγάλο». Για να σκεφτούμε και μεις «πολιτικά», μιαν έστω φορά.

● Η συμπαράσταση και η ψυχολογία του «Π» προς την «Αυγή»: Δεν είναι δικό μας πρόβλημα για να την αξιολογήσουμε και δεν μας αφορά.

● Οι κρίσεις και τα σχόλια του «Π» σχετικά με το ΑΝΤΙ: «αυριανικό», «φασιστικό δηλαδή όπως η Αυγή όμως το χαρακτήρισε», «που με τόση άνεση, σε τέτοια μόνο, πετάει λάσπη», «με πούστικη λογική» κτλ., κτλ. εύοσμα του είδους στα οποία το «Π» επιδίδεται με τη γνωστή του άνεση... Ξαναδιαβάστε το κείμενο. Ξαναδιαβάστε και τα σχετικά κείμενα στα δύο προηγούμενα τεύχη μας. Το θέμα δεν είναι βέβαια πρόβλημα καθωσπρεπισμού ή καλλιέργειας ύψους. Ο καθένας εκφράζεται εικαστικά, λεκτικά, πολιτικά, σύμφωνα με την προσωπικότητά του. Το ύφος του «Π» είναι γνωστό και του πάει κοστουμί. Δικαίωμα και επιλογή του. Το ΑΝΤΙ κάνει την κριτική του όπως αυτό πρεσβεύει. Οι αναγνώστες του είναι επίσης, όσο τουλάχιστον και οι δημοσιογράφοι του «Π», ευφυείς για να κρίνουν από τα κείμενα του περιοδικού μας κατά πόσο λασπολογούμε. Μήπως οι «Ποντικοί» νομίζουν ότι φωτίζουν περισσότερο τα κείμενά μας; Αν ναι, χαλάλι τους. Χαλάλι τους και ο χώρος αυτός. Ας όψεται ο Κοσκωτάς που δεν είναι συμπάθεια του «Π» όπως μας βεβαιώνει το ίδιο.

● Κλείνουμε με την «Αυγή» και πάλι. Λυπούμαστε ειλικρινά για ό,τι συνέβη και θα είμαστε οι τελευταίοι που θα υπονομεύαμε την καλή εφημερίδα της Αριστεράς. Ελπίζουμε ότι έχουμε και στην εφημερίδα αυτή καλούς φίλους. Εμείς πάντως αισθανόμαστε φιλικά και προς την εφημερίδα και προς τους συνεργάτες της. Και για λόγους ιστορικούς. Αλλά το περιοδικό δεν είναι όργανο της ΕΑΡ και ασκεί και θα συνεχίσει να ασκεί κριτική και στο κόμμα αυτό της Αριστεράς και την εφημερίδα του. Όχι γιατί παριστάνει τον «κήνσορα» ουδενός, όπως ανέγραψε η ΑΥΓΗ, αλλά γιατί έχει και το ΑΝΤΙ τα δικά του κριτήρια όπως δικαιούται ο καθένας να έχει τα δικά του κριτήρια και να κάνει τις δικές του αξιολογήσεις.

● Υπήρχε ερώτημα για το ποσοστό που θα συγκέντρωνε συνασπισμένη η Δεξιά αν γίνονταν εκλογές τώρα, αλλά δεν παρουσιάστηκε στην εκπομπή «Η κοινή γνώμη στα ραδιοκύματα» από τον σταθμό της Αθήνας 9,84 FM STEREO. Από την εκπομπή μας διευκρίνισαν ότι η δημοσκοπήση περιείχε συνολικά 80 ερωτήσεις από τις οποίες ο σταθμός είχε παραγγείλει τις 20. Απορία: Μάθαμε το ποσοστό της συνασπισμένης Αριστεράς, αλλά όχι και της Δεξιάς. Γιατί δυο μέτρα και δυο σταθμά;

● Η εντολή να αλλάξει η «γραμμή» που αρχικά όριζε ότι ο σταθμός του Κοσκωτά θα απευθύνεται στο κοινό του «ΕΝΑ» ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι και παραιτήθηκαν οι Χαντζής, Γαλανόπουλος, Γιαννουλόπουλος και Νοταράς. Η εντολή όριζε: «Από το ΕΝΑ στο ΚΑΙ — πιο λαϊκά και πιο αγαπησιάρικα. Ο Ολυμπιακός να ακούγεται συνέχεια. Το μικρόφωνο του σταθμού θα είναι μέσα στο γήπεδο κλπ., κλπ.». Αυτά δια του κ. Π. Κουνελάκη ο οποίος έχει την ουσιαστική ευθύνη του σταθμού.

Αλλά η γραμμή «από το ΕΝΑ στο ΚΑΙ» δεν ήταν ο μόνος λόγος. Με εντολή του «δρα» εμφανίστηκε ο Λυκούργος Κομίνης που ανέλαβε την εκπομπή «ο Τύπος στο εδώλιο». Στημένες ερωτήσεις και προετοιμασμένες απαντήσεις στο γνωστό Κομηνείο ύψους επεξεργασμένες και με την βοήθεια Κουνελάκη:

ΕΡ: «Πού βρήκε τα λεφτά ο Κοσκωτάς;».

ΑΠ: «Μα όταν αναζητούμε χρηματοδοτήσεις, αυτά θα ρωτάμε τώρα;».

Η εκπομπή θα βγάζει γέλιο πολύ, έτσι αναμένεται.

Τώρα γιατί ο Λυκούργος Κομίνης; Μα είναι το «υπερκινητικό παιδί της δημοσιογραφίας». Από ευχέτης του «δρα» (εδώ διαβάζεται η συντομογραφία ως «δικτάτορα») Παπαδόπουλου, πέρασε στη συνέχεια στο συγκρότημα Λαμπράκη, την «Ελευθεροτυπία», την «Αυγή», το «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» και οπουδήποτε αλλού φανταστείτε. Μόνο το «ΑΝΤΙ» γλίτωσε από τη λαίλαπα. Ε, καμιά φορά μας βοηθά και ο Αλλάχ!

● Ένας μήνας έχει περάσει από τις εκπαραθυρώσεις στην ΕΤ και ακόμη δεν υπάρχουν διευθυντές ειδήσεων. Άραγε να χρειάζονται;

Φαίνεται ναι. Έτσι νέος διευθυντής ειδήσεων στην

ΕΤ1 θα αναλάβει ο Δ. Γκλαβάς, μέλος του Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ (μειοψηφία).

● Ανακοινώθηκε και γράφτηκε ότι διευθυντής στο νεοσυσταθέν Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων θα αναλάβει ο διευθυντής του γραφείου Τύπου της Ν. Υόρκης Δ. Γέμελος. Τζάμπα όμως οι ανακοινώσεις και τα βιογραφικά που μοιράστηκαν. Ο Γέμελος δεν έρχεται μια καρέκλα ακόμα να περιμένει.

● Πέντε (!) και όχι έναν νέους παρουσιαστές ετοιμάζεται να βγάλει στον αέρα η ΕΤ-2 Όλοι της «αυλής» Κονταξή και των ...λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων. Με την ευκαιρία ποιος διευθυντής εισπράττει 100.000 το μήνα ως υπερωρίες επιπλέον του μισθού του;

● Και μιας περί ΕΤ ο λόγος. Ποιος θα πει κάτι για μερικά που ακούστηκαν περί προμηθειών ύψους 20 εκατ. δρχ. στην υπόθεση - σήριαλ των κυριών Λάσκαρη - Ντενίση;

● Ίσως σας φανεί περιεργό από πρώτη άποψη. Το γράφουμε όμως για το μέλλον. Υπάρχει διαφωνία μεταξύ Μένιου - Μαρούδα για χειρισμούς θεμάτων στα ραδιοτηλεοπτικά από τον δεύτερο και πιθανόν να εκδηλωθεί και αλλού. Αλλά και το δίδυμο Μαρούδας - Κωστόπουλος δεν βρίσκεται στα ίδια επίπεδα της κάποτε στενής και «κολλητής» φιλίας. Ο Σωτηράκης, λένε, κρατά αποστάσεις... γιατί μεταξύ άλλων θέλει και άλλο ρόλο για τον εαυτό του.

● «Γίνεται μια γιγαντιαία προσπάθεια και στον οργανωτικό τομέα, στον οποίο εγώ δεν πιστεύω. Εγώ πιστεύω ότι ένα κόμμα όσο οργανωμένο είναι, τόσο δημιουργεί συσπειρώσεις εναντίον του. Είναι μια ιδιότυπη αντίληψη. Πιστεύω ότι ο Έλληνας είναι μικροπόνηρος, είναι ψοφοδεής σε ένα μεγάλο ποσοστό και ψηφίζει εκείνον που είναι ισχυρός και εκείνον που δέρνει. Αυτή είναι η προσωπική μου αντίληψη και η πείρα μου από τα 40 χρόνια της δημοσιογραφίας. Πόσοι είναι αυτοί; 10%, αλλά αυτοί οι 10% δίνουν τη νίκη».

Αυτά δήλωσε στον «9.84» ο Νίκος Αγγελής, υπεύθυνος στήλης στη «Μεσημβρινή». Σαραντα χρόνια δημοσιογράφος ο άνθρωπος! Και Έλληνας! Δηλαδή, όπως δηλώνει ο ίδιος «μικροπόνηρος και ψοφοδεής που ψηφίζει εκείνον που είναι ισχυρός».

Λέτε να έχει φάει ξύλο ο Νίκος Αγγελής από τον Μητσotάκη τον οποίο λιβανίζει και ψηφίζει;

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819
72.49.300 — 72.48.240

- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Σύμβουλος έκδοσης:
ΔΗΜ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550
- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 1.650 δρχ. -
Ετήσια 3.300
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 10.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 2.800

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 57

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 150
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 250

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- CHARLES KAHN:
Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΕΡΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας
- G.S. KIRK:
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ: Τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ: Στοιχειώσις Θεολογική

ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

- ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ:
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
- ΛΟΥΙ ΑΛΤΟΥΣΕΡ:
Στοιχεία αυτοκριτικής
- ΡΑΛΦ ΜΙΛΙΜΠΑΝΤ:
Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
- ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ:
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ
- ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ:
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

- Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ:
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων»
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΡΗΣ:
Ο γλωσσικός αφελληνισμός
Πέραν του μισοξενισμού και της υποτελείας
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη
- ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ:
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ -
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Καββαδία

ΔΟΚΙΜΙΑ • ΜΕΛΕΤΕΣ

- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο
- Γ.Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ:
Πολιτικό σύστημα και Πολιτική
- ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ:
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- ΥΓΕΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ:
Το συμπόσιο για το ΕΣΥ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ:
Ο μαρξισμός της ιστορικής σοσιαλδημοκρατίας
- ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ:
Κυπριακό: «Στρατηγική» και Στρατηγική
- ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ:
Η Αδιαχώρητη Κοινωνία
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης
- ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ:
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- ΜΑΡΙΚΑ ΤΟΥΝΤΑ:
Η δίκη του Φλωμπέρ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Ο Κόσμος του ελληνικού χορού
- ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ:
Ο χορός στους Κουντουριώτες

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ:
Μεροληπτική κατάθεση
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Φύλλα - φτερά
- ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ:
Λεπτομέρειες
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Η εργασία στην ποίηση

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

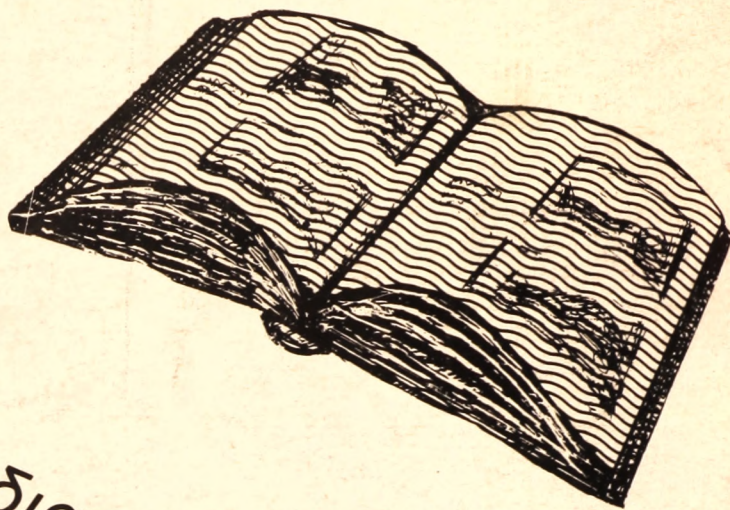
- «ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»
Το βιβλίο που εντόπισε και ανέλυσε ένα φαινόμενο:
το κιτς στη σύγχρονη Ελλάδα
- ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ:
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ:
Ο Τρίτος Δρόμος
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΙΤΖΗΣ:
Τσιγγάνικη Ορχήστρα
- Α. ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ:
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

- ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ: Ιστορία μιας γραμμής
Ένα ευρηματικό, παιδαγωγικό βιβλίο για παιδιά προσχολικής ηλικίας με ωραία σχέδια - αφετηρίες για την περιπέτεια της φαντασίας.

ΚΕΔΡΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

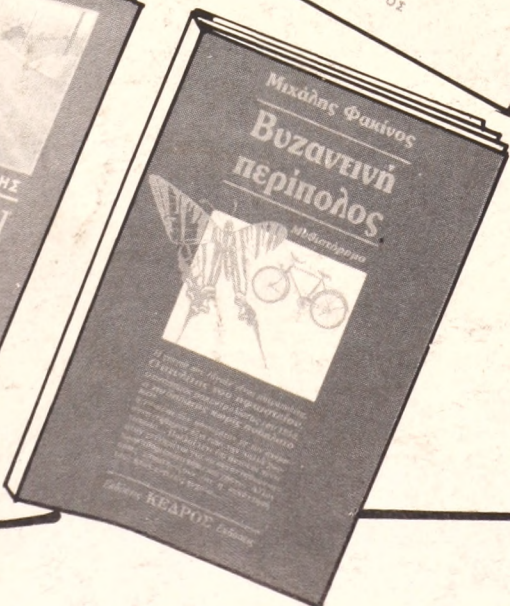
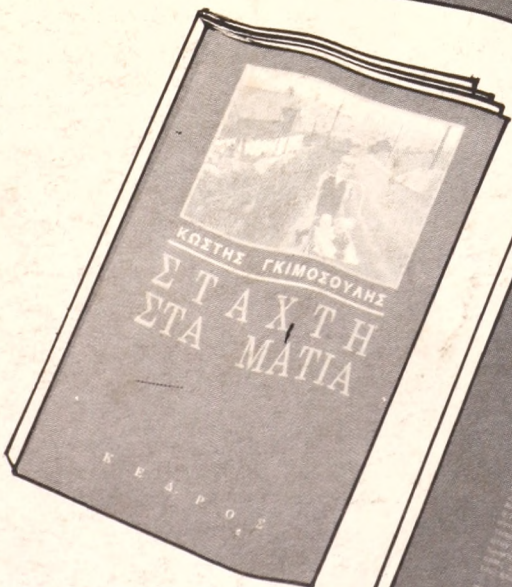
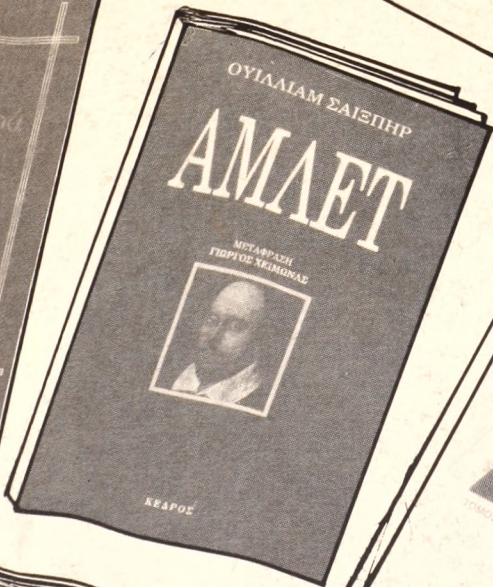
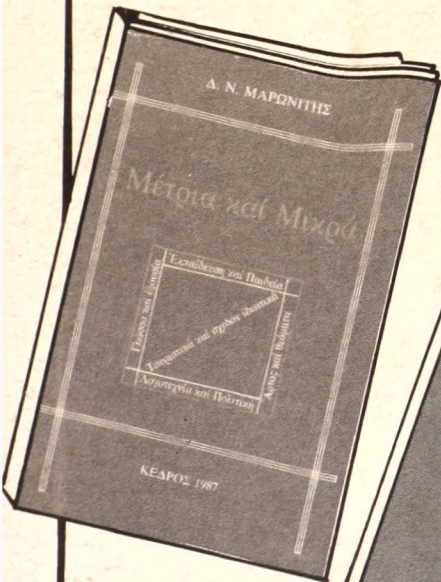

διαβάστε
στις διακοπές

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΤΑΣΟΣ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ Ποίηση. Τόμος 3
ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ Προσκυνητής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ
ΣΤΕΛΛΑ ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ Η συγκάτοικος
ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ Στάχτη στα μάτια
ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ Οι Λεύκες Ασάλευτες
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Ομόνοια
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ Τα μαύρα παραμύθια
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ Ο Σιλβέστρος
ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Το παλαιοπωλείο στην Τσιμισκή
ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ Η μεγάλη πλατεία
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Ο ιερός μαστός
ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ο Κύπριος Το βιβλίο του Μοναχού
ΕΙΡΗΝΗ ΣΠΑΝΙΔΟΥ Το φίδι του Θεού
ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ Μεξικό
ΜΙΧΑΗΛ ΦΑΚΙΝΟΣ Βυζαντινή περίπολος
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Η έκρηξη
ΜΕΛΕΤΕΣ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ Μέτρια και Μικρά
ΟΥΪΛΙΑΜ ΣΑΙΞΠΗΡ Άμλετ. Μετάφραση ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Γ. Γενναδίου 3 - Τηλ. 36.02.007